

DET TEKNISK-NATURVIDENSKABELIGE FAKULTET

Institut for Samfundsudvikling og Planlægning, Fibigerstræde 10-13, 9220 Aalborg Ø
Civilingeniøruddannelsen i Plan&Miljø, 10. semester
Urban Planning and Management

TITEL:

Hist hvor vejen slår et sving,
ligger der ... en landbosætning?

TEMA:

Afgangsprojekt

PROJEKTPERIODE:

01.02.2006 – 26.06.2006

PROJEKTGRUPPE:

06um1001

GRUPPEMEDLEMMER:

Lotte Yde Astorp
Marie Bjørnholt Andresen

VEJLEDER:

Jørgen Møller

OPLAGSTAL: 4

SIDER I HOVEDRAPPORT: 160

BILAG: 3 stk. (18 sider)

KORTBILAG: 4 stk.

RAPPORT AFLEVERET: 15.06.2006

SYNOPSIS:

Denne rapport omhandler planlægning af bosætning i de bynære landdistrikter. Formålet med rapporten er todelt. Det første formål er at udarbejde et forslag til en bosætningsplan for et bynært landdistrikt. Det andet formål er at diskutere lovgivningsmæssige udfordringer for realiseringen af planen, samt at foreslå ændringer af lovgivningen mm., så planen kan virkeliggøres.

Udgangspunktet for rapporten er et overblik over den historiske udvikling mht. bosætning på landet, og hvilke motivationsfaktorer der er for at flytte på landet. De lovgivningsmæssige rammer for bosætning i landdistrikterne udgør også en del af denne basisviden for rapporten.

Med afsæt i motivationsfaktorerne for at flytte på landet gennemføres en lokaliseringsanalyse for bosætning i et caseområde i et bynært landdistrikt. Analysen indeholder et dokumentstudie og et feltstudie, hvor der foretages en rumlig-visuel analyse af caseområdet. På baggrund af lokaliseringsanalysen udarbejdes en bosætningsplan, der indeholder fire forskellige koncepter for nye landbosætninger og forslag til udbygningsskemaer for landsbyer.

Bosætningsplanen vurderes derefter mht. casespecifikke planlægningsudfordringer og i forhold til lovgivningens rammer. Rapporten afsluttes med forslag til ændring af lovgivningen og den kommunale samt nationale planpraksis, så det bliver muligt at realisere bosætningsplanen og forbedre den fysiske planlægning af det åbne land.

FORORD

Denne rapport "Hvordan vejen slår et sving, ligger der ... en landbosætning?" er et afgangsprøveprojekt på Civilingeniøruddannelsen i Plan&Miljø, Aalborg Universitet, foråret 2006. Rapporten henvender sig primært til vejleder og censor, men er også relevant for andre med interesse i den fysiske planlægning af det åbne land.

Rapporten indeholder en hovedrapport, tre bilag og fire kortbilag. Derudover findes på indersiden af rapportens bagside en cd med supplerende materiale i form af billeder og registreringsskemaer fra feltstudiet. Efter hovedrapporten findes bilagene, der er nummeret I-III. Bagerst i rapporten findes kortbilagene, der kan foldes ud og er nummeret 1-4. Registreringsskemaerne på suppleringscd'en er nummereret i forhold til de forskellige delområder og observationspunkter, der benyttes i feltstudiet, jf. kapitel 7.

Til kildehenvisning anvendes Harvard-metoden, som angives ved forfatteres efternavn, årstal f.eks. [Andersen, 2002]. Mellem hovedrapporten og bilagene findes en litteraturliste, hvor den benyttede litteratur er opstillet i alfabetisk og kronologisk rækkefølge. Figurer og tabeller er nummereret fortløbende for hvert kapitel, mens fodnoter er nummeret fortløbende for hele rapporten. Figurer og billeder uden anden kildeangivelse er udarbejdet/taget af projektgruppen på dette semester. Kort uden kildeangivelse er udarbejdet af projektgruppen på baggrund af data fra Kort- og Matrikelstyrelsen og Vejle Amt.

Aalborg Universitet, 15. juni, 2006

Lotte Yde Astorp

Marie Bjørnholdt Andresen

INDHOLDSFORTEGNELSE

1 Boligvalg og landdistrikterne	7
1.1 Definitioner og afgrænsninger	9
1.2 Rapportstruktur	13
2 Bosætning i landdistrikterne	15
2.1 Bosætning på landet før 1960'erne	15
2.2 Bosætning på landet efter 1960'erne.....	20
2.3 Bosætning i nutidens landdistrikter	23
3 Lovgivningsrammer for bosætning i landdistrikterne	35
3.1 Lov om planlægning	35
3.2 Øvrig relevant lovgivning.....	42
3.3 Relevante politikker fra Regeringen	46
3.4 Opsamling	48
4 Problemformulering og valg af case	51
4.1 Overordnet metoderefleksion	53
5 Metode til analyse og syntese.....	57
5.1 Metodens opbygning – fem faser	57
5.2 Lokaliseringskriterier	58
5.3 Registreringsmetoder og teori – fase 3 og 4	64
5.4 Overgangen fra fase 4 til fase 5.....	66
5.5 Refleksion over metode	67
5.6 Erfaringer fra brug af metoden i praksis.....	67
6 Casekommunen – Horsens	69
6.1 Horsens Kommune	69
6.2 Amtslige mål og retningslinier	73
6.3 Valg af caseområde	74
7 Introduktion til casen – fase 1 og 2.....	77
7.1 Caseområdets karakteristika	77
7.2 Udtegnning af lokaliseringkriterierne	84
8 Feltstudiet – fase 3 og 4.....	87
8.1 Landsbyernes egnethed.....	87
8.2 Delområdernes egnethed.....	97
8.3 Opsamling	109

INDHOLDSFORTEGNELSE

9 Bosætningsplanen – fase 5.....	111
9.1 Landsbyer til bosætningsplanen.....	111
9.2 Lanbosætninger til bosætningsplanen.....	113
9.3 Vurdering af bosætningsplanen	121
10 Lovgivningens udfordringer tages op!	125
10.1 Planloven	126
10.2 Naturbeskyttelsesloven	130
10.3 Skovloven	131
10.4 Landbrugsloven	131
10.5 Andre udfordringer	133
10.6 Er ændringerne realistiske?.....	137
11 Konklusion	141
11.1 Motivationsfaktorer og bosætningstrends.....	141
11.2 Plan for bosætning i caseområdet	142
11.3 Realisering af planen.....	144
11.4 Refleksion over resultaterne.....	145
12 Landdistrikterne i år 2020	149
12.1 Mere areal til rådighed – scenarium 1.....	149
12.2 Større konkurrence – scenarium 2	151
12.3 Det åbne land anno 2020.....	151
13 Litteraturliste	155
BILAG	
I Landskabsbindinger.....	161
I.1 Definitive landskabsbindinger	161
I.2 Relative bindinger	163
II Checkliste til feltstudiet	165
III Interview med kommuneplanlægger	167
III.1 Interviewguide	167
III.2 Udskrift af interview.....	168
KORTBILAG	
1 Caseområdet	
2 Delområder og registreringspunkter til feltstudiet	
3 Egnede områder til bosætning og delområder	
4 Plan for bosætning i caseområdet	

KAPITEL 1

BOLIGVALG OG LANDDISTRIKTERNE

En bolig er i dag ikke blot et sted at bo. Det er lige så meget et sted at rekreere, slappe af og udstille sin livsstil. Derfor handler boligvalget – for dem der er privilegerede til reelt at have et valg – også om et valg af livsstil og værdier. Gennem de sidste mange år er velstanden og fritiden generelt blevet større i Danmark [Danmarks Statistik, 2005]. Dette har gjort det muligt for flere mennesker at få opfyldt deres drømme mht. bolig og livsstil. Men hvad er det så, der efterspørges?

Institut for Fremtidsforskning spår to trends indenfor danskernes boligdrømme. Den første handler om "compact living" og den anden om "simple living". [Bøttger og Larsen, 2003] I den første trend er storbyens værdier som nærhed til kultur og service samt "byens puls" og atmosfære vigtige sammen med et attraktivt nærmiljø. Et godt eksempel på denne trend er de mange havneboliger, der bygges i dag. Havneboligen giver mulighed for "afkobling" i oasen (hjemmet og nærmiljøet) og "opkobling" til den omkringliggende storby [Carlberg og Christensen, 2005]. Der er lys, luft og vand i oasen samt udfordringer og aktivitet i storbyen. I compact living-trenden er opkoblingen og placeringen midt i det pulserende liv vigtigere end plads – derfor compact living.

For den anden trend "simple living" er afkobling og nærhed i fokus. Værdier som tid, plads, opmærksomhed, ro, miljø og sikkerhed understreger dette. Eksempler på simple living indenfor fysisk planlægning er bl.a. det stigende pres på sommerhuse og kolonihaver samt øget tilflytning til Samsø og Fejø mv. [Bøttger-Rasmussen, 2003] [Hovgaard, 2004] Indførelsen af kystnærhedszonen i Planloven i 1994 er også et udtryk for simple living om end i form af regulering imod denne trend. At simple living-tendensen er i fremmarch afspejles også i fritidslandskabets udbredelse især i Østdanmark. Den øgede velstand og større fritid har gjort det muligt for en bredere del af befolkningen at værdsætte og benytte naturen til rekreation og oplevelser, som herremanden og borgerskabet gjorde det for et par hundrede år siden [Hansen, 1989]. [Porsmose, 1997] Af nedenstående citat fremgår flere forskellige motiver for at flytte på landet:

"Et basalt udgangspunkt er bolig, geografisk beliggenhed, de nære omgivelser og kontakt til naturen, og ønske om et vist fællesskab, som man dog delvist selv vil bestemme. Et ønske om at bo på landet, tæt ved byen, tæt ved skov og strand, dyrke sejlsport, holde høns og heste, drive fiskeri i fjorden osv. Et stort ønske er desuden muligheder for, at børnene kan udfolde sig i landlige omgivelser." [Solvang, 1997, s. 76]

Brugen af landet til rekreation medfører sammen med byudvikling et pres på de danske landdistrikter. Dette pres er opstået til trods for, at det samlede arealforbrug til landbrugsproduktion, sammen med antallet af bedrifter, er faldet siden 1980'erne [Danmarks Statistik, 2006a] [Fritzbøger, 2004]. Det modsatte gør sig gældende for arealforbruget til byudvikling og rekreative formål. Siden 1990 er der opført knap 75.000 parcelhuse, og den gennemsnitlige størrelse af disse er steget med 13 m² i samme periode [Danmarks Statistik, 2005] [Danmarks Statistik, 2006b]. Udbredelsen af de urbane tendenser, hvor folk fra byerne flytter på landet bl.a. pga. de rekreative interesser, er dog ikke lige stærk over hele landet, hvilket forklares i nedenstående citat:

"Landdistrikterne er i høj grad blevet rekreative boligområder for miljøbevidste mennesker, der i øvrigt arbejder i byerne. (...) Den konkrete udvikling er afhængig af transportnærhed til bycentre og områdets herlighedsværdi. På grund af hovedstadens nærhed er Nordsjælland i dag så stærkt præget af denne urbanisering af landdistrikterne, at det i områder kan være vanskeligt at finde en gård i drift. (...) I større afstand fra bycentrene, men stadig indenfor acceptabel pendlingsafstand omdannes tidligere husmandssteder og gårde til små fritidslandbrug for hobbyøkologer. Udenfor denne zone og tydeligst på småøerne kan den almindelige befolknings- og jobnedgang ikke opvejes af den modgående miljøbevægelse – transportafstandene til job, indkøb, service og kulturtilbud er simpelthen for store." [Porsmose, 1997, s. 145]

Netop forskelligheden mht. landdistrikter fremgår også i en vision for bosætning i landdistrikterne i år 2020 udarbejdet af Landdistrikternes Fællesråd i 2002. I visionen kategoriseres de danske landdistrikter anno 2001 i tre kategorier: De bynære landdistrikter, landkommunerne og de tyndt befolkede områder. Karakteristika for de bynære landdistrikter er, at de ikke er forstæder, men er placeret nær byer med over 40.000 indbyggere. Disse områder findes primært i hovedstadsområdet og i Østjylland (Århus-Kolding-området) og udgør de umiddelbare udflytningsområder. Landkommunerne er kendetegnet ved områder, hvor landbrug stadig er det primære erhverv og hvor en centerby med under 10.000 indbyggere indeholder forskellige typer arbejdspladser og servicetilbud. Derfor er udpendlingen fra landkommunerne mindre end fra de bynære landdistrikter, hvor arbejdsaktiviteten er henlagt til storbyen. Landkommunerne tiltrækker stadig tilflyttere – ofte unge, der er vokset op i området og som vender tilbage. I de tyndt befolkede områder – yderområderne – er det tilbagegang og pessimisme, der præger udviklingen. Disse områder har dog en stor turistmæssig værdi, idet der er en storslået natur og klassiske landsbysamfund med fællesskaber. Visionens mål er, at der inden 2020 skal flytte ¼ million mennesker til de danske landdistrikter. [Landdistrikternes Fællesråd, 2002]

Det varierer hvilke områder, der karakteriseres som bynære landdistrikter med en positiv udvikling indenfor bosætning på landet. I Regeringens Landdistriktsredegørelse fra 2004 ses, at landdistrikterne i de store bykommuner og i hovedstadsområdet har den største vækst i befolkning og arbejdspladser i forhold til de øvrige kommuners landdistrikter. Landdistrikterne i hovedstadsområdet har desuden oplevet en befolkningstilvækst, der gennemsnitlig er større end den samlede befolkningstilvækst. Storbykommunerne i Landdistriktsredegørelsen er en betegnelse for kommuner, hvor den største by har over 20.000 indbyggere. [Indenrigs- og Sundhedsministeriet og Fødevareministeriet, 2004]

Ud fra ovenstående udviklingstendenser er der derfor god grund til at beskæftige sig med planlægning af bosætning i landdistrikterne – specielt de bynære landdistrikter. Imidlertid har den hidtidige planlægningstradition primært fokuseret på byudvikling i direkte tilknytning til de større byer, ofte ud fra "lag på lag"-princippet, der medfører bydele,

som hverken er i byen eller på landet [Frandsen, 1997]. Simple living-trenden i sin rene form bryder med forstædernes udefinerbare tilknytning til af- og opkobling og foreslår alternativt bosætning i landdistrikterne, hvor der kan ske en fuldstændig afkobling. Imidlertid forefindes en subkultur af simple living-trenden i de bynære landdistrikter, da disse giver mulighed for at kombinere opkobling i byerne i hverdagen med en afkobling på landet i fritiden. Denne subkultur kan medføre, at de bynære landdistrikter antager forstadspræg. Derfor kan udflytningen til de bynære landdistrikter på denne måde komme til at virke undergravende for sig selv, da netop forskelligheden fra det urbane ofte er én af motivationsfaktorerne bag udflytningen, se afsnit 2.3.1.

En oplagt mulighed for bosætning i de bynære landdistrikter er landsbyerne¹. Imidlertid er der også en grænse for, hvor stor udbygning landsbyerne kan bære kulturelt og fysisk. Faktisk har nogle landsbyer mistet deres landsbykarakter og er måske endda blevet opslugt af centerbyens udbygning. Et eksempel på det første er Funder Kirkeby vest for Silkeborg, hvor der i løbet af de sidste fem år, er foregået så kraftig en udbygning, at Silkeborg Kommune overvejer at betegne landsbyen som lokalcenter i den kommende kommuneplan. [Silkeborg Kommune, 2005] En fortsat udbygning af de bynære landsbyer risikerer derfor at ødelægge kulturhistoriske og sociale værdier, der netop er nogle af de herlighedsværdier, som skaber den efterspurgte autentiske stemning. Dette har nogle kommuner måtte sande, og derfor arbejdes der i dag med bevarende lokalplaner for landsbyer og lokalcentre.

Men hvis landsbyerne skal bevare deres identitet og attraktivitet, hvor skal bosætning² så foregå i det bynære landdistrikt? Ville en bedre løsning på efterspørgslen og den delvise stræben efter simple living-trenden i de bynære landdistrikter være helt nye landsbyer eller boligenklaver? Og i så fald, hvor kan disse placeres, så det er optimalt i forhold til den fysiske og psykiske af- og opkobling samt hvilke udfordringer giver dette mht. lovgivningen og den eksisterende plantradition? Dette er denne rapportes centrale problemstilling, og derfor lyder den initierende problemstilling således:

- Hvordan og hvor kan bosætning i de bynære landdistrikter foregå?
- Hvilke ønsker er der for bosætning i de bynære landdistrikter?
 - Hvilke bosætningstrends er der?
- Hvilke lovgivningsmæssige og politiske begrænsninger er der for bosætning i de bynære landdistrikter?

1.1 DEFINITIONER OG AFGRÆNSNINGER

I dette afsnit defineres begreberne "bosætning" og "bynært landdistrikt" for at sikre forståelsen igennem resten af rapporten.

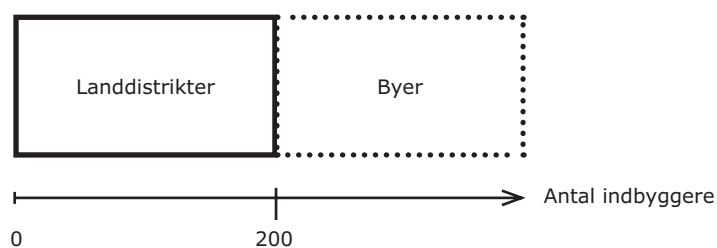
Begrebet bosætning betegner i denne rapport helårsboliger med tilhørende infrastrukturelle anlæg, såsom veje, kloaker og vandtilslutning. Dermed afgrænses der både fra at se på arbejdspladser tæt på eller i forbindelse med bosætningerne og fra offentlig og privat service ved bosætningen. Denne afgrænsning er foretaget på baggrund af, at der i rapporten arbejdes med bosætning i de bynære landdistrikter, hvor der, som beskrevet tidligere i dette kapitel, er mulighed for pendling til arbejde og service i byen.

1: En nærmere definition af landsbyer – andet end små bysamfund – findes i afsnit 1.1.

2: Her ses bort fra enkeltliggende boliger, da disse ikke planlægges på kommuneplanniveau, men reguleres via landzonelovgivningen og evt. kystnærhedsbestemmelserne.

Landdistrikter bliver ofte defineret, som et område uden for bymæssige bebyggelser, og bymæssige bebyggelser afgrænses til at være områder, hvor minimum 200 mennesker bor i en sammenhæng³. [Christoffersen, 2003] [Miljøministeriet, 2006a] [Indenrigs- og Sundhedsministeriet og Fødevareministeriet, 2004] Ifølge en sådan definition findes der landdistrikter over hele Danmark. Imidlertid er der stor forskel på befolkningsdensiteten i landdistrikterne afhængig af deres geografiske placering. Som nævnt ovenfor kan landdistrikterne generelt opdeles i tre kategorier: De bynære landdistrikter, landkommunerne og yderområderne ifølge Landdistrikternes Fællesråd. Landdistrikterne kan dog også opdeles i forhold til bykommuner i hovedstaden, stor- og lillebykommuner samt landkommuner. Denne kategorisering benyttes i Regeringens Landdistriktsredegørelse fra 2004. De to betegnelser landkommune referer ikke til det samme. Det gør betegnelsen bykommune/storbykommune heller ikke. Det er derfor nødvendigt med en klar definition før begrebet anvendes yderligere.

Projektgruppen forstår landdistrikter, som forklaret ovenfor. Dvs. som områder udenfor bymæssig sammenhængende bebyggelse med minimum 200 indbyggere. Skellet mellem land og by er hermed defineret, som vist på figur 1.1.

Figur 1.1: Illustration af skellet mellem landdistrikter og byer. Dvs. at et landdistrikt er et område udenfor bymæssig sammenhængende bebyggelse, hvilket vil sige bebyggelser med minimum 200 indbyggere.

Det er dog også nødvendigt at definere, hvad der menes med bynært og dermed fastsættes en grænse for, hvornår et landdistrikt er bynært. Som udgangspunkt har alle byer et opland og derfor et bynært område. Til fastsættelsen af grænsen for, hvornår et landdistrikt er bynært, benyttes tabel 1.1. Denne tabel viser oplande for forskellige bystørrelser.

Bystørrelse	Omtrentlig maks. opland
> 70.000 indbyggere	30 km
35.-70.000 indbyggere	20 km
24.-35.000 indbyggere	30 km
10.-24.000 indbyggere	20 km
2.-10.000 indbyggere	10-15 km
Små landsbyer og landdistrikter	5 km

Tabel 1.1: Gennemsnitlige oplandsgrænser for byer af forskellige størrelser. [Christensen, 2001]

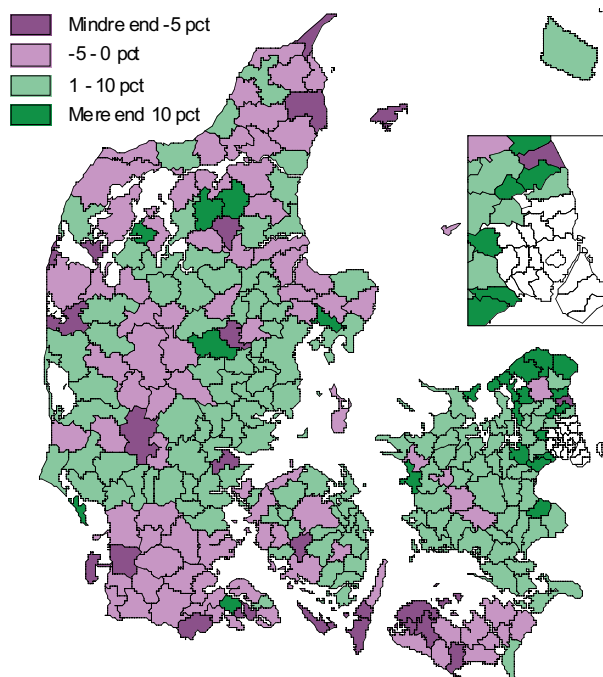
Af tabel 1.1 ses, at en oplandsgrænse på ca. 25 km kan være en omtrentlig oplandsgrænse for byer over 10.000 indbyggere. Det bemærkes også, at byerne med 24.-35.000 indbyggere har et større opland end byer med 35.-70.000 indbyggere. Dette kan skyldes Danmarks geografi, hvor byerne med 35.-70.000 indbyggere er koncentreret omkring de tættest befolkede egne i Østjylland fra Randers til Kolding og på

³: Med sammenhæng menes som hovedregel, at afstanden mellem husene ikke overstiger 200 m, medmindre afbrydelsen skyldes offentlige anlæg, kirkegårde o.l. [Indenrigs- og Sundhedsministeriet og Fødevareministeriet, 2004]

Sjælland især i Hovedstadsområdet. Byerne med 24.-35.000 indbyggere er beliggende i egne af landet, hvor der naturligt er et større opland og derfor også et større behov for specialiserede centerfunktioner. [Christensen, 2001] Med udgangspunkt i tabel 1.1 defineres oplandsgrænsen for bynært område derfor til 25 km fra centerbyens centrum.

Der er dog forskel på de forskellige byers samt landdistrikters attraktivitet og dermed tilflytningen til disse. Figur 1.2 stammer fra Regeringens Landdistriktsredøgørelse fra 2004. Figuren viser befolkningsudviklingen i landsbyer og små lokalsamfund fra 1994 til 2004 i de danske kommuner.

På baggrund af figur 1.2 opdeler projektgruppen de bynære landdistrikter i grupperne A, B og C. Definitionen af de tre grupper er således:

Figur 1.2: Den procentvise udvikling i befolkning bosiddende i landdistrikter og små lokalsamfund fordelt på kommuner fra år 1994 til 2004. Kommuner i hovedstaden uden landdistrikter fremgår ikke af figuren. [Indenrigs- og Sundhedsministeriet og Fødevarerministeriet, 2004]

- Gruppe A:** De bynære landdistrikter der ifølge figur 1.2 har oplevet en positiv befolkningstilvækst fra 1994 til 2004. Dvs. de mørke- og lysegrønne kommuner på figur 1.2. Disse findes særligt på Sjælland og i et bredt bælte fra Kolding til Århus samt i svagere grad fra Århus til egnen omkring Viborg og Skive.
- Gruppe B:** De bynære landdistrikter der ifølge figur 1.2 har haft en negativ befolkningstilvækst på mellem 0 % og -5 %. Dvs. de lyslilla kommuner på figur 1.2. Disse kommuner ligger hovedsageligt i Sønderjylland, Midt- og Vestjylland, Nordjylland og Lolland-Falster.
- Gruppe C:** De bynære landdistrikter der ifølge figur 1.2 har haft en negativ befolkningstilvækst på under -5 %. Dette er de mørklilla kommuner på figuren. Kommuner i denne gruppe ligger i de samme områder, som kommunerne i gruppe B.

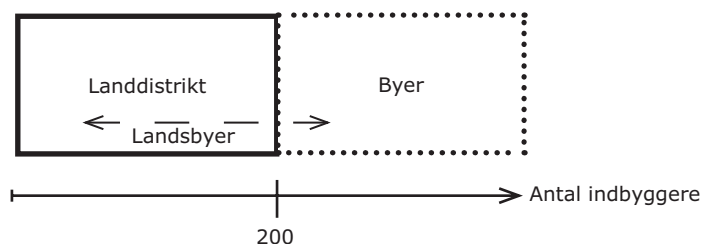
Figur 1.2 beskriver befolkningstilvæksten i landdistrikter og små lokalsamfund. Et udgangspunkt i denne figur medfører derfor, at det bynære område også omfatter landsbyer. I kilden hvorfra figur 1.2 stammer, er udtrykket landsbyer ikke defineret specifikt. I det hele taget benyttes betegnelsen landsby om mange forskellige størrelser

byer. I byfornyelsesloven fra april 2003 forstås landsbyer som:

"§125, stk. 1, pkt. 1 (...) Bygningerne skal være beliggende i landsbyer, hvorved forstås byer med op til 1.000 indbyggere og landdistrikter."
[Økonomi- og Erhvervsministeriet, 2003]

Den øvre indbyggergrænse for landsbyer fundet i den læste litteratur er imidlertid 1.500, mens den nedre grænse er tre gårde [Direktoratet for FødevarerErhverv, 2005] [Møller, 2002a]. I en tredje litteratur defineres landsbyer som: "(...) en by med under 600 indbyggere." [Gaardmand, 1993, s. 261] I byplanmæssig sammenhænge defineres en landsby ofte, som værende en bymæssig bebyggelse med begrænset serviceudbud, og hvor der ikke skal ske en decideret byudvikling, men blot en afrunding eller huludfyldning af den eksisterende by. Denne form for forståelse udspringer fra bymønstertankegangen, som tager afsæt i "central place"-teorien⁴ [Pacione, 2001].

I denne rapport tager projektgruppen udgangspunkt i en forståelse af landsbyer, som de er defineret i de enkelte kommuner. Dette gøres for at sikre, at planer og politikker for den enkelte kommune kan benyttes og forstås uden, at det er nødvendigt med særlige tolkninger. Desuden benytter kommuner ofte bymønstertankegangen i deres definitioner, hvilket også er den planmæssige tradition, som projektgruppen har. Denne pragmatiske tilgang til forståelsen af landsbyer betyder imidlertid, at der er risiko for, at definitionen af landsbyer varierer fra kommune til kommune. Dette vurderes dog ikke at have nogen betydning i forhold til rapportens konklusioner. Den pragmatiske landsbyforståelse medfører dog, at ikke alle landsbyer nødvendigvis vil være beliggende i landdistrikter, da de kan have mere end 200 indbyggere. Denne problematik er illustreret på figur 1.3.

Figur 1.3: Illustration af hvordan den pragmatiske forståelse af landsbyer kan være i konflikt i den klare definition af skellet mellem byer og landdistrikter.

For at sikre en pragmatisk og brugbar definition af bynært landdistrikt, er det derfor nødvendig at opfatte betegnelsen som andet end blot "bynært" og "landdistrikt". Dvs. som en bredere betegnelse. På baggrund af ovenstående forstår projektgruppen bynært landdistrikt som:

- Et område udenfor bymæssig bebyggelse, samt landsbyer udpeget som sådanne i den pågældende kommunes planer.
- Et område indenfor 25 km fra centerbyens centrum.

Som beskrevet ovenfor er der forskel på landdistrikternes attraktivitet, hvilket inddelingen i gruppe A, B og C afspejler. Inddelingen bruges senere i rapporten til at udvælge en casekommune.

Dette var en afklaring af projektgruppens forståelse af begreberne bosætning og bynært

4: Den tyske geograf Walter Christaller (1893 -1969) udarbejdede i 1933 en teori om, at alle byer indgår i et større system, og at logikken bag dette system primært er forretningers og industriens markedsoplande. Som konsekvens af, at forskellige butikker kræver forskellige oplandsstørrelser, opstår centre af differentieret rang i et hierarki. Dette betyder, at de store byer kommer til at indeholde alle funktioner og jo mindre byerne er, desto færre funktioner vil de indeholde. [Pacione, 2001]

landdistrikt. Nedenfor følger en rapportstruktur, der forklarer rapportens opbygning.

1.2 RAPPORTSTRUKTUR

På figur 1.4 er rapportens struktur vist. I dette kapitel 1 opstilles den initierende problemstilling og de centrale begreber, der benyttes i rapporten defineres.

BASIS: INTRO, TEORI, METODE	Kapitel 1: Boligvalg og landdistrikterne
	Aktualisering af problemstilling
	Kapitel 2: Bosætning i landdistrikterne
	Præsentation af bosætning i landdistrikterne gennem tiderne
	Kapitel 3: Lovgivningsrammer for bosætning i landdistrikterne
Oprids af de lovgivningsmæssige rammer for bosætning i landdistrikterne samt relevante politikker for emnet	
Kapitel 4: Problemformulering og valg af case	
Præsentation af problemformulering og overordnede metodeovervejelser samt valg af casekommune	
Kapitel 5: Metode til analyse og syntese	
Opstilling af metode til analyse og syntese samt diskussion af delmetodernes egnethed samt indflydelse på analysens resultat	
EMPIRI	Kapitel 6: Casekommune – Horsens
	Præsentation af den valgte casekommune samt valg af caseområde
	Kapitel 7: Introduktion til casen – fase 1 og 2
Gennemførelse af fase 1 og 2 i analysemetoden	
Kapitel 8: Feltstudiet – fase 3 og 4	
Gennemførelse af fase 3 og 4 i analysemetoden	
SYNTESE	Kapitel 9: Bosætningsplanen – fase 5
	Udarbejdelse af en plan for bosætning i caseområdet samt vurdering af denne i forhold til konkrete planlægningsmæssige forhold
Kapitel 10: Lovgivningens udfordringer tages op!	
Vurdering og diskussion af de lovgivningsmæssige udfordringer for bosætningsplanen. Forslag til ændring af lovene	
AFSLUTNING	Kapitel 11: Konklusion
	Opsamling på de i rapporten fundne problematikker mht. bosætning i de bynære landdistrikter samt forslagene til imødekomelse af disse, konkret og generelt. Refleksion over resultaternes validitet
Kapitel 12: Landdistrikterne i år 2020	
Diskussion af anvendelsen af det åbne land i år 2020	

Figur 1.4: Oversigt over de forskellige kapitlers indhold og rækkefølge

I kapitel 2 opridses bosætningen på landet i Danmark igennem tiderne. Dette kapitel afsluttes med en præsentation af motivationsfaktorer for at flytte på landet og forskellige former for bosætning på landet i dag. Kapitlet danner baggrund for nogle principper, som opstilles og anvendes til udarbejdelse af en plan for bosætning i caseområdet. I kapitel 3 gennemgås de love, der har indflydelse på bosætning i landdistrikterne. Dette er f.eks. Planloven, Skovloven og Naturbeskyttelsesloven. Kapitel 2 og 3 leder frem til problemformuleringen i kapitel 4, hvor de overordnede metoder til besvarelse af denne ligeledes præsenteres. I kapitel 4 udvælges endvidere en casekommune, som den resterende del af rapporten omhandler. Kapitel 5 indeholder den konkrete metode til analyse af caseområdet og dermed til udarbejdelse af en plan for bosætning i caseområdet.

Kapitel 6 indeholder både en overordnet beskrivelse af casekommunen – Horsens – og der udvælges et udsnit af kommunen som caseområde. I kapitel 7 og 8 analyseres caseområdet mht. hvilke områder, der egnet til nye boligenklaver på landet og hvilke landsbyer, der kan udbygges.

I kapitel 9 benyttes analysen af caseområdet til at udarbejde en bosætningsplan for caseområdet. Denne plan omfatter både landsbyer og nye boligenklaver på landet, også kaldet landbosætninger. Kapitel 9 indeholder ligeledes en vurdering af bosætningsplanen mht. planlægningsmæssige udfordringer. Dette leder frem til diskussionen af de lovgivningsmæssige udfordringer for bosætningsplanen, der findes i kapitel 10. I kapitel 10 opstilles endvidere forslag til ændringer af lovgivningen mm., således at bosætningsplanen kan realiseres.

I kapitel 11 samles konklusionerne fra hele rapporten, og dermed besvares rapportens problemstilling. Rapporten afsluttes i kapitel 12 med en vision for brugen af og livet i de danske landdistrikterne i år 2020.

KAPITEL 2

BOSÆTNING I LANDDISTRIKTERNE

I dette kapitel opridses udviklingen for bosætning i landdistrikterne gennem tiderne. Hovedfokus ligger fra 1960'erne og op, da der omkring dette tidspunkt skete en væsentlig forandring i det danske bosætningsmønster. Formålet med kapitlet er, gennem en forståelse af fysiske og samfundsmæssige forhold som genererer et stigende pres for bosætning i bynære landdistrikter; at danne baggrund for planlægning af nye boligenklaver i bynære landdistrikter.

2.1 BOSÆTNING PÅ LANDET FØR 1960'ERNE

Livet på landet før 1960'erne hænger stærk sammen med landsbyerne og landbruget. Derfor præsenteres i det følgende forskellige korte historiske træk, der har haft afgørende betydning på bosætningen i de danske landdistrikter.

2.1.1 LANDSBYERNE OPSTÅR OG BLIVER STEDFASTE

Bosætning, forstået som faste bebyggelser, tog i Danmark sin start i bondestenalderen⁵. Landbrugets indtog i Danmark gjorde det muligt for flere mennesker at blive ernæret indenfor det samme areal. Dette kombineret med landbrugsproduktionens stedbundethed affødte større krav til organiseringen af bosætningen. Bl.a. blev det nødvendigt at forholde sig til opbevaring af fødevarerne, hygiejne og forsvar. Da der var tale om svedjebrug, var jorden kun frugtbar i nogle få år, og derfor måtte bosætningen flyttes med jævne mellemrum. [Møller, 2002a]

I bronzealderen⁶ skete der en social opsplittning af samfundet med en rig krigerhøvdingekaste som samfundets elite. Dette medførte en mere spredt form for bosætning med enkeltgårde og bopladser bestående af en til to gårde. I bronzealderen blev landbruget intensiveret og husdyr blev opstaldet, så gødningen kunne opsamles. [Møller, 2002a]

Egentlige landsbyer, bestående af minimum tre selvstændige gårde, begyndte først at

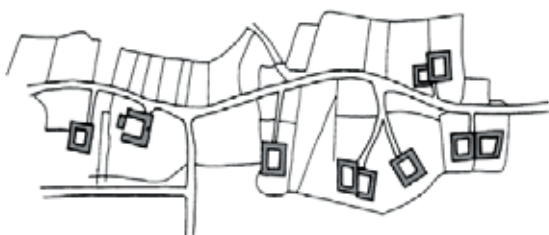
5: Bondestenalderen startede omkring år 4000 f. Kr. og varede indtil bronzealderen [Møller, 2002a]

6: Bronzealderen varede fra omkring 1700 - 500 f. Kr. [Møller, 2002a]

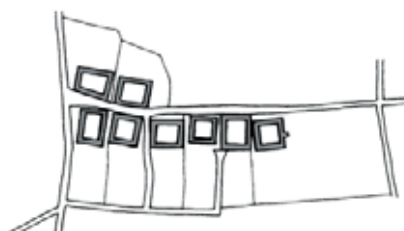
dukke frem i jernalderen⁷. Ofte indeholdte en landsby en stormandsgård, der var større end de øvrige. Gårdene var placeret omkring et fællesareal kaldet forten og de enkelte gårdes private jord, hvorpå de var beliggende, kaldtes toften. Fra jernalderen og op til slutningen af vikingetiden⁸ var landsbyerne "områdekontinuerte", dvs. at landsbyerne flyttede indenfor samme ressourceområde. Dette kaldes med en anden betegnelse for "de vandrende landsbyer". [Møller, 2002a]

Først fra omkring 1100 e. Kr. begyndte landsbyerne at blive stedfaste, dvs. "pladskontinuerte". Grunden til dette var kirkens indtog i Danmark. Stenkirkebyggeri og sogneinddelinger med opkrævning af tiende gjorde landsbyflytningen uønsket hos magthaverne. Ligeledes besværliggjorde indførelsen af hjulploven landsbyflytningen, da det blev nødvendigt at have lange regulerede marker og et fast sædskifte – vangebrug. [Møller, 2002a]

I dag kan middelalderens⁹ landsbyformer stadig iagttages, især gennem landsbyernes placering i landskabet [Kulturarvsstyrelsen, 2006]. På figur 2.1 herunder ses forskellige former for landsbyer. Også landsbyernes navne refererer ofte tilbage til middelalderen. F.eks. betyder endelsen -torp i et bynavn udflytterlandsby. Det samme gælder endelserne: -rup, -drup, -trup, -terp osv. [Politiken, 1995]

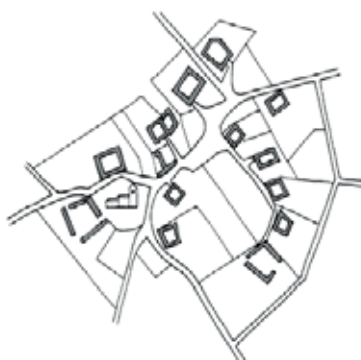
Slynget vejby. Terrænbestemt bebyggelse, der følger en vej, som slynger sig gennem landskabet.

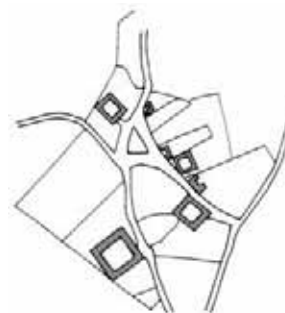
Reguleret vejby. Gårdtomterne fordeler sig regelmæssigt i næsten samme størrelser på begge sider af en vej.

Vejklyngeby. En udbygning af en slynget vejby, hvor gårde og huse ligger i en uregelmæssig klynge langs et mere eller mindre kompliceret gadenet.

Forteby. Landsbyen er opbygget omkring en indre plads foran gårdene. En forteklyngeby er en forteby, hvor forten er blevet bebygget.

Uregelmæssig vejforteby. En vejklyngeby opbygget omkring en fortelignende gadeudvidelse.

Figur 2.1: Forskellige landsbytyper [Kulturarvsstyrelsen, 2006]

7: Jernalderen er en betegnelse for perioden 500 f. Kr. til slutningen af 700-tallet. [Møller, 2002a]

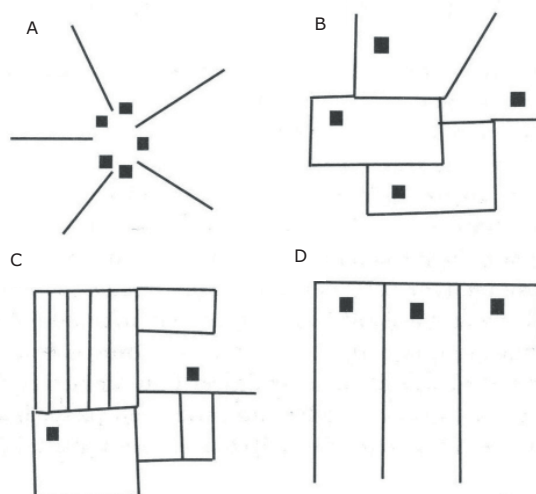
8: Vikingetiden gik fra omkring 800 – ca. 1100 e. Kr. [Møller, 2002a]

9: Middelalderen dækker perioden fra ca. 1050 e.Kr. til reformationen i 1536 e. Kr. [Møller, 2002a]

2.1.2 LANDBOREFORMEN SIDST I 1700-TALLET

I slutningen af 1700-tallet ændrede bosætningen sig på landet væsentligt som følge af landboreformens udskiftning. Ideen bag udskiftningen var, at hver gård skulle have samlet sin jord. Derved blev landsbyerne som dyrkningsmæssig enhed afskaffet sammen med vangebruget. [Møller, 2002a] En anden konsekvens af landboreformen var stavnsbåndets ophævelse i 1788, der gjorde det muligt for landbefolkningen selv at vælge deres levevis alt afhængig af økonomisk formåen. [Feldbæk, 1990]

Fysisk foregik der forskellige former for udskiftning, se figur 2.2. Stjerneudskiftning henviser til en udskiftning, hvor jorderne fordeles i kiler ud fra de enkelte gårde placeret centralt i landsbyen. Denne form for udskiftning var kun mulig (retfærdighedsmæssigt), hvor der var forholdsvis ens bonitet for alle jorderne. Ellers foregik der blokudskiftning, hvor enkelte gårde flyttede ud til samlede arealer i udkanten af landsbyens jorder. Ofte var der tale om en kombination mellem disse to former for udskiftning. [Møller, 2002a] [Fritzbøger, 2004] Husmændenes jorde var for små til at kunne brødføde en familie, og blev desuden ofte placeret på landsbyens dårligste jorde. [Møller, 2002b][Møller, 2002a] Der blev endvidere som følge af landboreformen udstykket flere husmandsbrug i starten af 1800-tallet, da der stadig var brug for arbejdskraft på de forskellige godser [Christiansen, 2004].

Figur 2.2: Illustration af forskellige former for udskiftning. A: Stjerneudskiftning, B: Blokudskiftning, C: Parceludskiftning og D: Strimmeludskiftning. [Fritzbøger, 2004]

Landboreformen medførte en yderligere social opsplnitning af samfundet på landet med de selvejende gårdmænd på den ene side og de fattige husmænd samt indsiddere¹⁰ på den anden. Det var primært efterkommerne til de fattige husmænd og indsiddere, der senere i forbindelse med industrialiseringen vandrede til byerne og blev en del af arbejderklassen. [Møller, 2002a]

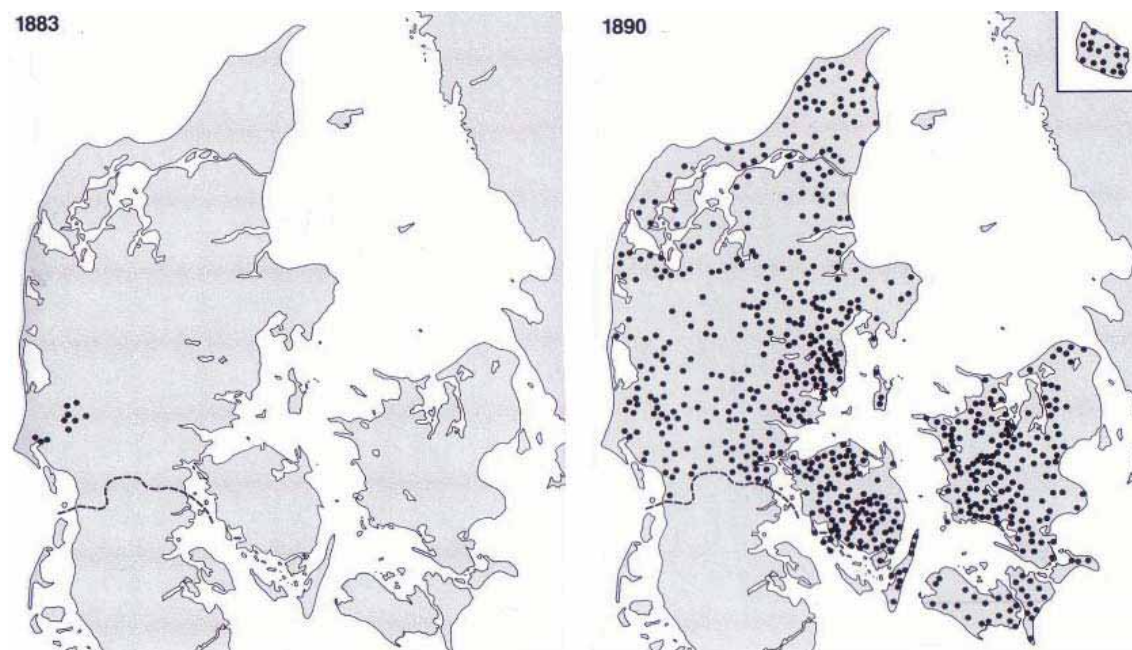
2.1.3 ANDELSFÆLLESKABET OG STATIONSBYERNE

Hvor reformationen sidst i 1700-tallet betød, at gårdmændene brød afhængigheden af godsejerne, så betød andelsfællesskabet sidst i 1800-tallet, at gårdmændene brød afhængigheden af købmændene [Christiansen, 2004]. En af forudsætningerne for

¹⁰: Indsiddere var som regel jordløse daglejere. [Christiansen, 2004]

andelsfællesskabet var en større oplysning af bønderne på landet. I 1848 blev der i Uldum nord for Horsens oprettet den første egentlige "bondehøjskole", hvor nye ideer til landbrugsproduktionen blev videregivet. Kornsalget var i midten af 1800-tallet højt, og derfor fik gårdmændene for første gang mulighed for at deltage i andre aktiviteter, da de kunne ansætte rigeligt tyende. Den sociale vækkelse, der fandt sted i 1850-60'erne var primært begrænset til gårdmændene – den lokale elite. Oplysningen gav sig udslag i folkelige økonomiske og politiske protester, der samtidig dannede grobund for mange græsrodsbevægelser. Græsrodsbevægelserne førte bl.a. til oprettelse af landbosparekasser samt syge- og brandkasser mm. i 1860'erne. Med grundlovens ret til at danne foreninger og med tabet af Slesvig i 1864 blev forudsætningerne for at oprette højskoler optimale. Dette skyldtes, at krigen og den nationale rejsning havde gjort de unge motiverede til videreuddannelse. Samtidig havde bønderne råd til at sende deres sønner og døtre af sted, pga. de gode økonomiske vilkår. [Hvidt, 2004]

Fra 1850'erne til 1880'erne ændrede landbruget sig kraftigt. Driften blev i stor grad omlagt fra kornproduktion til animalske produkter, og samtidig blev landbruget mekaniseret. Ideen til omlægning af driften kom fra handelsfolkene, der havde set en nedgang i kornpriserne ramme bl.a. Sverige hårdt. Samtidig ændrede Danmarks samhandel med England sig, fra primært at være korn til mere forædlede produkter som smør og bacon, efterhånden som englænderne blev mere velstillede. Den engelske velstandsstigning var på denne måde en væsentlig forudsætning for det danske erhvervsliv og dermed også for andelsfællesskabet. Da herregårdene ikke kunne følge med produktionen af smør, blev der oprettet forskellige private "fællesmejerier" af handelsfolkene. Bønderne ønskede dog ikke, at blive økonomisk afhængige af handelsfolkene og samtidig var smørproduktionen besværlig. Det sidste ændredes imidlertid med opfindelsen af den motordrevne centrifuge i 1878. Fordelene ved fællesdrift var nu indlysende, og i 1882 blev det første andelsmejeri grundlagt i Hjedding i Vestjylland. Kendetegnende ved andelssystemet var, at medlemmer havde en leveringsforpligtigelse og at udbyttefordelingen svarede til denne. Derudover hvilede organisationen på demokratisk afstemning efter hoveder og ikke efter høveder. Uligheden mellem rige og fattige bønder blev dermed formindsket de

Figur 2.3: Udbredelsen af andelsmejerier i 1883 og 1890. Det første andelsmejeri blev grundlagt i 1882 i Hjedding på Vardeegnen, men otte år efter findes den nye organisationsform og teknik over hele landet. Det var ofte skolelærerne, der tog initiativet til stiftelsen af andelsselskaberne. [Hvidt, 2004]

fleste steder. På figur 2.3 ses den eksplosive vækst i andelsmejerier fra 1883 til 1890. Andelsfællesskabet startede med mejerierne, men slagterier og andre virksomheder fulgte. Med andelsbevægelsen blev det nyttige fra landsbyfællesskabet, før udskiftningen, genopvækket. [Hvidt, 2004]

Udover andelsfællesskabet havde jernbanes udbredelse også stor betydning for landsbyernes fysiske udseende sidst i 1800-tallet. Jernbanebyggeriet fra 1860'erne medførte stationsbyer, der ofte var præget af mødet mellem den gamle og nye by. Dette afspejles i aflange bystrukturer, hvor den gamle landsby med kirken fandtes i den ene ende og jernbanen og servicetilbud, som smed, købmand, bager, skrædder mm., i den anden. Nogle af stationsbyerne voksede sig senere så store, at de blev til købstæder, men før århundredskiftet havde den gennemsnitlige stationsby blot omkring 500 indbyggere. [Hvidt, 2004] Den typiske stationsby var derfor en forvokset landsby, der tiltrak handels-, håndværks- og servicevirksomheder [Fritzbøger, 2004].

Et tredje forhold, der ændrede landsbyernes udseende sidst i 1800-tallet, var opførelsen af forsamlings- og missionshuse. Forsamlingshusene opført af grundtvigianerne og missionshusene af Indre Mission, der visse steder oprettede egne søndagshvilende institutioner. [Fritzbøger, 2004] Et af incitamenterne bag opførelsen af de mange forsamlings- og missionshuse var Kulturministeriets forbud mod brug af sognets skoler til lokale møder af enhver art [Hvidt, 2004].

Danmark oplevede i sidste halvdel af 1800-tallet en befolkningsvækst, specielt på landet. Stigningen i befolkningstallet, kombineret med at fæstegårdene i løbet af første halvdel af 1800-tallet overgik til selveje, gjorde det sværere for unge par at få deres egen jord. Tidligere havde godsejerne via fæstevæsenet til en vis grad kunne regulere dette. Pga. selveje var afvandringen fra land til by størst på de gode jorde, hvor jordpriserne var højest. [Hvidt, 2004] Der blev dog oprettet ca. 100.000 nye husmandssteder mellem 1850 og 1900, heraf blev de fleste udstykket inden 1870. De dårlige vilkår for husmændene resulterede i, at der i 1894 blev nedsat en landbokommission med det formål at skaffe jordlodder af en rentabel størrelse til den voksende landarbejderklasse. Resultatet af

Figur 2.4: Eksempel på vinkelbygget statsmandshusbrug i bedre "byggeskik"-stil. Billedet er fra Rønhavekolonien på Arnkilsøre og er taget i 1980. [Solvang, 2000]

landbokkommissionens undersøgelse blev Lov om tilvejebringelse af jordlodder til landarbejdere fra 1899. Med denne lov blev det muligt for landarbejdere at låne af staten til køb af husmandslodder og indtil 1913 blev der oprettet 6.745 nye husmandsbrug. I 1906 medførte en ændring af loven, at staten kunne finansiere udstykning af større landejendomme. Derved blev det muligt for deciderede husmandsforeninger at opstå og større områder kunne udstykkes samtidig, ofte i stramme geometriske former der endnu kan iagttages i dag. De såkaldte statshusmandsbrug, se figur 2.4, blev dog først mulige med Oktoberlovene – et sæt jordlove fra 1919. Udstykninger efter den nye lov adskilte sig fra udstykningerne efter 1899-loven ved, at husmanden ikke selv skulle skyde penge i projektet. Til gengæld fik han heller ikke egentlig ejendomsret. Denne kunne dog opnås via afbetaling. Husmandsbrugene efter 1919-loven skulle opføres efter "bedre byggeskik"-stil. [Fritzbøger, 2004]

2.2 BOSÆTNING PÅ LANDET EFTER 1960'ERNE

Op til omkring 1960'erne foregik der i Danmark en kraftig urbanisering, primært forårsaget af et sammenfald mellem stagnation i landbrugserhvervet og ekspansion i industrien [Christoffersen, 2003]. Urbaniseringen medførte sammen med velfærdstigningen et voksende pres i byerne for boliger til alle. I 1960'erne og 1970'erne skete der derfor en kraftig vækst i antallet af boliger i byernes rand. [Gaardmand, 1993] Den generelle udvikling fra 1960'erne kan derfor karakteriseres som afvandring fra den gamle bykerne til byranden. Her opstod der i løbet af 1960-70'erne en ny boligform – forstæderne, der var en mellemting mellem by og land. [Fritzbøger, 2004]

Den almindelige velstandsstigning og den deraf følgende stigning i bilejerskab havde ikke kun en indvirkning på byernes fysiske udbredelse. Bilismen muliggjorde også rekreation på landet for en større befolkningsandel. Derfor steg antallet af sommerhuse betydeligt i løbet af 1960-70'erne¹¹. [Gaardmand, 1993] [Fritzbøger, 2004] Den øgede mobilitet gav også mulighed for at bo på landet for mennesker, der ikke var beskæftigede i landbruget, men arbejdede i de større byer. Derved blev landet og landsbyerne en form for forstæder. [Fritzbøger, 2004] Særlig efter 1970'erne skete der en udflytning fra de større byer til landsbyerne. Dette kunne betegnes som counterurbanisation, se temaboks 2.1. Udflytningen foregik både i form af nye beboere i ældre bebyggelser samt i nye bebyggelser og førte visse steder til konflikter [Christiansen, 2004] En del af konflikterne kan føres tilbage til forskelle i natursyn. Sammen med reduktionen af landbrugserhvervet kom udbredelsen af det nytteprægede natursyn under pres. Til gengæld vandt de mere rekreativmæssige natursyn¹² frem. [Hansen, 1989] Udvandringen fra de større byer skete som allerede nævnt specielt i 1970'erne i Danmark. Følgende citat giver et overblik over perioden 1960-1980.

"(...) during the early 1960s the tendency towards non-contiguous suburban development which had previously affected only the metropolitan area of Copenhagen began to involve most other big cities such as Århus, and some medium-sized towns, for instance Fredericia, while there was also rapid growth of scattered settlements further out in the regions around these. (...) after 1970 counterurban tendencies became more apparent, with population growth occurring in the regions of remoter rural regions as well as

11: Fra 1950 til 1975 voksede antallet af sommerhuse med ca. 100.000. [Gaardmand, 1993]

12: De mere rekreativmæssige natursyn er bl.a. det romantiske natursyn, hvor den vilde natur ses som idealet samt det funktionalistiske og økologiske natursyn. Det funktionalistiske natursyn prioriterer behovet for lys og luft og det at betragte naturen på afstand. I det økologiske natursyn opfattes mennesket som en del af naturen. [Hansen, 1989]

with growth continuing in the regions of low settlement density adjacent to deconcentrating urban centers." [Court, 1989, s. 121]

Der findes forskellige forklaringer på hvilke årsager, der ligger til grund for counterurbanisation. Én af disse er som nævnt ovenfor mobilitetens udbredelse. Imidlertid skelnes der i litteraturen omkring counterurbanisation ofte mellem to hovedformer for forklaringer, hhv. forbrugs-/menneskeafledt og produktions-/jobafledt. Til den første gruppe af forklaringer hører f.eks. forklaringen om, at counterurbanisation skyldes menneskers præferencer, mens f.eks. forklaringer om spredning af arbejdsmuligheder hører til den anden gruppe. Ligeledes er der debat om, hvorvidt counterurbanisation kan forklares ud fra generelle tendenser på regionalt niveau eller om lokale forhold spiller ind. [Kontuly, 1998]. Med til de menneskeafledte forklaringer på counterurbanisation hører udvandring til landlige omgivelser pga. stræben efter lys, luft, udsigt osv. De rekreativmæssige natursyn kan derfor siges at høre under menneskeafledte forklaringer på counterurbanisation.

Temaboks 2.1: Counterurbanisation

Counterurbanisation er et begreb, der generelt omhandler dekoncentration af indbyggere. Begrebet stammer fra USA i 1970'erne, hvor der blev iagttaget en større befolkningstilvækst udenfor storbyerne (metropolerne) end indenfor disse. Teoretisk har der siden 1970'erne været diskussion om, hvordan counterurbanisation kan defineres, hvordan det kan "måles", samt hvad der forårsager counterurbanisation. [Champion, 1998] Ofte forstås counterurbanisation dog som det modsatte af urbanisering. En definition med dette udgangspunkt lyder:

"Thus counterurbanisation is deemed to be taking place when the proportion of the population living in urban areas is falling and/or when the proportion of the urban population living in larger urban places is declining because of the faster growth of medium-sized and small urban places" [Champion, 1998, s. 26]

Ud fra denne definition er counterurbanisation et begreb for dekoncentration af befolkningen fra storbyerne. Udvandring til landområder (rural migration) er en del af forudsætningen for counterurbanisation med ikke et synonym. Dette skyldes, at der godt kan foregå en udvandring til landområder og samtidig en indvandring til storbyområderne, hvorfor der ikke er tale om decideret counterurbanisation. Ligeledes kan counterurbanisation også benyttes om en udflytning fra storbyerne til mindre byer. I forbindelse med skelnen mellem rural migration og counterurbanisation er det vigtigt at få defineret, hvad der menes med rural. I ovenstående citat omtales byområder og ikke kun byer. Storbyområderne omfatter derfor også landområder, der dog betegnes som bymæssige. Udvandring til disse kan derfor ikke betegnes som rural migration. [Champion, 1998]. Dette fremgår også af følgende:

"In counterurbanisation studies, therefore, the term "rural" cannot refer to areas that, while having the appearance of countryside in physical terms, are part of the commuting hinterlands of urban centers, but instead is restricted to areas which lie outside these commutersheds and will normally be in locations that are relatively distant from these urban centers. (...) through distinguishing rural districts lying at least 65 km from a metropolitan county boundary from those which is less remote." [Champion, 1998, s. 28]

Hvorvidt der derfor er tale om counterurbanisation i de bynære landdistrikter,

kan diskuteres. F.eks. afspejler Landplanredegørelse 2006 en frygt for, at bynære landdistrikter vokser sammen i fremtiden, således at der bliver tale om sammenhængende byområder i Østjylland [Miljøministeriet, 2006a]. I en svensk undersøgelse fra 2000 benyttes counterurbanisation dog som en betegnelse for den øgede bosætning i de bynære landdistrikter, hvor det er muligt både at have en oase på landet og deltage i arbejdsaktiviteten i storbyen. Fortætning af landsbyer, byggeri i udkanten af åbne marker og på helt jomfruelig jord samt øget helårsbrug af hytter, ses ligeledes i denne undersøgelse som eksempler på counterurbanisation. [Amcoff, 2000]

I forhold til rural migration er simple living-trenden mere generel og omhandler udvandring til landlige omgivelser. Dette kan både være landsbyer eller fritliggende bebyggelser tæt på storbyer eller udkantsområder. Simple living-trenden kan derfor kun til dels forstås som en del af forudsætningen for counterurbanisation. Ligeledes kan det diskuteres, hvorvidt udflytning til bynære landdistrikter er en del af simple-living-trenden. De bynære landdistrikter karakteriseres jo netop ved at kunne tilbyde landlige omgivelser, men samtidig også arbejdsplads i byerne [Indenrigs- og Sundhedsministeriet og Fødevarerministeriet, 2004]. Presset på de bynære landdistrikter kan derfor ses som et udtryk for en delvis stræben efter simple-living. Dette understreges af følgende citat:

"The movement of these residents into rural communities reflects the desire for a particular kind of living space, a space which extends beyond the house itself out into the surrounding environment. This environment is physical – aesthetically pleasing buildings, open space, countryside – and social – being part of village life, having a sense of belonging. (...) The rural is also seen as "natural"; it has more "environment" than urban areas. (...) nature as that domain free from human contrivance is still more easily imagined in the countryside than in the urban environment and this would seem to provide a key motive for counterurbanisation amongst many middle class families." [Day og Murdoch, 1998, s. 193]

I forhold til den tydelige counterurbanisation i 1960-80, var tendensen knap så tydelig i løbet af 1980'erne. [Kontuly, 1998] I de perifere egne af landet skete der en koncentration af befolkningen i byerne, mens koncentrationen omkring de større byer, især omkring hovedstaden, medførte en spredning ud i landdistrikterne [Christoffersen, 2003]. Med andre ord foregik der en koncentration omkring de større byer. Denne tendens omtales også som en opsplittelse af Danmark i et A- og B-Danmark. [Tanvig, 2005] En af grundene til opdelingen af samfundet var, at Danmark i løbet af 1990'erne begyndte at omstille sig til at være et videnssamfund. [Christoffersen, 2003][Tanvig, 2005] Efter kommunalreformen i 1970'erne oplevede Danmark ellers en decentralisering af industrien, hvorved begrebet yderområde næsten forsvandt. Denne decentraliserings- og industribølge er i dag vendt. [Tanvig, 2003]

I slutningen af 1970'erne og i 1980'erne lukkede mange landsbyers butikker mm. [Christiansen, 2004] [Gaardmand, 1993] Dette gjorde nogle landsbyer mindre attraktive. Det samme gælder i dag, at hvis skolen eller købmanden lukker, kan det betyde et farvel til den sidste institution, der binder landsbyen sammen. Dette er især tilfældet i B-Danmark. [Skov, 2004] Omkring 1980 var der stor debat i landsbyer om nedlæggelse af butikker, hvilket særligt skete i landsbyer under 200 indbyggere. For at undersøge grundene til butiks lukningen blev der nedsat en landsbykommission. Kommissionen konkluderede, at butiks nedlæggelsen fortrinsvis skyldtes stigende omkostninger og faldende indtjening [Landsbykommissionen, 1981] Hvorvidt lukning af skolen eller den sidste butik betyder,

at landsbyen dør, er der imidlertid uenighed om. Ofte mener de lokale borgere, at dette er tilfældet på tidspunktet for lukningen, men efter et stykke tid indses ofte, at lukningen var nødvendig [Skov, 2004]. I undersøgelsen "Skolenedlæggelse – Hvilken betydning har det for lokalsamfundet" udgivet af Danmarks pædagogiske Universitets Forlag konkluderes, at nedlæggelsen af skolen ikke er årsag til, at nogle landsbyer dør, men blot et konsekvens af samfundsudviklingen med et faldende elevtal, større mobilitet, counterurbanisation hvor fremmede fra de større byer "indtager" landsbyen og ophør af stedbundetheden mm. [Egelund og Laustsen, 2004].

Skolenedlæggelsens betydning for lokalsamfundet afhænger ifølge undersøgelsen af hvilken social kapital, der er til stede i landsbyen. Social kapital skabes primært af ressourcestærke mennesker, der har lyst og energi til at involvere sig i landsbyens aktiviteter og mellem menneskelige relationer, hvorved der kan skabes gensidig forståelse, fælles værdier og tillid. Foreninger i en landsby er et typisk sted, hvor den sociale kapital udfoldes. I den omtalte undersøgelse opdeles de undersøgte landsbyer i tre kategorier. Den første kategori er de levende landsbyer, hvor skolenedlæggelsen skaber sammenhold og hvor den sociale kapital er stor. Den anden og tredje kategori er hhv. lokalsamfund, der tørrer ud og ø-samfund. For begge af disse grupper gælder, at skolenedlæggelsen blot er en konsekvens af en udvikling, der i lang tid har været negativt i forhold til den sociale kapital og befolkningsudviklingen. Det er i den anden kategori, de fleste landsbyer findes. [Egelund og Laustsen, 2004] Den omtalte undersøgelses resultater vurderes af projektgruppen, som værende af stor validitet pga. den store mængde (150) kvalitative interviews og spredningen i både størrelse og geografi af de undersøgte skoler. Desuden er der også stor spredning i de interviewedes alder, beskæftigelse og involvering i skolelukningen. Dette gør undersøgelsens resultater nuanceret og derfor forklaringsmæssigt stærkere. Kirken og forsamlingshuset består dog ofte i alle tre kategorier af landsbyer. En af grundene til dette er, at både kirken og forsamlingshuset er en del af oplevelsesøkonomien. De er "kulisser" for de oplevelser, som moderne mennesker efterspørger i fritiden. Tænk f.eks. på den øgede andel af kirkebryllupper. Pga. dette har forsamlingshuset og kirken bedre overlevelseschancer i en landsby end den lokale købmand.

Op gennem 1990'erne blev koncentrationstendenserne større, især pga. udbredelse af de mange vidensvirksomheder, som det økonomiske opsving i starten af 1990'erne understøttede. Dermed har halvfemsernes udvikling i stadig højere grad underbygget opdeling af Danmark i et A- og B-Danmark. [Christoffersen, 2003] Dette betyder, at der i dag er forskellige former for landdistrikter og udvikling i disse mht. bosætning. I B-Danmark sker der en afvandring af befolkningen, og derfor er der ikke pres på boligmarkedet i disse områder. Attraktive boliger er stadig dyrere end de øvrige, men det er i yderområderne muligt at erhverve sig sådanne [Ærø et al., 2005] I A-Danmark er der det modsatte problem med mange tilflyttere til landdistrikterne. Landdistrikterne antager her forstadslignende præg, idet bosætningen bygger på pendling til arbejde i byerne. [Tanvig, 2003] [Christoffersen, 2003]. Imellem disse to yderpunkter er der områder, som hverken oplever en stor ud- eller tilflytning. Disse er, i forhold til den i kapitel 1 nævnte opdeling af landdistrikter, ofte landkommunerne.

2.3 BOSÆTNING I NUTIDENS LANDDISTRIKTER

I dag foregår der også en koncentration omkring de større byer. Specielt i landdistrikterne i hovedstadsområdet og i storbykommunerne¹³ sker der en befolkningstilvækst. Dette

13: Storkommune betegner i denne sammenhæng en kommune, hvor den største by har over 20.000 indbyggere [Indenrigs- og Sundhedsministeriet og Fødevarerministeriet, 2004]

skyldes, at landdistrikterne i disse områder er attraktive mht. til både af- og opkobling, som nævnt i kapitel 1 [Indenrigs- og Sundhedsministeriet og Fødevarerministeriet, 2004]. I dette afsnit undersøges først hvilke motivationsfaktorer, der får mennesker til at flytte på landet. Dette gøres for at kunne forklare presset på de bynære landdistrikter og for at give input til hvilke herligheder, der efterspørges i de bynære landdistrikter. Anden del af dette afsnit omhandler forskellige former for bosætning i nutidens landdistrikter, der danner input til en plan for bosætning i et caseområde, se kapitel 9.

2.3.1 MOTIVATIONSFAKTORER FOR AT FLYTTE PÅ LANDET

Der er ikke foretaget nogen undersøgelser af præcist, hvorfor folk flytter til de bynære landdistrikter. Derimod er der foretaget to undersøgelser af hhv. bosætning i yderområderne og tilflytterne til landdistrikterne i Vejle Amt. Nedenfor opridses kort, de vigtigste motivationsfaktorer for at flytte på landet fra disse to undersøgelser. Derefter følger et overblik af motivations- og "demotivations"-faktorer for at flytte på landet fundet gennem et studie af artikler fra de seneste to år.

FAKTORER FRA SBI-UNDERSØGELSE

Den første undersøgelse "Bosætning i yderområderne" er udarbejdet af Statens Byggeforskningsinstitut. Det ene af undersøgelsens formål er at afklare hvilke kvaliteter og herligheder, der har spillet ind på tilflytternes beslutning om at bosætte sig i et yderområde. Undersøgelsen bygger på statistisk materiale og fokusgruppeinterviews med tilflyttere til ni yderområder. [Ærø et al., 2005] Projektgruppen vurderer, at undersøgelsens resultat er af stor validitet, idet der benyttes både en kvantitativ og kvalitativ undersøgelsesmetode. På denne måde er det muligt at supplere det statistiske materiale med mere uddybende forklaringer. Derudover vurderer projektgruppen, at undersøgelsens resultater også kan benyttes til belysning af motiverne for at flytte til de bynære landdistrikter, selvom undersøgelsen omhandler yderområderne i Danmark. Grunden til dette er, at de faktorer, der ifølge undersøgelsen efterspørges af tilflytterne, kan findes overalt i landet. Dog kan naturværdierne være prismæssigt mere tilgængelige i yderområderne, dvs. i B-Danmark.

Mht. hvorfor tilflytterne vælger at bosætte sig i et yderområde, kan de opdeles i tre grupper. Den første gruppe er "de lokale", som vender tilbage til et område, hvor de voksede op (eller et område der ligner). For denne gruppe er motivationen bag flytningen "at komme hjem". Idet gruppen har et stor kendskab til det at bo på landet er forventningerne realistiske. Boligvalget er det funktionelle og der er en høj afhængighed af lokalsamfundet. Denne gruppe har dog ofte et eksisterende netværk i lokalsamfundet. [Ærø et al., 2005]

Den anden gruppe er "de opsøgende". Motivationen for at flytte på landet er ofte begrundet i ønske om afstresning, socialt sammenhold, autenticitet og tryghed. Netop pga. ønsket om socialt sammenhold er denne gruppe stærkt afhængig af lokalsamfundet og deltager gerne i forskellige aktiviteter. Boligvalget er det originale og typiske. Kendskabet til området afspejler oplevelser fra kortere ophold i området, typisk ferier. Denne gruppes forventninger til lokalsamfundet kan derfor ofte være naive eller illusoriske. Ligeledes kan mentalitetsforskelle ofte vise sig som en barriere for denne gruppes integration i yderområdet. [Ærø et al., 2005]

Den tredje gruppe tilflyttere er "de frie og selvkvørende". Deres motivation er herlighedsværdierne på landet. Kendskabet til det specifikke område relaterer sig til naturindtryk. Boligvalget afspejler herlighed og det særlige. Status og frihed har også

en motivationsmæssig betydning. "De selvkørende" er ikke afhængige af lokalsamfundet og har ingen opfattelse af dette inden flytningen, da det ikke har betydning i forhold til bosætningsvalget. Denne gruppe bevarer det sociale netværk, der hvor de kommer fra. De lave hus- og grundpriser i yderområderne giver for denne gruppe en økonomisk frihed. Den økonomiske frihed kan for nogle muliggøre opførelse eller køb af den særlige bolig, som kan medfører status. [Ærø et al., 2005] Tabel 2.1 viser projektgruppens opsamling af de motivationsfaktorer, der er præsenteret i SBI-undersøgelsen.

Motivationsfaktorer	De lokale	De opsøgende	De frie og selvkørende
"At komme hjem"	x		
Tryghed	x	x	
Afstressning/fred og ro		x	
Autenticitet		x	
Socialt sammenhold/fællesskab		x	
Herlighed/Naturværdier			x
Frihed			x
Status			x

Tabel 2.1: Opgørelse af motiver bag tilflytteres beslutning om at bosætte sig i et yderområde. Frit fra [Ærø et al., 2005]

FAKTORER FRA UNDERSØGELSE I VEJLE AMT

Den anden undersøgelse "Tilflyttere til landdistrikterne i Vejle Amt" er udarbejdet af Vejle Amt, Kommuneforeningen i Vejle Amt og Landdistrikternes Fællesråd. Undersøgelsen blev finansieret af Indenrigsministeriets Landdistriktspulje og bygger på en konference samt et spørgeskema, udsendt til tilflyttere indenfor de seneste tre år til landkommunerne: Børkop, Give, Egtved, Juelsminde og Lunderskov. Spørgeskemaundersøgelsens svarprocent var 22,5 %, og derfor er det tendenser og ikke konklusioner, der opstilles i rapporten. [Vejle Amt et al., 2005] Projektgruppen har valgt at benytte denne undersøgelse, idet den netop omhandler et område (Vejle Amt) i A-Danmark. I undersøgelsen kombineres statistisk materiale med udtalelser fra en konference med deltagerne i undersøgelsen. Dette bidrager til at højne validiteten af undersøgelsens resultater, da der trianguleres i forhold til undersøgelsesmetoder. Desuden kombinerer projektgruppen denne undersøgelses resultater med andre undersøgelser, for derved at forøge validiteten af motivationsfaktorerne.

Ét af formålene med undersøgelsen fra Vejle Amt er at få viden om, hvorfor folk vælger at bosætte sig på landet. Tendenser i forhold til dette var forskellige alt efter om respondenterne havde børn eller ej.

De fem største motivationsfaktorer for enlige og par uden børn var:

1. Stilhed (52 %)
2. Nabo- og fællesskab (50 %)
3. Landbruget (39 %)
4. Mulighed for pladskrævende interesser (34 %)
5. Naturen, den friske luft og muligheden for at have dyr og (køkken)have (ca. 24 %)

Boligudgifter var ikke en væsentlig motivationsfaktor for denne gruppe (7 %). [Vejle Amt et al., 2005]

De fem største motivationsfaktorer for enlige og par med børn var:

1. Naturen (58 %)
2. Den friske luft (48 %)
3. Stilheden (43 %)
4. Boligudgifter (24 %)
5. Mulighed for pladskrævende interesser, dyr og (køkken)have (ca. 22 %)

Nabo- og fællesskab havde for denne gruppe mindre betydning (19 %) end for husstande uden børn. [Vejle Amt et al., 2005]

Af ovenstående ses, at stilheden generelt er en vigtig motivationsfaktor for at flytte på landet. Derudover ses, at nabo- og fællesskab, landbruget og muligheden for mere pladskrævende interesser har betydning for husstande uden børn. For husstande med børn er det, ud over stilheden, naturen og den friske luft, der er motiverende. Desuden har boligudgifterne også betydning for denne gruppe. Endeligt har foreningsliv og dagligvarebutikker generelt ingen afgørende motivationsbetydning i forhold til at flytte på landet. [Vejle Amt et al., 2005]

MOTIVATIONSFAKTORER FUNDET I AVISARTIKLER

I dette afsnit præsenteres forskellige motivations- og demotivations-faktorer fundet ved gennemlæsning af forskellige avisartikler udkommet indenfor de seneste to år. Avisartiklerne er alle på nær én udvalgt via en søgning på InfoMedia¹⁴, der er Danmarks største online artikeldatabase. Søgningen blev foretaget d. 14. marts 2006, og der blev søgt på emnet "flytte på landet".

I en artikel fra MetroXpress¹⁵ tirsdag d. 14. marts 2006 omtales forskellige faktorer som bevæggrunde for at flytte fra København til en landsby.

"Vi blev simpelthen så forelskede i at kunne sætte babyalermen hos Ulla og Uffe (da vi boede i byen) og gå i biografen spontant, selv om vi havde fået et barn. Derfor ville vi gerne finde et tofamilieshus, så vi kunne fortsætte den form for dagligdag. (...) Samtidig er det også en rar ting, at man ikke er helt alene ude på landet. Man har allerede venner, som man laver ting sammen med. På den måde er det nok lettere at flytte væk fra byen. (...) For begge par var det afgørende at deres nye hus ikke kom til at ligge for langt fra København. Og samtidig måtte det ikke betyde længere transporttid til arbejde. (...) Vi var rigtig glade for at bo i byen, og vi brugte byen meget. Og vi var nok ikke flyttet, hvis vi ikke havde Carl Gustav." [Knudsen, 2006]

Motivationen for at flytte på landet for denne familie var: Ro, mindre stress/mere tid, udsigt, natur, beliggenhed forholdsvis tæt på København, nærhed til skole og trafikforbindelse, sikkerhed, lave huspriser samt fællesskab

14: InfoMedia indeholder avisartikler fra landsdækkende aviser så som Berlingske Tidende, Politiken, Morgenavisen Jyllands-Posten, Information, Kristelig Dagblad, Aktuelt, Ekstra Bladet mm. Derudover forefindes artikler fra andre dagblade og lokale ugeaviser. [InfoMedia, 2006]

15: Denne artikel er ikke fundet via søgningen på InfoMedia, men stammer fra gratisavisen MetroXpress, der bl.a. uddeles i bybusserne i Aalborg.

I en artikel fra Frederiksborg Amts Avis d. 9. februar 2006 omtales ligeledes en families motivationer for at flytte fra Østerbro til Sigerslevøster, en landsby i Skævinge Kommune i Nordsjælland.

"Mit krav var, at det ikke skulle ligge tre kilometer nede ad en vej og med tre kilometer til nærmeste nabo. (...) Camillas og Peters hesteinteresse var grunden til, at vi flyttede, men jeg var også træt af naboens larmende vaskemaskine klokken 11 om aftenen. Vores mål var at flytte i rolige omgivelser og her er helt stille." [Vindelev, 2006]

Motivationen for at flytte på landet for denne familie var: Ro og mulighed for hestehold

D. 10. juni 2005 blev der i Berlingske Tidende bragt en artikel om en enlig mor fra København, der var flyttet på landet og havde skabt et nyt netværk. I artiklen fremgår nogle motivationsfaktorer for flytningen.

"Efter at have boet ti år på Frederiksberg, flyttede jeg til Hellerup i en lejlighed. Men her følte jeg mig ikke godt tilpas. Jeg syntes, at folk i området var overfladiske – de plejede sig selv, men ikke andre – og samtidig larmede Strandvejen både om dagen og om natten. Det var belastende, særligt efter en lang og stresset arbejdsdag. (...) Så i 1998 begyndte den enlige mor at kigge sig om efter et hus på landet. Kriterierne var, at det skulle ligge fredeligt, men ikke alt for langt væk fra nogle naboer, tæt på en skole, så sønnen selv kunne cykle og god trafikforbindelse til arbejdspladsen i København. Prisen var selvfølgelig også afgørende, hvilket udelukkede Nordsjælland. (...) men jeg kunne mærke, at det var det rigtige. Det var roen og den store luksus at kunne kigge ud over markerne." [Sommer, 2005]

Motivationen for at flytte på landet for denne familie var: Lav boligpris, mulighed for drømmebolig, (bo)fællesskab, udsigt, beliggenhed (tæt på København), nærhed til offentlig transport og børn.

I tabel 2.2 er opsummeret de forskellige motivations- og demotivationsfaktorer fundet i artiklerne. Demotivationsfaktorerne fremgår også af artiklerne, men ikke af ovenstående citater. Af tabellen ses, at motivations- og demotivationsfaktorerne for at flytte på landet ud fra avisartiklerne både har en social og en fysisk karakter. Det ses endvidere, at nærheden til byer virker motiverende. Dvs. specielt de bynære landdistrikter er tiltrækkende pga. muligheden for at kombinere et liv på landet med et arbejde i byen. Faktorer som offentlig transport og skoleudbuddet har en betydning i avisartiklerne til forskel fra undersøgelsen i afsnittet ovenfor.

Motivationsfaktorer	Demotivationsfaktorer
Mulighed for pladskrævende aktiviteter (dyrehold, golf)	Mentalitetsforskelle
Børn	Lugtgener
Fællesskab f.eks. nabo- og bofællesskaber	Stærkt kørende trafik/tung landbugstrafik
Tryghed	Manglende offentlig transport
Frisk luft	Svært at bevare kontakt til venner i byen
Ro	To biler nødvendigt/langt til det hele
Mere tid	
Udsigt (lys/mørke)	
Naturen (vand, strand, skov, have, dyr)	
Tilbage til rødderne	
Nærhed til byer f.eks. Kbh. (relativ kort køreafstand)/god infrastruktur	
Offentlig transport	
Tæt på skole	
Lave priser på boliger og grunde/plads (mulighed for drømmebolig)	

Tabel 2.2: Motivations- og demotivationsfaktorer stammende fra artikler fra de sidste to år omkring emnet flytte på landet.

OPSAMLING AF MOTIVATIONSFAKTORER

Opsamlende kan de forskellige motivationsfaktorer, fra de to undersøgelser og de forskellige artikler opdeles i sociale og fysiske motivationsfaktorer, se tabel 2.3. Planlægningsmæssigt er det primært de fysiske motivationsfaktorer, der kan tages hensyn til. De lave huspriser er dog reguleret via markedet. Derfor kan planlægningen ikke sikre denne faktor, med mindre boligerne eller grundene er offentligt ejet.

Sociale motivationsfaktorer	Fysiske motivationsfaktorer
Børn	Lave priser på boliger og grunde/plads (mulighed for drømmebolig)
Ro	Frisk luft
Tryghed	Udsigt (lys/mørke)
Mere tid	Naturen (vand, strand, skov, have, dyr)
Tilbage til rødderne	Nærhed til byer f.eks. Kbh. (relativ kort køreafstand)/god infrastruktur
Autenticitet	Offentlig transport
Frihed	Tæt på skole
Status	Mulighed for pladskrævende aktiviteter (dyrehold, golf)
Fællesskab f.eks. nabo- og bofællesskaber	Landbrug

Tabel 2.3: Motivationsfaktorer for at flytte på landet. Faktorerne er opdelt i hhv. sociale og fysiske faktorer. Det er primært de fysiske faktorer, som planlægningen på kommuneniveau vil kunne tage hånd om. De lave priser er dog styret af efterspørgslen, og planlægningen kan ikke imødegå en prisstigning i et område, med mindre området er offentligt ejet. De med fed og kursiv markerede faktorer er de mest betydningsfulde.

Af tabel 2.3 ses desuden, at visse af de sociale motivationsfaktorer ville kunne medtænkes i planlægningen for bosætning i landdistrikterne. Dette er boligtyper med mulighed for fællesskaber, bevaring af landsbyers autenticitet, sikring af ro, samt boliger beliggende ved herlighedsværdier, der evt. kan afføde en vis statusfølelse for ejerne.

Det er svært at rangere de forskellige motivationsfaktorer i forhold til hinanden. Dette skyldes, at f.eks. husstande med og uden børn har forskellige prioriteter. Ligeledes spiller

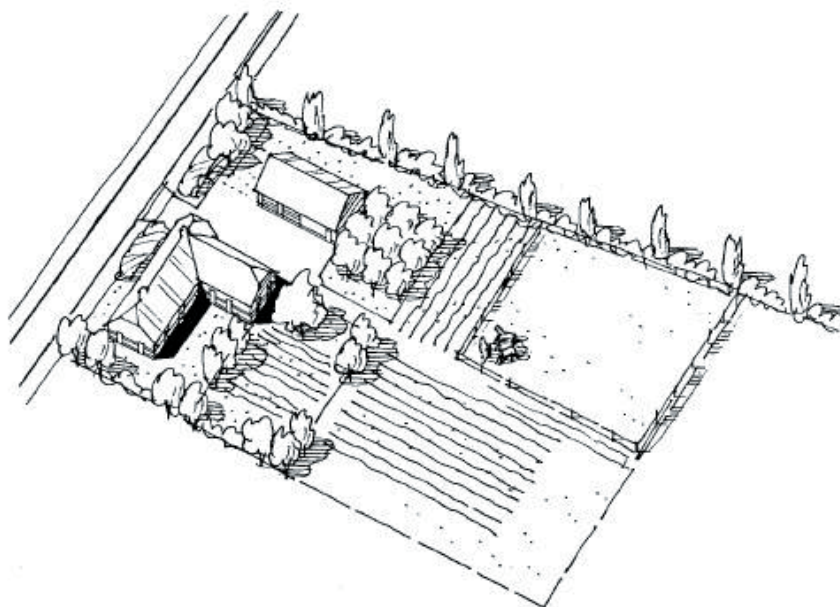
forskellige natursyn også en rolle for hvilke faktorer, der er vigtigst. Demografien kan også have en betydning, idet f.eks. pensionister ikke behøver god daglig tilgængelighed til arbejdspladsen i byen. Vigtige faktorer er dog stilheden og naturen, udsigt, de lave huspriser og muligheden for at bygge drømmeboligen og have pladskrævende interesser som f.eks. heste. Derimod er udbuddet af servicefunktioner, skoler og foreninger ikke afgørende. De mest betydende motivationsfaktorer er markeret med fed og kursiv i tabel 2.3.

2.3.2 FORSKELLIGE FORMER FOR BOSÆTNING PÅ LANDET

I forbindelse med en revision af Landbrugsloven i 1986 blev det muligt at etablere jordbrugsparceller i tyndt befolkede områder. Med jordbrugsparceller blev der dannet grundlag for anlæggelse af hobbylandbrug, og at have pladskrævende fritidsinteresser som f.eks. heste tæt på hjemmet. Jordbrugsparceller er en alternativ bosætningsform, der kun er lovligt i landdistrikterne. [Miljø- og Energiministeriet, 2000a] Figur 2.5 herunder viser et eksempel på en jordbrugsparcel. Udlæg til jordbrugsparceller skal følge nedenstående retningslinier:

1. Udlæg til jordbrugsparceller skal respektere regionplanlægningen
2. Udlæg til jordbrugsparceller skal ske på baggrund af en landzonelokalplan, hvorefter det samlede arealforbrug ikke må overstige 1 ha pr. bolig
3. Jordbrugsparceller skal udlægges i umiddelbar tilknytning til eksisterende mindre bebyggelser, dvs. landsbyer med mindre end 1.500 indbyggere. Det skal tilstræbes, at udbygningen tilgodeser principperne om sammenhængende bebyggelse
4. Ved landsdelscentre må der ikke udlægges jordbrugsparceller indenfor en afstand af 10 km fra byzonegrænsen
5. Ved egnscentre med mere end 15.000 indbyggere må der ikke udlægges jordbrugsparceller indenfor en afstand af 5 km fra byzonegrænsen
6. Der må ikke udlægges jordbrugsparceller i størstedelen af hovedstadsområdet

[Direktoratet for FødevarerErhverv, 2003]

Figur 2.5: Eksempel på indretning af en enkel jordbrugsparcel. [Miljø- og Energiministeriet, 2000a]

Motivationsfaktorerne stilheden og naturen nævnes sammen med autenticitet som forhold, der kendetegner skovboligen. Netop derfor spås denne boligform at blive eftertragtet indenfor en kort årrække. [Mikkelsen, 2006] Skovboligen er også en del af principperne bag en stor ny boligby – Drejens – Nordøst for Kolding. Her er plantet skov, hvori det senere er muligt at bygge skovboliger, se figur 2.6. På hjemmesiden for den nye boligby, reklameres med følgende:

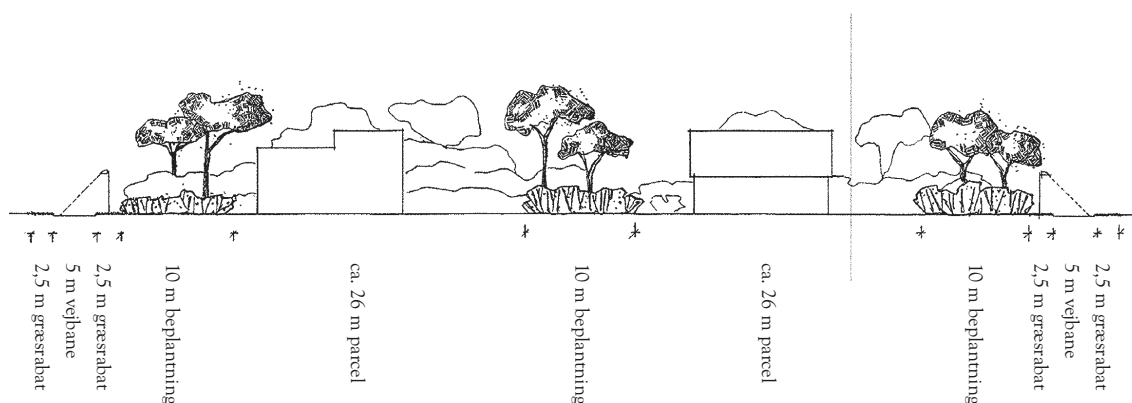
"(...) med nyplantede skovbælter i en rytmisk bevægelse omkring mindre boligglommer vil beboerne i Drejens boligby få en stærk oplevelse af flora og fauna, at bo i en skov – med en hjort i baghaven!" [Kolding Kommune, 2006]

Figur 2.6: Oversigt over den nye boligby Drejens ved Kolding. Området er beliggende på et skrånende areal ned til Kolding Fjord mod syd. Tallene henviser til forskellige boligtyper. 1: Storparceller langs fælden, 2: Skovvillaer i ny skov og 3: Punkthuse i skovlysninger. Ovenfor er gengivet eksempler på hhv. punkthuse i skovlysninger og skovvillaer. [Juul Arkitekter, 2006] [Kolding Kommune, 2003]

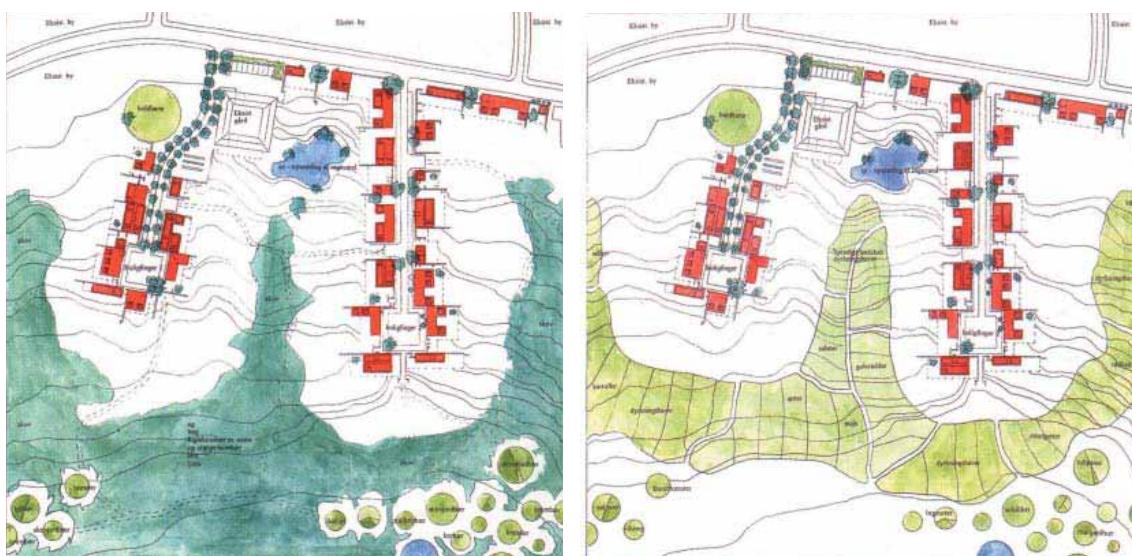
Også i Horsens Kommune arbejdes der med at placere boliger i skovlignende omgivelser, se figur 2.7. I lokalplan nr. 215 for "Østerhåb – et nyt boligområde" beskrives delområde G2 således:

"Området øst for boligvejen (G2) beplantes og udstykket i parceller/byggeløse, der vil ligge som lysninger imellem 10 meter brede beplantningsbælter. Beplantningen skal bestå af forholdsvis lav skovbrynsbeplantning tættest på lysninger og højere træer i yderkanterne." [Horsens Kommune, 2006a, s. 9]

Figur 2.7: Tværnsnit fra lokalplan nr. 215 Horsens Kommune. Det viste tværnsnit illustrerer, hvordan boliger i delområdet G2 skal være placeret imellem 10 m brede skovbælter. [Horsens Kommune, 2006a]

En anden højaktuel form for bosætning i landdistrikterne udspringer fra "havekulturbyen", der er et koncept udviklet af arkitekt Hans Peter Hagens og forstkandidat Jørgen Nimb Lassen. Ideen med havekulturbyen er at udnytte overflødige landbrugsbygninger og samtidig tilbyde udsigt, natur, ro og fællesskab til indflyttere i nye boliger. Havekulturbyen er en mindre boligenklave på 30-50 boliger, der anlægges med udsigt over markerne omkring en gårdejendom. Boligerne placeres samlet omkring grønne gadeforløb, så hver enkel bolig grænser op til det åbne land, se figur 2.8. Derved opnås der en unik sammenhæng til landskabet for alle boligerne, og landsbyens karakteristika med bebyggelse langs vejforløb videreføres. Konceptet med havekulturbyen er en nytolkning af den danske landsby og brugen af jordbrugsparceller og giver et konkret bud på nye attraktive muligheder for bosætning i landdistrikterne. Gårdejendommen kunne f.eks. drives som en økologisk gård, indrettes til institutioner eller mindre erhvervstiltag. Driften af gården og fællesarealer kunne eksempelvis ske af en ansat landmand eller gennem forpagtning. Mht. samspillet mellem natur og bebyggelse er der i havekulturbykonceptet arbejdet med fire landskabstyper: Landbrugslandet, skovlandskabet, spiseligt landskab og fritidslandskabet. [Hagens og Lassen, 2004]

Figur 2.8: Eksempler på havekulturbyen med et skovlandskab med lysninger (til venstre) og et landbrugslandskab (til højre). [Hagens og Lassen, 2004]

En tredje form for bosætning på landet er ombygning af gamle landbrugsejendomme til lejligheder. Et eksempel på dette er Skjøtgården i Vestrup i Nørrehald Kommune nord for Randers, se figur 2.9. Her er en gammel gård ombygget til 14 almennyttige boliger. [Realdania, 2006] Et andet eksempel er kollektivet Tranehøj i udkanten af landsbyen Særslev mellem Kalundborg og Holbæk [Tranehøj, 2006]. Her bor seks familier, der sammen har et hobbylandbrug og en firelænget gård, se figur 2.10.

Figur 2.9: Skjøtgårdens stuehus efter renovering. [Realdania, 2006]

Figur 2.10: Kollektivet Tranehøjs stuehus. [Tranehøj, 2006]

Ved Trekroner øst for Roskilde findes en fjerde form for bosætning på landet. Det drejer sig om det økologiske bofællesskab Munksøgård, der blev opført på bar mark, men siden hen er blevet en del af den nye bydel omkring Trekroner Station. I byggeriet af Munksøgård er der arbejdet meget med bæredygtige løsninger. Byggeriet lever dog op til det moderne menneskes forventninger mht. separat bolig med køkken og bad. Munksøgård består af fem boligenklaver lokaliseret omkring den gamle gård Munksøgård, se figur 2.11. Hver boligenklave indeholder 20 boliger og et fælleshus. De fem boligenklaver er forskellige typer boliger og ejerformer hhv.: Seniorboliger, ungdomsboliger, familieejeboliger, ejerboliger og andelsboliger. [Landsforeningen for Økosamfund, 1998]

Figur 2.11: Billeder fra Munksøgård. Til venstre ses den gamle gård i baggrunden. I forgrunden ses en oversigt over de fem boenklaver, hver med 20 boliger, lokaliseret rundt om den gamle gård. Til højre ses bolig 61-67. [Andresen, 2002]

Økosamfundet Friland ved Fledballe på Djursland er et andet eksempel på et økosamfund. Her er der på bar mark opført en selvbyggerlandsby, der tilstræber økonomisk frihed for beboerne og bæredygtighed, se figur 2.12. [Danmarks Radio, 2006]

Figur 2.12: Billede af Frilandshuset fra økosamfundet Friland [Danmarks Radio, 2005]

I Vaarst ca. 20 km syd for Aalborg ligger andelsforeningen Vaarst Vestervang. Bebyggelsen kan ses figur 2.13. Også her er der arbejdet med bæredygtige løsninger. De 16 enfamilieshuse er opført som lavenergihuse med øgede isoleringstykkelse og energiruder, og energiforsyningen er baseret på vedvarende energikilder. [Dansk Center for Byøkologi, 2002]

Figur 2.13: Boliger i Andelsforeningen Vaarst Vestervang [Dansk Center for byøkologi, 2002]

Der er i dette kapitel opridset, hvordan landsbyerne som en specifik form for bosætning er opstået, og hvordan de siden hen har udviklet sig. Derudover er forskellige former for bosætningstrends gennem tiderne med relevans for landdistrikterne beskrevet, her især counterurbanisation. Endvidere er oplistet forskellige former for motiver, som gør livet på landet attraktivt. Sidst er der vist eksempler på bosætningsformer, der kunne være interessante i landdistrikterne. Nogle af eksemplerne lægger op til nye former for brug af det åbne land, men hvad siger lovgivningen omkring bosætning i landdistrikterne? Dette beskrives i næste kapitel.

KAPITEL 3

LOVGIVNINGSRAMMER FOR BOSÆTNING I LANDDISTRIKTERNE

Formålet med dette kapitel er at give et overblik over hvilke love, der har indflydelse på bosætning i landdistrikter. Der tages udgangspunkt i Planloven og suppleres med andre relevante love, herunder Landbrugsloven og Skovloven. Afsluttende opridses overordnede politikker med betydning for bosætning i landdistrikterne.

3.1 LOV OM PLANLÆGNING

Lov om planlægning, også kaldet Planloven, blev første gang vedtaget i 1992. Loven er senere blevet uddybet og udvidet bl.a. med indførelsen af kapitlet om planlægning i kystnærhedszonen og ændring af landzonekompetencen. Den seneste ændring af Planloven er sket i juni 2005 i forbindelse med strukturreformen, som kort er forklaret i temaboks 3.1 senere i dette kapitel.

3.1.1 ZONER OG LANDZONEADMINISTRATION

Et af de punkter i Planloven, der har betydning for denne rapport's tema, er inddelingen af Danmarks areal i tre zoner; byzone, landzone og sommerhusområder. Formålet med denne inddeling er hovedsageligt at tage hensyn til landbruget, dvs. at landzonen primært er forbeholdt landbruget. Byzone defineres i Planloven som områder, der i lokalplaner er udlagt til bymæssig bebyggelse, eller som i forbindelse med tidligere gældende lovgivning er fastlagt til byzoneformål. Byzonerne fremgår af kommune- og regionplaner. Sommerhusområder er ligeledes områder, der i en lokalplan eller i forbindelse med tidligere gældende lovgivning er udlagt til dette formål. Landzonen er det resterende, dvs. det, der ikke er byzone eller sommerhusområde. Et område kan kun overføres fra landzone til byzone eller sommerhusområde i en lokalplan. Formålet med zoneinddelingen og landzoneadministrationen er at hindre uønsket og ukontrolleret bebyggelse og anlæg i det åbne land. Dvs. at modvirke ukontrolleret byspredning og dermed at sikre arealer til landbrugsproduktion, samt forsøge at minimere klager fra naboer. Herudover skal opdelingen i zoner også sikre, at egentlig byudvikling kun sker, hvor der er åbnet mulighed for det i region-, kommune- og lokalplanlægningen. I 2002 blev Planlovens bestemmelser om landzoneadministration ændret, hvilket medførte, at

administrationen overgik fra amterne til kommunerne, og at der blev tilføjet undtagelser fra kravet om landzonetilladelse samt at der skulle ske en nabohøring og en høring af regionplanmyndigheden forud for de fleste landzonetilladelser. [Boeck, 2002]

I landzonen må der som hovedregel ikke foretages udstykninger, foretages ændringer i anvendelsen af de eksisterende bebyggelser og ubebyggede arealer eller opføres ny bebyggelse, hvilket også omfatter til- og ombygninger. Hvis sådanne ændringer ønskes foretaget, kræver det en landzonetilladelse fra kommunen. Der er dog en række undtagelser til denne bestemmelse. Dette gælder f.eks. nødvendig erhvervsmæssig bebyggelse mv. til landbrug, skovbrug og fiskeri [Boeck, 2002]. Når kommunen skal vurdere en ansøgning om landzonetilladelse skal flere forhold afvejes. Disse forhold kan, ifølge vejledningen i landzoneadministration, være:

- Planlægningsmæssige hensyn
- Hensyn til jordbrugserhvervet
- Landskabelige hensyn
- Naturbeskyttelseshensyn
- Rekreative hensyn
- Miljøbeskyttelsesmæssige hensyn
- Hensyn til udnyttelsen af råstofressourcerne
- Trafikale hensyn
- Hensyn til udbuddet af servicefunktioner
- Kulturhistoriske hensyn
- Sociale eller menneskelige hensyn

[Miljøministeriet, 2002a]

Da areal i dag er en begrænset ressource i Danmark skal de planlægningsmæssige hensyn overvejes, og landzonetilladelsen skal derfor også tage højde for anden planlægning og varetagelsen af interesserne i det åbne land. De planlægningsmæssige hensyn er overordnet at modvirke byspredning ved at hindre spredt og uplanlagt bebyggelse i det åbne land. De fleste af de øvrige hensyn er medtaget for at afveje forskellige interesser op mod hinanden. Ved ansøgninger om bebyggelse er det også vigtigt at vurdere de trafikale hensyn og udbuddet af servicefunktioner. Dette skyldes, at der skal sikres forsvarlige trafikale adgangsforhold og et serviceudbud. Kommunen kan dog ikke give afslag på en ansøgning alene på baggrund af manglende service. Herudover kan individuelle menneskelige hensyn også tages i en landzonetilladelse, hvilket en orientering fra Naturklagenævnet (NKO 128D) fra 1997 illustrerer¹⁶. [Miljøministeriet, 2002a]

Ifølge vejledningen i landzoneadministration bør kommunalbestyrelsen kun give en landzonetilladelse til opførelse af boliger, når byggeriet ikke med rimelighed kan opføres i et allerede planlagt område, dvs. et område i eller omkring de eksisterende byzoner. Ligeledes bør der ikke gives tilladelse til opførelse af enligt beliggende enfamiliehuse i det åbne land. Lokalplanlagte boliger i landzone bør udlægges i tilknytning til landsbyer. For boliger på landet gælder det også, at de skal kunne indpasses hensigtsmæssigt i de eksisterende bebyggelses- og vejforhold, således at støjbelastede områder ikke inddrages

16: Naturklagenævnet ændrede et afslag til en tilladelse om at opføre en ny bolig på en landbrugsejendom, med henvisning til, at den nye bolig skulle beboes af ejernes barnebarn med henblik på overtagelse af ejendommen. Den gamle beboelsesbygning var utidssvarende og den skulle derfor alligevel erstattes af en ny, når de nuværende ejere, på hhv. 80 og 77 år, ikke længere kunne bo på stedet. [Naturklagenævnet, 1997]

til boligbebyggelse. I stedet for at opføre nye boliger på landet foreslås det i vejledningen at udnytte eksisterende egnede bebyggelser som f.eks. tomme beboelsesbygninger i landsbyerne, eller stuehuse fra nedlagte landbrug. Dette vil kunne friholde det åbne land for ny spredt bebyggelse og på samme tid sikre, at de eksisterende bygninger ikke forfalder. Det kræver ikke landzonetilladelse at opføre boliger, der er erhvervsmæssigt nødvendige for driften af landbrug, skovbrug eller fiskerierhverv. Ifølge Landbrugsloven skal en landejendom være forsynet med en passende beboelsesbygning. Der kræves derfor ikke landzonetilladelse, hvis f.eks. et ældre stuehus erstattes med et nyt. Hvorvidt en bolig er erhvervsmæssigt nødvendig og dermed undtaget for landzonetilladelse kræver en konkret vurdering af den pågældende bygning i forhold til ejendommens størrelse, driftsform mm. [Miljøministeriet, 2002a]

Et andet punkt i Planloven med betydning for bosætning i landdistrikterne er bestemmelserne om byudvikling i kystnærhedszonen. Disse blev indført i Planloven i 1994, og formålet er at beskytte de danske kystområder for bebyggelse. Kystnærhedszonen er et ca. 3 km bredt bælte langs alle kyster i Danmark. I kystnærhedszonen er reglerne om bebyggelse og inddragelse af nye arealer til byzone eller sommerhusområde skærpede. Planloven foreskriver, at der i kystnærhedszonen skal være en særlig planmæssig eller funktionel begrundelse for byudvikling. Dette gælder både for overførelse af arealer til byzone og opførelse af bebyggelse i det åbne land. Som eksempler på planmæssige begrundelser nævnes i lovbemærkningerne: Boligers lokalisering i forhold til infrastruktur og servicefunktioner, allerede foretagne investeringer i infrastruktur, at en byvækst bort fra kysten vil komme i konflikt med klare landskabs- og naturinteresser samt særlige hensyn til øer og halvøer samt andre områder, der er helt omfattet af kystnærhedszonen. En funktionel begrundelse kan f.eks. være et behov for kystnær placering af hensyn til søværts transport, fiskerierhverv, kølevand og vindforhold. [Boeck, 2002]

3.1.2 REGION- OG KOMMUNEPLAN

Planloven indeholder også bestemmelser for region- og kommuneplanlægningen, som begge kan have indflydelse på bosætning i de bynære landdistrikter. Regionplanen har en betydende indflydelse, idet den er en sammenfattende og oversigtlig plan for arealanvendelsen i amterne. I regionplanen opstilles retningslinier for anvendelsen af det åbne land. Regionplanen skal indeholde retningslinier for en lang række emner, hvilket fremgår af Planlovens § 6, stk. 3 og 4. Disse retningslinier omhandler bl.a.:

- Arealudlæg til byzoner og sommerhusområder
- Beliggenhed af større offentlige institutioner samt større trafik anlæg og andre større tekniske anlæg
- Den regionale detailhandelsstruktur
- Varetagelse af jordbrugsinteresser
- Beliggenhed af skovrejsningsområder og områder, hvor skovtilplantning er uønsket
- Varetagelse af bevaringsværdier og naturbeskyttelse i det åbne land
- Anvendelse og beskyttelse af vandressourcer

[Boeck, 2002]

Varetagelsen af bevaringsværdier i det åbne land omfatter særlige kulturlandskaber f.eks. hedearealer, herregårdslandskaber og kirkeomgivelser [Boeck, 2002]. Kulturmiljøer er ligeledes et emne Staten har interesser i, hvilket kan ses i "Overblik over statslige interesser i regionplanrevision 2005" fra 2002 [Miljøministeriet, 2002b].

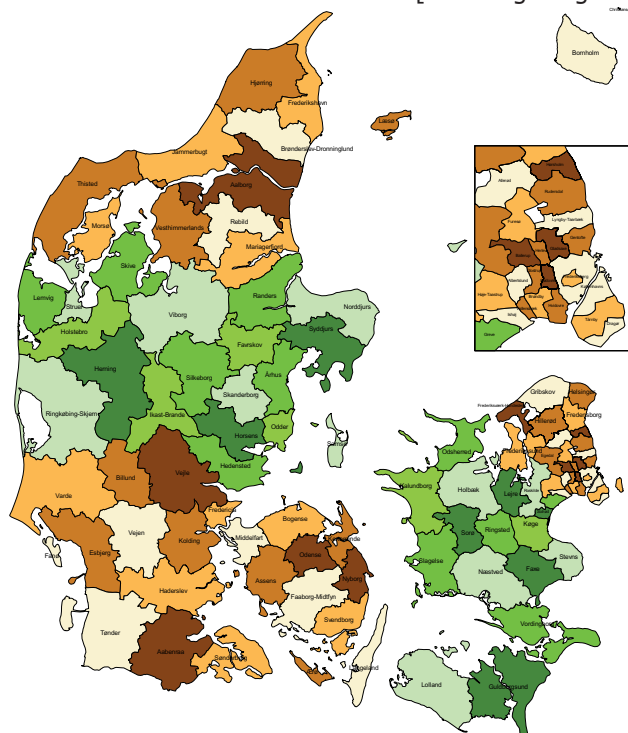
Kommuneplanen har betydning for bosætning i landdistrikterne, idet der heri fastsættes rammer for byudviklingsområder, og da der helt konkret bestemmes hvilke områder, der skal benyttes til fremtidig byudvikling. Pga. rammestyringsprincippet skal kommuneplanen opfylde regionplanens retningslinier. [Boeck, 2002] Den forestående strukturreform, forklaret i temaboks 3.1, betyder dog ændringer i forhold til denne opdeling, idet der ikke længere skal udarbejdes regionplaner. De regionplaner, der er ved at blive, eller lige er blevet, vedtaget, kommer samlet til at gælde som et landsplandirektiv, indtil de nye kommuneplaner vedtages. De nye kommuneplaner skal overtage hovedparten af temaerne fra regionplanerne.

Temaboks 3.1 Strukturreformen og fysisk planlægning

Den 1. oktober 2002 blev der af Regeringen nedsat en Strukturkommission, som havde til opgave at:

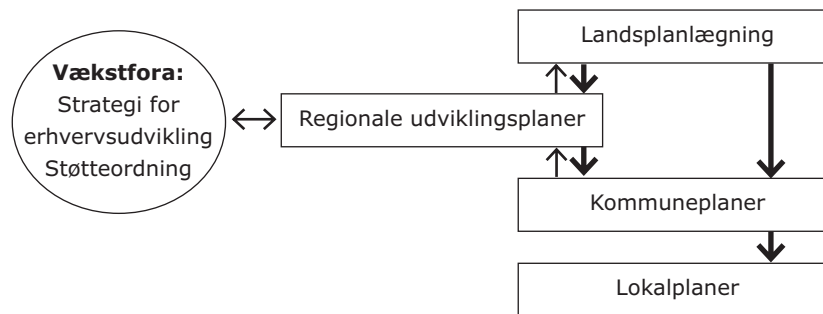
"(...) tilvejebringe en teknisk og faglig analyse, der kan udgøre et beslutningsgrundlag for ændringer i rammerne for løsning af den offentlige sektors opgaver." [Strukturkommissionen, 2004, s. 5]

På baggrund af Strukturkommissionens arbejde offentliggjorde Regeringen d. 27. april 2004 et udspil til en strukturreform. Dette forslag blev vedtaget af Regeringen og Dansk Folkeparti i juni samme år. Reformen træder i kraft d. 1. januar 2007 og resulterer i, at mange offentlige opgaver flyttes fra et niveau i den offentlige sektor til et andet. En af de store forandringer er, at de nuværende 13 amter bliver nedlagt og erstattes af fem regioner. Dertil kommer at kommunernes fysiske udstrækning ændres, som følge af en anbefalet kommunestørrelse på 30.000 indbyggere fra Strukturkommissionens arbejde. De nuværende 271 kommuner reduceres derfor til 98 kommuner. På figur 3.1 ses det nye Danmarkskort efter strukturreformen. [Indenrigs- og Sundhedsministeriet, 2005a].

Figur 3.1: Det nye kommunale og regionale Danmarkskort, der bliver en realitet efter d. 1. januar 2007. De brune og grønne farver illustrer regionerne. [Indenrigs- og Sundhedsministeriet, 2005b]

Ikke blot planinstitutionerne ændres med strukturreformen – også plantyperne og deres indhold forandres. Regionplanen afskaffes sammen med amterne, og i fremtiden bliver det kommuneplanen, der er det samlede dokument for den fysiske planlægning og arealanvendelse i Danmark. Kommuneplanen skal, udover det nuværende indhold, også indeholde retningslinier for hovedparten af de emner, som regionplanen varetager i dag. De nye regioner skal udarbejde en regional udviklingsplan. I denne plan skal regionsrådet beskrive den ønskelige udvikling for regionens byer, landdistrikter og udkantsområder for en række højt prioriterede emner; natur og miljø, erhverv, beskæftigelse, uddannelse og kultur. Kommuneplanen må ikke stride imod ønskerne beskrevet i denne plan. Her er det dog vigtigt at være opmærksom på, at den regionale udviklingsplan ikke fastsætter arealanvendelsen, men blot er en form for strategisk plan for regionens udvikling. Lokalplanen og planstrategien er de eneste plantyper, der med strukturreformen forbliver uændret. Også statens rolle i planlægningens ændres. Den statslige udmelding til regionplanlægningen ændres til at være en oversigt over statslige interesser i kommuneplanlægningen og landsplanredegørelsen rettes fremover til den regionale udviklingsplan og kommuneplanlægningen. [Østergård, 2005] På figur 3.2 ses opbygningen af plansystemet i Danmark efter 1. januar 2007.

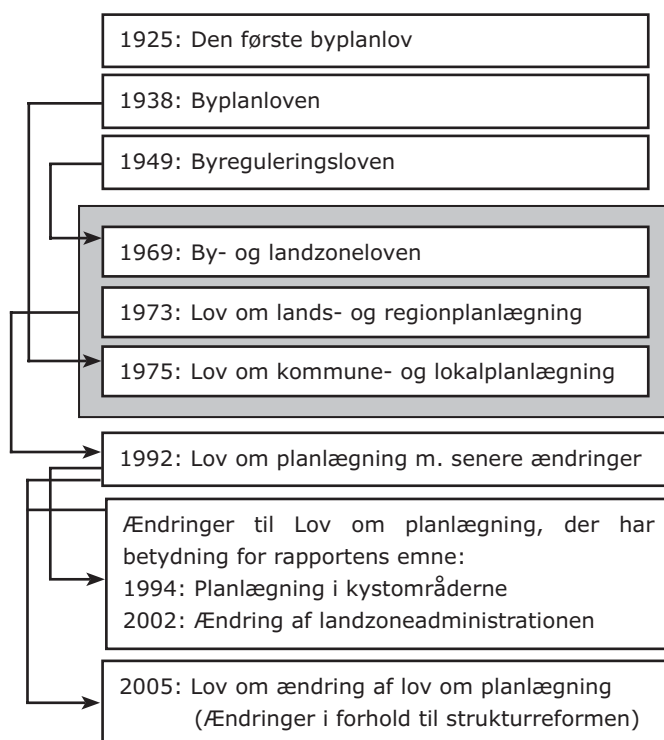

Figur 3.2: Opbygningen af det danske plansystem efter d. 1. januar 2007. Pilene viser sammenhængen mellem de forskellige niveauer i planlægningen. Frit fra [Miljøministeriet, 2006a]

3.1.3 PLANLOVGIVNINGEN GENNEM TIDEN

Igennem tiden har der været flere love om planlægning, som har erstattet hinanden og har bygget videre på de ældre love. Den nyeste planlov bygger således videre på nogle af temaerne fra de tidligere love. Sammenhængen mellem de forskellige love for den fysiske planlægning er illustreret på figur 3.3. Formålet med dette afsnit er at give et overblik over hvilke temaer fra de tidligere love, som er med i planlægningen i dag, og som har indflydelse på rapportens tema; bosætning i de bynære landdistrikter.

De første byplanlove fra 1925 og 1938 har ikke egentlig betydning for bosætningen i landdistrikterne i dag. Dog blev det i starten af 1930'erne klart, at det var vigtigt at planlægge for, hvor der ikke burde bygges. Hermed blev tilfældig byspredning tematiseret som et problem. Det var dog først med Byreguleringsloven fra 1949, at det blev muligt at regulere byernes arealforbrug og helt friholde arealer for bymæssig bebyggelse. Loven sikrede udarbejdelse af byudviklingsplaner for Danmarks fire største byer. De fire købstæder, og senere andre byer, blev inddelt i zoner (inder- mellem- og yderzoner). Inderzonen var eksisterende byområder samt landbrugsområder, der umiddelbart skulle overgå til byudvikling. Der måtte i inderzonen bygges med det samme. Mellemzonen var områder, der på lang sigt kunne overføres til inderzonen, og her måtte der gøres

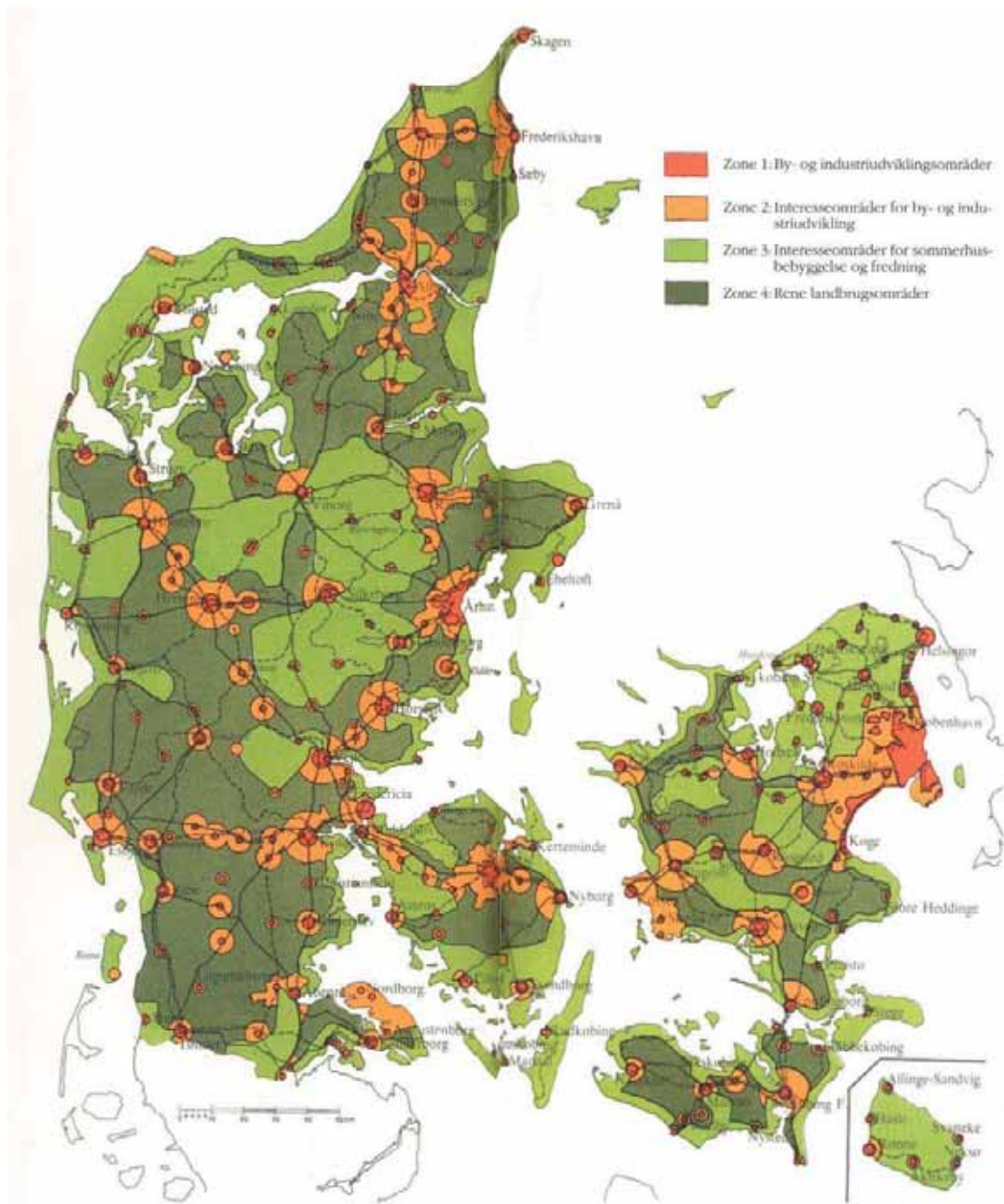

Figur 3.3: Oversigt over lovgivningen på planlægningsområdet i Danmark samt sammenhængen mellem lovene. Pilene illustrerer sammenhængen mellem de forskellige love. Lovene i den lysegrå boks stammer fra planlovsreformen i 1969-75. Inspireret af [Møller, 2002b]

forberedelser til bebyggelse. Yderzonen skulle friholdes for bymæssig bebyggelse. Planerne for mellem- og yderzonen blev tinglyst på de pågældende ejendomme. Byreguleringsloven søgte at hindre tilfældig udstykning og dermed byspredning, idet det blev vurderet at, byspredning ville give nogle samfundsmæssige ulemper, som f.eks. øgede afstande til kollektiv transport, unødvendige nedlæggelser af landbrug og indhug i bynære rekreative områder. Loven blev vedtaget selvom byspredningen kunne begrundes i befolkningens ønske om at bo i frie omgivelser. [Gaardmand, 1993] [Møller, 2002a]

I 1962 offentliggjordes en Zoneplan for hele Danmark, hvor landet blev inddelt i fire zoner. Dette var ikke en lov, men en form for landsplanlægning. Planen blev udarbejdet ud fra et ønske om at undgå byspredning, og var en "plan for planlægningen". Zoneplanen inddelte hele Danmark i: By- og industriudviklingsområder, interesseområder for by- og industriudvikling, interesseområder for sommerhusbebyggelse og fredning samt rene landbrugsområder. Oversigtskortet fra Zoneplanen ses på figur 3.4. Der var meget debat om planen, men der var en bred forståelse for ideerne bag den. Zonerne blev dog aldrig sikret og landsplanlægning i denne form blev opgivet til fordel for mere temabaserede analyser og undersøgelser. [Gaardmand, 1993]

I tiden fra 1969 til 1975 oplevede Danmark en planlovsreform. Planlovsreformen foregik i tre etaper og resulterede i, at der blev vedtaget fire love for planlægningen. De tre etaper var vedtagelsen af: By- og landzoneloven fra 1969 (første etape), Lov om lands- og regionplanlægning samt Lov om regionplanlægning i hovedstadsområdet begge fra 1973 (anden etape) samt Kommuneplanloven fra 1975 (tredje etape). Specielt By- og landzoneloven fik betydning for bosætningen i landdistrikterne, idet Danmarks areal blev opdelt i land- og byzoner samt sommerhusområder. Loven bevirkede, at de arealer, der tidligere var bestemt til bymæssig bebyggelse, dvs. inder- og mellemzonerne, blev overført til byzone, mens de resterende dele af jorden automatisk blev landzone, med undtagelse af sommerhusområderne. Landzonen blev indført af hensyn til landbruget,

Figur 3.4: Oversigtskort fra Zoneplanen fra 1962. [Gaardmand, 1993].

der derved fik bedre vilkår. Dette fremgår dog ikke direkte af lovens formål. I landzonen var det kun tilladt at opføre landbrugsbyggeri o.l. [Gaardmand, 1993]. Formålet med By- og landzonenloven var at:

"(...) sikre en planmæssig og økonomisk "hensigtsmæssig" udvikling af bebyggelsen, at sikre et passende udbud af bygge- og bymodnet jord, og at medvirke til en bebyggelse, der "ikke sker i strid med hensynet til befolkningens rekreative interesser og bevarelsen af landskabelige værdier."
[Gaardmand, 1993, s. 190]

Det nuværende kapitel i Planloven om landzoneadministration og inddelingen i by- og

landzoner samt sommerhusområder stammer fra denne planlovsreform. I dag fremgår hensynet til landbrugserhvervet dog eksplicit, jf. afsnit 3.1.1.

3.2 ØVRIG RELEVANT LOVGIVNING

Udover bestemmelserne i Planloven er der ligeledes en række andre love, som har indflydelse på bosætningen i landdistrikterne. Dette er Naturbeskyttelses-, Skov- og Landbrugsloven. Herudover har international naturfredning fra EU også betydning. De vigtigste bestemmelser i disse love mht. bosætning i landdistrikterne gennemgås i det efterfølgende.

3.2.1 NATURBESKYTTESLOVEN

Naturbeskyttelsesloven blev vedtaget i 1992 og er en sammenskrivning af tre tidligere love – den tidligere naturfredningslov fra 1917, lov om naturforvaltning fra 1989 samt lov om sandflugtens bekæmpelse, som har rødder helt tilbage i slutningen af 1800-tallet. Der er siden lovens vedtagelse i 1992 foretaget forskellige ændringer. Den gældende naturbeskyttelseslov er fra 2004, hvortil der igen er tilføjet ændringer i forbindelse med den forestående strukturreform, se temaboks 3.1. Formålet med naturbeskyttelsesloven er at styrke beskyttelsen af naturen i Danmark og sikre offentlighedens adgang til denne. Denne todeling var ligeledes formålet med Lov om naturfredning fra 1917. [Revsbech, 2002] [Møller, 2002a]

I forbindelse med bosætning i landdistrikterne er de vigtigste bestemmelser i loven beskyttelse af bestemte naturtyper, bygge- og beskyttelseslinier samt fredninger. De beskyttede naturtyper i lovens §3 er søer, vandløb, moser, strandenge, ferske enge, heder og overdrev. Disse områder kaldes også §3-områder. Naturtyperne er værdifulde levesteder for en del vilde dyre- og plantearter i Danmark og dermed en vigtig del af det danske landskab. Bygge- og beskyttelseslinierne omhandler kyster, søer og åer, fortidsminder, skove og kirker og skal sikre, at de nærmeste områder omkring disse friholdes for bebyggelse eller andre væsentlige landskabelige indgreb. Bygge- og beskyttelseslinierne har forskellig udstrækning. Følgende punktopstilling opsummerer afstandskravene i loven:

- Strandbeskyttelseslinie på 300 m
- Skovbyggelinie på 300 m¹⁷
- Beskyttelseslinie til søer og åer på 150 m¹⁸
- Afstand til fortidsminder på 100 m¹⁹
- Kirkebyggelinie på 300 m, hvor der ikke må opføres bebyggelse højere end 8,5 m²⁰

I dag er det amtet, der træffer afgørelse om dispensation fra disse beskyttelseslinier i landzone. I byzone og sommerhusområder kan kommunen give dispensation fra sø- og åbeskyttelseslinien samt skovbyggelinien. Strandbeskyttelseslinien og beskyttelseslinien

17: For privatejede skove gælder dette kun, hvis arealet er større end 20 ha sammenhængende skov. [Miljøministeriet, 2004a]

18: Dette gælder kun for søer med en vandflade på mindst 3 ha og for vandløb, der er registreret med en beskyttelseslinie i henhold til den tidligere lovgivning. [Miljøministeriet, 2004a]

19: Dette gælder kun for de fortidsminder, der er beskyttet efter bestemmelserne i Museumsloven. [Miljøministeriet, 2004a]

20: Hvis kirken er omgivet af bymæssig bebyggelse i hele beskyttelseszonen gælder denne bestemmelse ikke. [Miljøministeriet, 2004a]

til fortidsminder skal ifølge loven administreres meget restriktivt, og der kan kun i særlige tilfælde gøres undtagelse. Skov- og Naturstyrelsen har dog i praksis ophævet strandbeskyttelseslinien for lokalplanområder i allerede bebyggede områder indenfor beskyttelseszonen. I det åbne land er strandbeskyttelseslinien næsten aldrig blevet ophævet. Skov- og Naturstyrelsen kan træffe afgørelse om generelle reduktioner eller ophævelser af beskyttelseslinierne. [Skov- og Naturstyrelsen, 2006a] [Miljø- og energiministeriet, 2000b] [Revsbech, 2002] Når strukturreformen træder i kraft ændres dispensationsreglerne, således at kommunerne overtager amternes kompetence [Miljøministeriet, 2005a].

En anden vigtig del af Naturbeskyttelsesloven er kapitlet om fredning, da der i fredede områder ikke må opføres boliger. For at sikre lovens formål kan fredningsnævnet frede større eller mindre landarealer og ferskvandsområder. Dette kan for eksempel ske med henblik på at sikre landskabelige værdier eller forbedre offentlighedens adgang til naturen. Miljøministeren har til opgave at nedsætte fredningsnævn. I dag er der et fredningsnævn for hvert amt samt Bornholms Kommune, dvs. i alt 14 fredningsnævn. Efter strukturreformen nedsætter miljøministeren to til tre fredningsnævn for hver region med afgrænsede geografiske områder [Miljøministeriet, 2005a]. En fredning kan på mange måde minde om en lokalplan, idet der i begge tilfælde er tale om en konkret regulering af anvendelsen af nogle specifikke arealer. Der er dog den forskel, at en lokalplan kun kan regulere fremtidig anvendelse, mens en fredning kan pålægge grundejeren at handle med henblik på en realisering af formålet med fredningen. [Revsbech, 2002]

Fredninger kan også have indflydelse på afgørelser truffet i henhold til anden lovgivning, idet fredninger har højere prioritering end disse andre afgørelser. F.eks. vil en zonetilladelse ikke kunne udnyttes, hvis det pågældende areal fredes. Dispensationer fra fredninger kan gives af fredningsnævnet. Der er dog kun tale om en meget snæver dispensationsmulighed, idet dispensationen ikke må stride imod fredningens formål. Dette dispensationsprincip ligner dispensationsprincippet fra lokalplanlægning. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at gennemførelse af en lokalplan for et fredet område ikke er lig med en dispensation fra fredningen. Fredningsnævnets afgivelse af dispensation kan påklages til Naturklagenævnet. [Revsbech, 2002]

3.2.2 SKOVLOVEN

Skovloven kan have indflydelse på bosætning i landdistrikter, hvis bosætningen ønskes opført i en skov. Skovlovens formål er at bevare og værne om de danske skove og medvirke til at forøge skovarealet. Herudover er det også et formål med loven at fremme bæredygtig drift af skovene. Begrebet "bæredygtig skovdrift" er indført i den nyeste skovlov fra 2004 og erstatter begrebet "god og flersidig skovdrift". Begge begreber betyder, at det ikke kun er produktionsinteresserne, der skal tilgodeses ved skovdrift, men også naturhensyn og friluftsliv. En af de vigtige bestemmelser i loven er fredsskovpligten, som sikrer en permanent reservation af arealer til skovbrugsformål og som også indeholder regler for anvendelsen af fredskovspligtige arealer. Fredskovspligtige arealer er:

- Arealer, som miljøministeren har besluttet skal være fredskovspligtige
- Arealer, som er noteret som majoratskov i matriklen eller tingbogen
- Skovarealer, der ejes eller erhverves af stat, kommuner eller folkekirker samt arealer der ejes af disse, hvor skov etableres eller indfinder sig og tilhørende arealer uden skov. De sidste to former for arealer er først fredskovspligtige, når arealerne ikke er taget i brug til anden formål inden 20 år.

[Miljøministeriet, 2004b]

På fredskovspligtige arealer må der kun opføres arbejdsskure på op til 10 m² eller andre anlæg, der er nødvendige for skovdriften. Herudover må der opføres bygninger som særligt tilgodeser børn og unges friluftsliv, f.eks. spejderhytter og skovbørnehaver. I forbindelse med betegnelsen "andre anlæg" er indførelsen af hensynet til rekreation vigtig, idet disse også kan være anlæg, der tilgodeser rekreation og friluftsliv. Dette kan f.eks. være mindre parkeringspladser, trampede stier, bålpladser, legepladser mm. Miljøministeren kan ophæve fredskovspligten på et areal, når særlige grunde taler for det, og fastsætte retningslinier om erstatningsskov. Ifølge bekendtgørelsen om erstatningsskov skal erstatningsskoven generelt være 10 % større end den oprindelige skov [Miljø- og energiministeriet, 1997]. [Skov- og Naturstyrelsen, 2005] [Miljøministeriet, 2004b]

I Skovloven er der mulighed for, at miljøministeren kan give tilskud til plantning af ny skov. I "Bekendtgørelse om tilskud til privat skovrejsning" fra 2005 får Skov- og Naturstyrelsen kompetencen til at give tilskud til: Anlæg og pleje af skov på privatejede landbrugsarealer, udarbejdelse af undersøgelser i tilknytning til ydelserne samt compensation i op til 10 år for tabt indkomst som følge af skovrejsning. Det sidste gives kun, hvis arealet er beliggende i et skovrejsningsområde, udpeget i en regionplan. Der stilles en række betingelser for tilskuddet, som omhandler arealet. F.eks. skal arealet mindst være 5 ha, i særlige tilfælde 2 ha, arealet må ikke hidtidig have været skovbevokset eller fredskovspligtigt, arealet skal tilplantes eller tilsås med egnede træarter og arealet skal blive fredskovspligtigt. Størrelsen af det samlede tilskud fastsættes på finansloven hvert år og tilskuddet for det enkelte år kan opdeles i flere ansøgningsrunder. Denne tilskudsordning er en del af det danske landdistriktsprogram. [Miljøministeriet, 2004b] [Miljøministeriet, 2005b] I vejledning om tilskud til skovrejsning, fremgår det, at plantning af løvskov giver det højeste tilskud, hvorimod plantning af nåleskov giver 7-9.000 kr mindre pr. ha, alt efter om det er i et planlagt skovrejsningsområde eller ej. I denne vejledning fremgår det også, at en skov med tilskud skal opføres med fredskovspligt. Derfor skal arealet fremover anvendes til skovbrugsformål og opfylde bestemmelserne i Skovloven. [Skov- og Naturstyrelsen, 2006b] Plantning af en skov, hvori det skal opføres boliger, vil ikke udløse et tilskud, idet en "boligskov" ikke opfylder bestemmelserne i Skovloven og dermed ikke kan betegnes som en fredsskov.

3.2.3 LANDBRUGSLOVEN

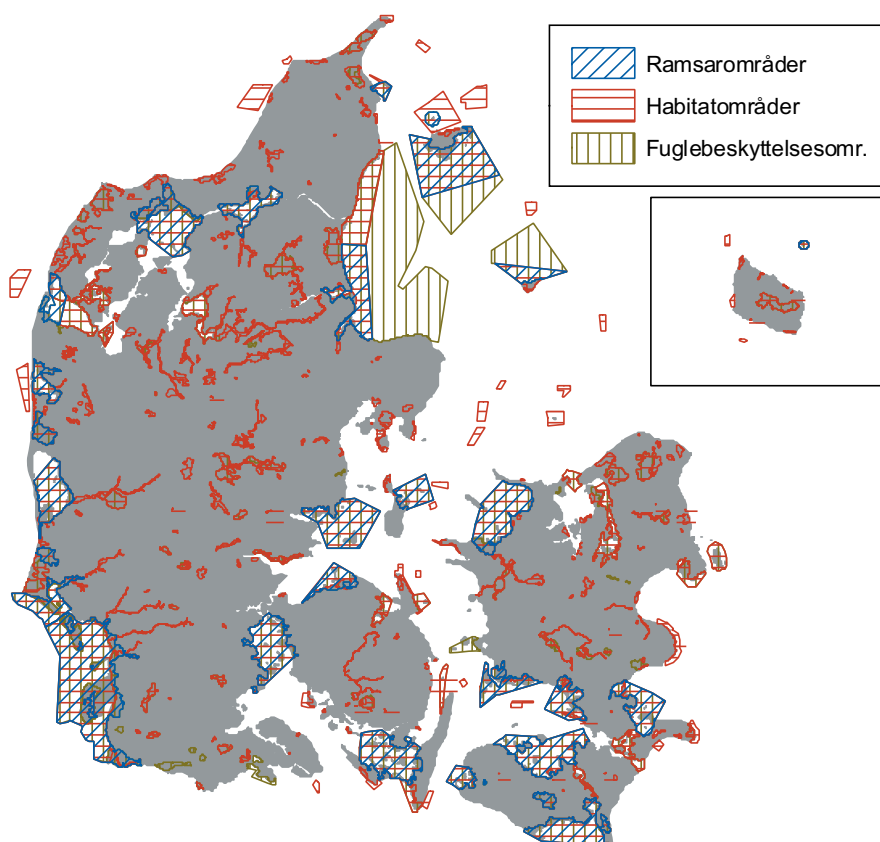
For bosætning i landdistrikterne har Lov om landbrugsejendomme, også kaldet Landbrugsloven, betydning, idet loven fastsætter regler om landbrugspligt for visse ejendomme. Lovens formål er: At sikre en forsvarlig og flersidig anvendelse af landbrugsejendomme, så der tages hensyn til jordbrugsproduktionen, natur, miljø og landskabelige værdier, at sikre en bæredygtig udvikling af jordbrugserhvervene og forbedre deres konkurrenceevne, at tilgodese bosætning og udvikling i landdistrikterne samt at bevare selvejede driftsformer som den primære driftsform. Den førnævnte landbrugspligt medvirker til at sikre, at landbrugsjorden benyttes til jordbrugsformål og at der er bopælspligt på ejendommen. En landbrugsejendom er i loven defineret som en ejendom, der er noteret som en sådan i Kort- og Matrikelstyrelsens matrikelregister. Landbrugspligten skal ophæves, før jorden kan benyttes til andre formål. Ophævelse af landbrugspligten kan bl.a. ske via en lokalplan, hvori jorden udlægges til byformål eller andre aktiviteter, der udelukker en senere anvendelse til jordbrugsmæssige formål, eller gennem en landzonetilladelse. Landbrugspligten bortfalder også, når en landbrugsejendom med beboelsesbygning ved udstykning nedbringes til under 2 ha. Der findes andre tilfælde, hvor landbrugspligten ophæves, hvilket fremgår af Landbrugslovens §6 og 7. [Fødevareministeriet, 2004]

Som før nævnt er der bopælspligt på en landbrugsejendom. Dette gælder dog ikke, hvis

en landmand ejer flere ejendomme med beboelsesbygninger. Dette kan være tilfældet, idet der skal være en beboelsesbygning for hver 200 ha, der ejes sammen. Hvis en beboelsesbygning fraskilles eller nedrives på en ejendom, skal der tinglyses en deklaration på den bygningsløse landbrugsejendom. Denne deklaration skal omhandle følgende: At der ikke uden tilladelse må opføres bygninger på ejendommen, at den til enhver tid skal ejes sammen med en landbrugsejendom med beboelsesbygning, og at den kun kan sammenlægges med en anden landbrugsejendom eller forblive en bygningsløs ejendom. I Landbrugsloven er der ligeledes regler for, hvor meget landbrugsjord en landmand må eje. Grænsen ligger på 400 ha, eller fire landbrugsejendomme. [Fødevarerministeriet, 2004] Ved opkøb af en landbrugsejendom kan den eksisterende beboelsesbygning på landbrugsejendommen blive overflødig. Disse bygninger kan dermed anvendes til beboelse for personer, der gerne vil bo på landet, efter meddelt landzonetilladelse, hvis der er tale om flere boliger.

3.2.4 INTERNATIONALE NATURFREDNINGER

I EU-regi er der også initiativer til at beskytte naturen, og der er en generel målsætning om at stoppe forringelser af biodiversiteten inden 2010. Et af de vigtigste initiativer til at opfylde denne målsætning er Natura 2000-direktiverne. Disse direktiver omfatter habitat- og fuglebeskyttelsesområder, som tilsammen danner et økologisk netværk af beskyttede områder i EU. Herudover er Ramsarområderne også vigtige for EU's målsætning. Udpegelsen af disse tre områder har betydning for bosætningen i landdistrikterne, idet det ikke er lovligt at opføre bebyggelser i områderne. [Skov- og Naturstyrelsen, 2006c] På figur 3.5 ses Ramsar- og Natura 2000-områderne i Danmark. Som det ses af figuren er Ramsarområderne indeholdt i Natura 2000-områderne.

Figur 3.5: Natura 2000- og Ramsarområderne i Danmark.

Et habitatområde er udpeget for at bevare bestemte naturtyper samt dyre- og plantearter. I Danmark udgør de udpegede habitatområder ca. 11.100 km². De beskyttede naturtyper er naturtyper, der er i fare for at forsvinde, som har et begrænset naturligt udbredelsesområde eller er karakteristiske for forskellige områder af Europa. De dyre- og plantearter der beskyttes, er ligeledes truede, sårbare eller sjældne arter, samt arter der kun findes i et afgrænset område. Formålet med fuglebeskyttelsesområder er at sikre, at levestederne for fugle ikke forringes. I Danmark er dette særlig vigtigt for vandfugle. Fuglebeskyttelsesområder omfatter i Danmark et areal på ca. 14.700 km². Ramsarområderne er beskyttede vådområder med særlig betydning for fugle. Disse områder er ikke en del af Natura 2000-direktiverne, men i Danmark indgår alle Ramsarområder som dele af fuglebeskyttelsesområderne, jf. figur 3.5. [Skov- og Naturstyrelsen, 2006c]

NATURA 2000-PLANER

I forbindelse med implementeringen af Natura 2000-direktiverne, herunder fuglebeskyttelses- og habitatdirektivet, i Danmark skal der foregå en planlægning for Natura 2000-områderne. Ved udgangen af 2009 skal der foreligge en Natura 2000-plan for de udpegede Natura 2000-områder. Planlægningen for Natura 2000-områderne består af: En idéfase – første gang fra juli 2007, en Natura 2000-plan – ved udgangen af 2009 og en kommunal handleplan – ved udgangen af 2010. Selve planen skal indeholde tre dele: En basisanalyse, mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder og et indsatsprogram. Basisanalysen for Natura 2000-områderne udarbejdes med henblik på at opnå kendskab til omfanget og lokaliseringen af naturtyper og levesteder for arter, som det enkelte område er udpeget for. I denne basisanalyse skal der også foretages en foreløbig vurdering af truslerne for området. Basisanalysen bruges også til idéfasen for at få en dialog og konkrete input til udarbejdelsen af planen. Målene for naturtilstanden fastsættes på baggrund af bl.a. basisanalysen, idefasen og Natura 2000-direktivernes retningslinier. Indsatsprogrammet fastlægger retningslinier for udarbejdelsen af den kommunale handleplan. Natura 2000-planerne udarbejdes af Skov- og Naturstyrelsen, og kommunerne står for handleplanerne for arealer i det åbne land og de kystnære farvande. Skov- og Naturstyrelsen står for indsatsen for skovbevoksede fredskovpligtige arealer samt på det åbne hav. Planen skal revideres hvert sjette år, dog kun hvert 12. år for skovbevoksede fredskovpligtige arealer. [Skov- og Naturstyrelsen, 2006c]

3.3 RELEVANTE POLITIKKER FRA REGERINGEN

Udover de konkrete love, der begrænser bosætningen i landdistrikterne, er der også nogle politikker, som påvirker udviklingen i landdistrikterne. Samlet for alle politikkerne gælder, at de primært omhandler erhverv og udvikling i landdistrikterne. Dog er der flere af dokumenterne, som indeholder politiske udmeldinger, der kan have betydning for bosætning i landdistrikterne.

3.3.1 LANDDISTRIKTSREDEGØRELSE 2004

Regeringens Landdistriktsredegørelse 2004 handler primært om udviklingen i landdistrikterne i forbindelse med erhverv og service. Dette afspejles i redegørelsens afsnit om Regeringens indsatsområder, der omhandler den regionaløkonomiske udvikling, erhvervsudvikling, generelle levevilkår og bosætning. I Landdistriktsredegørelsen er der ikke nogle initiativer, som direkte henvender sig til rapportens tema, opførelse af boliger i landdistrikterne. Selv i afsnittet om levevilkår og bosætning er det udbuddet af

service i landdistrikterne, der fokuseres på. Herunder adgang til læge og frit lægevalg, initiativer omkring folkeskolen, børn og unges adgang til idræt efter skoletid, adgang til postservice samt udvikling af lokale netværk. Disse emner har alle betydning for tilflytningen til landdistrikterne, men samlet set er der ingen direkte politikker i Landdistriktsredegørelsen for, hvor bosættningerne kan/bør foregå i landdistrikterne. [Indenrigs- og Sundhedsministeriet og Fødevareministeriet, 2004]

3.3.2 STATENS INTERESSER I REGIONPLANREVISIONEN

Regionplanerne er, som beskrevet i afsnit 3.1, det plandokument, der i øjeblikket sætter de fleste rammer for bosætning i landdistrikterne. Før hver regionplanrevision offentliggøres et statsligt udspil til disse, hvori statens interesser i regionplanlægningen fremgår. I 2002 udkom den seneste udgave: "Overblik over statslige interesser i regionplanrevision 2005". Nedenfor er oplyst de statslige interesser fra dette dokument, der har betydning for bosætning i landdistrikterne.

- Fremtidens byvækst og trafikskabende funktioner placeres, så der er gode muligheder for at benytte kollektiv trafik, samt cykle eller gå
- Der er klare grænser mellem byerne og det åbne land
- Undgå ny, spredt bebyggelse i det åbne land
- Fremme befolkningens rekreative muligheder og adgang til friluftsområder – både i byerne, i de bynære områder og i det åbne land
- Eventuelt nybyggeri i landdistrikterne understøtter de bysamfund, hvor en udvikling bedst muligt kommer hele lokalområdet til gode
- Det åbne land er fortsat åbent, dvs. at nybyggeri i landdistrikterne forudsættes at ske i tilknytning til eksisterende bysamfund og i respekt for områdets eksisterende kulturværdier og bygningsmæssige strukturer
- Ny bebyggelse i landzone vurderes nøje i forhold til landskabelige, miljø-, natur- og kulturmiljømæssige hensyn
- Geologiske og andre værdifulde landskabstræk må ikke sløres eller ødelægges af bebyggelse, tekniske anlæg, beplantning eller tilgroning
- Sikre en kvalitetsbetonet udvikling i kystnærhedszonen, hvor natur- og landskabshensyn har meget høj prioritet, men uden at udelukke aktivitet og udvikling

[Miljøministeriet, 2002b]

Disse interesser skulle gerne afspejles i de regionplaner, der er blevet udarbejdet. De konkrete formuleringer og rammer i regionplanerne præsenteres ikke i dette kapitel. Der henvises i stedet til kapitel 6, hvor den valgte casekommune beskrives sammen med de relevante kommunale og regionale mål.

3.3.3 LANDSPLANREDEGØRELSE 2006

Den nye landsplanredegørelse "Det nye Danmarkskort – Planlægning under nye vilkår" indeholder nogle konkrete pejlemærker, der fra Regeringens side prioriteres i forhold til den fysiske planlægning i fremtiden. Disse punkter er:

- Der skal være forskel på land og by
- Udviklingen skal komme hele Danmark til gode
- Planlægningen skal basere sig på respekt for byernes identitet, naturen, miljøet og landskabet

- Fysisk planlægning og investeringer i infrastruktur skal spille tæt sammen
- Den fysiske planlægning skal være helhedsorienteret

[Miljøministeriet, 2006a]

Det første af de ovenstående punkter kan have betydning for bosætningen i landdistrikterne, idet der her lægges op til en meget klar afgrænsning mellem by og land. Det tredje punkt kan også have indflydelse på bosætningen i landdistrikterne, især hvis der er tale om bosætning udenfor de eksisterende byer og landsbyer. Det fjerde punkt kan blive et problem på lokalt niveau, idet nogle byudviklingsområder vil kræve ny infrastruktur. Dette diskuteres for projektgruppens plan for bosætning i et caseområde i kapitel 9.

Udover de mere generelle udmeldinger i landsplanredegørelsen, er der også nogle mere specifikke udmeldinger for de enkelte landsdele. Samlet er det dog igen forskellen mellem land og by, der lægges vægt på – blot forklaret mere specifikt for regionen. I forslaget til landsplanredegørelsen lægges også vægt på, at danskerne stadig skal kunne opleve områder med fri udsigt, luft og stilhed. Der skal altså være områder over hele landet, som er friholdt for bygninger, infrastruktur o.l. [Miljøministeriet, 2006a] Derudover foreslås specifikt for yderområderne, at der gennemføres følgende projekt:

“For at styrke den kommunale planlægning for udvikling i landsbyerne vil Miljøministeriet igangsætte et projekt, der skal belyse landsbyernes roller i de nye kommuner, og analysere barrierer for landsbyernes udvikling samt diskutere strategier for udvikling, baseret på de særlige kvaliteter, de enkelte landsbyer rummer. På baggrund af projektet vil det blive vurderet, om der er brug for at differentiere planlægningen og udbygningsmulighederne i landdistrikternes landsbyer i kommuneplanstrategier og regionale udviklingsplaner.” [Miljøministeriet, 2006a, s. 67]

Som det ses af citatet, er Miljøministeriet opmærksom på, at yderområderne kan behøve differentieret planlægning for at sikre en udvikling.

3.4 OPSAMLING

Som det fremgår af dette kapitel, er der forskellige forhold i lovgivningen, der forhindrer

<p style="text-align: center;">Planloven</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inddeling af landet i zoner samt landzoneadministrationen • Kystnærhedszone • Bestemmelser i regionplan 	<p style="text-align: center;">Landbrugsloven</p> <ul style="list-style-type: none"> • Landbrugs- og bopælspligt • Ophævelse af landbrugspligt • Grænse for hvor meget jord en landmand må eje
<p style="text-align: center;">EU-naturfredning</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reservation af arealer til bestemte naturtyper samt fugle- og plantearter • Natura 2000-planer 	<p style="text-align: center;">Skovloven</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opførelse af bygninger i fredsskove • Fredsskovspligt • Støtteordninger til plantning af ny skov
<p style="text-align: center;">Naturbeskyttelsesloven</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beskyttede naturtyper • Beskyttelses- og byggelinier • Bestemmelser om fredning 	

Figur 3.6: Forhold i dansk lovgivning og international naturfredning, der har betydning for bosætningen i landdistrikterne.

og begrænser bosætning i landdistrikterne og dermed også i de bynære landdistrikter. I figur 3.6 er de begrænsende bestemmelser i de forskellige love opsamlet.

Opsummerende har et af de helt grundlæggende temaer for den danske planlægning siden vedtagelsen af Byreguleringsloven i 1949 været at begrænse den dengang uønskede byudvikling i det åbne land ved indførelse af zoner. I forslag til landsplanredegørelse 2006 er det ligeledes et gennemgående tema, at der skal være forskel på by og land, altså at der skal være et synligt skel mellem byerne og landet.

I næste kapitel sammenholdes lovgivningens rammer med de i kapitel 2 præsenterede ønsker og udviklingstrends for bosætning i de bynære landdistrikter, og en problemformulering opstilles.

KAPITEL 4

PROBLEMFORMULERING OG VALG AF CASE

I dette kapitel opsummeres problemstillingen og en egentlig problemformulering præsenteres. Dernæst argumenteres for valg af overordnet metode og casekommune.

I kapitel 3 blev historien bag den planlægningsmæssige tradition med et skarpt skel mellem by og land opridset. Projektgruppen er i princippet enig i, at det skarpe skel mellem by og land kan være med til at sikre en variation i vores landskab og derfor har en høj rekreativ værdi. Derudover er et skarpt skel mellem land og by i landbrugets interesse, da antallet af nabogener herved minimeres. Imidlertid blev der i kapitel 2 understreget, at på trods af traditionen med det skarpe skel mellem by og land, har landskabet forandret sig – specielt omkring de store byer. Her breder fritidslandskabet sig. Dette understreges i følgende citat:

“Nu breder hestefolde, ridebaner, og ridehaller sig over det ganske land, ligesom golfbaner og marinaer gør det, som et vidnesbyrd om det demokratiske fritidslandskabs dynamiske fremvækst.” [Porsmose, 1997, s. 149]

Kombinationen af videnssamfund og den deraf følgende koncentration omkring de store byer samt øget velfærd og fritid har medført, at det for flere mennesker er muligt at stræbe efter deres drømme, hvad enten det er drømmeboligen eller plads og nærhed til fritidsinteressen – med andre ord at realisere sig selv. Dette har gjort mange landsbyer til en slags forstæder til de store byer, da det netop i de bynære landdistrikter er muligt at kombinere en karriere i byen med fritid på landet. Der kan derfor stilles spørgsmålstegn ved, om skellet mellem land og by i de bynære landdistrikter ikke blot er en forældet generel lovgivning, der kun har til formål at hindre en udvikling, der allerede er godt på vej – nemlig at landskabet omkring de store byer antager karakter af et fritidslandskab, hvor også boliger er efterspurgt. Hvor er forskellen mellem by og land, når byens rekreativ- og oplevelsesøkonomi indtager det omkringliggende landskab? Hvilke muligheder for bosætning i de bynære landdistrikter bliver i dag ikke udnyttet med henvisning til, at det skarpe skel mellem by og land skal opretholdes? Burde lovgivningen differentieres så det i de bynære landdistrikter f.eks. blev muligt at opføre nye landsbyer som i Sverige, hvor byen Jakriborg²¹ er nyopført på bar mark? Ville

21: Jakriborg er en moderne middelalderby, der er opført på bar mark nær den skånske by Hjärup. Byen er bilfri og opført med arkitektur og byplan inspireret fra middelalderen. I dag bor der omkring 1.000 mennesker i byen, der er planlagt til med tiden at få 7.000-10.000 indbyggere. [Bach, 2006]

nye landsbyer ikke kunne bidrage til opretholdelse af det skarpe skel mellem by og land, og samtidig sikre bevarelse af eksisterende landsbyers karakter og identitet, samt sikre en helhedsorienteret udnyttelse af det bynære landskab ved tilpasning af landsbyerne til terrænet? Måske ville nye landsbyer ved strategisk og velovervejede placering endda kunne understrege landskabet og gøre det muligt for flere at bo tæt på eftertragtede herligheder uden at disse ødelægges?

For at undersøge og diskutere ovenstående har projektgruppen valgt at tage udgangspunkt i en konkret case. Dette giver mulighed for på et mere detaljeret niveau at forholde sig til problematikken, der hermed bliver mindre præget af hypoteser. Men hvilken case bør vælges? I første omgang vælges én casekommune. Derved reduceres antallet af planer og andre dokumenter, som det er nødvendigt at studere for at få et overblik over området. Havde projektgruppen f.eks. valgt en af de nye kommuner efter strukturreformen, havde det krævet større ressourcer i forhold til at gennemlæse de relevante dokumenter. Et valg af en ny kommune kunne evt. også have gjort det mere vanskeligt at skaffe et grundkort, da et fælles kortmateriale måske ikke er på plads alle steder. Ud over disse praktiske argumenter vælges endvidere at tage udgangspunkt i en kommune, da definitionen af bynær landdistrikt netop også forholder sig til kommuneniveauet, se afsnit 1.1.

Med udgangspunkt i opdelingen af bynære landdistrikter i tre grupper i afsnit 1.1 vælges der en casekommune i gruppe A, dvs. en kommune med positiv tilvækst i befolkningen bosiddende i landdistrikter og små lokalsamfund. Denne gruppe indeholder forholdsvis mange kommuner, jf. figur 1.2. Af praktiske grunde foretrækker projektgruppen en kommune, den har et vist forhåndskendskab til, da dette kan lette den overordnede casebeskrivelse. Der er to kommuner, projektgruppen har et forhåndskendskab til, og som begge har oplevet en positiv befolkningstilvækst i landdistrikterne og de små landsbyer. Dette er hhv. Silkeborg og Horsens Kommuner, hvor projektgruppens medlemmer var i praktik i forbindelse med 9. semester. Der var imidlertid stor forskel på det arbejde projektgruppens medlemmer beskæftigede sig med i praktikforløbet. Den ene beskæftigede sig med lokalplaner og den anden med en baggrundsanalyse for den kommende nye storkommune. I forhold til at kunne lette den overordnede casebeskrivelse er det den sidstnævnte arbejdsopgave, som er mest relevant. Derfor vælges Horsens Kommune. Endvidere har Horsens Kommune til forskel fra Silkeborg Kommune udarbejdet en landdistriktspolitik, hvilket er interessant set i lyset af rapportens problemstilling. Både Horsens og Silkeborg Kommuner indeholder begge store naturværdier i form af skov og vand. Det er derfor de praktiske grunde, samt landdistriktspolitikken, der afgør valget af Horsens Kommune som casekommune.

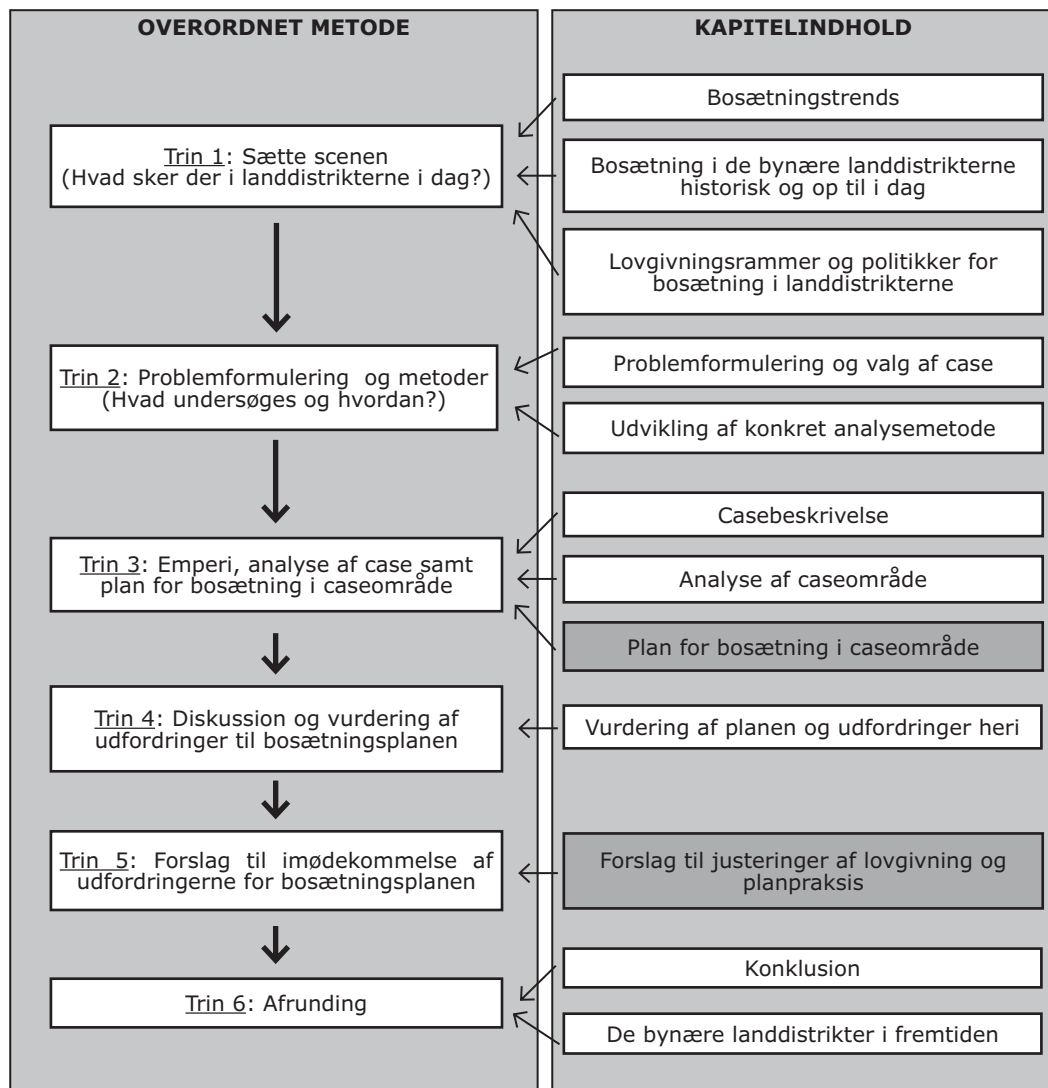
På baggrund af ovenstående valg af casekommune opstilles en problemformulering, der ligger op til en debat af lovgivningen omkring bosætning i de bynære landdistrikter.

- Hvor og hvordan bør bosætning i de bynære landdistrikter i Horsens Kommune foregå?
 - Hvilke landskabselementer kendetegner caseområdet?
 - Hvilke miljøfaktorer karakteriserer caseområdet?
 - Hvilke arealanvendelsesinteresser er der i caseområdet?
 - Hvilken udbygningstakt bør tilstræbes og hvorfor?
- Hvilke lovgivnings- og planlægningsmæssige udfordringer møder bosætningen og hvordan kan disse imødegås?
 - Kan udfordringerne i caseområdet genfindes generelt i Danmark?

For at besvare problemformulering udvælges et udsnit af den valgte casekommune. Dette gøres, da en analyse af hele kommunen vil tage længere tid, end projektgruppen har til rådighed. Med et mindre udsnit af kommunen er det muligt for projektgruppen at analysere og vurdere på et tilstrækkelig detaljeret niveau, så problemformuleringen kan besvares. Valget af det konkrete udsnit af casekommunen foretages i kapitel 6, som er en del af trin 3 i den overordnede metode, se figur 4.1.

4.1 OVERORDNET METODEREFLEKSION

På figur 4.1 herover er den overordnede opbygning af rapporten (undersøgellesdesignet) skitseret. Som vist på figuren er der to hovedformål med rapporten. Det første omhandler udarbejdelsen af en bosætningsplan for et udsnit af det bynære landdistrikt i Horsens Kommune, mens det andet formål er at undersøge, hvorvidt og hvordan lovgivningen for bosætning i de bynære landdistrikter bør ændres, så bosætningsplanen kan realiseres.

Figur 4.1: Oversigt over de forskellige trin i rapporten. På figuren er de to hovedformål med rapporten fremhævet.

Idet det andet hovedformål med rapporten er at diskutere ændringer af lovgivningen mht. bosætning i de bynære landdistrikter, kan projektgruppens videnskabsteoretiske udgangspunkt betegnes som kritisk teori. Dette skyldes, at formålet med kritisk teori er at forholde sig kritisk til samfundet og afdække samt analysere uligheder, konflikter, magtforhold og undertrykkelse, der fører til et tilsløret virkelighedsbillede hos aktøren. Her er det især den kritiske holdning i forhold til systemverdenen²², der er overensstemmende med projektgruppens stillede spørgsmål om, hvorvidt lovgivningen for bosætning i de bynære landdistrikter trænger til en opdatering. Ligeledes er det kendetegnende for kritisk teori, at forskeren forholder sig kritisk til det, der undersøges. Dermed er det nødvendigt for forskeren at specificere sine værdier og ikke stræbe efter værdineutralitet. [Andersen, 2002] Dette stemmer fint overens med, at det for at vurdere et områdes potentiale mht. bosætning er nødvendigt at specificere hvilke kriterier (værdier), der tages udgangspunkt i, og hvordan forskellige bindinger prioriteres. Dette beskrives nærmere i kapitel 5 og bilag I.

Som udgangspunkt for diskussionen af lovgivningen omkring bosætning i de bynære landdistrikter har projektgruppen valgt at arbejde med en typisk case. Valget af casemetoden som overordnet metode har den fordel, at det er muligt at referere til konkrete og ikke kun hypotetiske problemstillinger. Et casestudie er karakteriseret ved at kunne svare på hvordan og hvorfor-spørgsmål, hvorimod f.eks. et surveystudie svarer på hvem-, hvad- og hvor-spørgsmål. Et casestudie går derfor mere i dybden med en problemstilling end f.eks. et surveystudie. Et casestudie er derfor en kvalitativ undersøgelsesform. Derudover er det karakteristisk for et casestudie, at forskeren ikke har kontrol over begivenhederne i forbindelse med studiet, som f.eks. forskeren i et eksperiment har. Det skal dog tilføjes her, at projektgruppens brug af case adskiller sig fra den typiske. Dette skyldes, at projektgruppens problemstilling ikke indeholder spørgsmålet "hvorfor", og ikke undersøger sociale relationer men derimod konkrete fysiske problemstillinger.

Et casestudie kan udformes på flere forskellige måder. Overordnet skelnes mellem casestudier med en eller flere cases (single eller multiple casestudier) og hvorvidt der studeres et eller flere forhold, dvs. om det er et holistisk eller embedded casestudie. Derudover kan indholdet af casen være enten typisk, kritisk, unik eller et studie af det samme fænomen over tid. [Yin, 2003] Projektgruppen har valgt at arbejde med én typisk case, da casen skal fungere som et eksempel på, hvor og hvordan bosætning i det bynære landdistrikt kan foregå, samt hvilke lovgivningsmæssige udfordringer dette medfører. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, hvorvidt de konkrete udfordringer er stedsspecifikke eller kan genfindes andre steder i landet. Dette diskuteres, når bosætningsplanen i den konkrete case vurderes i kapitel 10. Som tidligere nævnt vælges Horsens Kommune som casekommune, da både bystørrelsen og placeringen kan betegnes som middel eller midt i det Østjyske bybånd mellem Randers, Århus og Kolding. Casestudiet i denne rapport indeholder flere analyseenheder, idet det overordnede emne – bosætning i bynære landdistrikter – både omfatter det åbne land og landsbyerne, se metodebeskrivelsen i kapitel 5.

For at kunne analysere casekommunen og svare på problemformuleringen benyttes overordnet tre former for metoder. Dette er dokumentanalyse, interviews og feltstudie.

22: Kritisk teori forsøger, at skabe en bedre balance mellem systemverdenen og livsverdenen. Systemverdenen er: "(...) de sociale processer og hændelsesforløb i samfundet, som er styret af anonyme mekanismer og lovmæssigheder." [Andersen, 2002, s. 190] Eksempler på elementer i systemverdenen er økonomi, bureaukrati og lovgivning. Overfor dette er livsverdenen den subjektive forståelse mennesker har af den verden, som de lever i. Det der, for den enkelte, gør livet meningsfuldt. [Andersen, 2002]

4.1.1 FELTSTUDIE

Et feltstudie er den primære dataindsamlingsmetode i forbindelse med casestudiet i denne rapport. Feltstudiet er udformet som en observation, hvor projektgruppen tager ud i caseområdet og observerer i forhold til nogle kriterier, som beskrives i kapitel 5. Generelt benyttes observationer som dataindsamlingsmetode i flere sammenhænge, dog oftest ved studie af menneskers handlinger [Thagaard, 2004]. Observationerne i denne rapport adskiller sig fra dette, idet det er arealer og byer, der studeres og ikke mennesker. Formålet med feltstudiet i denne rapport er, at projektgruppen kan indsamle supplerende informationer og med egne øjne opleve caseområdet samt derved få en bedre fornemmelse for området og dets muligheder og begrænsninger i forhold til bosætning. Analysen og dermed feltstudiet omhandler både landsbyer og ubebyggede arealer. Hvordan analysen og feltstudiet konkret gennemføres, og hvad indhold analysen dermed får, beskrives i kapitel 5.

4.1.2 DOKUMENTSTUDIE

Dokumentstudiet i denne rapport indeholder både studie af planer og politikker gældende for casekommunen, samt mere generelle studier af f.eks. motiver bag flytning til landdistrikterne samt lovgivningen. Groft sagt er de mere generelle studier af dokumenter den metode, som problemanalysen bygger på, dvs. kapitel 1-3. Det mere specifikke dokumentstudie hører til casebeskrivelse i kapitel 6 og 7. De anvendte dokumenter i rapporten er: Avisartikler, afhandlinger, rapporter og udmeldinger fra myndigheder, bøger omkring bosætning i landdistrikter, politikker og lovgivning omkring landdistrikter samt planer for casekommunen samt landdistrikterne og landsbyerne heri. Fordelen ved dokumentstudier er, at det er en billig og effektiv måde at indhente information på. Imidlertid er dokumenter altid fremstillet med et formål og derfor ud fra en bestemt agenda. Dette kan medføre, at dokumenterne ikke afspejler den reelle situation, eller at de kun giver udtryk for forfatterens tolkning af situationen. En af måderne til at imødekomme dette er at benytte forskellige kilder eller forskellige typer kilder. Som eksempel på sidstnævnte er der stor forskel på avisartikler, afhandlinger og rapporter fra myndigheder eller forskere. Generelt er der i denne rapport gået ud fra, at kilder fra myndigheder forholder sig forholdsvis objektivt til det emne, som de omhandler. Dog skal der stadig tages højde for, at nogle af dokumenterne kan være et udtryk for en bestemt politisk holdning. Avisartiklerne er i denne rapport mere benyttet som underbyggende materiale for at beskrive en tendens. Bøger omkring historien betragtes også som forholdsvis objektive kilder, da formålet med disse netop er at gengive den historiske udvikling og ikke at sælge aviser. Det samme gælder materiale fra forskningsinstitutioner.

4.1.3 INTERVIEW

For at triangulere kildematerialet yderligere og indhente detaljerede oplysninger foretages et interview. Interviews er en forholdsvis enkel metode til at skaffe information, specielt omkring stedsspecifikke eller nutidige forhold. I denne rapport er interview relevant i forbindelse med facts til casebeskrivelsen. For at indhente oplysninger om casekommunen og -området interviewes en planlægger fra kommunen. Bilag III indeholder interviewguide og udskrift af dette interview. Det gælder for interviews, som med dokumentanalyse, at der altid er en risiko for uoverensstemmelse mellem, hvad en person siger, gør og tænker. Dette kan imidlertid begrænses ved at forsøge at stille kritiske spørgsmål på forskellige måder. Når netop kritiske spørgsmål fremdrages her, er det fordi sandsynligheden for uoverensstemmelse er større for disse. Dette gælder ligeledes for hypotetiske spørgsmål.

Fakta-spørgsmål giver ofte ikke anledning til uoverensstemmelse kun i tilfælde af, at den interviewede person ikke kender til svaret.

I den resterende del af rapporten benyttes de ovenfor beskrevne metoder til at svare på problemformuleringen. Den konkrete metode til feltstudiet uddybes, som før nævnt, i kapitel 5.

KAPITEL 5

METODE TIL ANALYSE OG SYNTSE

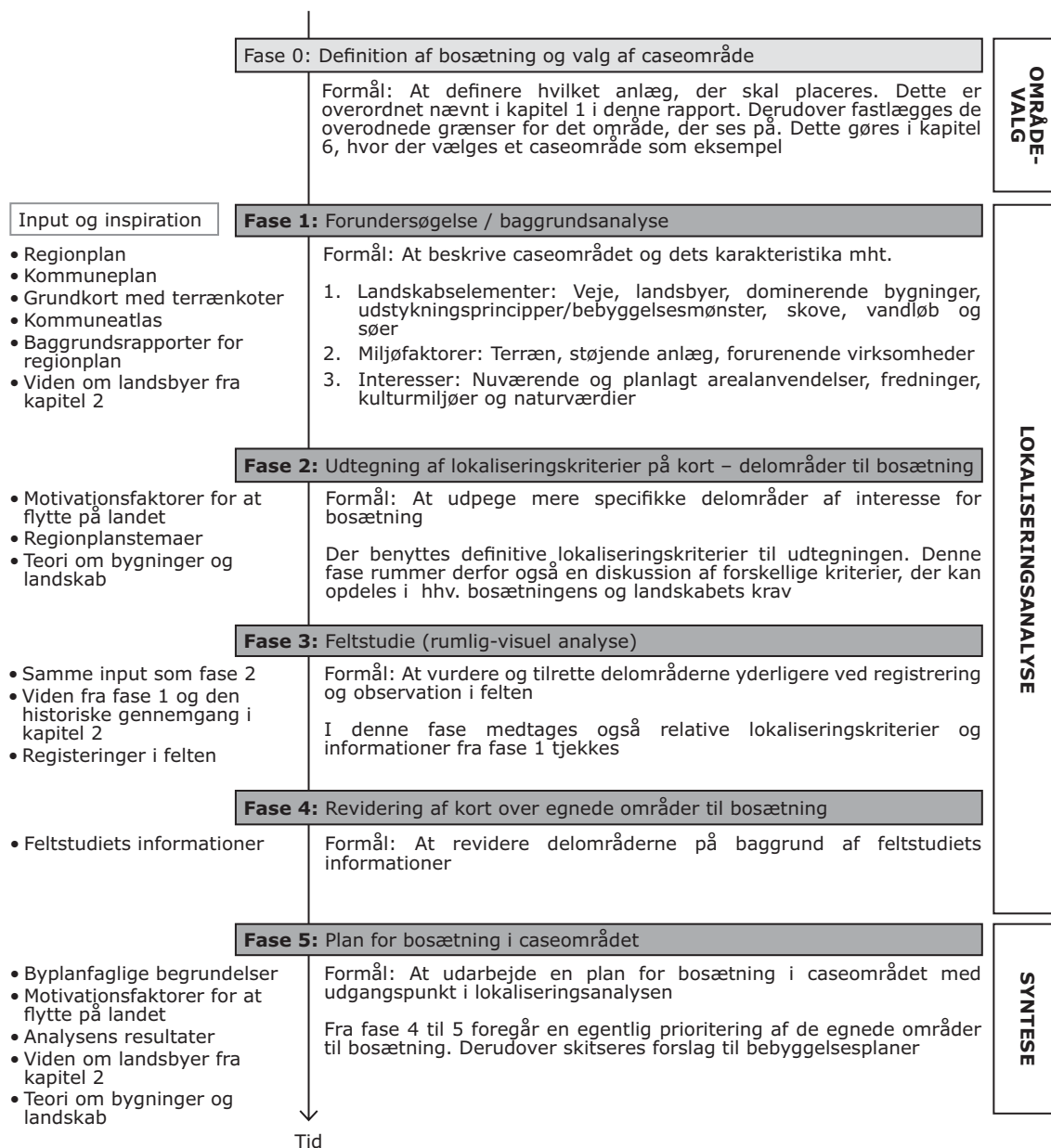
I dette kapitel forklares den metode, der benyttes i forbindelse med udarbejdelsen af en plan for bosætning i det valgte caseområde. Metodens opbygning og delelementer beskrives og der reflekteres over, hvilken betydning metodens sammensætning har for analysens resultat og dermed for syntesen – dvs. bosætningsplanen. Først introduceres den overordnede opbygning af metoden. Derefter præsenteres de enkelte delelementer af metoden, der er generelle for alle bynære landdistrikter. Af afsnittene med lokaliseringskriterierne fremgår de værdier, som projektgruppen lægger til grund for metoden og dermed også indirekte for hele rapporten.

5.1 METODENS OPBYGNING – FEM FASER

Formålet med analysen er at give input til lokalisering af boliger, med tilhørende nødvendige infrastrukturelle anlæg, i et valgt caseområde. Dvs. det er en given funktion, der skal placeres i et forholdsvis stort område. Med andre ord er anlægget kendt og den præcise lokalitet ukendt. For at finde de bedst egnede områder til bosætning i et valgt caseområde gennemføres en lokaliseringsanalyse, der netop karakteriseres ved at kræve et kendt anlæg og ukendt placering [Stahlschmidt, 2001]. Anvendelsen af metoden forudsætter, at anlægget er defineret og et analyseområde er udpeget. Valget af sidstnævnte foretages i kapitel 6, da nærværende kapitel kun omhandler metoden generelt og ikke de casespecifikke forhold. I dette kapitel præsenteres derfor en metode, der kan benyttes i alle bynære landdistrikter til at finde egnede områder for bosætning.

Overordnet er metoden opbygget af fem faser inspireret af kapitlet om lokaliseringsanalyse i bogen "Metoder til landskabsanalyse", se figur 5.1. Fase 0 er medtaget for at minde om defineringen af anlægget og valget af analyse-/caseområde. Af figur 5.1 fremgår det, at der skal ske en udtegnning af lokaliseringskriterier på et kort i fase 2. Formålet med fase 2 er at reducere antallet af egnede delområder, således at det efterfølgende feltstudie kan koncentreres om de resterende områder. Der benyttes derfor definitive lokaliseringskriterier i fase 2, se afsnit 5.2.1 for en forklaring af dette begreb. Resultatet af fase 2 er nogle delområder i caseområdet, der er egnet til bosætning. Disse delområder undersøges derefter nærmere i fase 3 gennem en rumlig-visuel analyse, hvor også relative lokaliseringskriterier medtages i afvejningen. Fase 4 er en illustration af resultatet af fase 3, da informationerne fra fase 3 og 1 sammenkobles til en ny reducere af egnede områder. Derved fremkommer der forskellige bosætningsområder. Hvor mange, og om

der er nogle bosætningsområder i de enkelte delområder, afhænger af feltstudiet i fase 3.

Figur 5.1: Oversigt over de forskellige faser i metoden, der lægges til grund for udarbejdelsen af en plan for bosætning i et valgt caseområde. Under hver fase er formålet med fasen beskrevet og til venstre er oplistet forskellige inspirationskilder til faserne. Fase 0 er lysegrå, da denne fase bør være overstået før den egentlige lokaliseringsanalyse påbegyndes. Metoden er inspireret af [Stahlschmidt, 2001]

De lokaliseringskriterier, der benyttes i metoden, er ikke specifikke for Horsens Kommune, men generelt gældende, og derfor præsenteres og diskuteres de i næste afsnit sammen med de øvrige elementer af metoden, som også er anvendelige generelt.

5.2 LOKALISERINGSKRITERIER

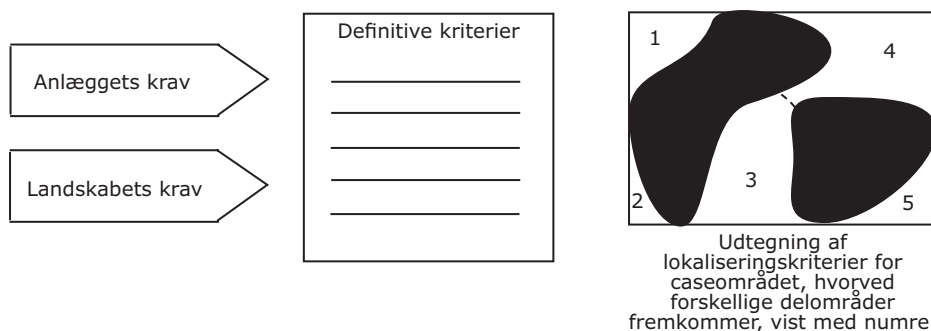
Når der skal findes egnede arealer til bosætning, er der overordnet to hensyn at tage. Dette er hensynet til anlægget, dvs. boligerne og hensynet til landskabet, herunder

naturen. I dette afsnit omkring lokaliseringskriterier skelnes derfor mellem anlæggets og landskabets krav. Der kan tilføjes en yderligere opdeling ved at skelne mellem anlæggets krav til grunden og krav til omgivelserne. Denne opdeling medtages dog kun i forbindelse med kriterier for fase 2.

De forskellige kriterier udtegnes i fase 2 på kort ved brug af en lag-på-lag-teknik. Dette betyder, at kriterierne indtegnes på forskellige kort, der derefter lægges ovenpå hinanden. For at få et entydigt kort til slut – et såkaldt sumkort – er det nødvendigt, at lokaliseringskriterierne alle samlet defineres som enten begrænsninger eller muligheder. I denne rapport defineres lokaliseringskriterierne som begrænsninger. Ved brug af lag-på-lag-teknikken kan det illustreres, om et område indeholder mange, få eller ingen begrænsninger vha. forskellige graduering af farverne. [Stahlschmidt, 2001] I denne rapport benyttes lag-på-lag-teknikken, dog uden forskellige gradueringer, se figur 5.2.

5.2.1 LOKALISERINGSKRITERIER TIL FASE 2

I fase 2 er det som nævnt tidligere formålet at reducere antallet af egnede delområder ved brug af definitive lokaliseringskriterier. Et definitivt lokaliseringskriterium er i denne rapport en begrænsning, hvor der ikke må, kan eller bør, ifølge projektgruppens overbevisning, anlægges boliger. Dette betyder, at et definitivt lokaliseringskriterium "nedlægger veto" i forhold til, om et område er egnet til bosætning. På figur 5.2 nedenfor er formålet og metoden til denne fase illustreret.

Figur 5.2: Metoden og formålet med fase 2. Krav fra anlægget (dvs. boligerne) og krav fra landskabet opstilles som definitive kriterier. Disse definitive lokaliseringskriterier udtegnes derefter på et kort over caseområdet. De sorte områder viser absolutte begrænsninger for bosætning.

ANLÆGGETS KRAV TIL GRUNDEN

Anlægget, der planlægges for, er bosætning med tilhørende, til boliger nødvendige, infrastrukturelle anlæg. Af denne formulering fremgår det, at fokus er placering af boliger men, at disse selvfølgelig kræver visse infrastrukturer. Mht. infrastrukturerne findes der forskellige løsninger og derfor holdes fokus kun på boligdelen igennem analysen. Anlægs mæssigt er det i dag stort set muligt at bygge boliger overalt i Danmark. Af økonomiske årsager vælges dog at se bort fra meget vandrige områder, da dette fordyrer funderingen. Derfor er det et krav for anlægget, at det ikke placeres i våde områder. Dette udtegnes kun indirekte i fase 2, da søer og §3-områder er definitive landskabsbindinger. Den konkrete vurdering af om et areal er vandlidende foretages i feltstudiet i fase 3.

ANLÆGGETS KRAV TIL OMGIVELSERNE

De motivationsfaktorer fra kapitel 2, som benyttes videre i fase 2, er:

- Udsigt. Formuleret som begrænsning bliver det til: Udsigtshæmmende

elementer

- Nærhed til natur (strand, vand og skov). Formuleret som begrænsning bliver det: Afstand til natur (> 1.000 m)

Disse to lokaliseringskriterier er udvalgt blandt de i kapitel 2 beskrevne motivationsfaktorer for at flytte på landet. Det er kun de kriterier, der kan tages højde for i kommuneplanlægningen, der er medtaget. Dette skyldes, at planlægning af arealer til bosætning henhører til kommuneplanniveauet. Derfor er de faktorer, som medtages, mindre detaljeret end f.eks. faktorer, der kan inddrages i bebyggelsesplanlægning. Motivationsfaktorerne er delt op i fysiske og sociale faktorer.

Da det i denne fase er definitive faktorer, som skal benyttes, er det kun de fysiske motivationsfaktorer "udsigt" og "nærhed til naturen", der medtages foruden én social motivationsfaktor, se nedenfor. Udsigtskriteriet er medtaget, da der kan planlægges for at opnå udsigt ved at se på landskabslementerne og miljøfaktorerne i caseområdet. Her tænkes specielt på f.eks. andre bygninger og terrænets form. Nærhed til naturen er ligeledes medtaget, idet det er muligt at planlægge for nærhed til naturen ved at betragte regionplanen og andre kortmaterialer. Det er specielt naturelementerne skov og vand, der er eftertragtet. Nærhed til naturen defineres i denne rapport, som en afstand på maksimum 1.000 m. Denne afstand er inspireret af TemaNord rapporten "Friluftsliv trenger mer enn arealer", hvor afstandskrav til forskellige rekreative arealer er opstillet [TemaNord, 1996]. Det kan dog diskuteres, om der kan sættes lighedstegn mellem nærhed til naturen i landdistrikter og nærhed til rekreative arealer i en by, idet der måske er mere brug for at opretholde rekreative arealer i en by med en stor koncentration af mennesker. Influert af dette argument er den valgte afstand for nærhed til naturen i landdistrikterne i denne rapport sat til at være større, end hvis projektgruppen havde arbejdet med rekreativ muligheder i en by. Afstanden er dog mindre end den typiske afstand til større naturområder, da det vurderes, at boligenklaverne i landdistrikterne til en vis grad vil benytte naturområderne som kvarterparker o.l. Projektgruppen vurderer endvidere, at boligenklaver i de bynære landdistrikter enten skal have nærhed til natur eller have udsigt for at opfylde anlæggets krav. Dermed er det også sagt, at netop disse to faktorer tilsammen betragtes som definitive. Projektgruppens vurdering er foretaget på baggrund af rapporten "Natur og grønne områder forebygger stress", hvor det bl.a. konkluderes, at mennesker uden udsigt til grønne områder er afhængige af nærhed til sådanne for at kunne stresse af [Hansen og Nielsen, 2005]. Imidlertid er det svært at vurdere udsigten og kvaliteten af de forskellige naturområder uden input fra feltstudiet. Derfor medtaget disse to faktorer ikke på det udtegnede kort i fase 2, selvom de tilsammen er definitive. Naturområder er medtaget på det kort over delområderne, som danner udgangspunkt for feltregistreringen. Det samme er bygge- og beskyttelseslinier, terrænkoter, fredsskov, skovrejsningsområder og kulturhistoriske interesser som gravhøje o.l.

Den fysiske motivationsfaktor "tæt på skole" er ikke medtaget i denne eller efterfølgende faser, idet projektgruppen vurderer, at det er urealistisk at forvente nærhed til en skole og et ordentlig fagligt niveau i denne, når der samtidig vælges en bolig på landet. Det samme gør sig gældende for i forhold til "offentlig transport". De øvrige fysiske motivationsfaktorer er implicit indeholdt i rapportens tema, bosætning i bynære landdistrikter. Dette er motivationsfaktorerne: "Plads", "frisk luft", "nærhed til byen", "landbruget" og "mulighed for pladskrævende aktiviteter". Grunden til dette er, at f.eks. nærhed til byen er taget hånd om, idet fokus for rapporten er de bynære områder. Ligeledes er landdistrikterne generelt kendetegnet ved mere plads end byerne. Motivationsfaktoren frisk luft tjekkes dog i forhold til det konkrete niveau i fase 3 og medtages derfor i afsnit 5.2.2.

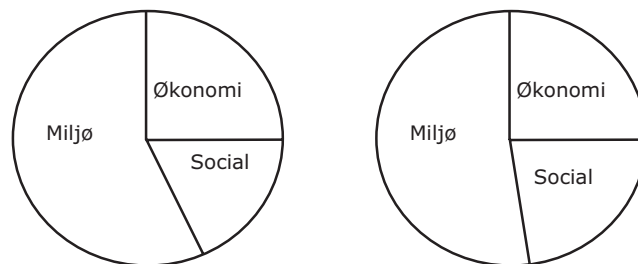
I fase 2 medtages også den sociale motivationsfaktor "ro" fra kapitel 2. Denne er valgt

ud, da den til en vis grad kan planlægges for ved ikke at placere boliger i nærheden af støjende aktiviteter, såsom større trafikveje, skydebaner, motocrossbaner og andre infrastrukturelle anlæg. På kommuneplanniveau og generelt i planlægningen kan derimod ikke planlægges for "ikke larmende" naboer. Det er derfor kun det først beskrevne aspekt af ro, som medtages i analysen.

Udover disse motivationsfaktorer er der ligeledes andre hensyn, som er vigtige at tage højde for ved lokaliseringen af boliger. Her tænkes specielt på, at boliger ikke skal lokaliseres tæt på vindmøller og højspændingsmaster, som kan give nogle gener. By- og sommerhusområder samt planlagte byudviklingsområder er ligeledes en del af anlæggets krav til omgivelserne. Dette skyldes, at fokus i denne rapport er bosætning i de bynære landdistrikter og derfor kan bosætning ikke foregå udenfor landdistrikterne.

LANDSKABETS KRAV TIL BOSÆTNING

Landskabets krav til bosætning har projektgruppen inddelt i definitive og relative bindinger. Dette skyldes, at projektgruppen ønsker at undersøge, hvorvidt der med den nuværende lovgivning, og til dels plantradition, overses nogle muligheder for bosætning i de bynære landdistrikter. Pga. ønsket af en sådan diskussion, er det nødvendigt for den videre forståelse at forklare hvilken prioritering af naturværdier, som projektgruppen bygger diskussionen på. Med andre ord er det væsentligt, at projektgruppens værdier mht. bæredygtighed fremgår klart, således at den resterende del af rapporten er forståelig. Forklaringen af projektgruppens prioritering af naturværdier tager udgangspunkt i figur 5.3.

Figur 5.3: Forholdet mellem hensyn til økonomi, miljø og sociale forhold i bæredygtighedstanken. Cirklen til venstre illustrerer det traditionelle forhold, mens cirklen til højre belyser den forskydning mellem miljø og sociale forhold, som projektgruppen foreslår for at imødekomme ønsket om bosætning i de bynære landdistrikter. Figuren skal ses som en illustration, og derfor er fordelingen ikke eksakt, men blot en antydning af prioriteringen mellem de tre aspekter af bæredygtighed.

Den venstre cirkel på figur 5.3 illustrerer den nuværende plantradition, hvor miljøet ofte vægtes højere end økonomiske og sociale forhold, herunder menneskers ønsker om at bosætte sig i de bynære landdistrikter. Cirklen til højre illustrerer en eventuel fremtidig fordeling mellem de tre aspekter af bæredygtighedstanken. Her prioriteres miljøet stadig højt, men hensynet til de sociale forhold er forøget, idet ønskerne om større mulighed for bosætning i bynære landdistrikter forsøges imødekommet.

I bilag I argumenteres der for hvilke af landskabets lokaliseringskriterier, som projektgruppen betragter som definitive og relative. Argumentationen er henlagt til bilaget for at sikre overskueligheden i dette kapitel. I argumentationen medtages kun bindinger med relevans for bosætning i de bynære landdistrikter. F.eks. udelades bindinger for havområder, da disse ikke er en del af de bynære landdistrikter.

Overordnet er der to hensyn, som karakteriserer de definitive landskabsbindinger. For det første vurderes særlige værdifulde miljø- og naturinteresser som væsentlige at beskytte

imod bosætning ud fra et hensyn til den biologiske mangfoldighed. Derudover vurderes særlige rekreationsmæssige værdier som et definitivt lokaliseringskriterium, da disse værdier er vigtige for byboernes, landboernes samt fremtidige generationers rekreation og sundhed.

OPSAMLING PÅ FASE 2

Samlet er der ni definitive lokaliseringskriterier for anlægget, dvs. for boligerne og 18 lokaliseringskriterier for landskabet. I tabel 5.1 er lokaliseringskriterierne til brug i fase 2 oplistet som forskellige begrænsninger for bosætning.

Anlæggets krav	Landskabets krav
<i>Våde områder</i>	Nationalparker
<i>Ikke udsigt = usigtshæmmende elementer</i>	§3-områder (naturbeskyttelsesloven)
<i>Ikke nærhed til naturen (strand, vand og skov)</i>	Internationale naturbeskyttelsesområder
<i>(> 1000 m) = afstand til natur (> 1000 m)</i>	Særlige naturområder udpeget i den relevante regionplan
<i>Ikke ro = støj</i>	Fredninger
Støjområder	Vildtreservater
Vindmøller og højspændingsmaster	Økologiske forbindelser (herunder ny natur)
Byområder	Vådområder og lavbundarealer
Sommerhusområder	Værdifulde landskaber (uforstyrrede landskaber inkl. heri)
Planlagte byudviklingsområder	Fredede kulturarvsanlæg som f.eks. fortidsminder
	Kystbeskyttelseslinien
	Særlige kirkeomgivelser som f.eks. kirkefredninger
	Særlige jordbrugsarealer
	Særlige drikkevandsinteresser
	Indvindingsområder
	Kildepladser
	Udflugts- og fritidsområder
	Rekreative stisystemer

Tabel 5.1: Oversigt over definitive lokaliseringsfaktorer til brug i fase 2 formuleret som begrænsninger for bosætning. Nogle af anlæggets krav til bosætning afhænger i høj grad af de konkrete forhold og derfor indgår de i feltstudiets registreringer i fase 3. Disse er markeret med kursiv.

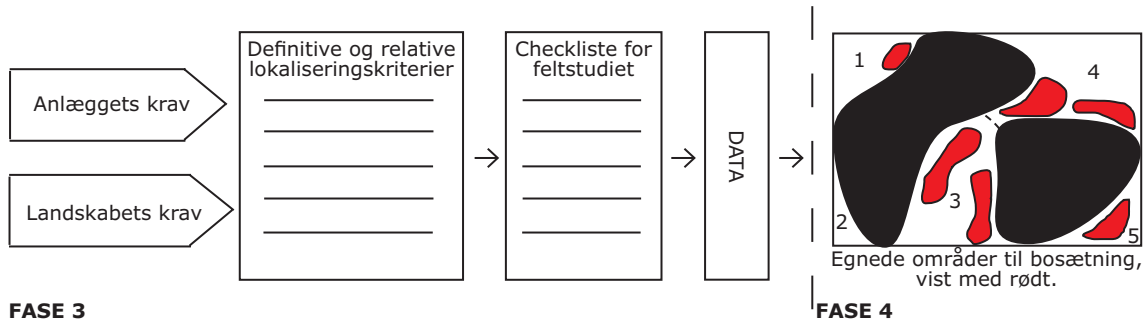
Af tabel 5.1 fremgår det, at landskabet stiller langt flere begrænsninger end anlægget. Dette er dog ikke overraskende, da landskabet har flere anvendelsesmuligheder end boliger. Udtegningen af lokaliseringskriterierne på et kort i fase 2 får derfor karakter af et bindingskort for bosætning. Dette vil selvfølgelig altid være tilfældet, når kriterierne formuleres som begrænsninger. I denne rapport er der dog en stor overvægt af hensyn til landskabet med dets flersidige anvendelsesmuligheder, og derfor vægtes miljøet fortsat højt.

5.2.2 LOKALISERINGSKRITERIER TIL FASE 3 OG 4

I faserne 3 og 4 inddrages de relative lokaliseringskriterier foruden de definitive. Derudover skelnes mellem hhv. anlæggets og landskabets krav. Dette og metoden for faserne 3 og 4 er vist på figur 5.4.

Når der foretages et feltstudie som i fase 3, er det vigtigt kun at registrere væsentlige forhold med betydning for det, som studeres. Ellers bliver registreringen uoverskuelig, hvilket er i modstrid med landskabsanalysens essens at forenkle virkeligheden

[Stahlschmidt, 2001]. For at klarlægge hvad der er væsentligt, benyttes i denne rapport en målestok med to væsentlighedsaspekter. Det første aspekt handler om, at kun forhold med relevans for bosætning medtages. Det andet aspekt begrænser de relevante forhold til at være forhold, som kan planlægges for på kommuneplanniveau.

Figur 5.4: Fase 3 og 4 i analysemetoden. Der medtages både definitive og relative kriterier i fase 3, som leder frem til forskellige forhold, der skal registreres. Disse indskrives i en checkliste til feltstudiet. På baggrund af feltstudiet (fase 3) udteges i fase 4 egnede områder til bosætning på et mere detaljeret niveau.

ANLÆGGETS LOKALISERINGSKRAV I FASE 3 OG 4

I fase 3 og 4 suppleres de fire definitive motivationsfaktorer fra afsnit 5.2.1 med to relative sociale faktorer: "Tryghed" og "autenticitet", og en fysisk faktor: "Frisk luft". Disse tre lokaliseringsfaktorer er valgt ud, da de til en vis grad kan planlægges for. Dette skyldes, at faktorerne er forholdsvis afhængighed af deres fysiske omgivelser, der i en vis udstrækning kan planlægges for på kommuneplanniveau. Det aspekt ved tryghed, som medtages i analysens fase 3 og 4, er ikke at placere boliger med udkørsel til stærkt trafikerede veje. Autenticiteten kan der tages hånd om i planlægningen ved at bevare landsbyer med karakteristiske kulturpræg som f.eks. en synlig udstykningsstruktur, bevaringsværdige bygninger o.l., således at landsbyerne netop adskiller sig fra forstæder til byer. To af de planredskaber, der forsøger at imødekomme dette, er kommuneatlas og regionplantemaet kulturmiljø. Derudover kan der udarbejdes bevarende lokalplaner for landsbyer. Mht. autenticitet knytter sig endvidere det problem, at autenticitet altid er relativ. Det betyder, at det kan diskuteres, hvad der karakteriserer en autentisk landsby.

Autenticiteten medtages ikke i registreringen i det åbne land, da projektgruppen vurderer, at det er begrænset, hvilke nye informationer dette vil medføre i forhold til forundersøgelsen i fase 1. Oplysningerne fra fase 1 tjekkes dog under registreringen, men projektgruppen vurderer, at stemningen/fornemmelsen af autenticitet i det åbne land er lille i forhold til i landsbyerne, da landbruget har ændret sig betydeligt siden 1950'erne [Fritzboeger, 2004].

Frisk luft faktoren vil altid være relativ, da mennesker har forskellige lugtesans. Derudover har årstidernes skiftet også stor indflydelse på, hvor frisk luften på landet opleves. Imidlertid må der forventes gyllelugt o.l. når der er sæson for det. Derfor er det kun i forhold til stationære anlæg, at frisk luft faktoren vurderes.

LANDSKABETS LOKALISERINGSKRAV I FASE 3 OG 4

Landskabets 18 definitive lokaliseringskriterier suppleres i fase 3 og 4 med yderligere ni relative lokaliseringskrav beskrevet i bilag I. For de ni relative lokaliseringskriterier er der endog nogle, der indeholder flere bindinger, f.eks. betragtes naturbeskyttelseslovens

bygge- og beskyttelseslinier under et som en relativ lokaliseringsfaktor. De relative landskabsmæssige lokaliseringskriterier er: Bygge- og beskyttelseslinier, fredsskove, kystnærhedszonen, natur-, drikkevands-, jordbrugs- og skovrejsningsområder, landsbyafgrænsninger samt kulturmiljø.

Generelt har de fleste af landskabets lokaliseringskriterier størst relevans i det åbne land. Imidlertid er det også nødvendigt at holde kriterierne for øje i landsbyer, da f.eks. kirkeindsigtsområder og indvindingsområder ofte har centrum i eller nær landsbyer. Derudover går de øvrige af landskabets lokaliseringskriterier tæt på landsbyerne.

5.3 REGISTRERINGSMETODER OG TEORI – FASE 3 OG 4

I fase 3's feltstudie foretages en konkret observering i caseområdet af de relative og definitive værdier, her specielt de relative, da de definitive lokaliseringskriterier jo netop er absolutte bindinger for bosætning. Der er dog visse definitive lokaliseringskriterier, der kun kan vurderes efter iagttagelse, f.eks. udsigt og vandlidende områder. I tabel 5.2 er beskrevet, de forskellige konkrete registreringsmetoder til de forskellige lokaliseringskriterier.

Lokaliseringskriterier	Metode til registrering i felten
Udsigt	1) Punktregistrering med billeder fra udvalgte steder
Ro	2) Fornemmelsen og iagttagelser ved færden i området
Tryghed	Metode 2
Lugt (forurenende virksomheder)	Metode 2
Autenticitet	Metode 1 og 2
Våde områder	Metode 2
Nærhed til natur(-områder)	Metode 1 og 2
Bygge- og beskyttelseslinier	Metode 1 og 2
Fredskov	Metode 2
Kystnærhedszonen	Metode 2
Drikkevandsområder	3) Vurdering på baggrund af de andre registreringer
Jordbrugsområder	Metode 2
Skovrejsningsområder	Metode 2
Landsbyafgrænsninger	Metode 3
Kulturmiljø	Metode 1 og 2

Tabel 5.2: Oversigt over de forskellige konkrete tilgange til feltstudiets registreringer.

Som det ses af tabel 5.2 benyttes overordnet tre metoder i feltstudiet. Den første omhandler punktregistrering vha. billeder fra strategisk valgte punkter. Den anden metode relaterer sig til sansningen af stedet og iagttagelser, mens den tredje metode er en konkret afvejning på stedet, med de øvrige registreringer synlige og in mente.

5.3.1 DEN KONKRETE IAGTTAGELSESMETODE

Metoden til den konkrete iagttagelse i feltstudiet tager udgangspunkt i den viden, der er tilegnet i fase 1 og den forudgående byplanhistoriske forståelse, som her i rapporten er beskrevet i kapitel 2. Derfor vil måden at iagttage f.eks. en landsby på komme til at ligne den litteratur, der har givet input til fase 1. Herved kommer den konkrete iagttagelsesmetode f.eks. til at ligne beskrivelserne i et kommuneatlas, hvis et sådant er tilgængeligt i fase 1. På denne måde kan den konkrete iagttagelsesmetode få fællestræk

med SAVE-analysemetoden²³, der ligger til grund for kommuneatlas-udarbejdelsen. [Skov- og Naturstyrelsen, 1997] I SAVE-metoden er det især indholdet af kortlægningen af bebyggede strukturer, der er interessant i forhold til denne rapport's emne bosætning på kommuneplanniveau, hvor sammenhænge er vigtige. Formålet med kortlægningen i SAVE-analysen er at give et overblik over en bydannelses kvaliteter, der kan danne baggrund for evt. yderligere planlægning f.eks. i form af bevarende lokalplaner. [Skov- og Naturstyrelsen, 1997]

Den konkrete iagttagelsesmetode er også inspireret af kapitlet om rumlig analyse i bogen "Metoder til landskabsanalyse". I dette kapitel og i den ovenstående SAVE-analysemetode er integreret Kevin Lynchs fem symboler til navigering i en by vha. "paths", "edges", "districts", "nodes" og "landmarks" fra 1960. På dansk er dette: Færdselsårer, grænser mellem områder, karakteristiske eller homogene områder, knudepunkter og orienteringspunkter [Stahlschmidt, 2001].

Endelig er den konkrete iagttagelsesmetode influeret af det overordnede tema for denne rapport – nemlig bosætning. Det betyder, at iagttagelserne på en måde bliver en slags "første indtryk" for tilflyttere til de forskellige områder og landsbyer, idet projektgruppens første indtryk vil være farvet af formålet med feltstudiet.

Opsummerende inkluderer den konkrete iagttagelse ofte:

- Grænsen mellem by og land
- Terrænet og byens indpasning heri
- Vejstrukturen
- Bebyggelsesstrukturen, karakteristiske bygninger, bebyggelsestyper samt vedligeholdelsesstandarder
- Orienteringspunkter så som skove, søer, kirker, fyrtårne, master mm.
- Udsigt og indsigt fra og til et område

5.3.2 OVERORDNET TEORI BAG FASE 3 OG 4

Fase 3 og 4 bygger endvidere på en overordnet teori om, hvordan bygninger placeres smukt i landskabet. Denne teori holdes for øje gennem hele feltstudiet. Teorien er udviklet af Sven-Ingvar Andersson²⁴ og bygger grundlæggende på, at visse punkter i landskabet virker indlysende for placering af bygninger. Dette er steder, hvor placering af en bygning netop er gunstig for landskabet, idet den medvirker til understregning af landskabet. Sven-Ingvar Andersson præsenterer syv muligheder, inspireret af malerkunsten, for hvor relationen mellem landskabet og bygninger virker befordrende på hinanden. [Andersson, 2002] En bygning vil ofte opfattes som smuk i landskabet, hvis den er placeret:

- Midt på (sletten, heden o.l.)
- Oppe på (bakken, bjerget o.l.)
- Midt i (skoven, dalen, søen o.l.)
- Ved kanten af (søen, floden, skrænten o.l.)
- Ved foden af (bjerget, bakken, vandfaldet o.l.)
- Inde i (skoven, terrænet, bakken o.l.)

23: SAVE betyder: Survey of Architectural Values in the Environment, og er et analysesystem udviklet af Miljø- og Energiministeriet i 1987. [Skov- og Naturstyrelsen, 1997]

24: Sven-Ingvar Andersson er professor og landskabsarkitekt. Han har været tilknyttet Kunstakademiets Arkitektsskole i København. [Andersson, 2002]

- I en niche (lysninger i skoven o.l.)

[Andersson, 2002]

I parenteserne i punktopstillingen er der givet eksempler på de forskellige placeringer, hvor en bygning kan ligge smukt i landskabet. Disse holdes in mente gennem hele feltstudiet, i den efterfølgende kvalificering af områder til bosætning og i udarbejdelse af en plan for bosætning i caseområdet. Projektgruppen vurderer, at denne teori godt kan benyttes til inspiration for placering af boligenklaver i landskabet til trods for, at teorien i princippet kun beskriver forholdet mellem én bygning og landskabet. Baggrunden for denne vurdering er, at principperne fra teorien blot overføres til et større niveau. Dette er f.eks. også det der gør, at middelalder byer ofte opfattes smukke i landskabet. I bogen: "Metoder til landskabsanalyse" gives et eksempel på, hvordan Hillerøds placering i et skovpas netop understreger landskabet [Stahlschmidt, 2001].

5.3.3 UDFØRELSE AF FELTSTUDIET I FASE 3

Til feltstudiet benyttes en checkliste, der er en sammenskrivning af de relative bindinger og de få definitive bindinger, der kun kan vurderes i virkeligheden. En ren udgave af checklisten findes i bilag II.

Før feltstudiet påbegyndes er det nødvendigt at fastlægge en rute, således at alle delområder fra fase 2 gennemgås systematisk. Derudover medtages alle landsbyer i caseområdet, så informationer fra fase 1 tjekkes op og evt. udbygningsmuligheder og landsbyafgrænsninger undersøges. Ruten planlægges på baggrund af et kort over caseområdet, hvor både landsbyer og delområder er vist sammen med naturområder, bygge- og beskyttelseslinier, fredsskove og skovrejsningsområder samt kulturhistoriske interesser som gravhøje o.l. Ruten opdeles i hhv. det åbne land og landsbyer. Arealer uden definitive landskabsbindinger indenfor en afstand på ca. 500 m fra eksisterende byzonearealer sorteres fra. Dette gøres for at sikre, at der reelt er tale om bosætning i de bynære landdistrikter. Samtidig sikres byerne mulighed for traditionel byudvikling. Derudover frasorteres under feltstudiet arealer tæt på eksisterende landsbyer afhængigt af de konkrete terræn- og ind-/udsigtsforhold. Ruten planlægges med to observationssteder pr. delområde i de fleste tilfælde, for at sikre at evt. forskellige indtryk registreres. Delområderne fremkommer af fase 2's bindingskort, se figur 5.2. For delområderne udfyldes en checkliste for hvert registreringspunkt, mens der for hver landsby blot udfyldes en checkliste, da landsbyen vurderes samlet og ikke senere opdeles i mindre områder.

5.4 OVERGANGEN FRA FASE 4 TIL FASE 5

Den konkrete metode til at gå fra analysens sidste fase – fase 4 – til udarbejdelsen af en plan for bosætning i det bynære landdistrikt afhænger af analysens resultat. F.eks. kræver mange mulige bosætningsområder en større prioritering, end hvis analysens resultat er få egnede områder til bosætning. Projektgruppen ønsker ikke, at det bynære landdistrikt skal blive "overbebygget" med nye boligenklaver. Derfor er det nødvendigt, at der foretages en prioritering og at bebyggelsestætheden i den nye landsbystruktur vurderes. Måden hvorpå de egnede områder til bosætning disponeres, bør ligeledes medtænkes, idet dette f.eks. kan have betydning i forhold til at kunne sikre forskellige typer boliger i en kommune. Forskellige forhold i forbindelse med en evt. byggemodning kan også inddrages, det samme gælder f.eks. kapaciteten på kommunes skoler, hvis hele kommunes bynære landdistrikt undersøges.

5.5 REFLEKSION OVER METODE

Af dette kapitel fremgår den konkrete metode til udarbejdelse af en plan for bosætning i et bynært landdistrikt. Overordnet er metoden karakteriseret ved at bygge på en lokaliseringsanalyse. Denne form for analyse er valgt, da anlægget, dvs. objektet for analysen, er kendt. Fordelen ved denne analyseform er, at fokus holdes på bosætning, og at metoden derved bliver mindre kompleks end en analyse med mange forskellige objekter. Imidlertid risikeres der også med en lokaliseringsanalyse som udgangspunkt for bosætningsplanen, at der benyttes arealer til boliger, som kunne anvendes bedre til andre formål. Denne problematik kunne f.eks. en egnethedsanalyse have imødekommet, da en sådan netop er karakteriseret ved at se på egnetheden af de forskellige arealer og derudfra finde den mest hensigtsmæssige anvendelse. I analysemetoden forsøger projektgruppen dog at kompensere for denne ulempe ved at lægge et bæredygtighedsprincip til grund for opstillingen af lokaliseringskriterierne samt ved at tage hensyn til regionplaners areal anvendelsesudpegninger, der ofte er opstillet med udgangspunkt i en egnethedsanalyse.

Den opstillede metode indeholder ikke en egentlig historisk analyse, der kunne have kortlagt caseområdets kulturgeografiske værdier. Grunden til dette er primært tidsnød, men også at dette arbejde ofte allerede i en vis udstrækning er foretaget i amternes udpegning af kulturmiljøer. Derudover findes der i en del kommuner et kommuneatlas, hvor kulturhistoriske værdier ligeledes er udpeget med brug af en historisk analyse. Projektgruppen har endvidere med forståelsen af den kulturelle baggrund for landdistrikternes udvikling, præsenteret i kapitel 2, forsøgt at imødegå dette.

En tredje problemstilling ved analysemetoden er, at den ikke indeholder en bevidst konsekvensvurdering. Imidlertid skal alle planer i dag miljøscreenes i forbindelse med Lov om miljøvurdering af planer og programmer. Dette sikrer, sammen med en iboende konsekvensvurdering, som projektgruppen foretager som følge af deres faglighed, at væsentlige negative konsekvenser reduceres. Sidst opsamles erfaringer fra brugen af metoden i praksis i afsnit 5.5 for at give andre brugere af metoden mulighed for at forbedre den.

Analysemetoden tager primært udgangspunkt i en lokaliseringsanalyse inspireret af bogen: "Metoder til landskabsanalyser". Imidlertid er der også fundet inspiration fra arbejdsrapporten: "Landskabskaraktermetoden – et kompendium". Dette gælder fortrinsvis indholdet af beskrivelsen i fase 1 samt opbygningen og udførelsen af feltstudiet i fase 3. Samtidig er feltregistreringen indirekte inspireret af SAVE-metoden, da kommuneatlas indgår som en del af litteraturen til fase 1. Som eksempel undersøges der i fase 3, om der er overensstemmelse mellem kommuneatlas og de faktiske forhold mht. bystrukturer. Dvs. at fase 3 er en rumlig-visuel registrering af de faktiske forhold, der derefter sammenlignes med informationerne fra fase 1.

5.6 ERFARINGER FRA BRUG AF METODEN I PRAKSIS

Dette afsnit er udarbejdet efter gennemførelsen af analysen og udarbejdelsen af en bosætningsplan. Kommentarerne herunder er derfor projektgruppens egne erfaringer og forslag til forbedringer af metoden.

Metoden i fase 1 fungerede godt. Det forekom naturligt, at beskrive landskabselementer, miljø og interesser i caseområdet, dog ikke i en slavisk opdeling men med udgangspunkt i hele caseområdet og derefter de enkelte landsbyer.

I fase 2 viste metoden sig også brugbar, da store dele af caseområdet blev sorteret

fra som planlagt. Imidlertid indebærer metoden en risiko for, at alle arealer sorteres fra. Dette skyldes, at metoden medtager særlige drikkevandsinteresser og værdifulde landskaber som definitive landskabsbindinger. Begge forhold lægger ofte beslag på store arealer. Imidlertid er der strenge krav til byudvikling af eksisterende byer i områder med særlige drikkevandsinteresser, jf. Regionplan 2005 for Vejle Amt. Et af disse er bl.a., at der skal udarbejdes et særligt regelsæt specifikt for hver by, hvis der ønskes byudvikling. Pga. disse forholdsvis strenge krav for eksisterende byer, er det vanskeligt at tillade nye boligenklaver. Områder med værdifulde landskaber skal, ifølge Regionplan 2005 for Vejle Amt, som hovedregel friholdes for byggeri og anlæg. Tillades byggeri skal det have høj arkitektonisk kvalitet og et højt prioriteret samspil med landskabet. Disse forhold er også kendetegnede for projektgruppens tanker bag nye boligenklaver, og det kan derfor diskuteres, om områder med værdifulde landskaber ikke blot bør være en relativ landskabsbinding.

Under feltstudiet i fase 3 var det svært at vurdere områder med drikkevandsinteresser, jordbrugsområder samt til dels skovrejsnings- og fredsskavsarealer. Dette skyldes primært, at projektgruppen ikke havde tilstrækkelig viden omkring disse forhold til at kunne vurdere, om f.eks. et drikkevandsområde ville være mindre sårbart med boliger end med landbrug, eller hvorvidt en skov skulle plantes. Dette hænger sammen med, at formålet med analysen er at finde egnede steder for nye boligenklaver og ikke for drikkevandsområder eller nye skove. Derfor burde disse emner sammen med jordbrugsarealer ikke havde indgået i checklisten. Videre i fase 4 og 5 blev kun benyttet oplysninger fra fase 1 om disse forhold.

Imidlertid var det i fase 3 muligt for projektgruppen at vurdere, om f.eks. kystnærhedszonen var relevant for de forskellige delområder. Dette samme gjaldt de øvrige bygge- og beskyttelseslinier. Dette skyldtes, at de forhold, som bygge- og beskyttelseslinierne relaterede sig til, var synlige. Det var også derfor, at projektgruppen delvis kunne forholde sig til fredsskavsarealer og rejsning af ny skov, i hvert fald så længe dette tog udgangspunkt i eksisterende skove.

Et andet forhold, der vanskeliggjorde feltarbejdet var, at projektgruppen ikke havde aftaler med de forskellige lodsejere. Derfor kunne projektgruppen ikke træde ind på enkelte marker med var henvist til skel og markveje. Dette gjorde, at f.eks. udsigten fra midten af et område ikke kunne dokumenteres.

Adskillelsen mellem fase 3 og 4 var ved afprøvningen af metoden vanskelig pga. en flydende overgang mellem iagttagelserne og opsamlingen af data til egnede områder for bosætning. Men opsummerende gav fase 3 et godt input til fase 4. Prioriteringen mellem områderne i fase 5 var også forholdsvis logisk på baggrund af feltstudiets iagttagelser samt ved brug af motivationsfaktorerne og forståelsen af landbyudviklingen mm., jf. kapitel 9.

I de følgende kapitler benyttes metoden på et caseområde i Horsens Kommune, som udvælges i kapitel 6. Kapitel 7 er metodens fase 1 og 2 og kapitel 8 indeholder resultaterne fra feltstudiet (fase 3) samt fase 4, hvor de egnede arealer i delområderne udpeges. Resultaterne fra analysen af caseområdet benyttes til at udarbejde en plan for bosætning, som fremgår af kapitel 9.

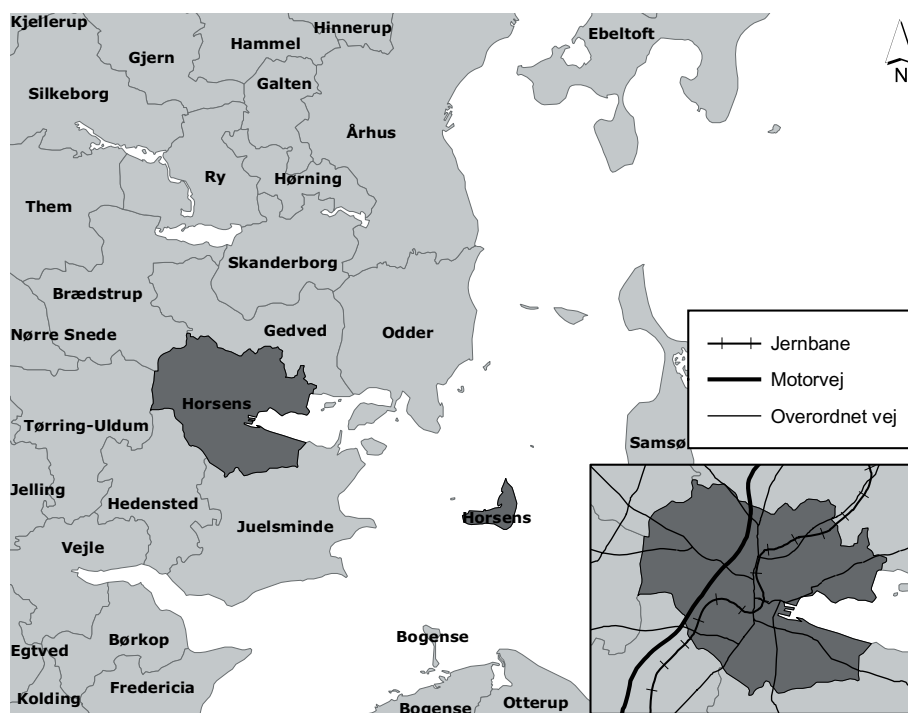
KAPITEL 6

CASEKOMMUNEN — HORSENS

I dette kapitel beskrives den valgte casekommune, Horsens Kommune, mht. målsætninger i kommune- og regionplanen, som er relevante for rapportens tema. Derudover beskrives Landsbyrådet og landdistriktspolitikken i kommunen. Sidst i kapitlet udvælges et konkret caseområde, som den efterfølgende analyse gennemføres for.

6.1 HORSENS KOMMUNE

Horsens Kommune er beliggende i det østlige Jylland mellem Århus og Vejle. Den østjyske motorvej E45 går igennem den vestlige del af kommunen. Jernbanen, der forbinder Jylland med Fyn og Sjælland, går ligeledes gennem kommunen, se figur 6.1.

Figur 6.1: Horsens Kommunes placering i det østlige Jylland samt de overordnede veje og jernbanen i Horsens Kommune.

Horsens by er egnscenter for den nordøstlige del af det nuværende Vejle Amt. Når strukturreformen træder i kraft regner Horsens Kommune med, i betragtning af kommunens placering og Horsens bys størrelse, at fungere som egnscenter for den sydøstlige del af Region Midtjylland. I kommunen er Horsens by kommunecenter og byerne Hatting, Lund og Hansted-Egebjerg udgør kommunens lokalcentre sammen med Endelave by på øen Endelave øst for Horsens Fjord. I kommunen er der også en række landsbyer, hvor af én af disse er i byzone. Dette er landsbyen Sejet i den sydøstlige del af kommunen. I den gældende kommuneplan er der rammer for denne landsby, samt for landsbyen Haldrup beliggende nord for fjorden. For disse to landsbyer findes der ligeledes lokalplaner. [Horsens Kommune, 2006b] [Horsens Kommune, 2001] På figur 6.2 herunder ses kommunecenterets og lokalcentrenes samt Sejet og Haldrups placering i kommunen. I tabel 6.1 ses kommunens og byernes indbyggertal i 2004.

	Indbyggere pr. 1. januar 2004
Horsens Kommune	58.061
Horsens by	49.652
Egebjerg	1.620
Hatting	1.493
Lund	1.413

Tabel 6.1: Indbyggertal for hele Horsens Kommune samt hoved- og lokalcentrene i kommunen pr. 1. januar 2004. Indbyggertallet for Endelave by og Hansted er ikke medtaget, da det ikke har været muligt at få disse oplysninger. [Danmarks Statistik, 2006c]

Figur 6.2: Hoved- og lokalcentrenes placering i Horsens Kommune.

Størstedelen af indbyggerne i Horsens Kommune bor i Horsens by, se tabel 6.1. Ifølge Indenrigs- og Sundhedsministeriets nøgletal boede 94 % af indbyggerne i Horsens Kommune i byer med mere end 200 indbyggere i 2004. Dvs. at 6 % af indbyggerne var bosiddende i landdistrikterne i kommunen. Dette svarede i 2004 til ca. 3.500 personer. Denne fordeling har været konstant i opgørelsesperioden (1994-2004). [Indenrigs- og Sundhedsministeriet, 2005c] Dette stemmer ikke overens med figur 1.2, der viser, at der er sket en forøgelse af indbyggertallet i landdistrikter og små lokalsamfund i Horsens

Kommune på mellem 1 % og 10 % fra 1994 til 2004. Uoverensstemmelsen skyldes højst sandsynligt, at de små lokalsamfund har mere end 200 indbyggere, hvilket er grænsen for opgørelsen i Indenrigs- og Sundhedsministeriets nøgletal.

6.1.1 LANDSBYRÅD OG LANDDISTRIKTPOLITIK

På opfordring af byrådet blev der i 1999 nedsat et Landsbyråd i Horsens Kommune. Rådet består af to repræsentanter fra fem af kommunens landsbyer og Endelave samt to personer fra Horsens Kommune. Dvs. at Landsbyrådet består af i alt 14 personer. Medlemmerne fra landsbyerne er demokratisk valgt i hver landsby, sådan at alle indbyggere i landsbyerne og landområderne har haft mulighed for at stemme på de opstillede personer. Rådet har ingen beslutningskompetence og er heller ikke underlagt politiske eller administrative interesser, men fungerer som rådgivere for kommunen. Landsbyrådet har til opgave at skabe og bevare opmærksomhed for de problemer og udfordringer, der er særlige for landdistrikterne generelt og i kommunen. Herudover fungerer rådet som et bindeled mellem kommunen og beboerne i landdistrikterne. Rådet har medlemmer fra følgende landsbyer: Sejet, Uth/Ustrup, Vrønding, Lundum, Serridslev, Haldrup samt Endelave. [Landsbyrådet og Horsens Kommune, 2005] [Gregersen, 2006]

Landsbyrådet har i samarbejde med Horsens Kommune udarbejdet en landdistriktpolitik. Denne politik er ikke vedtaget direkte af byrådet i Horsens Kommune, men er et udtryk for Landsbyrådets visioner for landdistrikterne i kommunen. Landdistriktpolitikken er blevet fremlagt for politikerne i byrådet i kommunen og det er indarbejdet i den nye vedtagne kommuneplan. Indarbejdelsen er synlig, da den vedtagne kommuneplan er udvidet med to mål for landsbyerne i forhold til kommuneplanforslaget. Dette er de sidste to punkter i punktopstillingen i næste afsnit 6.1.2. Landdistriktpolitikken indeholder flere forskellige emner, se nedenstående liste:

- Erhverv og arbejdspladser i landdistrikterne
- Børn og unge i landdistrikterne
- Naboskab og nærmiljø
- Kulturspor
- Turisme
- Kønnere og grønnere landsbyer og landskaber
- Kommunikation
- Ældre
- Trafik, transport og telekommunikation
- Miljø

Under hvert emne beskrives Landsbyrådets holdning, udviklingen frem til i dag, Landsbyrådets ønsker til fremtiden samt et udkast til handleplan. Landdistriktpolitikken omhandler mange forhold, hvoraf ikke alle er relevante for bosætning i de bynære landdistrikter. I det følgende beskrives derfor kun de relevante dele af landdistriktpolitikken.

Noget af det, Landsbyrådet syntes, der karakteriserer gode landsbyer og landdistrikter, er, at de er levende. Dette kan ifølge Landsbyrådet opretholdes eller skabes ved forskellige tiltag. Et af de forhold, der bidrager til at gøre en landsby levende, er virksomheder og arbejdspladser, da dette kan øge aktiviteten i dagstimerne i landsbyen. Gode forhold for børnefamilier er ligeledes noget, som Landsbyrådet mener, er vigtigt for livet i landsbyerne,

idet børn kan være med til at skabe kontakt mellem de voksne. Ældre er også vigtige for livet i landsbyerne, da de udgør en stor del af landsbylivet i hverdagens dagstimer. Samtidig har de ældre i landsbyen ofte oplevet livet på landet før industrialiseringen af landbruget i 1950'erne. Pga. denne viden er de ældre vigtige informationskilder om kulturarven i landsbyerne, og dermed kan de bidrage til vedligeholdelse af landsbyernes autenticitet. [Landsbyrådet og Horsens Kommune, 2005] Denne autenticitet er noget af det, som tilflyttere til landdistrikterne efterspørger, jf. afsnit 2.3.1.

6.1.2 KOMMUNEPLANEN

Kommuneplanen, der er vedtaget d. 31. marts 2006, indeholder en række mål, som kan have indflydelse på bosætningen i landdistrikterne. De mest relevante af disse målsætninger er fra afsnittet om landsbyerne og det åbne land, og lyder:

- At medvirke til bevarelsen af landdistrikterne som et attraktivt bosted
- At medvirke til at der opbygges og fastholdes kulturelle, sociale og miljømæssige kvaliteter i landdistrikterne
- At skabe særlig attraktive bosætningsmuligheder på landet, der bl.a. kan øge tilflytningen
- At udviklingen af landsbyerne og det åbne land sker via gensidigt forpligtende samarbejde mellem kommunen og landsbyerne, således at landsbyerne og det åbne lands særlige karakteristika fastholdes
- At arbejde for at fastholde væsentlige værdier i landområdet samt undersøge udviklingsmulighederne med henblik på vedtagelse af en samlet politik for landdistrikterne, der sikrer landområderne som bæredygtige lokalsamfund
- At vigtige historiske, æstetiske og praktiske kulturspor bevares for nutiden og eftertiden. At kultursporene via oplysningskampagner og debat i lokalsamfundene indgår i vores fælles forståelse af, hvorfor landsbyer og landskab ser ud, som de gør. At viden om kultursporene indgår i vores fælles drøftelse af og planlægning for den fremtidige udvikling af landsbyerne og landskabet i Horsens Kommune. At kortlægge kulturspor og løbende debattere, hvilke kulturspor vi bør sikre for fremtiden
- At trafikfremkommeligheden og trafiksikkerheden også i fremtiden kan udvikle sig på en måde, så landdistrikternes behov med rimelighed tilgodeses. Endvidere at sikre en hensigtsmæssig kollektiv trafikbetjening, som dækker landboernes forskelligartede behov rimeligt ud fra ønsket om, at landsbyborgere generelt skal kunne betjene sig af kollektiv transport som brugbart alternativ til kørsel i egen bil

[Horsens Kommune, 2006b]

Af ovenstående punktopstilling ses, at kommunen ønsker at kunne tilbyde attraktive bosætningsmuligheder på landet samtidig med, at kulturelle, sociale og miljømæssige kvaliteter skal fastholdes i landdistrikterne. Disse målsætninger stemmer overens med projektgruppens formål med at udarbejde en plan for bosætning i en del af det bynære landdistrikt omkring Horsens by. De nederste to mål er tilføjet kommuneplanen efter den offentlige høring. Indarbejdelsen af kommuneatlasen og landdistriktspolitikken er derfor sket under den offentlige høring, da de sidste mål omhandler dette.

Udover målene omkring landsbyerne og det åbne land, er der andre målsætninger under andre emner i kommuneplanen, som kan have betydning for bosætning i landdistrikterne. F.eks. er der under mål for den grønne struktur og under centerstruktur to målsætninger med relevans. Disse handler om beskyttelse af naturværdier og fastholdelse af det eksisterende serviceniveau.

Det er ikke kun kommuneplanen og de kommunale politikker bosætningsplanen skal forholde sig til. Også regionplanen har stadig betydning for bosætningen og i det efterfølgende afsnit præsenteres de overordnede mål og retningslinier i Regionplan 2005 for Vejle Amt.

6.2 AMTSLIGE MÅL OG RETNINGSLINIER

I Vejle Amts Regionplan 2005 beskriver amtet mål og retningslinier indenfor en række områder. For bosætning i de bynære landdistrikter er de mest relevante mål og retningslinier at finde indenfor emnerne: Den regionale struktur og det åbne land. I indledningen til kapitlet om den regionale struktur skriver Vejle Amt:

“Landdistrikterne har andre værdier, som skal beskyttes. Landdistrikterne er i stigende omfang målet for bosætning for mennesker, der lægger vægt på natur- og landskabsoplevelsen og den fred, ro og rent miljø, som forbindes med det åbne land. Disse behov må i stigende grad inddrages i planlægningen af landdistrikterne.” [Vejle Amt, 2005, s. 15]

Her ses det, at tanken om bosætning i landdistrikterne er en overvejelse, som amtet har haft med i regionplanlægningen, og at behovet for bosætning i landdistrikterne skal inddrages i planlægning. Derudover understreger citatet, at byvæksten resulterer i et pres på byernes nære opland, herunder de bynære rekreative områder, sårbare landskaber og natur samt kulturhistorisk værdifulde områder. [Vejle Amt, 2005]

Det nedenstående citat er en af amtets målsætninger for landdistrikterne. Dette afspejler ligeledes amtets overvejelser om bosætning i landdistrikterne:

“Landdistrikternes kvaliteter som mål for bosætning skal udvikles, og der skal udvikles et fleksibelt marked for bosætning og arbejde.” [Vejle Amt, 2005, s. 91]

Selvom ovenstående citater viser, at amtet overvejer bosætning i landdistrikterne, skal amtet også varetage mange andre interesser i landdistrikterne. Derfor vil der sandsynligvis være forskel, på den måde amtet tænker bosætningen, og den måde projektgruppen i det efterfølgende tænker bosætning, idet projektgruppen konkret ønsker at undersøge mulighederne for opførelse af nye selvstændige boligenklaver.

I regionplanen findes ligeledes retningslinier for planlægningen af jordbrugsparceller. De fleste af amtets retningslinier for jordbrugsparceller er i overensstemmelse med Fødevarerministeriets retningslinier i cirkulære nr. 53 fra 2005, se afsnit 2.3.2. Dog er retningslinien om, at udlæg til jordbrugsparceller skal respektere regionplanlægningen, uddybet med:

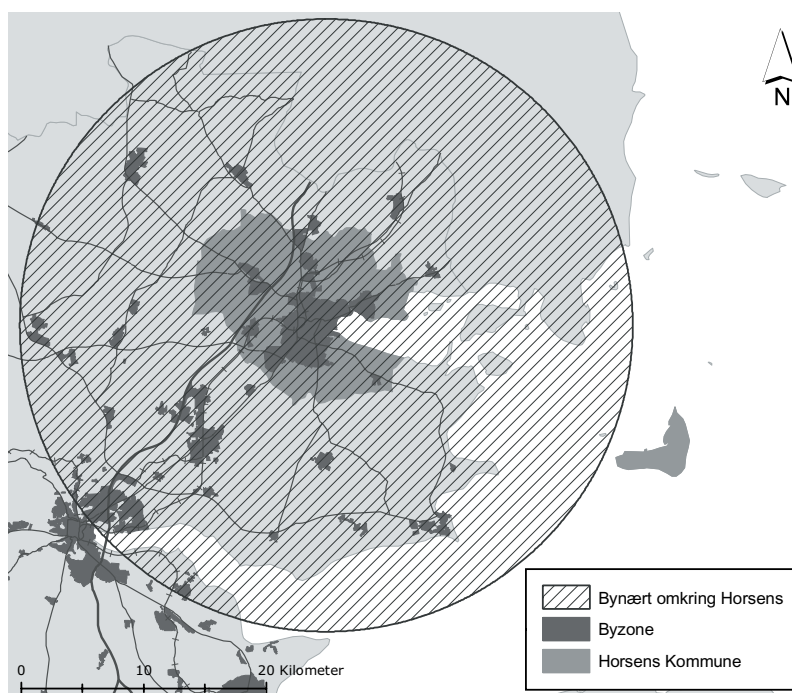
“Jordbrugsparceller kan som hovedregel ikke udlægges ved landsbyer, der er udpeget som værdifulde kulturhistoriske helheder.” Og *“jordbrugsparceller kan som hovedregel ikke udlægges i områder med særlige drikkevandsinteresser.”* [Vejle Amt, 2005, s. 91]

Retningslinierne fra Direktoratet for FødevarerErhverv og Vejle Amt foreskriver, at der ikke må udlægges jordbrugsparceller indenfor 5 km fra et egnscenters byzonegrænse. Da Horsens er et egnscenter i Vejle Amt, er dette afstandskrav gældende her. Et andet af kravene i retningslinierne betyder, at der kun må udlægges jordbrugsparceller i umiddelbar tilknytning til eksisterende landsbyer med mindre end 1.500 indbyggere. [Vejle Amt, 2005] [Direktoratet for FødevarerErhverv, 2003]

6.3 VALG AF CASEOMRÅDE

Som forklaret i problemformuleringen i kapitel 4 udarbejdes en plan for bosætning i en del af det bynære landdistrikt i Horsens Kommune. Dette gøres for at afpasse omfanget af opgaven med den tid, som projektgruppen har til rådighed. Caseområdet er udvalgt i det bynære landdistrikt i Horsens Kommune, se figur 6.3, og på baggrund af følgende kriterier:

- Området skal indeholde de fleste af motivationsfaktorerne fra kapitel 2
- Området skal indeholde mere end en landsby
- Området skal umiddelbart fremstå som typisk

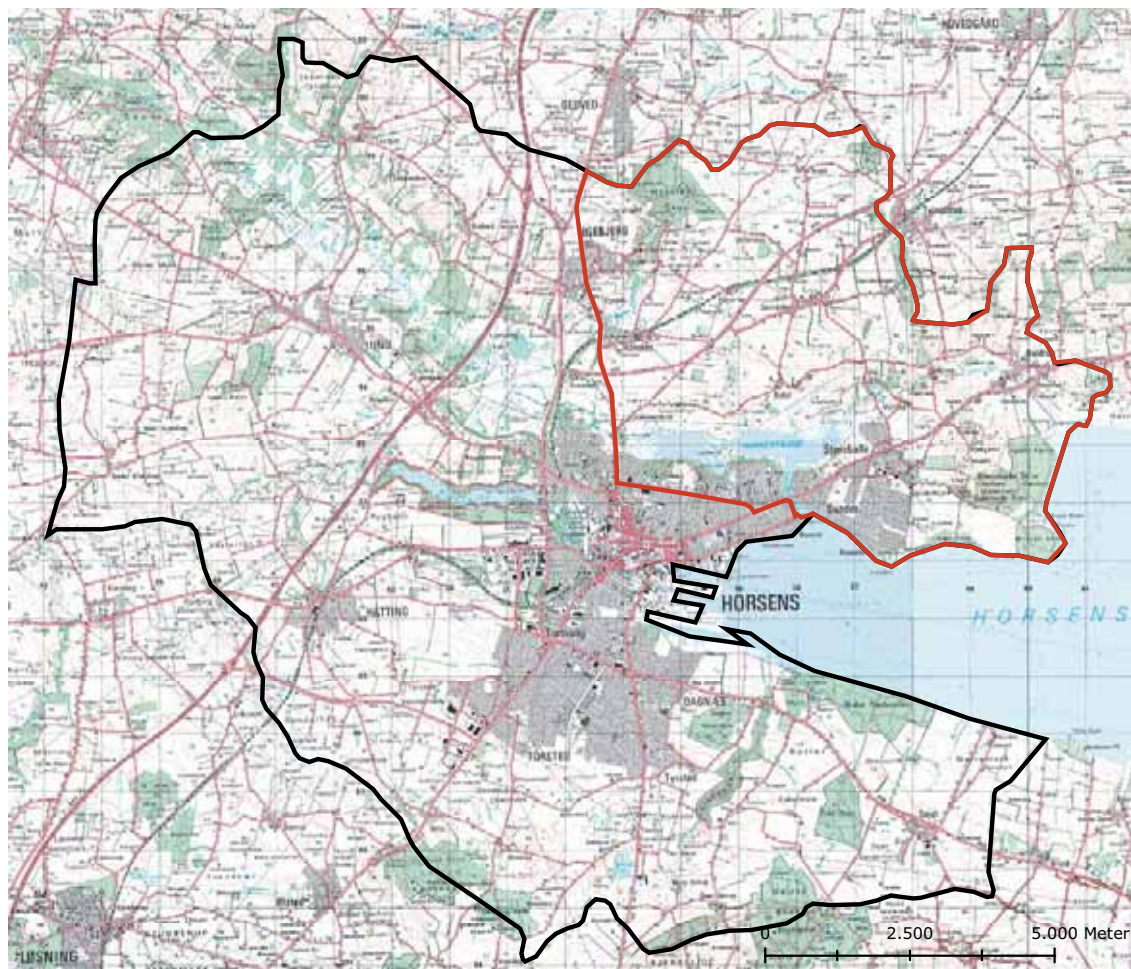

Figur 6.3: Bynære arealer omkring Horsens by. Cirklen illustrerer 25 km i fugleflugt fra Horsens midtby.

På figur 6.3 ses, at alle områder i Horsens Kommune er bynære, jf. definitionen af bynært i afsnit 1.1. Baggrunden for de ovenstående tre krav til caseområdet er for det første, at projektgruppen vil sikre, at der findes lokaliteter i området, som kan opfylde motivationsfaktorerne. Dvs. at der er mulighed for at skabe attraktive boligenklaver i det åbne land og attraktive boliger i landsbyerne. For det andet skal området være et typisk bynært landdistrikt, idet planen for bosætning senere i rapporten benyttes som udgangspunkt for en generel diskussion af lovgivningen, som påvirker bosætningen i de bynære landdistrikter. For at finde et typisk bynært landdistrikt i casekommunen ser projektgruppen på de overordnede fysiske strukturer i området, f.eks. bebyggelsesmønstre. På denne måde fravælges specielle områder, som eksempel den sydøstlige del af kommunen med mange husmandsudstyknings. I den nærmere analyse af caseområdet kan det dog vise sig, at der alligevel er nogle specielle forhold ved det valgte område. Dette tages op i kapitel 10 og 11. Rent praktisk har projektgruppen valgt at afgrænse caseområdet ved en vej, da dette er et element, som er umiddelbart synligt i landskabet under feltstudiet i analysens fase 3, jf. kapitel 5.

Figur 6.4 viser det område i Horsens Kommune – caseområdet – som den videre analyse

omhandler. Netop dette område er valgt, da det både indeholder skove og vandelementer, såsom kyster, søer og åer. Derudover indikerer højdekurverne, at nogle dele af området har potentiale for udsigt. Området indeholder endvidere mere end en landsby. I forhold til andre områder af Horsens Kommune er der ikke umiddelbart nogle elementer i dette område, som gør det atypisk.

Figur 6.4: Det valgte caseområde i Horsens Kommune. Området er markeret med en rød polygon.

I det efterfølgende kapitel 7 tages hul på analysen med en mere detaljeret beskrivelse af caseområdet i forhold til landskabselementer, miljøfaktorer og interesser.

KAPITEL 7

INTRODUKTION TIL CASEN — FASE 1 OG 2

I dette kapitel præsenteres første del af analysen af caseområdet. Analysen foretages, som beskrevet i kapitel 5. Dette kapitel indeholder fase 1 og 2 af analysen. Dvs. en beskrivelse af caseområdet på baggrund af et dokumentstudie samt udtegning af lokaliseringskriterier og -bindinger på et kort over caseområdet. Med andre ord danner denne første del af analysen udgangspunkt for feltstudiet i fase 3 i kapitel 8.

7.1 CASEOMRÅDETS KARAKTERISTIKA

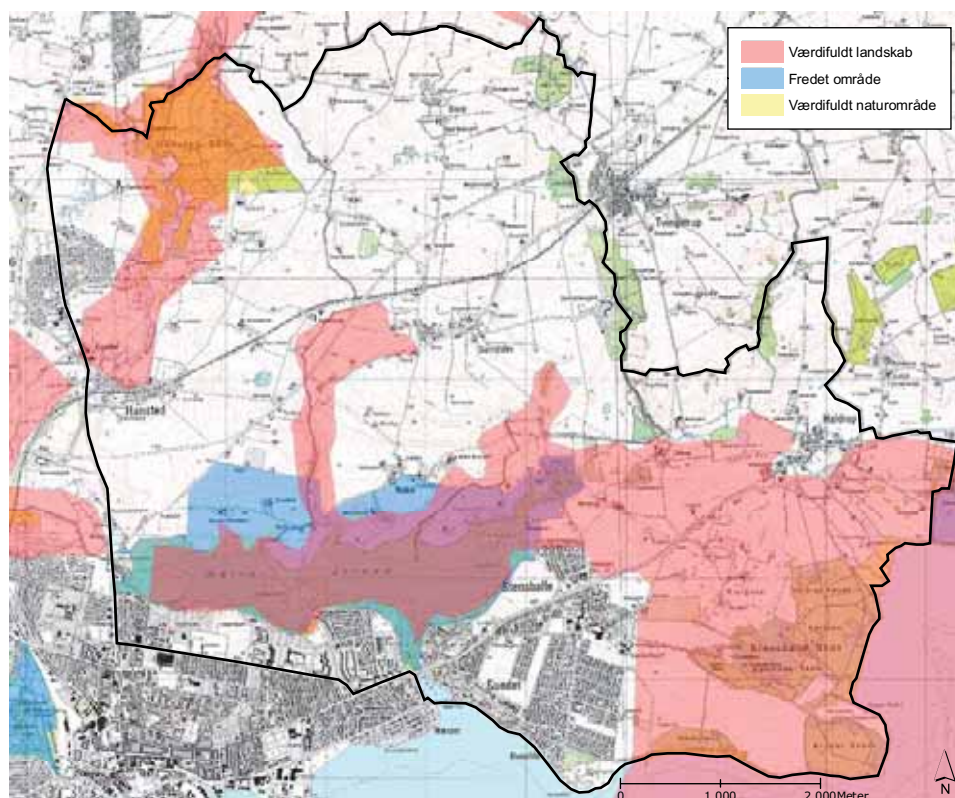
I kapitel 6 på figur 6.4 blev caseområdet præsenteret. I dette afsnit beskrives caseområdets karakteristika mht. landskabselementer, miljøfaktorer og interesser. Beskrivelsen tager udgangspunkt i Horsens Kommuneplan 2006-2009, Kommuneatlas Horsens, Vejle Amts regionplan 2005 samt tilhørende baggrundsrapporter for regionplanen. Derudover anbefales, at have kortbilag 1 med caseområdet opslået under læsning af dette kapitel, da dette kort er beskrivelsens primære kilde.

7.1.1 CASEOMRÅDETS TERRÆN, NATUR OG INFRASTRUKTUR

Caseområdet udgør den nordøstlige del af Horsens Kommune og er kendetegnet ved at være et småbakket morænelandskab [Miljøministeriet og Horsens Kommune, 1991]. Caseområdet indeholder forskellige høje fordelt jævnt i området, dog med en koncentration i området "Bjergene" nord for Stensballe Skov mod sydøst, se kortbilag 1. I caseområdet er der også forskellige slugter og åforløb. Nørrestrand, der er en indsø i det sydlige af caseområdet, afslutter en markant dal, der strækker sig mod vest op til Ejer Bavnehøj langs med Store Hanstedå. I caseområdets nordvestlige del findes Lille Hanstedå, der løber i en markant dal. Fra midten af Nørrestrand mod nord strækker sig en mindre slugt med vandløbet Fiskebæk. En smeltevandsrende strækker sig fra Bled i nord til Haldrup i øst og i bunden løber Haldrup Bæk. I caseområdet er der adgang til Horsens Fjord ved Stensballeområdet i sydøst. Området omkring Nørrestrand har en stor koncentration af stenalderboplads, der er sårbare overfor terræændringer og dræning eller andre vandstandssænkende aktiviteter [Rasmussen et al., 1999]. Caseområdet indeholder to større områder med fredsskov hhv. Hansted Skov i nordvest og Stensballe Skov i sydøst. Også Elbæk og Brakør Skov i sydøst er fredsskove. I Hansted skov findes flere fredede gravhøje og gamle fredskovsdiger, mens Stensballe Skov indeholder §3-

områder efter Naturbeskyttelsesloven [Rasmussen et al., 1999]. Bled Skov i den nordøstlige del af caseområdet er ligeledes fredsskov, hvilket også gælder de fleste øvrige skovbevoksninger i caseområdet.

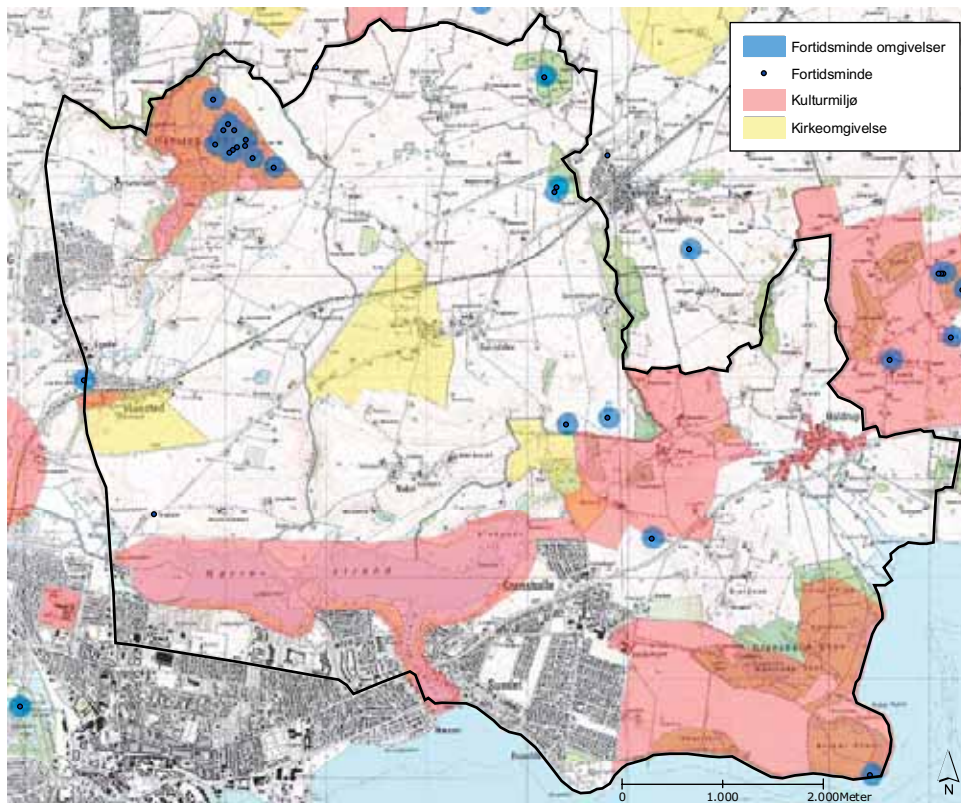
To større områder er karakteriseret som særligt værdifuldt landskab i Vejle Amts Regionplan 2005. Mod nordvest er det slugten omkring Lille Hanstedå inklusiv Hansted Skov. Det andet område med særligt værdifuldt landskab indeholder slugten med Fiskebæk, hele Nørrestrand og området syd om Nebel samt Blirup og Bjergene mm. De særligt værdifulde landskaber i caseområdet indeholder også de særligt værdifulde naturområder – nemlig hhv. Hansted Skov og Nørrestrand, se figur 7.1. [Vejle Amt, 2005]

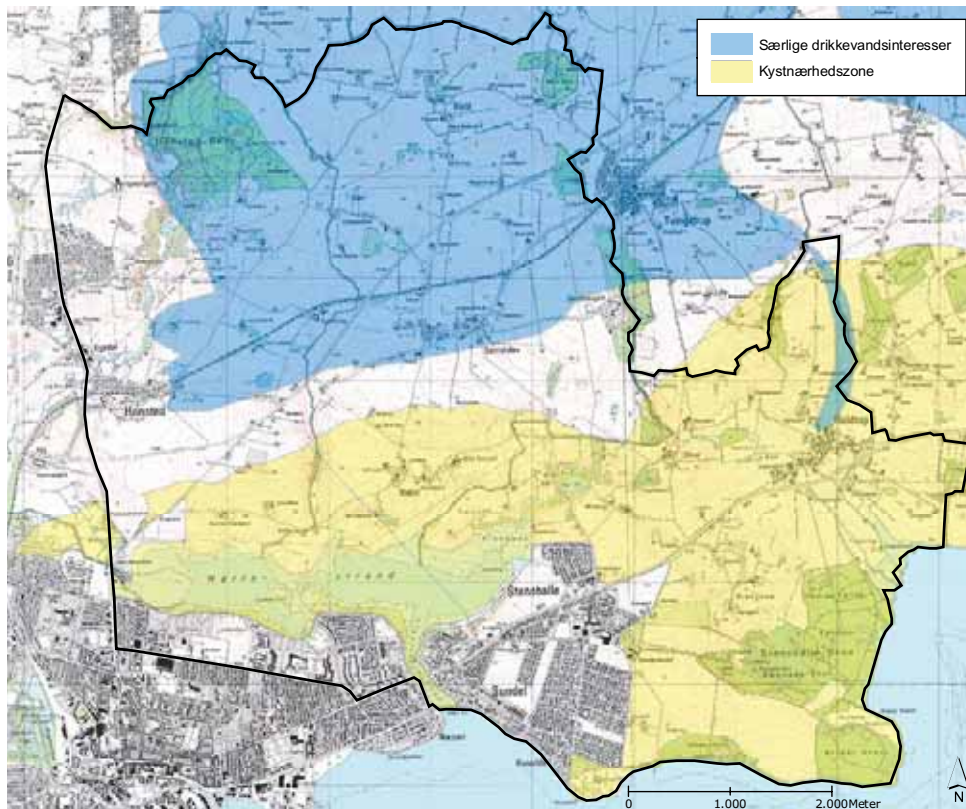
Figur 7.1: Særligt værdifuldt landskab og naturområder, samt fredninger i caseområdet.

I caseområdet findes forskellige områder af kulturhistorisk interesse. Som tidligere nævnt indeholder Hansted Skov og området omkring Nørrestrand kulturarvsspor. Ligeledes har området omkring Stensballegård og Meldrup, Blirup samt Haldrup kulturhistoriske værdier, se figur 7.2. Derudover findes der enkelte spredte gravhøje.

Caseområdet gennemskæres af to større veje. Dette er i syd rute 451 Horsens-Odder, der i caseområdet forbinder Stensballe og Haldrup. Den anden større vej er rute 433 Horsens-Hovedgård, der går tværs gennem caseområdet. Også den østjyske jernbane og et højspændingsanlæg har tracé gennem caseområdet mellem Bled og Serridslev, se kortbilag 1. Områderne langs med de to større veje samt jernbanen er indeholdt i en fælles planlægningszone for støj. I denne zone kan støjfølsom anvendelse kun tillades efter dokumentering af et acceptabelt støjniveau. Den fælles planlægningszone for støj indeholder ligeledes arealer syd for Hansted samt nord for Egebjerg pga. tilslutninger til motorvej E45 og Egebjergvej, der afgrænser caseområdet mod vest. [Vejle Amt, 2005]

Figur 7.2: Områder i caseområdet, der har kulturhistorisk interesse. Derudover viser kortet fortidsminder og kirkeomgivelser.

Figur 7.3: Særlige drikkevandsinteresser og kystnærhedszonen i caseområdet. Hele caseområdet er omfattet af drikkevandsinteresser, men kun den øverste halvdel er et særligt interesseområde.

I caseområdet er der ingen skovrejsnings- og erhvervsområder, vindmøller, støjende fritidsanlæg eller anlæg til fritidsformål. Til gengæld er den nordlige halvdel af caseområdet omfattet af særlige drikkevandsinteresser, mens det meste af den sydlige halvdel er i kystnærhedszonen, se figur 7.3 herover.

I caseområdet er der mht. forurening kortlagt 4 grunde. Heraf tre på vidensniveau 1 og en på vidensniveau 2²⁵. De tre steder, der er kortlagt på vidensniveau 1, er: En amtslig institution Hanstedholm nordøst for Hansted, en losseplads nord for Meldrup og et tidligere benzinsalg i Haldrup. Nord for Oddervej (rute 451) lige udenfor Stensballe findes en fyldplads, der er kortlagt på vidensniveau 2. [Vejle Amt, 2005]

7.1.2 LANDSBYER, HOVEDGÅRDE OG FRITIDSHUSE

Generelt er caseområdet karakteriseret ved at indeholde fritliggende gårde og byer af forskellig størrelse. I caseområdet findes et lokalcenter. Dette er delt mellem byerne Egebjerg og Hansted [Horsens Kommune, 2006b]. Både Egebjerg og Hansted er tidligere landsbyer. Specielt Egebjerg er i dag dog præget af parcelhusbyggeri og fungerer derfor som forstad til Horsens. Landsbyen Stensballe i det sydlige af caseområdet har også ændret karakter siden opførelsen, og udgør i dag den nordøstlige bydel af Horsens. [Miljøministeriet og Horsens Kommune, 1991]

Dele af caseområdet er i byzone. Dette gælder Horsens by med Stensballe samt Egebjerg og Hansted. Området mellem Hansted og Horsens i det sydvestlige af caseområdet er ligeledes i byzone. Derudover er der planlagt byudvikling øst for Egebjerg samt nord og øst for Stensballe. [Horsens Kommune, 2006b]

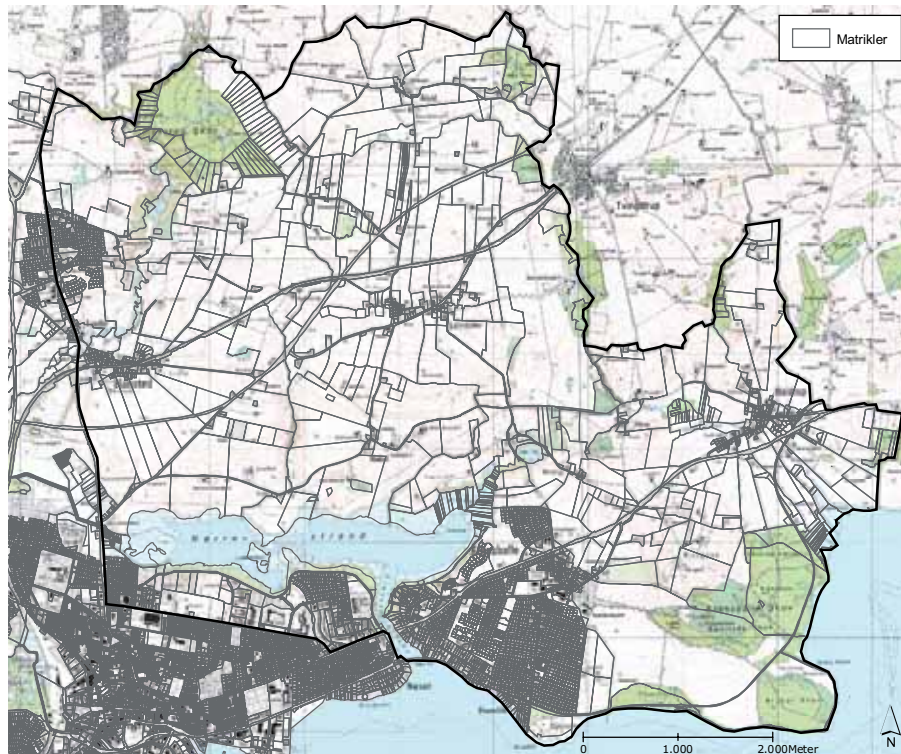
Udover småbyerne Egebjerg og Hansted indeholder caseområdet seks landsbyer. Disse er: Bæld, Nebel, Meldrup, Blirup, Haldrup og Serridslev. Heraf er de to sidste så store, at de kan opfattes som byer ifølge Kommuneatlas Horsens fra 1991. De øvrige landsbyer består af en lille klynge gårde og småhuse. Landsbyerne fungerer i dag som boligområder for Horsens by og indeholder ingen service eller offentlige institutioner. I caseområdet findes også to hovedgårde, hhv. Serridslevgård og Stensballegård. [Miljøministeriet og Horsens Kommune, 1991] På et matrikelkort kan iagttages rester af en stjerneudstyknings i øst ved Haldrup og i vest ved Hansted samt rester af en parceludskiftning omkring Hansted Skov, se figur 7.4.

Bæld landsby er en slyngtet vejby, jf. figur 2.1 i kapitel 2, beliggende i den nordøstlige del af caseområdet. I kommuneatlasen beskrives landsbyen som en samling gårde omkring et T-kryds. [Miljøministeriet og Horsens Kommune, 1991]

Nord for Nørrestrand ligger landsbyen **Nebel**. Den slyngede vejby betegnes i kommuneatlasen, som liggende smukt i det bakkede landskab og består af en klynge gårde og småhuse. Bygninger af høj bevaringsværdi i landsbyen er Nebelgård og Bakkegård samt et tidligere våbenhus til landsbyens kirke, der er nedrevet i 1878. Våbenhuset har i dag funktion som kapel. [Miljøministeriet og Horsens Kommune, 1991]

Meldrup og Blirup er to små landsbyer, der er beliggende nord for Stensballe. Meldrup er en lille reguleret vejby, der består af fire bygninger placeret på striben. De to firelængede gårde i landsbyen har en høj bevaringsværdi, se figur 7.5, der også viser landsbyen Blirup og Vær Kirke. Blirup landsby indeholder en lille klynge gårde og småhuse, placeret omkring et slyngtet vejforløb i bunden af en smeltevandsrende. Landsbyen ligger

25: Arealer kortlagt på vidensniveau 1 er områder med aktiviteter, der kan være forurende. Arealer kortlagt på vidensniveau 2 er områder, hvor en forurening er dokumenteret. [Miljøministeriet, 2006b]

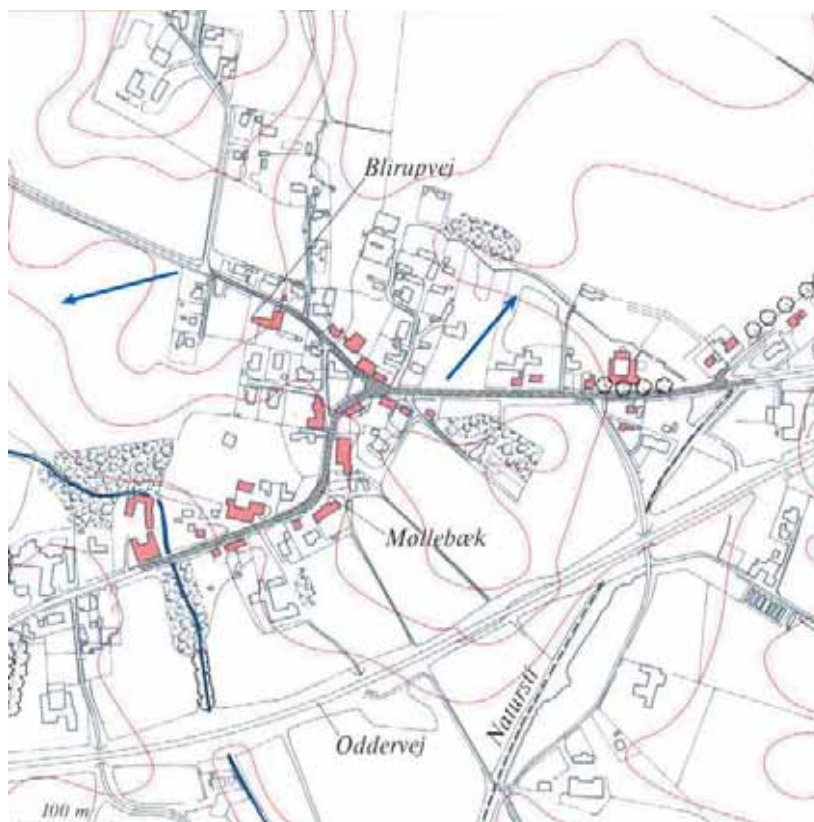
Figur 7.4: Matrikler i caseområdet. Omkring Haldrup og ved Hansted ses rester af en stjerneudstyknig og ved Hansted Skov ses rester af en parceludskiftning.

mellem bakker og skovbevoksninger – tilpasset landskabet. Både Meldrup og Blirup er karakteriseret ved deres smukke placering i landskabet. Blirup Landsby indeholder fire bygninger af høj bevaringsværdi. Heraf er de tre placeret mod øst, mens den fjerde ligger mod nord. [Miljøministeriet og Horsens Kommune, 1991] [Rasmussen et al., 1999]

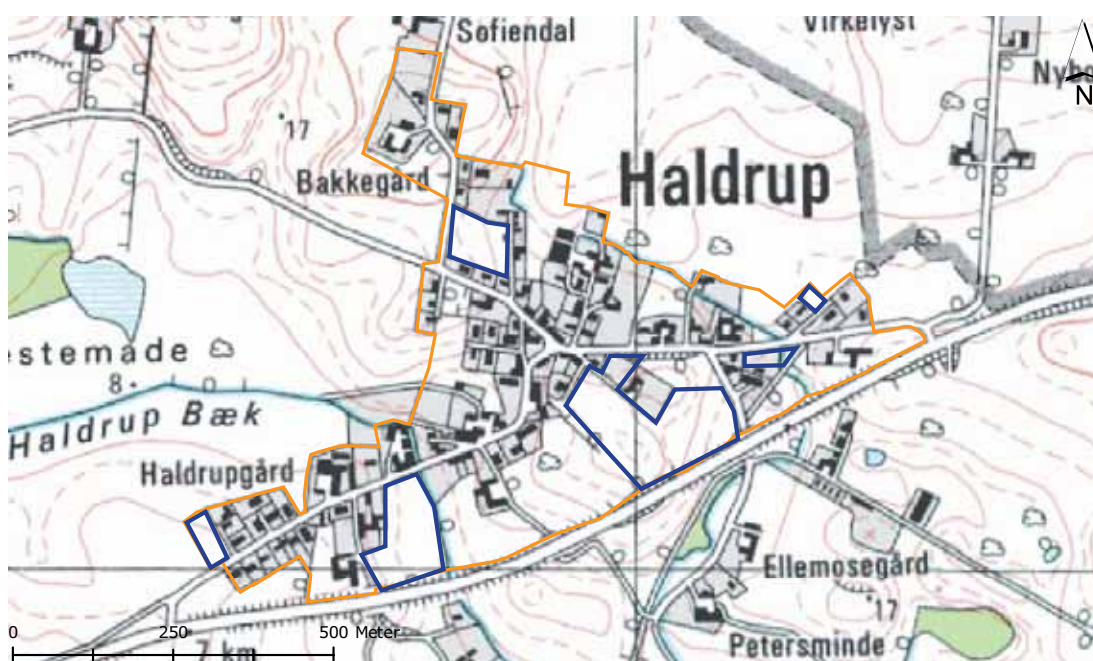

Figur 7.5: Meldrup og Blirup landsbyer samt Vær Kirke, der er fredet samt et dominerende bygningsværk. Vær Kirke er sognekirke for Stensballe. De lyserøde bygninger på kortet er markante rumskabende bygninger. To af disse er placeret ved Vær Kirke, mens resten findes i Meldrup og Blirup. De to firelængede gårde i Meldrup er endvidere af høj bevaringsværdi. Det samme gælder fire af bygningerne i Blirup og de to bygninger ved Vær Kirke. [Miljøministeriet og Horsens Kommune, 1991]

Længst mod øst i caseområdet ligger landsbyen **Haldrup**, der med sine 295 indbyggere pr. 1. januar 2004 er den eneste af caseområdets landsbyer med mere end 200 indbyggere [Danmarks Statistik, 2006c]. Landsbyen er befolkningsmæssigt bredt sammensat,

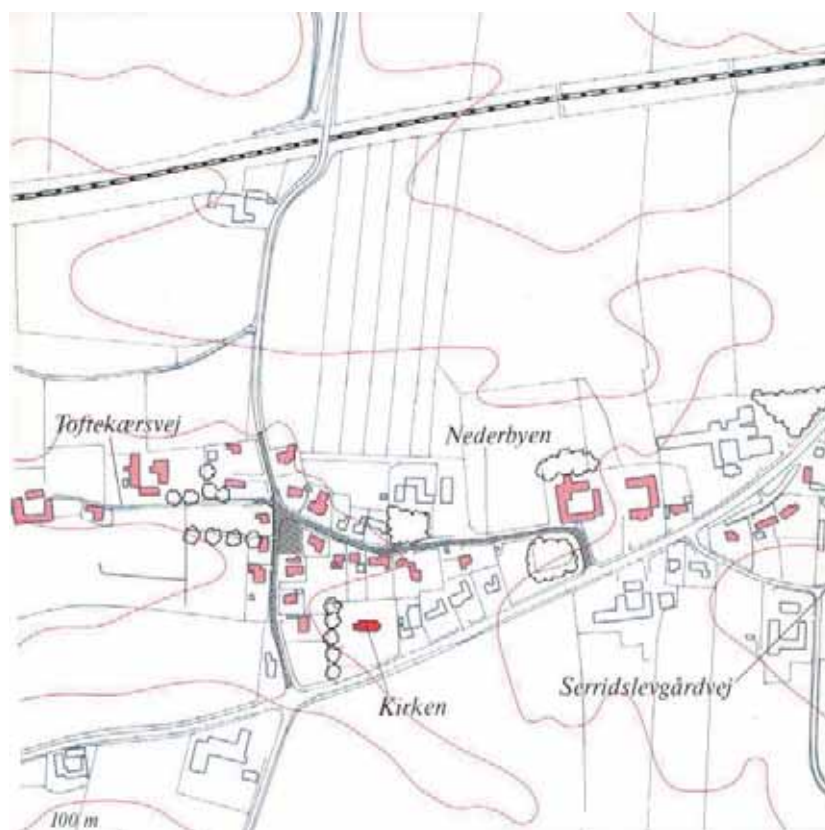
Figur 7.6: Haldrup landsby. De lyserøde bygninger er markante rumskabende bebyggelser og de blå pile illustrerer sigtelinier til det åbne land. Møllebæk er navnet på den gamle landevej igennem byen. [Miljøministeriet og Horsens Kommune, 1991]

Figur 7.7: Udbygningsmulighederne i Haldrup vist blå polygoner, mens den gule linie er landsbyafgrænsningen. Frit fra [Horsens Kommune, 2000]

men med flest erhvervsaktive [Gregersen, 2006]. Haldrup er udstrakt langs den gamle landevej, Møllebæk, fra Horsens til Århus via Odder samt langs vejen til Blirup. Hvor de to veje mødes, findes en lille plads, der kan opfattes som byens torv. Haldrup kan derfor betegnes som en uregelmæssig vejforsteby, jf. figur 2.1 i kapitel 2. Ved torvet ligger den første skole fra 1750. Haldrup er som Blirup placeret i bunden af en gammel smeltevandsrende og landsbyen indeholder flere bevaringsværdige gårde og huse. I landsbyens vestlige ende løber Haldrup Bæk, mens Kobbeltbæk løber i den sydøstlige del af byen. Haldrup var fra 1904 til 1967 stationsby på Horsens-Odder-jernbanen dog uden, at dette fik stor betydning for byen. I dag er jernbanen nedlagt og fungerer som natursti. I landsbyen er der ifølge kommuneatlasset god sammenhæng til det åbne land, bl.a. ved to sigtelinier, vist på figur 7.6. [Horsens Kommune, 2000] [Miljøministeriet og Horsens Kommune, 1991] Haldrup landsby er som den eneste i Horsens Kommune afgrænset og fastlagt gennem en bevarende lokalplan efter ønske fra borgerne. På figur 7.7 er vist de områder i Haldrup, hvor der i følge lokalplanen, kan ske en udbygning.

Mellem Bledd og Nebel ligger landsbyen **Serridslev**. Serridslev er en gammel forsteby, der er vokset op omkring landevejen fra Horsens til Århus. Umiddelbart nord for landsbyen ligger den østjyske jernbane. Den har dog ingen betydning haft på landsbyens udvikling. Serridslev kirke, der ligger midt i byen, blev opført i 1878 som afløsning for den nedbrændte og nedrevne kirke i Nebel. Kirken er i øvrigt fredet. Landsbyen indeholder en del gårde og ældre småhuse, hvoraf nogle er markant rumdannende, se figur 7.8. Syd for Toftekærvej i den vestlige del af byen er der en lille men markant slugt. Enkelte bygninger i landsbyen har en høj bevaringsværdi. Befolkningsmæssigt er landsbyen bredt sammensat, men dog med flere ældre end i Haldrup [Gregersen, 2006].

Figur 7.8: Landsbyen Serridslev. Den røde bygning er kirken, der er fredet og et dominerende bygningsværk. De lyserøde bygninger er markant rumdannende. Det gråprikkede er veje og pladser, der udgør en bevaringsværdig sammenhæng. [Miljøministeriet og Horsens Kommune, 1991]

Ca. 1 km øst for Serridslev ligger Serridslevgård, der er fredet. Serridslevgård ligger på kanten af en smeltevandrende, hvori Haldrup Bæk løber. En allé danner sammen med hovedbygningen fra 1777 og det stilfulde haveanlæg en vinkelret linie på den nord-/sydgående smeltevandsrende. Serridslevgård nævnes første gang omkring år 1400. [Miljøministeriet og Horsens Kommune, 1991]

I kanten af Stensballe ligger herregården Stensballegård, der er også bygningsfredet. Bygning og parkanlæg er disponeret som et symmetrisk anlæg. Parken ender i det åbne herregårdsskove med Stensballe Skov i baggrunden. Stensballegård har været kendt siden 1361 og hovedbygningen er fra 1692. [Rasmussen et al., 1999]

Mod syd i caseområdet findes Elbæk skov og strand. Her ligger et tidligt fritidsmiljø med 25 mindre fritidshuse fra 1920'erne og 1930'erne. Fritidshusene er tidstypiske pga. deres selvgroethed, uhomogenitet, ringe størrelse og materialevalg. [Rasmussen et al., 1999]

7.1.3 SERVICE I CASEOMRÅDET

I caseområdet findes to skoler, en i Stensballe og en i Egebjerg. Stenballeskolens skoledistrikt omfatter selve Stensballe samt nærmeste opland mod nord og øst: Haldrup, Blirup, Bleid og Serridslev. Stenballeskolen fik sin nuværende placering i 1907 og var fra begyndelsen en landsbyskole. Efter kommunesammenlægningen i 1970'erne blev udbygningen nærmest eksplosiv. [Horsens Kommune, 2005]

Egebjergskolen er som navnet antyder, beliggende i Egebjerg umiddelbart nordvest for Horsens. God infrastruktur sikrer eleverne forbindelse til såvel opland som Horsens by. [Horsens Kommune, 2005] En del af denne infrastruktur er skolebusserne. Caseområdet er betjent af tre regionale busruter. Busrute nr. 107 går langs caseområdets vestlige afgrænsning, da dette er en busforbindelse mellem Horsens og Skanderborg/Århus. De to øvrige regionale busruter er nr. 202 og 306, der hhv. kører til Hovedgård og Odder. Til Egebjerg er knyttet to lokale busruter, men disse er orienteret mod vest og syd. I caseområdet kører derfor kun én lokalbus – nr. 674. Dette er primært en skolebus, der samler op i Bleid, Serridslev, Nebel og Haldrup før den ender ved Stenballeskolen. [Vejle Amts Trafikselskab, 2006] Horsens Kommune betjenes ikke med teletaxa [Abildgaard, 2006].

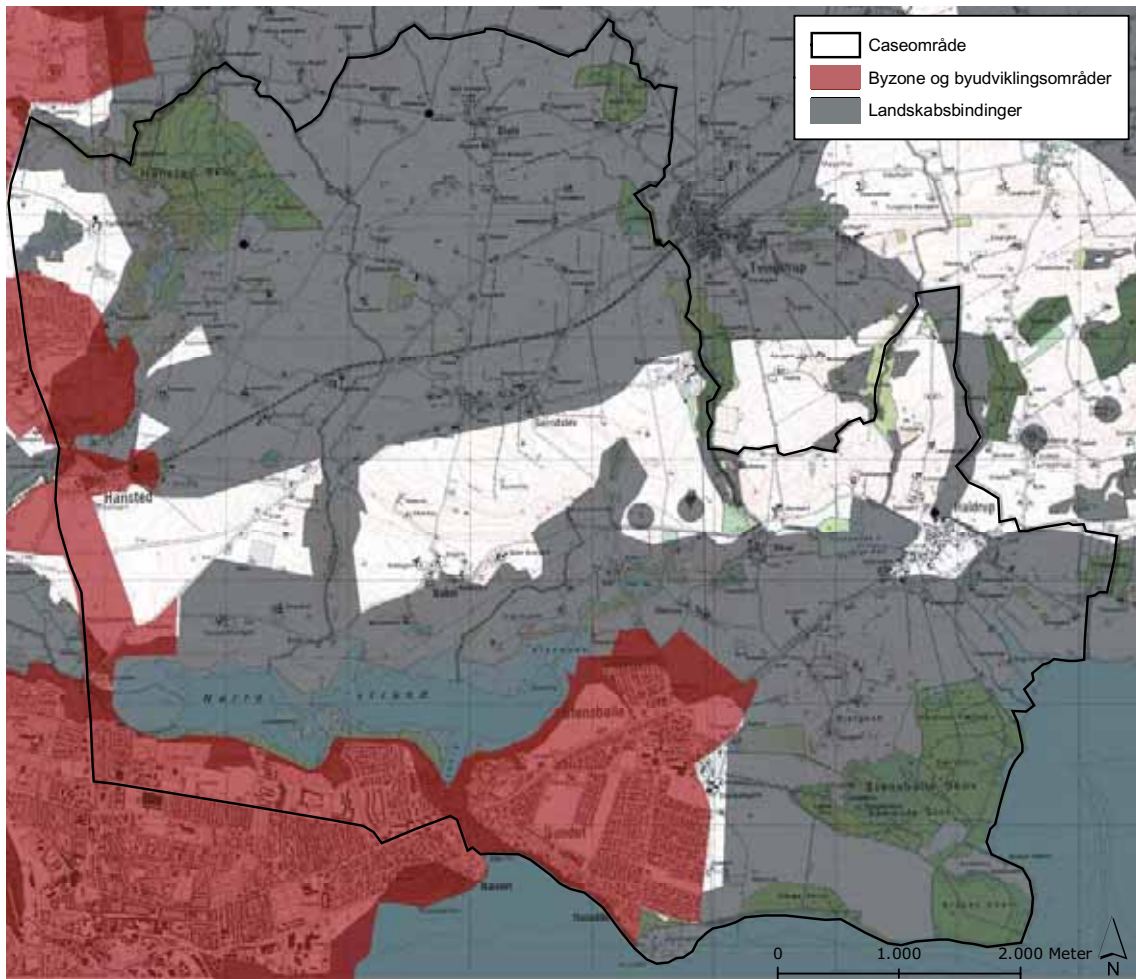
7.1.4 OPSAMLING FASE 1

Opsummerende er landsbyerne i caseområdet attraktive, da de, som i hele Horsens Kommune, er forholdsvis små, velafgrænsede og intakte uden store erhvervsbebyggelser [Gregersen, 2006]. Landsbyerne Bleid, Meldrup og Blirup har en størrelse, der i sig selv kan sætte grænser for en udbygning. Ligeledes bør det overvejes, om kulturmiljøet i Meldrup og Blirup kun kan bevarer, hvis der ikke sker nogen udbygning. Hvorvidt disse konklusioner stemmer overens med virkeligheden undersøges i fase 3, men inden da, i næste afsnit, afgrænses det åbne land i caseområdet til egnede delområder til bosætning.

7.2 UDTEGNING AF LOKALISERINGSKRITERIERNE

Figur 7.10 er en udtegning af de definitive lokaliseringskriterier på nær udsigt og nærhed til natur, da disse ikke kan vurderes uden oplysninger fra felten. Udtegningen er foretaget som beskrevet i kapitel 5.

Af figuren ses, at størstedelen af caseområdet frasorteres ved udtegningen. Det er kun landsbyerne Nebel og Haldrup, der er med i de egnede delområder. Alligevel undersøges alle seks landsbyer i feltstudiet, da de evt. bør udbygges. Af figur 7.9 ses desuden, at der er egnede områder til bosætning tæt på den eksisterende byzone. For at sikre forskel på nye boligområder i byzone og bosætning i de bynære landdistrikter sorteres de nærmeste egnede delområder fra. På kortbilag 2 er dette vist sammen med en nummerering af de forskellige delområder. Delområderne er opdelt efter udtegningen og efter landskabselementer som veje og slugter.

Figur 7.9: Udtegning af de definitive lokaliseringskriterier på nær udsigt og nærhed til natur. De egnede områder til bosætning er de hvide områder.

Med delområderne fastlagt og viden om området og landsbyerne på plads kan fase 3 begynde, hvilket beskrives i næste kapitel.

KAPITEL 8

FELTSTUDIET — FASE 3 OG 4

I dette kapitel præsenteres anden del af analysen af caseområdet. Udgangspunktet er feltstudiet i fase 3. Nedenfor er fase 3 og 4 slået sammen, da hver beskrivelse ender med en markering på kort af egnede steder til bosætning. Først præsenteres resultaterne fra den rumlig-visuelle analyse, dvs. feltstudiet, for de seks landsbyer og derefter for de seks delområder. Kapitlet afsluttes med en opsamling over egnede steder til bosætning i hele caseområdet, hvilket også kan ses på kortbilag 3. Feltstudiet, som analysen i høj grad er baseret på, fandt sted d. 24.-26. april samt 6. maj 2006. Numrene på kortene over landsbyerne og delområderne refererer til billederne.

8.1 LANDSBYERNES EGNETHED

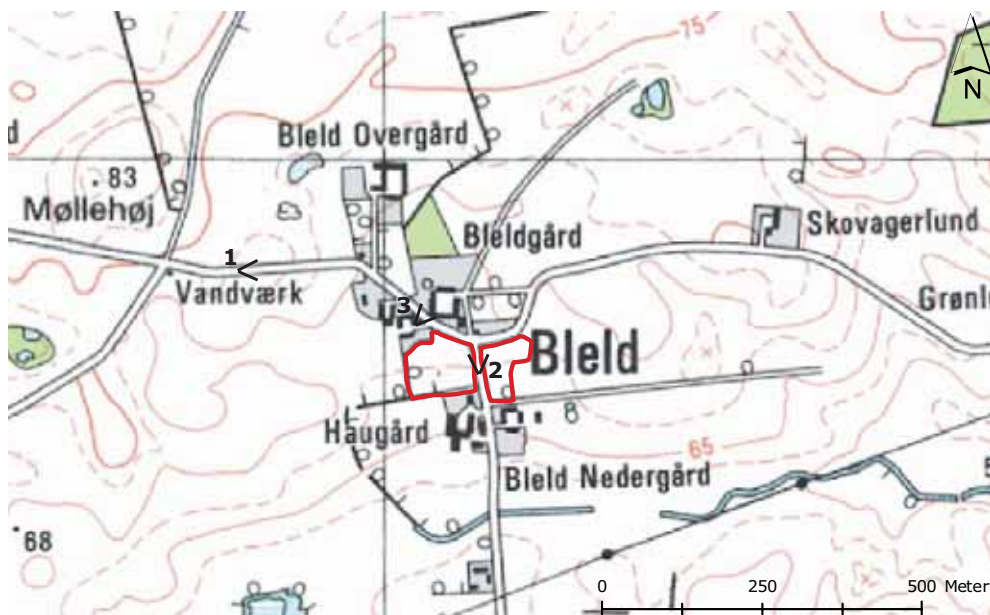
Af caseområdets seks landsbyer er Haldrup og Serridslev de største. De er ligeledes de eneste landsbyer, hvor der foregår en udbygning i dag. Specielt Haldrup oplever en stor byggeaktivitet. De fleste landsbyer har en vis charme og et samlingspunkt. Dette gælder dog kun i mindre omfang for landsbyerne Bleld og Meldrup.

8.1.1 BLELD

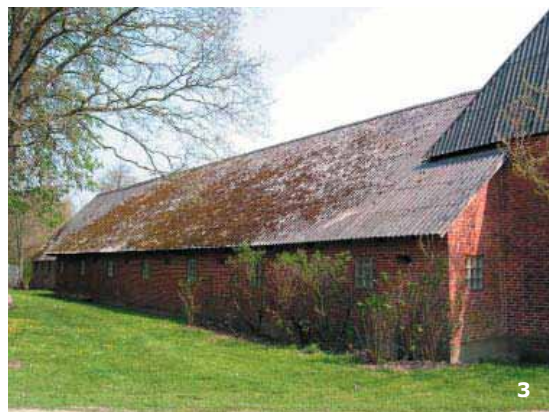
Landsbyen Bleld i den nordvestlige del af caseområdet, er beliggende midt i et særligt drikkevandsområde. Derfor er mulighederne for at udvide landsbyen begrænsede. Landsbyen indeholder fem gamle gårde og tre huse med forskellige udbygninger, se figur 8.1. Kun to af gårdene er i drift, heraf én som minkfarm. Ingen af gårdene har høj bevaringsværdi og generelt trænger de til vedligeholdelse, se figur 8.2. Landsbyen har et skarpt skel mellem by og land. Den østlige indgang til landsbyen ødelægges imidlertid af en ejendom, der fremstår rodet. I landsbyen er der forholdsvis fredeligt, dog kører tunge lastbiler igennem fra Tvingstrup mod Gedved, hvilket forstyrrer roen og trygheden. Byen er ikke plaget af lugtgener fra landbrug eller minkfarm. Landsbyen er beliggende i en mindre lavning, se figur 8.2, undtagen de to sydligste gårde. Der er derfor ingen speciel udsigt. Ca. 1,5 km mod øst findes Hansted Skov, mens Bleld Skov kan nås inden for 1 km.

Samlet lider landsbyens karakter pga. den åbne struktur med to marker i byens centrale kryds, de vedligeholdelsestrængende gamle gårde og rodet ved indgangen fra vest.

Desuden vender en stor gård ryggen til landsbyen. En oplagt udbygningsmulighed er de centralt beliggende marker, se figur 8.1. Imidlertid er der ingen specielle naturattraktioner ved byen, og dette kan gøre en udbygning mindre attraktiv og rentabel.

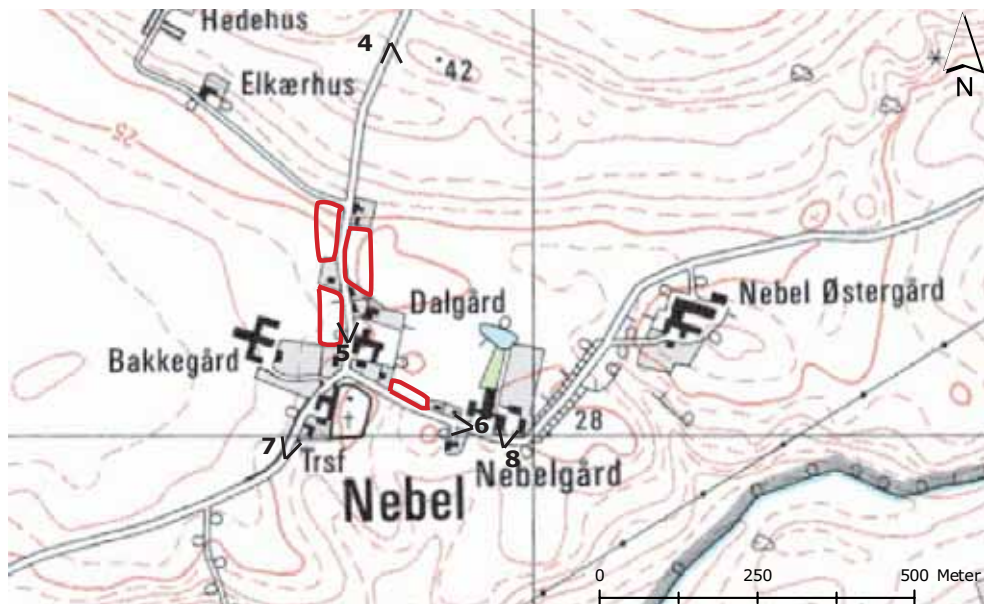
Figur 8.1: Landsbyen Bled. Grænserne mod det åbne land er klare, men landsbyen mangler et centrum, pga. de åbne marker helt ind i byen. Disse er imidlertid oplagte til evt. huludfyldning vist med de røde omrids.

Figur 8.2: Øverst ses Bled fra vest, hvor der ses at byen ligger i en lavning. Nederst til venstre ses vejkrydset, som Bled er bygget op omkring. Nederst til højre ses en af de gamle store gårde, der trænger til vedligeholdelse.

8.1.2 NEBEL

Nebel er en lille landsby med flere gårde og huse omkring et slynget vejforløb, se figur 8.3. Landsbyen indeholder flere bygninger af høj bevaringsværdi. Byggestilen er blandet fra bindingsværk, bedre byggeskikshuse, murede stuehuse og ældre parcelhuse. Generelt trænger de fleste bygninger til en smule vedligeholdelse, da ingen af bygningerne er nye. Der er stille og trygheden er stor i Nebel undtagen, når store landbrugsmaskiner kører igennem byen. De forskellige landbrug gør sig ikke bemærket lugtmæssigt. Nebel er beliggende på et plateau med udsigt til Nørrestrand og nord for byen stiger terrænet i store bakker. Landsbyen er beliggende i kystnærhedszonen, men er ikke synlig fra kysten, da den ligger bag Horsens by og Nørrestrand.

Figur 8.3: Nebel landsby. De røde områder viser arealer egnet til huludfyldning.

Nebel landsby er en attraktiv landsby med stemning, autenticitet og en enestående udsigt til Nørrestrand, se figur 8.4 og figur 8.5. Huludfyldningsmulighederne i landsbyen er indtegnet på figur 8.3. Efter projektgruppens vurdering vil de nordlige udbygninger være med til at styrke landsbyens afgrænsning ud mod det åbne land. Projektgruppen vurderer, at det bare areal syd for vejen i midten af landsbyen ikke er egnet til huludfyldning. Dette skyldes, at en udbygning her vil ødelægge udsigten fra landsbyen ud over Nørrestrand, der er en af Nebels attraktioner.

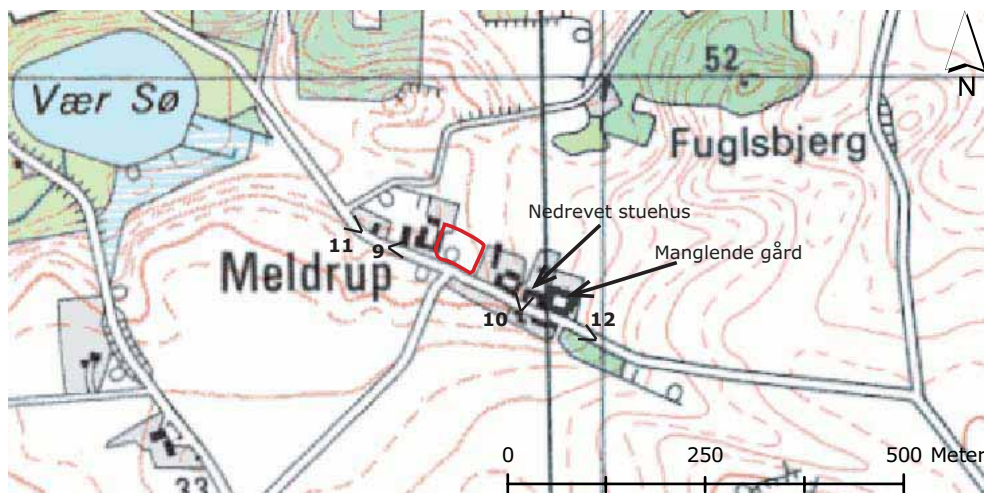
Figur 8.4: Nebel landsby set fra nord. I baggrunden skimtes Nørrestrand.

Figur 8.5: Forskellige indtryk fra Nebel. Øverst til venstre ses det nordlige gadeforløb. Øverst til højre ses Nebel Kapel i baggrunden og en række huse. Billedet er taget fra øst mod vest. Nederst til venstre ses den sydlige indgang til Nebel med det forholdsvis lange stendige. Nederst til højre ses stuehuset på Nebelgård med høj bevaringsværdi. Udsigten til Nørrestrand fra bygningen er slænde.

8.1.3 MELDRUP

Meldrup landsby er beliggende umiddelbart nord for Stensballe og består i dag af tre gårde og et fritliggende hus. Tidligere har der været fire gårde og et fritliggende hus i landsbyen, se figur 8.6. Den fjerde gård havde ellers høj bevaringsværdi ifølge Kommuneatlas Horsens. Under feltstudiet registrerede projektgruppen, at stuehuset til

Figur 8.6: Meldrup beliggende langs en vej til Vær Sø og Kirke. Som det ses af figuren, skråner terrænet kraftigt. Derfor er der ingen bygninger på sydsiden af vejen. Den første og tredje bygning set fra øst har en høj bevaringsværdi. Det røde område er egnet til huludfyldning.

den anden gård, set fra øst på figur 8.6, er revet ned og opføres ved siden af mod øst, se figur 8.7. Dvs. at der er i dag er ved at blive opført en ny beboelsesbygning, der hvor den tidligere fjerde gård lå. Pga. disse nedrivninger har landsbyen mistet en del af sin autenticitet.

I Meldrup er der fred og trygheden er stor. Dette skyldes primært landsbyens og vejenes ringe størrelse. Under feltstudiet blev der ikke registreret nogen lugtgener fra gårdene i landsbyen. I det vestlige af Meldrup er der udsigt til Vær Sø og Kirke, se figur 8.7. Endvidere er der en lille skov nord for byen ved højen Fuglsbjerg. Terrænet falder mod vest ned til Vær Sø. Landsbyen er i høj grad tilpasset terrænet, der har gjort det naturligt kun at placere bygninger på den nordlige side af vejen. I Regionplan 2005 for Vejle Amt er landsbyen udpeget som et kulturmiljø.

Figur 8.7: Øverst ses Meldrup fra vest/nordvest. Bindingsværksgården i baggrunden er af høj bevaringsværdi. På billedet kan også anes vejen mod sydvest. Billedet nederst til højre viser Meldrup fra øst/sydøst. På billedet ses også opførelsen af en ny beboelsesbygning til den tredje af gårdene. Billedet midt for til venstre dokumenterer nedrivningen af stuehuset. Nederst til venstre ses udsigten til Vær Sø og Kirke fra den vestlige ende af Meldrup.

Samlet er Meldrup en lille landsby, dog uden den store charme og autenticitet, da den fjerde gård mangler og gårdanlægget til den tredje er ødelagt. Afhængigt af hvilken stilart den nye beboelsesbygning opføres i, kan landsbyens udtryk blive mere uklart end i dag. Dette vil bl.a. være tilfældet, hvis der bygges et et-plans parcelhus. Nord for T-krydset med den sydlige vej kunne der evt. opføres et mindre gårdanlæg, se figur 8.7. Hele landsbyen er beliggende indenfor kystnærhedszonen, men kan dog ikke ses fra vandet. Derudover er de to vestlige ejendomme i landsbyen indenfor skovbyggelinien. En evt. huludfyldning, som foreslået ovenfor, berøres dog ikke af denne binding.

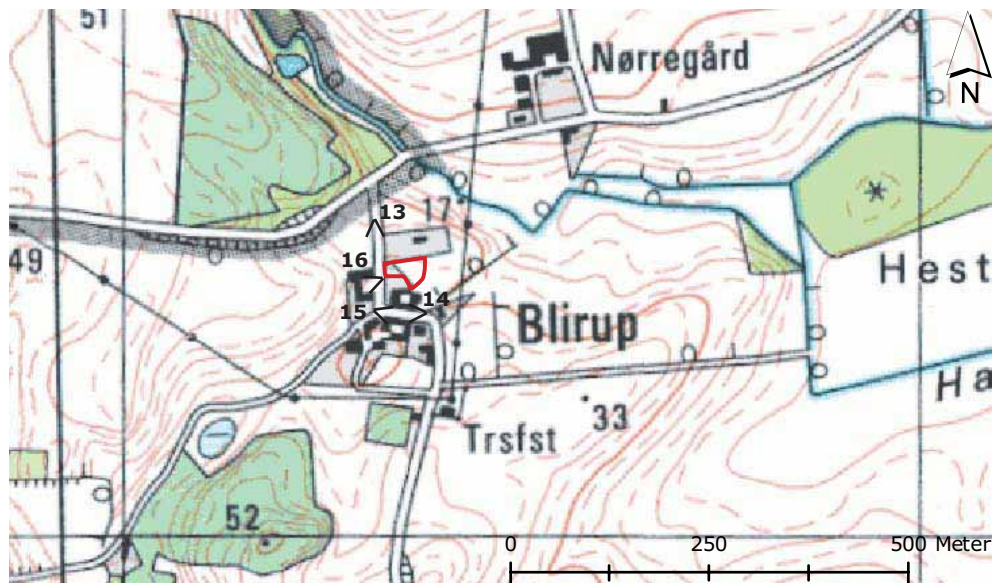
8.1.4 BLIRUP

Landsbyen Blirup er beliggende nordøst for Meldrup og består af fire gårde og to huse. De to huse og to af gårdene er af høj bevaringsværdi. Landsbyen har en fin autentisk stemning, da gårdene ligger tæt omkring et slynget vejforløb, se figur 8.9. Fire af landsbyens bygninger er bindingsværk, mens de resterende to er murede gulstengårde fra 1970'erne. Bygningerne i landsbyen er generelt i fin stand og der foregår renovering, se figur 8.8. Selvom landsbyen har forskellige gårde, præges landsbyen ikke af gårdenes drift eller lugt, da de fleste af gårdene har ændret anvendelse. Roen og trygheden er stor. En mindre højspændingsledning er ført syd om byen, hvilket forringer udsigten i denne retning. Landsbyen er tilpasset landskabet og ligger i en slags fordybning omgivet af forskellige skove og Haldrup Bæk mod nord.

Samlet fremstår Blirup som en selvstændig lille landsby pga. den korte afstand mellem gårdene, og de forskellige bindingsværksbygninger samt de fine gårdanlæg, som ligeledes gør landsbyens autenticitet stor. Landsbyen indeholder kun én mulighed for huludfyldning, se figur 8.9. Hele landsbyen er indenfor kystnærhedszonen, men er ikke synlig fra vandet. Herudover er landsbyen, ligesom Meldrup, et udpeget kulturmiljø i Regionplan 2005 for Vejle Amt.

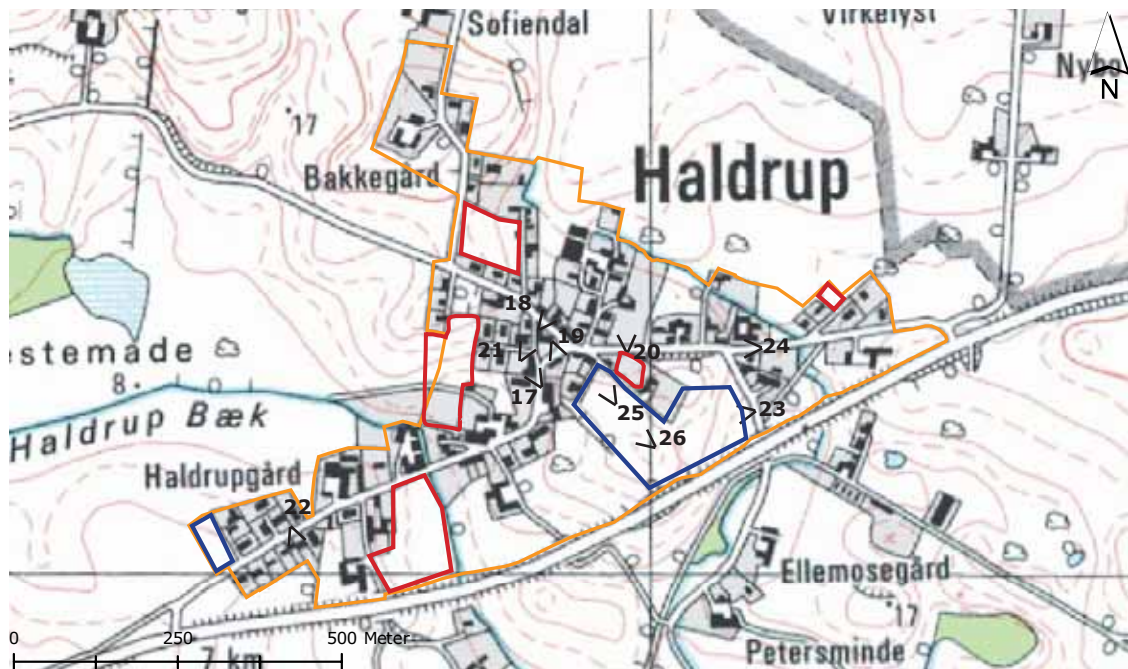
Figur 8.8: Indtryk fra Blirup landsby, men de fire gårdanlæg. Øverst til venstre ses Blirup fra nord. Nederst til venstre ses de to centrale gårde og vejens slyngning. Den hvide bindingsværksgård på billedet er den samme som øverst til højre. Som det ses er denne under renovering. Nederst til højre ses gårdspladsen til gården øverst til venstre.

Figur 8.9: Blirup landsby er en samling gårde og et par huse omkring et slynget vejforløb. Den røde polygon illustrerer en mulighed for huludfyldning, der dog ikke opleves påkrævende.

8.1.5 HALDRUP

Haldrup landsby er den største landsby i caseområdet. Landsbyens har et charmerende centrum, hvor en lille plads giver mulighed for parkering til forsamlingshuset, og opslag reklamerer for en fælles arbejdsdag. I forhold til beskrivelsen i fase 1, se kapitel 7, er landsbyen udbygget en del, men der er dog stadig nogle huludfyldningsmuligheder, se figur 8.10.

Figur 8.10: Haldrup landsby. Landsbyafgrænsningen er vist med en orange streg. De allerede udnyttede udbygningsmuligheder er vist med blå område, mens områder med byggemuligheder er vist med røde polygoner.

I centrum ligger flere flotte bindingsværksbygninger, der er med til at bidrage til landsbystemningen sammen med de snoede veje og gamle murstenshuse, se figur 8.11. Landsbyen indeholder derudover flere gårde, hvoraf nogle har et parklignende haveanlæg ud til den gennemgående vej Møllebæk. Landsbystemningen forsvinder imidlertid, når den store nye udbygning i det sydøstlige af byen iagttages, da de nye huse ikke adskiller sig fra almindelige udbygninger i større byer, se figur 8.12.

Landsbyen bærer præg af at være attraktiv, da vedligeholdelsesniveauet er højt og byggeaktiviteten stor. Ved indgangene til landsbyen er plantet træer, der med tiden vil blive en slags grønne byporte. I den nordlige ende af byen ligger en sportsplads nær den gamle murede skole. Østligst beliggende i Haldrup er en svinefarm, der kan lugtes indtil vejen krydser åen. Pga. nærheden til Oddervej, er der ikke den samme ro som i caseområdetets øvrige landsbyer. Trygheden er dog stor, idet kun lokal trafik kører gennem byen.

Figur 8.11: Nogle af de gamle bygninger i Haldrup. Øverst til venstre ses en slags garagebygning med tilhørende hus. Til højre herfor ses landsbyens forsamlingshus. Billedet midt for till venstre viser et centralt beliggende bindingsværkshus, som er den ældste skole i landsbyen. Huset er under restaurering. Bindingsværkshuset nederst til venstre er ligeliges centralt beliggende. Huset med den store have foran ligger ud til den centrale vej Møllebæk en smule mod øst i landsbyen, mens billedet nederst til højre viser et gammelt bygadehus i den vestlige del af byen.

Figur 8.12: Billeder fra den nyere del af Haldrup. Et specielt landsbypræg er svært at finde her.

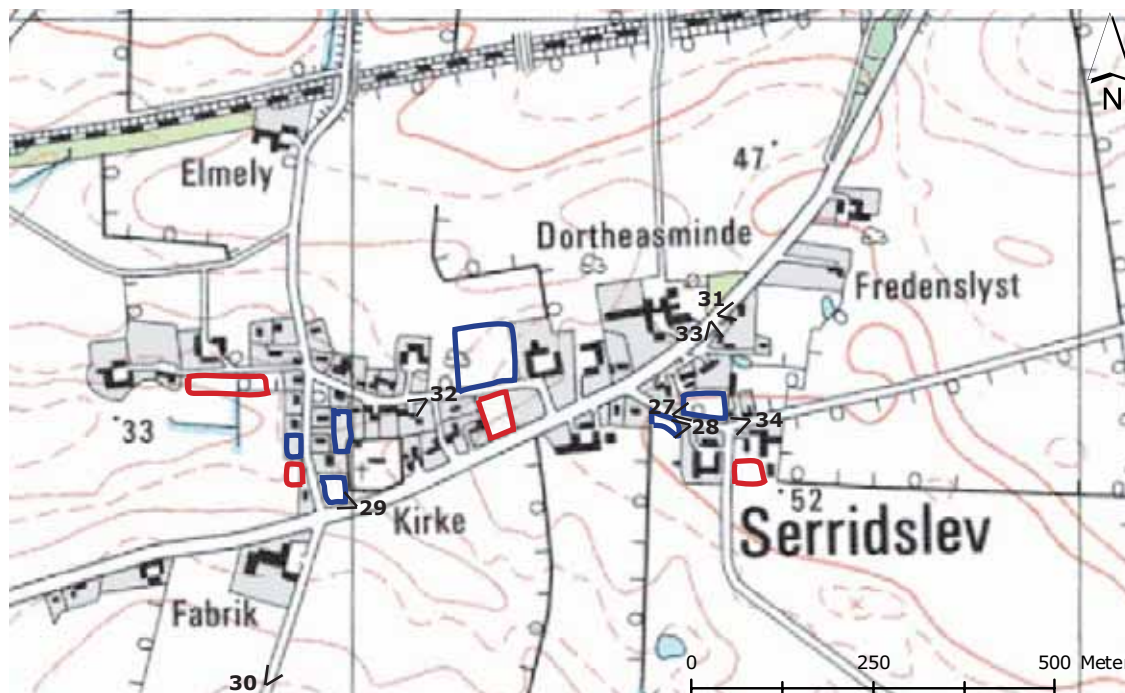
Udsigten er fra visse steder i landsbyen storslået med Horsens Fjord mod sydøst og Bjergene mod sydvest. Terrænet er kuperet, hvilket afspejles i det slyngede gadeforløb. Nord for landsbyen er der et højereliggende plateau, og fra vest strækker en lavning sig ind i byen. Der er lidt over 1 km til fjorden men kortere til Dyrekær og Horshave, som er et par mindre skove nord for byen.

Samlet er Haldrup en attraktiv landsby pga. den forholdsvis intakte landsbykerne og landsbystruktur. Derudover er der nærhed til natur og udsigt, samt let adgang til Horsens via Oddervej. Opslaget om fælles arbejdsdag tyder på et vist fællesskab. Derudover fremstår byen meget velholdt, hvilket stemmer fint overens med den karakteristisk, som Bjarne Gregersen kommuneplanlægger fra Horsens Kommune giver Haldrup [Gregersen, 2006]. Han forklarer, at Haldrup er et sted for folk, der søger status. Byen har dog ændret karakter efter udbygningen af et helt nyt kvarter syd for byen. Der er stadig nogle udbygningsmuligheder indenfor landsbyafgrænsningen bl.a. ved den nordlige indgang til byen. Hele landsbyen er beliggende i kystnærhedszonen, men det meste af byen er gemt bag Oddervej.

8.1.6 SERRIDSLEV

Serridslev er den anden største landsby i caseområdet og ligger ca. 1,5 km nord for Nebel. Landsbyen har et autentisk landsbymiljø og -struktur, der dog delvis spoles af den brede vej fra Tvingstrup gennem byen, se figur 8.13. I byen er der forskellige typer bebyggelse, flest huse men også et par gårde, hvoraf gården i den østlige ende er i drift. Stilmæssigt rummer landsbyen både bindingsværksbygninger, ældre murede huse, parcelhuse fra 1970'erne samt helt nye huse. Figur 8.15 viser Serridslev Kirke og et udsnit af de ældre bebyggelser, hvoraf nogle er renoverede. Indgangen til Serridslev fra syd domineres af kirken i forgrunden. Figur 8.14 viser et udsnit af nye huse i byen. Et af disse er et simpelt træhus, der ikke passer ind i byen. Generelt er byen velholdt, men et par ejendomme fremstår rodet. Derudover bærer nogle bygninger præg af, at ejerne er gamle og ikke magter store vedligeholdelsesopgaver. Byen indeholder et forsamlingshus

og flere små pladser, bl.a. en legeplads. Den store udbygning mod nord, se figur 8.13 er to store lagerhaller og fabrikken i den vestlige ende af byen er en møbelfabrik.

Figur 8.13: Serridslev landsby med den brede vej der deler byen. De røde polygoner viser muligheder for huludfyldning, mens de blå polygoner er områder, der for nyligt er bebygget.

I byen kan trafikken fra den gennemgående vej og jernbanen nord for byen høres. Derudover køres der stærkt på den store vej, som derfor til tider kan have en vis barrierevirkning. Efter projektgruppens mening vil Serridslev blive mere attraktiv, hvis hastigheden på vejen sænkes, dette kunne evt. gøres ved at indsnævre kørebanen eller anlægge vejbumper. Landbruget i den østlige del af byen medfører ikke lugtgener.

Den vestlige del af Serridslev ligger højt med udsigt til marker. Det samme gælder den sydøstlige del af byen, mens det midterste af byen er beliggende i en lavning. Kirken udgør et markant "landmark" og kan ses fra det meste af byen og de omkringliggende landområder. Der er mellem 1,5-2 km til Nørrestrand og skoven ved Serridslevgård. Ved færden i Serridslev fornemmes, hvordan landsbyen er på vej til at blive mere attraktiv. En forandring er i gang med de nye huse, se figur 8.14, og vedligeholdelsesniveauet er stigende. Der er flere huludfyldningsmuligheder, men området umiddelbart syd for kirken bør friholdes, da vejen danner en naturlig afgrænsning af byen mod syd i den vestlige ende, se figur 8.13. Derudover vil en udbygning her sløre kirkens markante fremtræden i kanten af byen.

Figur 8.14: Et udsnit af de nye bebyggelser, hvor træhuset til venstre virkelig skiller sig ud fra de omkringliggende murede huse

Figur 8.15: Gamle og renoverede bygninger i Serridslev. På det øverste billede ses Serridslev Kirke.

8.2 DELOMRÅDERNES EGNETHED

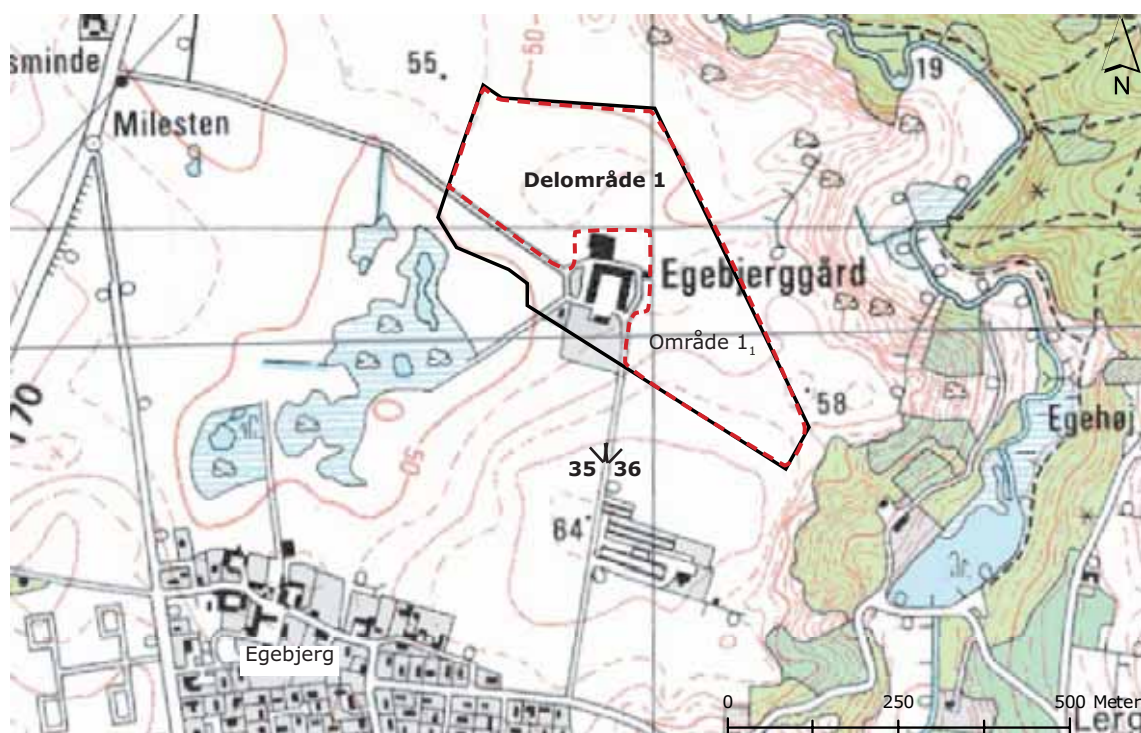
Delområderne varierer meget i størrelse, bebyggelsesmønstre og sammenhængen indenfor området. Delområde 1 og 2 er begge små og indeholder forskellige bebyggelser og infrastrukturer, der ødelægger sammenhængen internt i områderne. Derudover er fem ud af seks delområder beliggende i et bælte fra vest mod øst. Dette skyldes, at det meste af caseområdet nordlige halvdel er særlig drikkevandsområde, mens det sydlige af caseområdet er værdifuldt landskab, se figur 7.1 og 7.3 i kapitel 7.

8.2.1 DELOMRÅDE 1 – NORD FOR EGEBJERG

Delområde 1 er et mindre område nord for Egebjerg. Midt i området ligger Egebjerggård, der er i drift, se figur 8.16. Der er derfor visse lugtgener tæt på gården. Der er en smule støj i området fra motorvej E45 samt fra vejen mellem Egebjerg og Gedved. I området er

der kun grusveje og trygheden er derfor stor. Fra området er der mod vest udsigt til det nye store slagteri i Horsens, se figur 8.17. Mod nordøst og øst er der udsigt til Hansted Skov. Terrænet skråner ned mod skoven, der ligger mindre end 1 km væk, se figur 8.18. Mellem skoven og delområdet løber Lille Hanstedå i en gammel smeltevandsrende. Et mindre område syd for den vestlige grusvej er uegnet til bebyggelse, da det er vandlidende, se figur 8.16. Ejendommen umiddelbart syd for delområdet er et gartneri, og er derfor ikke følsom overfor ny bebyggelse.

Samlet er delområde 1 attraktivt pga. udsigten og nærheden til Hansted Skov. Områdets attraktivitet ødelægges dog delvis af vejstøj, lugten fra gården og udsigten til det nye store slagteri. Samtidig afhænger områdets egnethed til bosætning af, om gården kan integreres f.eks. i form af en ny bebyggelse i havekulturby-stil, se afsnit 2.3.2. Det meste af det egnede område til bosætning er indenfor skovbyggelinien.

Figur 8.16: Delområde 1 med landbrugsjendommen Egebjerggård placeret central. Den stiplede røde polygon viser det område, som projektgruppen vurderer egnet til bosætning efter feltstudiet. Området benævnes område 1₁.

Figur 8.17: Delområde 1 set fra sydøst. På billedet ses det nye store slagteri i baggrunden og medhjælperboligen til Egebjerggård kan skimtes.

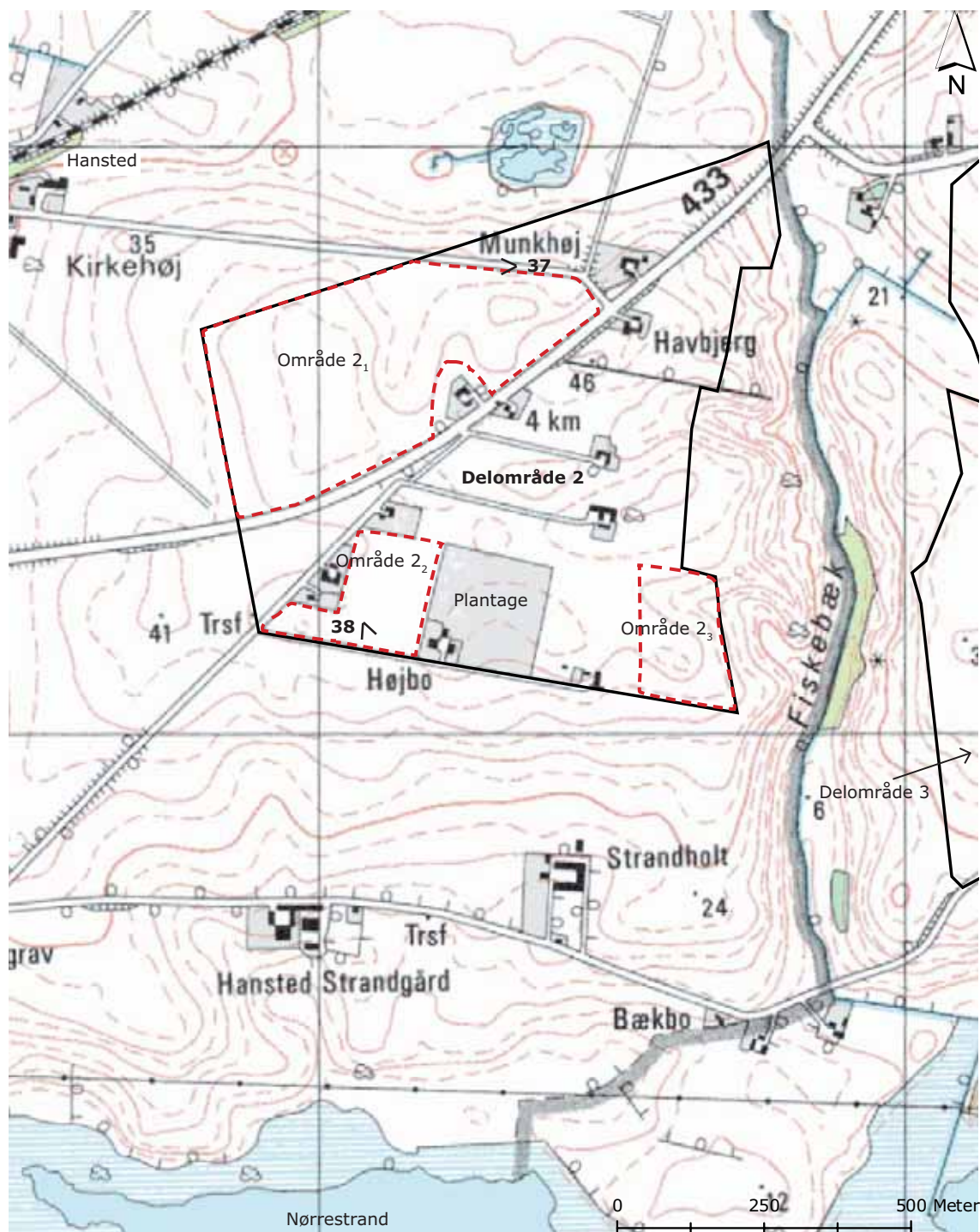
Figur 8.18: Delområde 1 set fra syd. På billedet ses Egebjerggård og i baggrunden Hansted Skov.

8.2.2 DELOMRÅDE 2 – ØST FOR HANDSTED

Det andet delområde er beliggende umiddelbart øst for Hansted, se figur 8.20. Området gennemskæres af vej 433, Horsens – Hovedgård. Der er spredte bebyggelser i området, heraf flere landbrugsejendomme i drift. Pga. vejen tværs gennem området er der ikke helt stille. I den nordlige del af området er trygheden mindre end i den sydlige del. Dette skyldes, at den nordlige del af området delvis er beliggende ud til en vej, der forbinder vej 433 med Hansted. Den sydlige del af området har ingen gennemkørende trafik, så her er trygheden stor. Fra de eksisterende gårde blev der ikke registreret lugtgener.

Figur 8.19: Øverst ses område 2₁, til venstre for vejen. I baggrunden skimtes Hansted og skorstene fra det nye slagteri. Nederst ses udsigten fra område 2₂, der er fra vejen og ind imod kameraet.

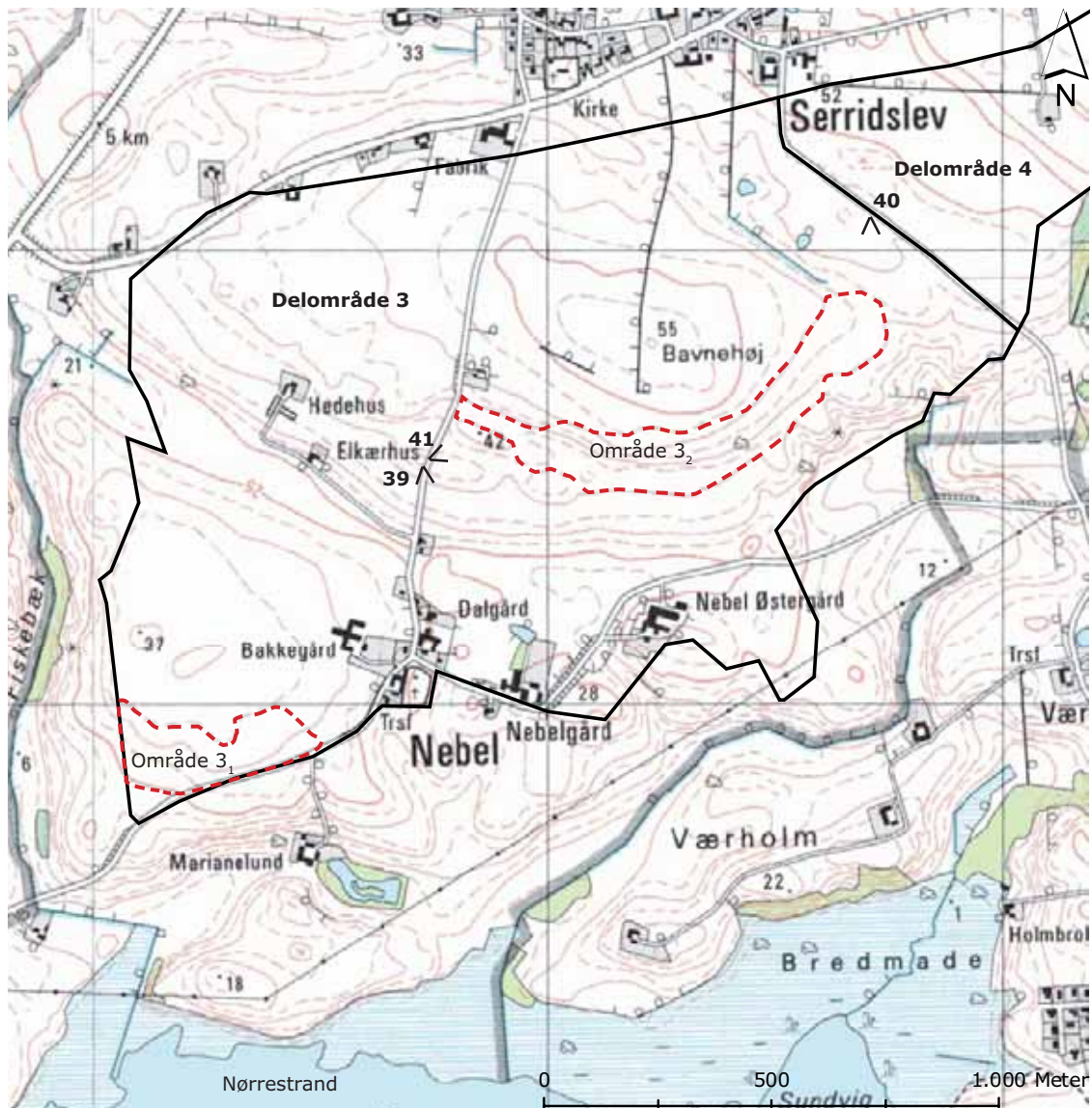
Figur 8.20: Delområde 2 øst for Hansted. Området gennemskæres af vejen Horsens – Hovedgård. De stiplede røde polygoner er områder, som projektgruppen vurderer egnet til bosætning efter besigtigelsen. Områderne benævnes område 2₁, 2₂ og 2₃.

Fra den nordlige del af området er der primært udsigt over marker mod nord, da terrænet falder mod nordnordøst, se figur 8.19. Der er en bakke i det sydlige af området nord for vej 433. Fra denne kan Nørrestrand måske skimtes, men det var under feltstudiet ikke muligt at undersøge dette, da bakken ligger midt på en mark. Området syd for vej 433 har udsigt til Nørrestrand undtagen mod nord, se figur 8.19. Dette skyldtes, at området er beliggende på et plateau. Øst for delområdet løber Fiskebæk i en slugt, se figur 8.20.

Samlet er det nordlige af delområde 2 mindre attraktivt end den sydlige del, mht. udsigt, nærhed til natur og støj. Det sydligste hjørne af delområdet er i kystnærhedszonen, og kan ses fra Horsens Fjord. Imidlertid er hele Stensballe og Nørrestrand beliggende foran. I delområdet er der nord for den store vej et stort samlet område, der er egnet til bebyggelse, mens der er to mindre områder syd for vejen, se figur 8.20.

8.2.3 DELOMRÅDE 3 – MELLEM NEBEL OG SERRIDSLEV

Som det fremgår af overskriften, er delområde 3 beliggende mellem landsbyerne Nebel og Serridslev, se figur 8.21. Området inkluderer Nebel, men i feltregistrering er landsbyen og det åbne land vurderet hver for sig. Derfor er Nebel landsby ikke inkluderet i denne beskrivelse. I området er der tre fritliggende landejendomme, der alle har vejadgang til vejen mellem Nebel og Serridslev. Roen og trygheden er stor i området, dog med en del tung landbrugstrafik på vejen mellem Nebel og Serridslev pga. forårets

Figur 8.21: Delområde 3 mellem Nebel og Serridslev. I den konkrete registrering og også i denne beskrivelse er Nebel ikke inkluderet i området. Den rødstiplede linie viser hvilket område, projektgruppen vurderer egnet til bosætning efter besigtigelsen. Områderne benævnes område 3₁ og 3₂.

komme. Under feltstudiet blev der ikke registreret nogen lugtgener i forbindelse med landbrugsejendommene.

Terrænet i delområde 3 er kendetegnet ved to høje med en slugt imellem, se figur 8.21. Derfor skræner området generelt mod både syd og nord. I den nordlige del af området er der frit udsyn til Serridslev Kirke, mens der mod syd er udsigt til Nørrestrand, Nebel og Vær Kirke, se figur 8.22 og 8.23. I det meste af området er der ca. 1,5 km til Nørrestrand. Det vestlige af området er beliggende ned til slugten med Fiskebæk, se figur 8.21.

Figur 8.22: Delområde 3 til venstre for vejen mellem Nebel og Serridslev. Billedet er taget mod sydøst. I baggrunden skimtes Nebel og Nørrestrand.

Figur 8.23: Delområde 3. Udsigten mod syd fra vejen mellem Vær Kirke og Serridslev.

Samlet indeholder delområde 3 to områder egnet til bebyggelse, se figur 8.21. Det nordlige af delområdet er sorteret fra pga. hensyn til Serridslev Kirke, der i dag ligger frit i kanten af Serridslev. En friholdelse af området umiddelbart syd herfor er endvidere i overensstemmelse med vurderingen af udbygningsmulighederne for Serridslev, se afsnit 8.1.6. De sydvendte områder er derudover mere attraktive end de nordlige pga. den storslåede udsigt over Nørrestrand samt en bedre solorientering. Områderne mod syd er dog indeholdt i kystnærhedszonen, men som for delområde 2 gælder, at hele Stensballe by er beliggende mellem Horsens Fjord og områderne. For at sikre afstand til Nebel bør, der ikke bygges sydligere end til kanten af den naturlige lavning lige nord for byen, se figur 8.21 og 8.24. Pga. samme hensyn bør de midterste arealer til venstre for vejen til Serridslev også friholdes for bebyggelse, jf. figur 8.23.

Figur 8.24: Den naturlige lavning i terrænet umiddelbart nord for Nebel i delområde 3. Området syd for denne lavning bør ikke bebygges af hensyn til Nebel

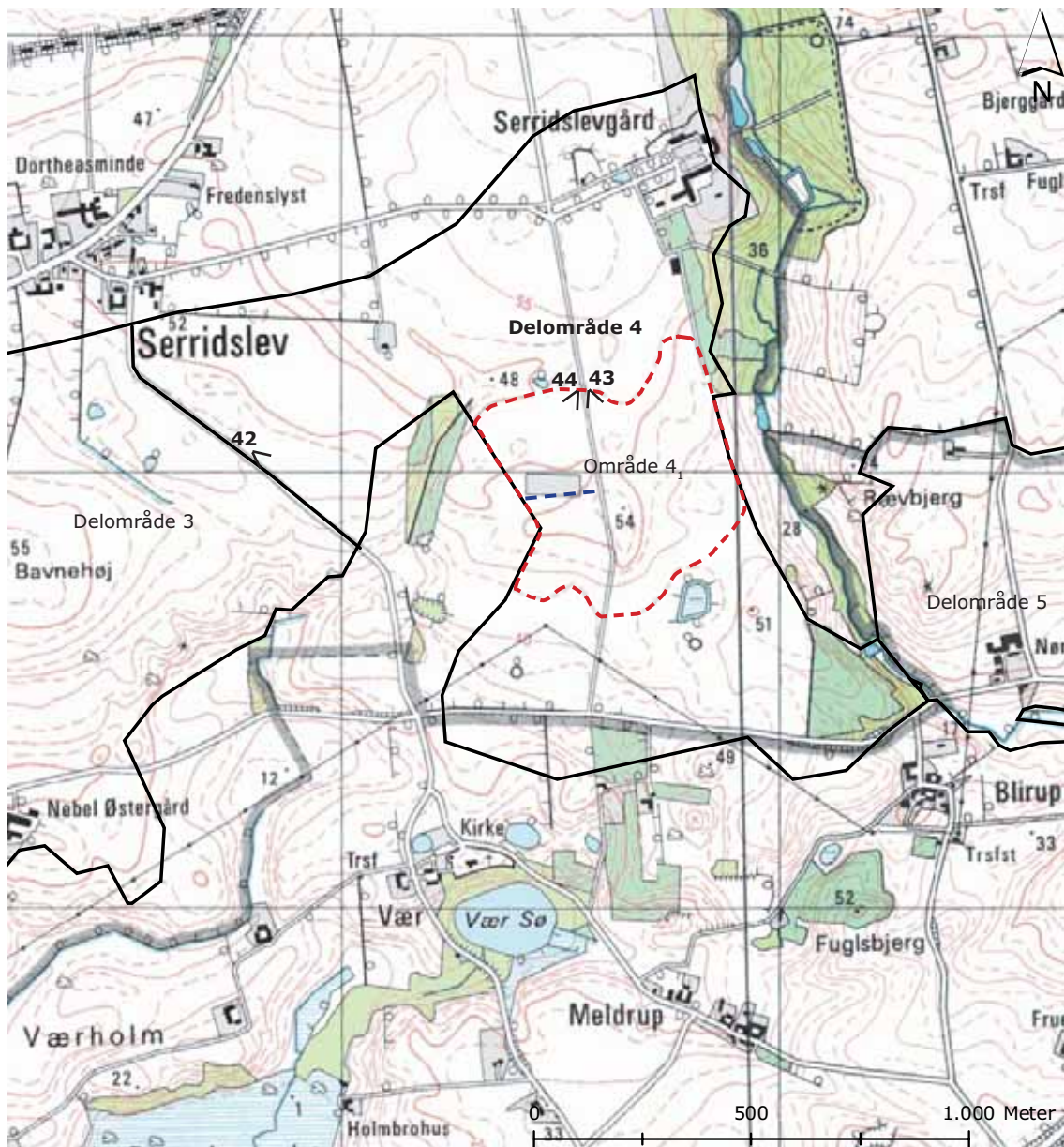
8.2.4 DELOMRÅDE 4 – SYD FOR SERRIDSLEVGÅRD

Delområde 4 har form som et "L" på hovedet, se figur 8.26. Området indeholder herregården Serridslevgård og en anden fritliggende landejendom. I det sydlige af området er der en mindre højspændingsledning, to gravhøje og en lille sø. Nær højdepunkt 48 m over havet er desuden et lille vandhul. En gylletank er beliggende umiddelbar mellem de to højdepunkter 48 m og 54 m over havet ud til den nord/sydgående grusvej. Området er ikke helt stille pga. nærheden til to mindre veje, hvor der kører en del trafik. Inde i området er der dog ingen gennemkørende trafik, så her er trygheden stor. Under feltstudiet blev der ikke registreret nogen lugtgener.

Den vestlige del af området har stort set samme udsigt som det østlige af delområde 3. Her er terrænet forholdsvis jævnt og Serridslev rejser sig i baggrunden mod vest, mens en mindre skov ses mod sydøst, se figur 8.25. Området i midten har udsigt til Serridslevgård, skoven bag denne og alléen der leder op til herregården fra Serridslev. Plateauet, som Serridslevgård er beliggende på, strækker sig indtil højdepunkt 54 m over havet omtrent midt på grusvejen. Fra kanten af dette plateau er der udsigt til Vær Kirke, Stensballe og Nørrestrand mod syd/sydvest, se figur 8.28. Mod syd/sydøst kan Bjergene skimtes i baggrunden, se figur 8.27, og mod øst er der udsigt over et bølgende landskab. I delområdet er der nærhed til Vær Sø og skoven omkring Serridslevgård. Dette gælder dog ikke den vestlige del af delområdet, der kun har nærhed til en mindre sø med skov.

Figur 8.25: Det vestligste af delområde 4 set mod sydøst fra vejen mellem Vær Kirke og Serridslev. Området strækker sig ikke helt hen til skoven.

Figur 8.26: Delområde 4 med udsigt til Vær Kirke og Serridslevgård. Den stiplede røde polygon viser område 4, som projektgruppen vurderer egnet til bebyggelse på baggrund af feltregistreringen. Den stiplede blå linie illustrerer et læhegn, der ikke er med på kortet.

Figur 8.27: Udsigt fra den østlige del af delområde 4. Bjergene kan skimtes i baggrunden.

Figur 8.28: Udsigt mod syd/sydøst fra ca. midten af grusvejen gennem området. Vær Kirke, Stensballe og Nørrestrand kan anes. Derudover ses en mindre højspændingsledning samt en gravhøj lige bag masten.

Delområde 4 er samlet attraktiv med udsigt til både Vær Kirke, Bjergene og Nørrestrand. Hele området er dog ikke egnet til bosætning. Dette skyldes primært, hensyntagen til landsbyen Serridslevs klare visuelle grænse til det åbne land samt ligeledes visuelle hensyn til herregården Serridslevgård. Det sydligste af delområdet er uegnet til bebyggelse pga. forskellige infrastrukturer, to gravhøje og en mindre sø. Der er derfor kun et samlet område, der efter feltregistreringen vurderes som egnet til bosætning, se figur 8.26. Det nordøstlige af dette område er beliggende indenfor skovbyggelinien.

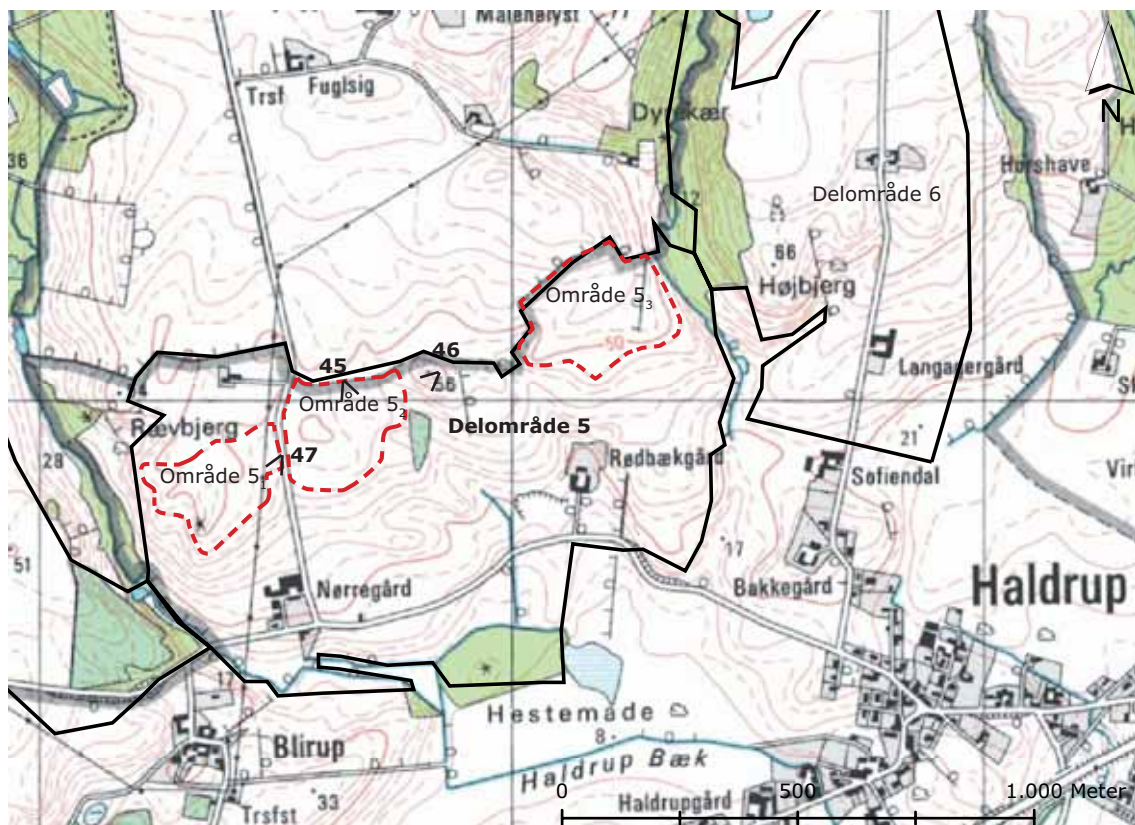
8.2.5 DELOMRÅDE 5 – NORDØST FOR BLIRUP

Delområde 5 er, som overskriften antyder, beliggende nordøst for Blirup. Gennem det sydligste af området går en vej, der forbinder Nebel og Haldrup. I området er

Figur 8.29: Billeder fra delområde 5. Øverst ses udsigten til Horsens Fjord fra højdepunktet 55 m over havet. Det nederste billede viser plateauet, der strækker sig mod syd. Bjergene kan anes i baggrunden.

der tre landejendomme, hvoraf de to er større landbrug, se figur 8.30. En mindre højspændningsledning har tracé gennem den vestlige del af området. Der er stille i delområde 5 og trygheden er ligeledes stor, da vejene er små, især den nord/sydgående. På trods af de to større gårde registrerede projektgruppen ingen lugtgener under feltstudiet. Terrænet stiger stærkt mod nord, og der er derfor en god udsigt til både Bjergene mod syd og Haldrup samt Horsens Fjord mod sydvest, se figur 8.29 og 8.31. Området er tæt på Haldrup Bæk og tre mindre skove, se figur 8.30. Omkring halvdelen af dette delområde, hvilket omfatter område 5₁ og 5₂ på figur 8.30, er indeholdt i et kulturmiljø for Blirup, som er udpeget i Regionplan 2005 for Vejle Amt. Landsbyen Blirup har tidligere selvstændigt været udpeget som et kulturmiljø, men kulturmiljøområdet er forstørret en del i den nye regionplan. Projektgruppen vurderer på baggrund af feltstudiet, at Blirups kulturmiljø ikke vil blive påvirket væsentligt ved en udbygning i område 5₁ og 5₂, idet der ikke er en visuel forbindelse mellem landsbyen og de to områder, se figur 8.31.

Figur 8.30: Delområde 5 nordøst for Blirup. Området er stærkt kuperet, og den østlige del er tæt på landsbyen Haldrup. Den sydvestlige del er beliggende ned til Haldrup Bæk. De stiplede røde polygoner er de områder, som projektgruppen vurderer egnet til bebyggelse på baggrund af feltregistreringen. Områderne er betegnet 5₁, 5₂ og 5₃.

Samlet er delområde 5 et attraktivt område med udsigt til både Bjergene, Haldrup og Horsens Fjord. Det sydøstlige af delområdet vurderes uegnet til bosætning, da afstanden til Rødbækgård og Haldrup landsby er lille. De egnede områder til bosætning på baggrund af feltregistreringen kan ses på figur 8.30. Områderne er højtbeliggende og har derfor en god udsigt. Derudover er de egnede områder indenfor kystnærhedszonen. Haldrup landsby er dog delvis beliggende foran.

Figur 8.31: Det vestlige af delområde 5 i retningen af Blirup og med udsigt til Bjergene.

8.2.6 DELOMRÅDE 6 – NORD FOR HALDRUP

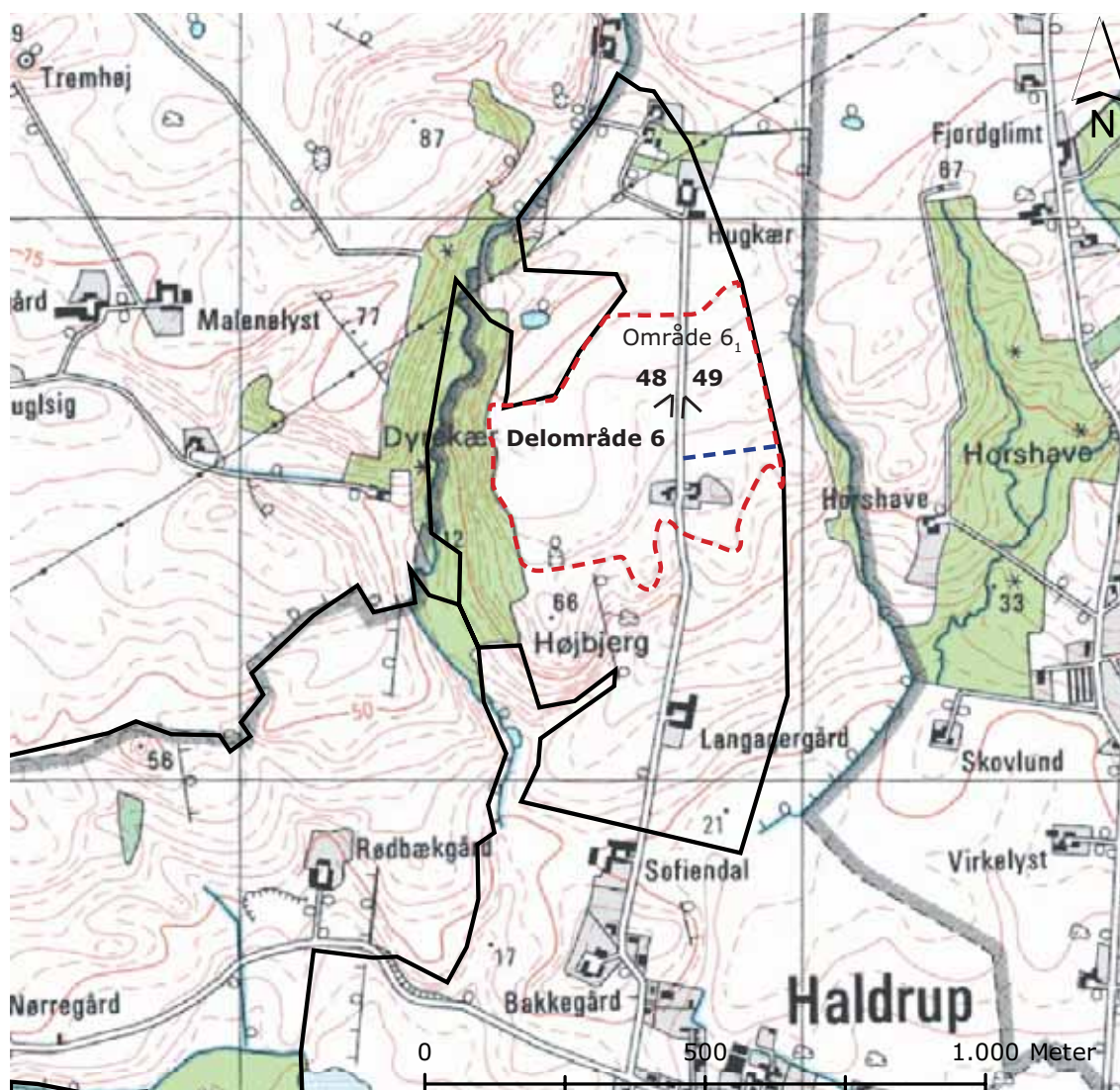
Delområde 6 er et aflangt område, nord for Haldrup. Gennem området går en mindre vej, og området indeholder fem gårde, se figur 8.34. Den sydlige gård samt gården Hugkær er i drift, mens de øvrige benyttes til beboelse og fritidslandbrug. Hugkær er af høj bevaringsværdi. De to midterste gårde er placeret overfor hinanden og med stuehusene vinkelret ud til vejen, se figur 8.32. Der er roligt i området, hvilket skyldes, at vejen er lille og ender i en grusvej mod nord. Der er derfor ingen gennemkørende trafik. En lille smule støj kan dog høres fra Oddervej.

Figur 8.32: Delområde 6. Udsigten fra den nordlige del af området, Bjergene kan ses i baggrunden.

Figur 8.33: Udsigten mod sydøst fra den nordlige del af området. Horsens fjord kan ses i baggrunden.

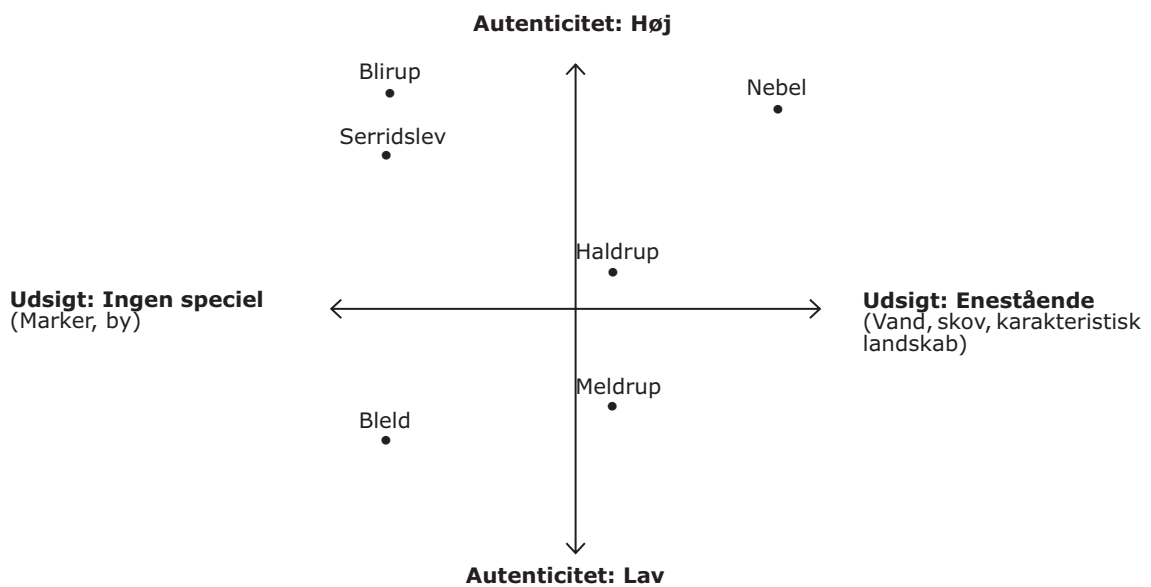
Figur 8.34: Delområde 6 nord for Haldrup. Gennem området går en lille vej fra Haldrup mod nord. Den røde stiplede linie viser område 6,1, som projektgruppen vurderer egnet til bosætning, efter besigtigelsen. Den blå stiplede linie illustrerer et levende hegn, som ikke er med på kortet.

Fra den nordøstlige del af området er der mod sydøst udsigt til Horsens Fjord, se figur 8.33. Fra det meste af området er der endvidere udsigt til Bjergene mod sydvest, skoven Horshave mod øst samt Dyrekær mod vest. Terrænet i den nordlige del af området er jævnt, men højtliggende. Mod syd skråner området ned mod Haldrup landsby, mens det mod vest skråner ned til Haldrup Bæk i slugten og skoven Dyrekær. Der er nærhed til Horshave Skov vest for området.

Det er ikke hele delområde 6, som projektgruppen vurderer egnet til bosætning, se figur 8.34. Dette skyldes, at det sydligste af delområdet ligger tæt på Haldrup, hvorfor en ny boligenklave evt. ikke vil opfattes som en selvstændig bebyggelse, men som en del af Haldrup. Den nordlige del af området er ligeledes sorteret fra, da der her ikke er plads til deciderede nye boligenklaver. Området er attraktivt pga. udsigten til Horsens Fjord og Bjergene samt nærheden til Haldrup Bæk, Horshave og Dyrekær. Hele området ligger indenfor kystnærhedszonen, men Haldrup ligger umiddelbart foran.

8.3 OPSAMLING

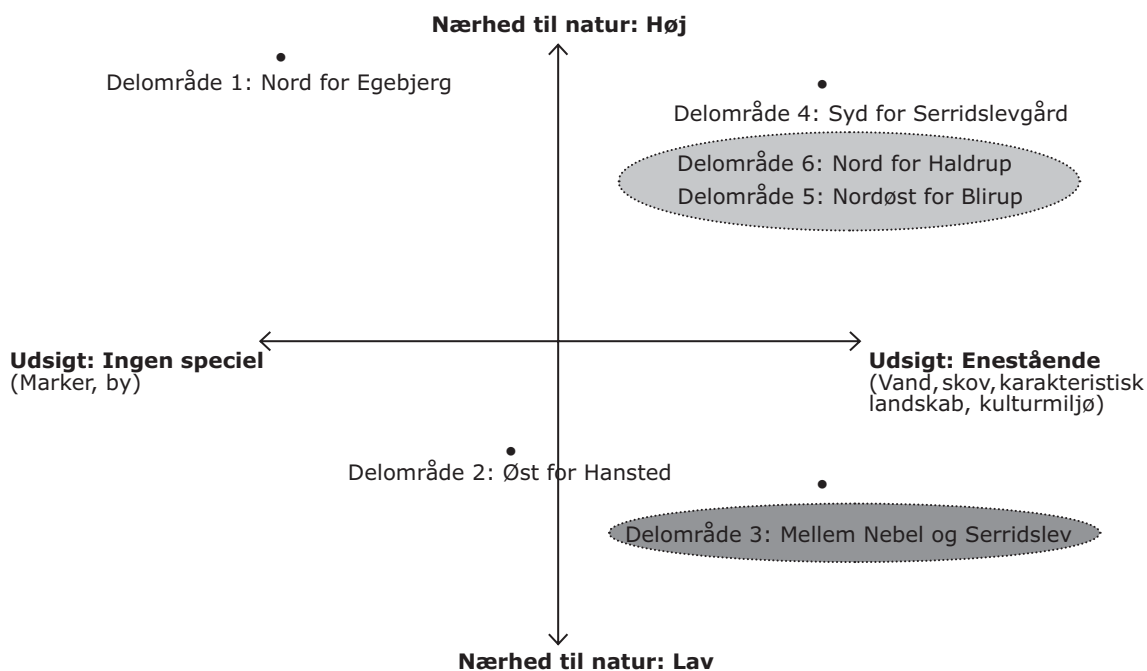
Gennemførelsen af fase 3 – feltstudiet – viser, at landsbyerne og delområderne i caseområdet generelt er attraktive til bosætning. Der var dog forskelle. Generelt er de fleste landsbyer velbevarede mht. deres bystruktur og skellet mellem landsbyen og det åben land er klart opfattet. Dette er elementer, som bidrager til landsbyernes autenticitet. Ligeledes indeholder alle landsbyerne bygninger, der er med til at fortælle om landsbyens opståen og historie. Opsamlende fremstår de fleste landsbyer derfor forholdsvis intakte mht. bystrukturer og kulturhistorie. Mht. udsigt er der forskel på landsbyerne og for så vidt også mellem delområderne. Figur 8.35 viser, hvordan landsbyerne fordeler sig mht. attraktivitet forstået som autenticitet og udsigt. Hverken landsbyerne eller delområderne har store problemer med trygheden eller lugtgener fra landbruget udenfor gyllesæsonen.

Figur 8.35: Oversigt over landsbyernes fordeling i forhold til udsigt og autenticitet, dvs. samlet deres attraktivitet, da landsbyerne ikke adskilte sig væsentlig fra hinanden mht. de øvrige motivationsfaktorer.

Af figur 8.35 ses, at landsbyen Nebel er den mest attraktive landsby, da den både har en enestående udsigt og stor autenticitet. Nebel er derfor også sårbar overfor bebyggelse, der kan ødelægge autenticiteten eller udsigten. Landsbyen Blirup har også høj autenticitet, men udsigten er ikke speciel. De to største landsbyer Serridslev og Haldrup er mere blandet. Serridslev har en forholdsvis stor autenticitet, da landsbyen kun er udbygget ved huludfyldning. Til gengæld er der ikke udsigt til andet end marker fra Serridslev. I Haldrup er udsigten visse steder enestående, men landsbyens autenticitet er kun omkring middel, da en stor udbygning uden speciel landsbypræg finder sted. Fra det vestligste af Meldrup er der udsigt til Vær Kirke og Sø. Landsbyens autenticitet er dog forringet kraftigt af nedrivningen af et af gårdanlæggene af høj bevaringsværdi og af stuehuset til et af de øvrige gårdanlæg. Landsbyen Bleld er placeret i kvadranten med den laveste attraktivitet, da der ikke er nogen speciel udsigt fra landsbyen og da landsbyen mangler karakter pga. manglende vedligeholdelse og åbne marker omkring det central kryds i byen. I de to største landsbyer; Haldrup og Serridslev, er der en del baggrundsstøj pga. hhv. Oddervej og jernbanen, til gengæld har landsbyerne en størrelse, der giver bedre muligheder for udbygning.

For delområderne er det specielt udsigten og nærheden til natur, der adskiller områderne fra hinanden, dette er vist på figur 8.36. Også indsichtsproblemer fra landsbyer er forskelligt for delområderne. Som det ses af figuren er område 4 attraktivt, da der er en enestående udsigt fra området og samtidig nærhed til natur. Også delområderne 5 og 6 er attraktive, men udnyttelsen af disse områder til bosætning kræver hensyntagen til nærliggende landsbyer. Det samme gør sig gældende for delområde 3, der kun har mindre nærhed til natur. Delområde 1 har stor nærhed til natur, men udsigten spoles delvis af det nye store slagteri. Delområde 2 er udsigtsmæssigt meget blandet og nærheden til natur er forholdsvis lav. For at få et overblik over de forskellige egnede områder i delområderne henvises til kortbilag 3, der er afslutningen på analysene, dvs. fase 4.

Figur 8.36: Oversigt over delområdernes fordeling i forhold til udsigt og nærheden til natur, dvs. deres attraktivitet som områder til bosætning. Dette er vist med en prik. Delområde 4, 5 og 6 er lige attraktive og står derfor det samme sted i figuren. Områderne i de grå ovaler, har dog visse problemer med indsigten fra landsbyer. Problemerne er større jo mørkere farve.

Opsummerende bør landsbyerne Meldrup og Bleid vælges fra og ligeledes delområde 1, 2 og 3. Det endelige valg af hvilke bosætningsområder, og hvilke landsbyer, der medtages i planen for bosætning, tages dog først i næste kapitel.

KAPITEL 9

BOSÆTNINGSPLANEN – FASE 5

I dette kapitel præsenteres projektgruppens plan for bosætning i caseområdet. I forhold til analysen indeholder planen en prioritering af de egnede områder til bosætning. Først præsenteres områder i landsbyer, som projektgruppen foreslår benyttet til bosætning. Dernæst følger landbosætninger i delområderne, som projektgruppen ligeledes prioriterer højt. Landbosætninger skal forstås som selvstændige boligenklaver i det åbne land. På kortbilag 4 ses bosætningsplanen for caseområdet, og i dette kapitel vises bebyggelsesplanerne for de valgte områder.

9.1 LANDSBYER TIL BOSÆTNINGSPLANEN

I caseområdet er der som før nævnt seks landsbyer. Af disse landsbyer er ikke alle lige egnede til yderligere bosætning. De landsbyer, som projektgruppen vurderer bedst egnede til udbygning, er Haldrup, Serridslev og Nebel. Disse tre landsbyer er valgt, da de er attraktive, og da der er plads til en egentlig udbygning. I Serridslev er der mulighed for opførelse af syv boliger, mens der i Nebel er plads til otte boliger. I Haldrup er der plads til en udbygning med 14 boliger, hvor én af disse opføres som et gårdanlæg, der evt. kan indeholde flere boliger. Udbygningerne af landsbyerne, som projektgruppen foreslår, kan ses på kortbilag 4.

De øvrige tre landsbyer Bleld, Meldrup og Blirup er efter projektgruppens vurdering ikke egnede til yderligere bosætning. Bleld er ikke medtaget i bosætningsplanen, da den ikke er attraktiv. Dette skyldes, at der i landsbyen hverken er udsigt, landsbycharme eller speciel autenticitet, se afsnit 8.3. Projektgruppen vurderer ligeledes, at Meldrup ikke er egnede til udbygning, pga. mindre landsbycharme og autenticitet. Til gengæld er der i Meldrup udsigt til Vær Kirke og Sø. Den sidste landsby, der ikke er medtaget, er Blirup. Denne landsby har til forskel fra de to andre charme og autenticitet, men er ikke medtaget i bosætningsplanen, idet byen ligger i en lavning og derfor ikke har udsigt. Herudover vil en udbygning af disse tre landsbyer virke meget iøjnefaldende, da landsbyerne er meget små. Dette er endnu en grund til, at de ikke er medtaget i bosætningsplanen.

De forhold, der er afgørende for udvælgelsen af landsbyer til bosætningsplanen, er opsummerende:

- Landsbyens autenticitet
- Udsigten fra landsbyen

- Landsbystrukturens robusthed

9.1.1 PRINCIPPER FOR UDBYGNING AF LANDSBYER

Ved udbygning af landsbyerne mener projektgruppen, at det er vigtigt, at landsbyens klare afgrænsning mod de omkringliggende landområder ikke forringes. Derfor er et princip for udbygning i landsbyerne, at skellet, hvis der er et sådant, opretholdes. Hvis skellet ikke i forvejen er tydeligt, skal en udbygning af landsbyen gøre det mere tydeligt. Det er ligeledes vigtigt at de nye bygninger holdes i samme stil som de eksisterende og gamle bygninger i landsbyen. Ellers er der fare for, at landsbyen mister sin autenticitet og kommer til at ligne forstæderne til de større byer. Et eksempel på dette er den nye udbygning af Haldrup, se figur 8.12, hvor nye huse, der ellers hører til i forstæderne, opføres i en landsby. På figur 9.1 ses nogle eksempler på nye huse i landsbystil, der bedre kan tilpasses den eksisterende landsby.

Figur 9.1: Eksempler på nye huse i landsbystil. [Aalborg Kommune, 2003] [Jely Huse, 2006]

Figur 9.2: Eksempel på hvordan en firelængetgård (tegningen til venstre) kan ombygges til flere boliger (tegningen til højre). [Aalborg Kommune, 2003]

Udover at nye huse bør tilpasses de eksisterende bygninger, er det vigtigt at bevare gamle gårdanlæg i landsbyerne, da de bidrager væsentligt til autenticiteten. En måde at sikre dette er at ombygge de gamle gårde til f.eks. boliger. Et eksempel på dette er vist på figur 9.2.

For at sikre en landsbys autenticitet er det efter projektgruppens mening vigtigt at indarbejde kommuneatlassets udpegninger i planerne for landsbyerne. Dette kunne f.eks. være i kommuneplanen eller i en lokalplan for landsbyerne. På denne måde bliver det lettere at regulere de bevaringsværdige sammenhænge og bygninger, som findes i kommuneatlasset. Denne vurdering tager udgangspunkt i en erfaring fra feltstudiet, hvor autenticiteten i landsbyen Meldrup var blevet ødelagt pga. manglende hensyntagen til kommuneatlasset, jf. afsnit 8.1.3. Horsens Kommune har netop indarbejdet kommuneatlassets udpegninger i den nye kommuneplan [Gregersen, 2006].

Opsummerende bør der tages højde for følgende, når en landsby skal udbygges:

- Skel mellem det åbne land og landsbyen opretholdes, hvis det ikke er tydeligt i forvejen bør det understreges med udbygningen
- Nye bygninger i landsbyen skal holdes i samme stil og størrelse som de eksisterende
- Gamle gårdanlæg skal bevares, evt. ved at ombygge gårdene til boliger
- Bevaringsværdige sammenhænge og bygninger med høj bevaringsværdi, som beskrevet i kommuneatlas, bør sikres i planlægningen
- Udbygning af en landsby bør følge eksisterende vejstrukturer, eller være en naturlig forlængelse, samt være tro mod landsbystrukturen

9.2 LANBOSÆTNINGER TIL BOSÆTNINGSPLANEN

Ved udvælgelsen af de mest egnede områder til bosætning har projektgruppen for det første set på attraktiviteten af området, dvs. om der er god udsigt og til hvad, samt om der er nærhed til natur som eksempelvis skove, søer eller åer. Herudover har projektgruppen også taget størrelsen af de egnede arealer i betragtning ved udvælgelsen af områder, dvs. om der er plads til opførelse af en samlet boligenklave i området. Det er projektgruppens intention at opføre boligenklaver på få attraktive steder i caseområdet. Derfor er det nødvendigt at vælge mellem områder, som umiddelbart er lige attraktive. Pga. dette er der også set på områdernes placering i forhold til anden bebyggelse i og omkring området, f.eks. om bebyggelse i området vil komme til at genere og ødelægge nogle af attraktiviteterne i de eksisterende landsbyer, bl.a. ved indsigt. På baggrund af disse overvejelser er tre områder valgt ud til bosætning. I forhold til de egnede områder i kapitel 8 er disse områder 4₁, 5₂ og 6₁. Disse fremgår også af kortbilag 4.

Fælles for de valgte områder er, at der er en god udsigt til vand fra området, enten Nørrestrand eller Horsens Fjord. Derudover er der udsigt til bl.a. Bjergene, Vær Kirke og i et af områderne til Haldrup. På figur 9.3 ses udsigten fra de tre valgte områder. Som det også fremgår af kortbilag 4, ligger de tre udvalgte områder i et bælte fra delområde 4 syd for Serridslevgård til delområde 6 nord for Haldrup. I delområde 4 og 6 er hele det egnede areal, hhv. område 4₁ og 6₁ på kortbilag 3, inkluderet i planen. I delområde 5 har projektgruppen prioriteret område 5₂, jf. kortbilag 3. Dette skyldes, at der her kan skabes gode adgangsforhold i forbindelse med den eksisterende vej, og derudover er dette område ikke så tæt på gårdene, som område 5₁ og 5₃. Vejen til område 4₁ er en grusvej og det vil være nødvendigt at udvide vejen, således at to biler let kan krydse hinanden, herudover skal det overvejes, om vejen skal forblive som grusvej,

eller om den bør asfalteres. Selvom der er asfalterede veje til område 5₂ og 6₁, vil en udbygning med boliger sandsynligvis kræve en mindre udvidelse af vejbredden, således at der bliver kapacitet til de flere biler. Disponeringen af de udvalgte områder er vist på bebyggelsesplanerne i afsnit 9.2.1.

Figur 9.3: Udsigten fra de tre valgte områder. Øverst ses udsigten mod syd fra område 4₁. Det midterste billede viser udsigten mod syd fra område 5₂. Nederst ses udsigten over Horsens Fjord fra område 6₁.

De egnede områder til bosætning i delområde 1, 2 og 3 er fravalgt. Dette skyldes i delområde 1, at der er udsigt til det nye store slagteri og støj fra motorvejen. De egnede områder i delområde 2 er sorteret fra, pga. den store vej igennem delområdet og da de egnede arealer vurderes for små til egentlige boligenklaver, hvilket kan ses på kortbilag 3. Det egnede område 3₂ er i princippet lige så attraktivt som de valgte områder. Imidlertid vil bebyggelse i området medføre stor indsigt fra Nebel, hvilket vil ødelægge noget af Nebels attraktivitet. Dette skyldes i høj grad, at ny bebyggelse i område 3₂, vil sløre grænsen mellem by og land for Nebel, der dermed ikke vil fremstå som en selvstændig landsby. På figur 9.4 ses indsigten fra Nebel til område 3₂. Området i forgrunden på figur 9.4 er et af områderne, som projektgruppen foreslår bebygget i Nebel, og gården i baggrunden er den nordligste grænse for område 3₂. Område 3₁ vurderes for lille til en egentlig boligenklave, hvilket ligeledes kan ses på kortbilag 3 og medtages derfor ikke i planen for bosætning.

Figur 9.4: Indsigt fra Nebel til område 3₂. Gården, der ses i baggrunden, ligger umiddelbart nord for område 3₂. Derfor vil en bebyggelse i dette område tydeligt kunne ses fra Nebel.

De kriterier, der benyttes til udvælgelsen af områder til bosætningsplanen er:

- Udsigt fra området
- Nærhed til natur
- Områdets størrelse
- Vejadgang til området
- Mulighed for bebyggelse uden indsigt fra omkringliggende landsbyer
- Mulighed for klart skel mellem den nye boligenklave og det åbne land

9.2.1 BEBYGGELSESPLANER FOR LANDBOSÆTNINGERNE

I de tre valgte områder, som ses på kortbilag 4, kan der opføres forskellige slags bebyggelser. Der er både tale om udsigtsboliger, skovboliger og jordbrugsparceller. I et af områderne – område 6₁ – har projektgruppen fremstillet to forskellige bebyggelsesplaner. Dette er gjort, fordi der er to oplagte muligheder for udnyttelse af området, enten med jordbrugsparceller eller med skovboliger, som opføres i nyplantet skov i forlængelse med den eksisterende skov – Dyrekær. Princippet bag bebyggelsesplanerne er følgende:

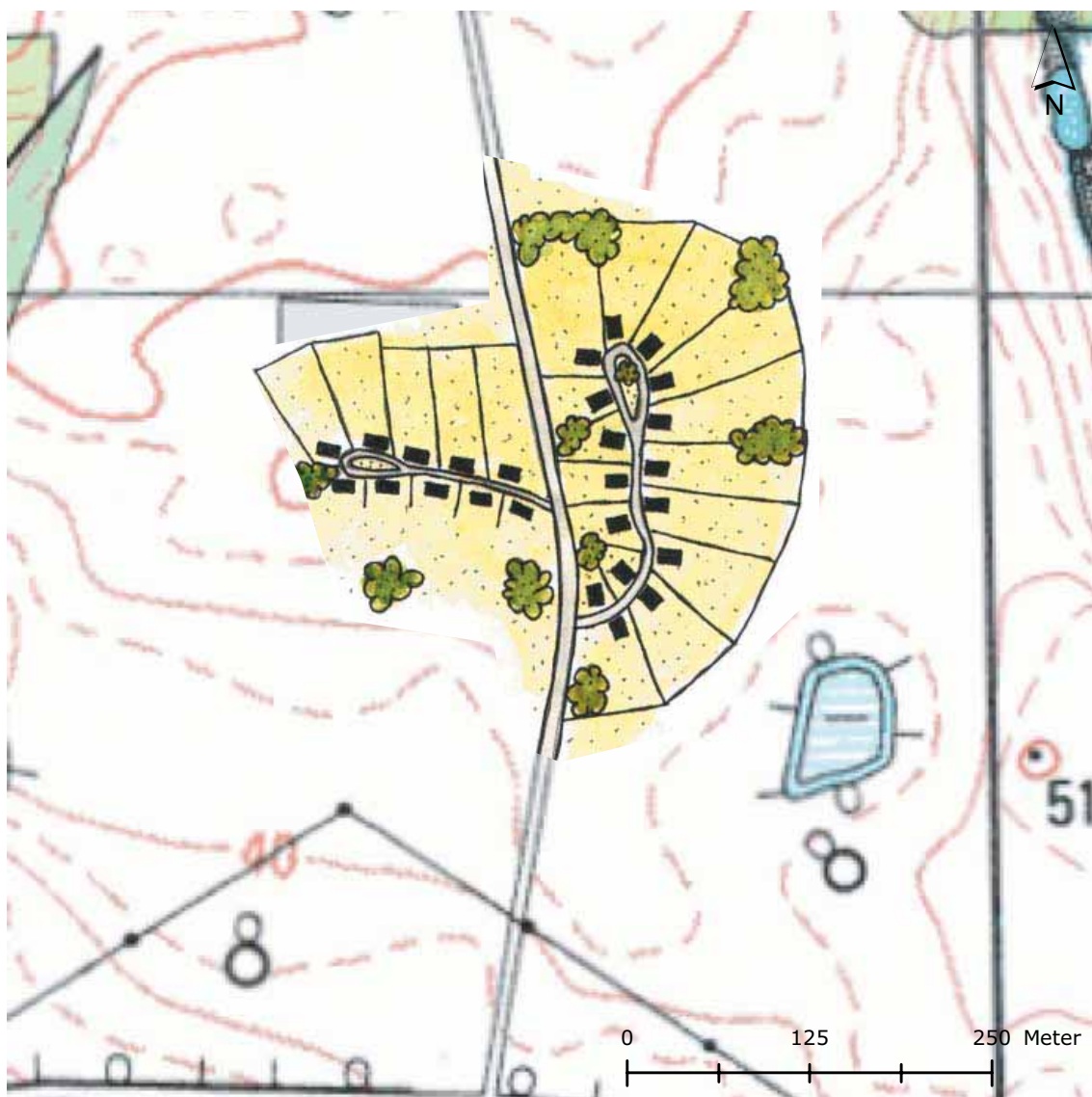
- Tilpasning til terræn
- Udsigt fra boligerne
- Tilpasning til eksisterende bebyggelse i området
- Bebyggelsen placeres langs vejen, ligesom i de eksisterende landsbyer
- Vejadgang til området
- Mulighed for bebyggelse uden indsigt fra omkringliggende landsbyer
- Mulighed for klart skel mellem den nye boligenklave og det åbne land

De tre sidste punkter er også kriterier for udvælgelsen af områderne. De er dog også medtaget i bebyggelsesplanerne, fordi det er nødvendigt at tage højde for disse forhold ved udformningen af bebyggelsesstrukturen i området. Dette gælder jf. afsnit 8.3 for område 5₂ og 6₁.

Hver landbosætninger skal som minimum opføres samlet af én bygherre. Dog kunne en opførelse af alle landbosætningerne som en samlet pakke, dvs. på samme tid og af samme bygherre, være med til at sikre, at koncepterne i de forskellige landbosætninger forbliver forskellige. Dette skyldes, at hvis de forskellige landbosætninger opføres af samme bygherre vil det være lettere at sammenligne landbosætningerne på tegnebrættet, hvorved forskelligheden kan understreges. Derudover vil dette også sikre en ens kvalitet og efterlevelse af de ovenstående principper. Ligeledes vil opførelsen af alle landbosætningerne på samme tid medføre mulighed for at finde boligkoncepter, der passer til forskellige livsstile. Dette kan sammen med en restriktiv lokalplan betyde, at boligerne ikke ombygges så kraftigt, hvorved koncepterne bibeholdes. I det efterfølgende præsenteres bebyggelsesplanerne for de valgte områder.

OMRÅDE 4₁ – UDSIGTSBOLIGER OG JORDBRUGSPARCELLER

I dette område blandes jordbrugsparceller med udsigtsboliger, se figur 9.5. Udsigtsboligerne er placeret mod syd og vest, så de har udsigt til Nørrestrand, Vær Kirke

Figur 9.5: Boligernes placering syd for Serridslevgård i område 4₁.

og Sø, samt Bjergene. Jordbrugsparcellerne er placeret mod nord og øst. Her har de første den samme udsigt som udsigtsboligerne, mens jordbrugsparcellerne mod øst har udsigt udover det kuperede terræn omkring slugten med Haldrup Bæk. Jordbrugsparcellerne har en grundstørrelse på op til 3.500 m², hvor det vil være muligt at have dyrehold mm. Udsigtsboligerne har en noget mindre grund.

Boligerne har et grundplan på ca. 10 m x 16 m og kunne eksempelvis opføres i teglsten i røde nuancer med halvvalmede tage i rødt vingetegl, se et eksempel på dette på figur 9.6. I en lokalplan for området bør der lægges vægt på en ens orientering af boligerne ud mod vejen, samt en ens bebyggelsesudformning, så området fremstår harmonisk. Ligeledes er det vigtigt at sikre, at udsigtsboligerne fremstår som fritliggende i landskabet. Derfor må de ikke indhegnes med hegn eller høje hække, der også kan ødelægge de bagvedliggende boligers udsigt.

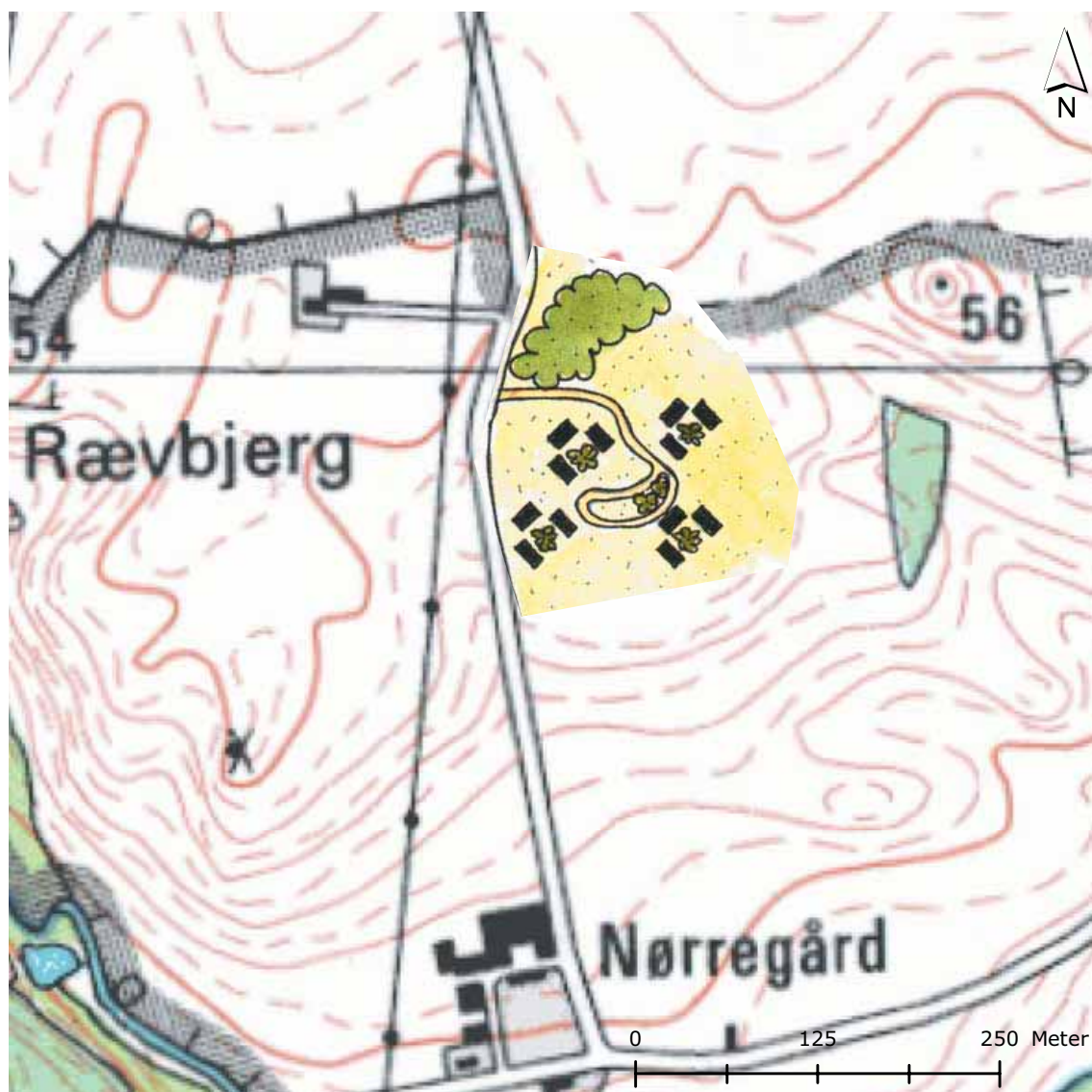
Figur 9.6: Eksempel på et hus med teglsten i røde nuancer og halvvalmet tag. [Randers Tegl, 2006]

OMRÅDE 5₂ – "DET NYE MUNKSØGÅRD"

Denne bebyggelse består af fire enheder, der hver er opført som en trelænget gård, med tre boliger i hver længe. Boligerne er i to etager. Hver af de fire enheder har et fælles gårdrum og mellem de fire enheder er der et større areal til parkering og f.eks. legeplads. På figur 9.8 ses udformningen af bebyggelsesplanen. For at området med de fire enheder opleves som et samlet område, skal bygningerne opføres i samme dimensioner og materialer. De kunne opføres som træhuse malede i jordfarver eller i ubehandlet lærketræ eller lignende selvimpregnerende træsorter. På figur 9.7 ses eksempler på træhuse i to etager. Som beskrevet ovenfor er der tre boliger i hver længe. Boligerne opføres i to etager, med lodret lejlighedsskel. Længernes grundplan er på ca. 10 m x 21 m, dvs. at hver bolig har et grundplan på ca. 70 m².

Figur 9.7: Eksempel på træhuse i to etager. Billederne er fra Hjortshøj ved Århus. [Andresen, 2003]

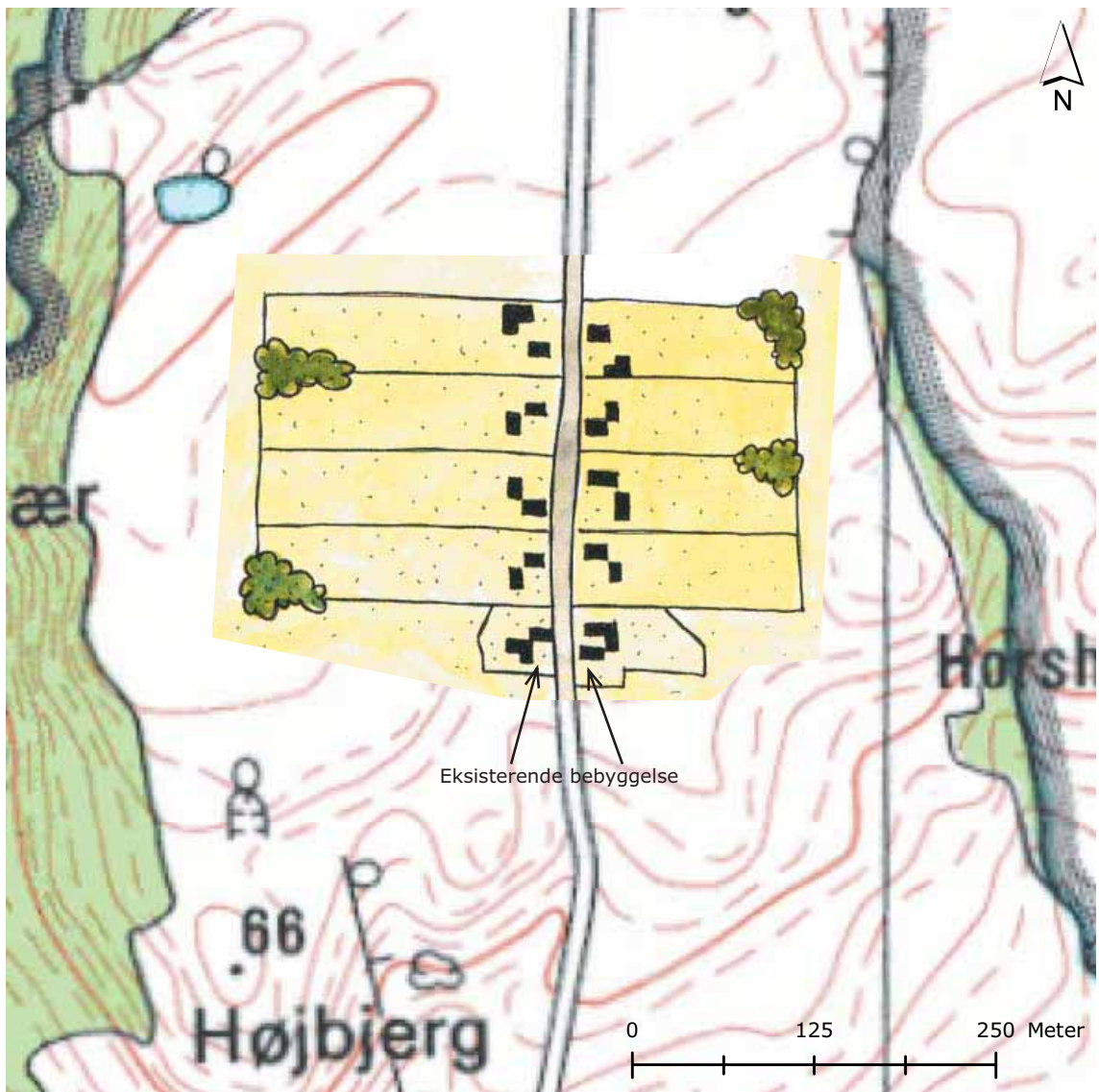

Figur 9.8: Forslag til bebyggelse i område 5₂.

I en lokalplan for området vil det være vigtigt at skrive, at bygningerne skal opføres i træ og præcisere om de skal være malet i jordfarver eller opføres i selvimprægnerende træsorter. Herudover er det vigtigt at sikre et vist helhedspræg både for bygninger og udearealer. Ejendommen beliggende i område 5₁, dvs. til venstre for vejen på figur 9.8, er et mindre husmandssted. Dette område er derfor ikke egnet til boligudbygning i havekulturby-stil, jf. afsnit 2.3.2.

OMRÅDE 6₁ – JORDBRUGSPARCELLER

Baggrunden for denne bebyggelse er, at der i dag ligger to ejendomme placeret overfor hinanden, ud til vejen, se figur 9.10. Denne placering fortsættes med i alt otte ejendomme, fire på hver side af vejen. Placering og udformningen skal give bebyggelsen præg af en husmandsudstyknings. Bebyggelsesplanen for området ses på figur 9.9. Ejendommene er jordbrugsparceller i varierende størrelser på op til 1 ha. Stuehusene er orienteret med en gavlvinkelret på vejen, som de eksisterende huse. Pga. stor variation i de eksisterende ejendommers udseende, se figur 9.10, foreslår projektgruppen, at de nye huse opføres,

Figur 9.9: Forslag med jordbrugsparceller i område 6₁.

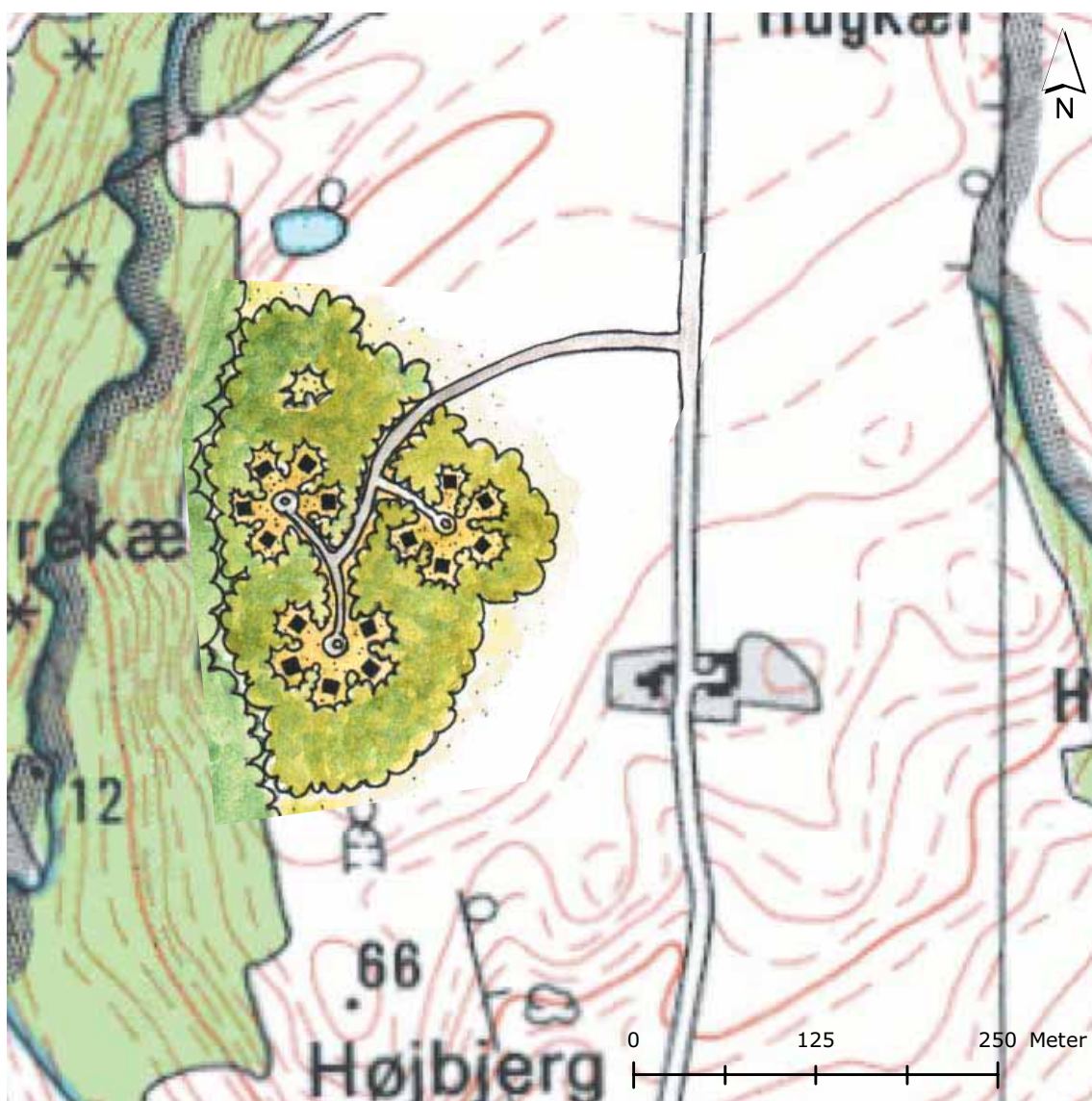

Figur 9.10: De to eksisterende ejendomme, som de otte jordbrugsparceller opføres i forlængelse af ind mod kameraet.

således at de fremstår ens – gerne opført af samme bygherre. Hermed vil det kunne ses hvilke bygninger, der hører til den nye bebyggelse, og hvilke der er ældre. Dog skal tagene på de nye huse være sadeltage, som de eksisterende bygninger. Stuehusene er på ca. 10 m x 16 m, mens de øvrige bygninger og udhuse på ejendommene varierer i størrelse. I lokalplanen for området er det vigtigt at fastlægge bygningernes udseende og orientering, så de fremstår ens, og området får identitet.

OMRÅDE 6₁ – SKOVBOLIGER

Denne plan er for det samme område, som den ovenstående og det vil ikke være muligt at opføre begge bebyggelser uden at området overbebygges og strukturernes klarhed for de to bebyggelsesplaner ødelægges. De er dog begge med i bosætningsplanen, idet det er to forskellige bebyggelsestyper. Skovboligerne opføres i nyplantet skov, som plantes i forlængelse af den eksisterende skov – Dyrekær. Boligerne placeres i lysninger i skoven og opføres med fem boliger rundt om et lille fællesareal, hvor der f.eks. kan være lege- eller bålplads. Bebyggelsesplanen for skovboligerne ses på figur 9.11. Der er adgang

Figur 9.11: Skovboligernes placering i område 6₁.

til hver bolig fra fællesarealet. Den nye boligskov skal tilpasses den eksisterende skov, Dyrekær, og skal derfor være en løvskov. I området er der plads til i alt 15 boliger. Boligerne opføres som enfamilieshuse i tre etager, hvor dele af etagerne kan udnyttes til terrasse. Boligernes grundplan er ca. 10 m x 10 m. Boligerne skal være beklædt med træ, således at det passer ind i skovtemaet. Træet skal være lærke træ eller andre selvimpregnerende træsorter, der med tiden får patina. Alle husene bør opføres i samme træsort. På figur 9.12 ses et eksempel på en skovbolig. I lokalplanen for dette område bør lægges vægt på, at husene skal opføres i lysninger i skoven, så det ikke er muligt at placere boliger uden skov imellem. Herudover skal det præciseres, at boligerne skal opføres i lærke træ eller andre selvimpregnerende træsorter, dog alle i samme træsort.

Figur 9.12: Eksempel på en skovbolig. [Kolding Kommune, 2005]

9.3 VURDERING AF BOSÆTNINGSPLANEN

I dette afsnit foretages en vurdering af bosætningsplanen for at belyse, hvilke påvirkninger planen kan have på omgivelserne. Vurderingen er inspireret af de emner, som Lov om miljøvurdering af planer og programmer forskriver, at en screening af miljøpåvirkninger skal omfatte²⁶. Derfor vil de fleste af vurderingerne i dette afsnit indgå i en miljøvurdering af lokalplanerne for landbosætningerne. De emner, som planen for bosætning ikke umiddelbart har indflydelse på, er ikke medtaget i vurderingen. Endvidere medtages de relative bindinger fra kapitel 5 og bilag I ikke, da de diskuteres i kapitel 10. Ligeledes sorteres de definitive bindinger fra, da denne diskussion er foretaget i bilag I og kapitel 5. Vurderingen indeholder kun de relevante emner for bosætningsplanen i forhold til listen over emner, som en miljøscreening bør forholde sig til.

26: Disse punkter er: Biologisk mangfoldighed, befolkning, menneskers sundhed, fauna, flora, jordbund, vand, luft, klimatiske faktorer, materielle goder, landskab, kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser samt arkitektonisk og arkæologisk arv. [Miljøministeriet, 2004c]

Folk på landet kører i gennemsnit flere km pr. dag end folk i byerne og det foretrukne transportmiddel er bilen [Trafik- og Transportområdet, 2001]. En virkeliggørelse af bosætningsplanen vil derfor skabe mere trafik, end en bosætning på samme størrelse i en større by, hvor der er kollektiv trafik, mange arbejdspladser og servicetilbud. Dette forstærkes yderligere af, at de fleste af indbyggerne både i landsbyerne og i de nye landbosætninger i de bynære landdistrikter, typisk vil have arbejde i byerne. På landet er muligheder for kollektiv transport ikke så gode og afstandene er ofte længere end i byen. Derfor er bilen det foretrukne transportmiddel. Når bilen vælges frem for kollektiv transport eller cykel resulterer det i en forøgelse af energiforbruget til transport. For de fleste familier vil en bolig på landet kræve en bil eller to. En løsning til minimering af dette behov kan være samkørselsordninger mellem beboerne i landbosætningerne eller delebilsordninger, hvor det mod betaling af et årligt kontingent er muligt at låne en bil og f.eks. betale pr. kørte km. Det er dog ikke alle, der vil være tilfredse med en delebil eller samkørsel, idet egen bil er ensbetydende med større frihed [Korremann, 1997].

De nye boliger kræver opvarmning, el og tilførsel af vand. I landsbyerne vil de nye boliger ofte kunne kobles op den eksisterende kloakering og vandforsyning, mens landbosætningerne vil kræve nye investeringer i kloakledninger og vandforsyning. Der er i forbindelse med landbosætningerne dog også mulighed for at anvende andre teknologier end i byerne. Dette kan f.eks. være rodzoneanlæg²⁷, der kan rense spildevandet fra boligerne. Hvis denne løsning vælges, skal der i lokalplanerne for landbosætningerne reserveres et areal til anlægget [Miljøministeriet, 2002a]. Det er også muligt at udnytte alternative energikilder i landbosætningerne. Dette kunne f.eks. være et træpillefyr, jordvarme-, solvarme- og solenergianlæg mv.

Landbosætningerne opføres på arealer, der ellers anvendes til jordbrug, hvilket betyder, at bosætningerne er en form for byudvikling på bar mark. Der er derfor ikke den store forskel på arealforbruget til landbosætningerne og anden byudvikling på bar mark, f.eks. udbygning af parcelhuskvarterer i forstæder. Da landbosætningerne opføres på landbrugsarealer, vil disse jordbrug være en del af bosætningens næromgivelser. Når jordbruget på markerne omkring bosættelserne opretholdes kan der være fare for, at landmanden ved et uheld spreder gylle i beboernes haver. Dette kan undgås ved at oprette en bufferzone mellem landbosætningerne og jordbrugsarealerne. I denne bufferzone kunne der f.eks. holdes kvæg eller andre dyr, som kan sikre en blødere overgang fra landbosætningerne til jordbrugsarealerne. I forhold til næromgivelserne er der i bebyggelsesplanerne for landbosætningsområderne taget højde for en placering af boligerne, således at der er et klart skel mellem landbosætningerne og det åbne land samt landsbyerne, jf. principperne for bebyggelsesplanerne i afsnit 9.2.1. Også udbygningen af landsbyerne i bosætningsplanen foregår på bar mark, dog er det hovedsageligt huludfyldning, hvorved der inddrages jord, der allerede er en del af landsbyen. Huludfyldning i eksisterende landsbyer medfører ikke yderligere sandsynlighed for nabogener mellem landsby og landbrug.

Et af de centrale principper bag landbosætningerne er at tilpasse bebyggelserne til landskabet. Derfor bør der ikke udføres større terrænreguleringer, da dette kan medføre, at landskabet forringes væsentligt. Da der ikke bør gennemføres terrænreguleringer, bør jordbalancen ligeledes være uændret. Herudover bevirker frasorteringen af områder med særlige naturinteresser mm. i fase 2, at planen for bosætning ikke forringer flora, fauna og den biologiske mangfoldighed. Bosætningsplanen vil påvirke menneskers sundhed positivt, idet der er taget højde for nærhed til natur og udsigt til denne, jf. afsnit 5.2.1.

27: Et rodzone anlæg er et: "Lavteknologisk rensningsanlæg, hvor spildevand ledes gennem et areal, hvor der er plantet en række vandplanter. Mikroorganismene i jorden nedbryder spildevandets organiske stof. Kvælstof omdannes og fosfor samt eventuelle tungmetaller bindes. Vandplanternes rødder transporterer ilt til processerne." [Danmarks Miljøundersøgelser, 2006]

Herudover har planen for bosætning også positiv indflydelse på de materielle goder, idet der er mulighed for at holde dyr i nogle af bebyggelserne, og da det bliver muligt at købe huse, der opfylder nogle af motivationsfaktorerne for at flytte på landet, f.eks. plads, udsigt og nærhed til natur.

Planen for bosætning giver mulighed for boliger på landet uden, at dette betyder større selvstændige udbygninger af landsbyerne i caseområdet. Dette er med til at sikre kulturarven i landsbyerne. Principperne for udbygning af landsbyer, jf. afsnit 9.1.1, er ligeledes med til at sikre landsbyernes kulturarv, arkitektoniske arv og bymiljø. Dette er positivt for indbyggerne i landsbyerne, da en af herlighederne ved at bo i en landsby frem for i en forstad netop er den autentiske stemning. Bosætningsplanen er endvidere med til at beskytte den arkæologiske arv, da fortidsminder, som f.eks. gravhøje ikke ødelægges af planen, men sorteres fra i fase 2. Dog er det vigtigt at meddele og indstille byggeriet, hvis andre arkæologiske fund dukker op ved opførelse af byggeriet, jf. §29 i Museumsloven.

Forskellige former for byudvikling har forskellige fordele og ulemper. F.eks. er der stor forskel på byudvikling på omdannede arealer og byudvikling på bar mark. I tabel 9.1 ses bosætningsplanens fordele og ulemper i forhold til almindelig byudvikling i byranden. Bosætningsplanen sammenlignes med denne form for byudvikling, da planen netop er et alternativ til forstadsbyggeriet og ikke til byfortætning i større byer.

Fordele	Ulemper
Mulighed for udnyttelse af alternative energikilder	Øget biltransport og energiforbrug til transport
Mulighed for rodzoneanlæg	Mindre mulighed for kollektiv transport
Bedre mulighed for afstressning	Større sandsynlighed for nabokonflikter
Bedre plads til dyrehold og andre pladskrævende interesser	

Tabel 9.1: Fordele og ulemper ved bosætningsplanen i forhold til byudvikling i byranden. Fordele og ulemper er vurderet i forhold til emnerne i Lov om miljøvurdering af planer og programmer.

Udover de i tabel 9.1 viste fordele og ulemper er det også en fordel ved bosætningsplanen, at der tages højde for kulturarven i landsbyerne, den biologiske mangfoldighed mm., og at der er udsigt og nærhed til natur. Disse emner er ikke med i tabellen, da byudvikling i byranden ligeledes kan tage højde for disse.

I næste kapitel diskuteres de lovgivningsmæssige udfordringer for realiseringen af bosætningsplanen, og der fremsættes ændringsforslag af lovgivningen mm. for at imødegå disse.

KAPITEL 10

LOVGIVNINGENS UDFORDRINGER TAGES OP!

I dette kapitel gennemgås de lovgivningsmæssige udfordringer for bosætningsplanen. Til dette tages udgangspunkt i kapitel 3. For at imødegå udfordringerne opstilles forslag til ændring af lovgivning mm., så bosætningsplanen kan blive en realitet. Kapitlet afsluttes med en diskussion af de foreslåede ændringer i forhold til implementeringen af disse.

I tabel 10.1 opsummeres de bindinger og udfordringer, der er for bosætningsplanens områder og landsbyer. I tabellen er medtaget de relative bindinger fra analysen og de i kapitel 3 beskrevne lovgivningsmæssige udfordringer. Sidst indeholder tabellen nogle få

Bindinger/udfordringer	Nebel	Serridslev	Haldrup	Område 4 ₁	Område 5 ₂	Område 6 ₁
Sø- og åbeskyttelseslinie						
Strandbeskyttelseslinie	-	-	-	-	-	-
Afstand til fortidsminder	-	-	-	-	-	-
Skovbyggelinie				x		
Kirkebyggelinie		x				
Fredskovspligt og skovrejsning						o
Landsbyafgrænsning			x			
Kulturmiljø	x	x	x		x	
Særlige drikkevandsinteresser	-	x	-	-	-	-
Drikkevandsinteresser	x		x	x	x	x
Naturområder (ikke særlige)						
Jordbrugsområder (ikke særlige)	x	x	x	x	x	x
Landbrugspligt og jordbrugsparceller				x	x	x
Landzone	x	x	x	x	x	x
Kystnærhedszonen	x		x		x	x
Landsplanredegørelse 2006	x	x	x	x	x	x
Statens interesser i regionplanrevisionen	x	x	x	x	x	x

Tabel 10.1: Oversigt over udfordringer for bosætningsplanens områder og landsbyer. (-) betyder, at denne udfordring ikke er i området eller landsbyen, da den er sorteret fra i fase 2. Dette er også vist med de mørkegrå rækker. (x) betyder, at denne udfordring er i området eller i landsbyen. De lysegrå rækker er udfordringer, som er gældende for alle områder og landsbyer i bosætningsplanen. (o) betyder, at bosætningsplanen ikke indeholder denne udfordring, men at planen alligevel giver anledning til retænkning af loven mm. omkring dette. Blanke celler betyder, at bosætningsplanen ikke møder denne udfordring.

definitive bindinger, der enten er medtaget pga. særlige udfordringer i planen, eller da de er bindinger fra en lovgivning.

Af tabel 10.1 ses, at særlig drikkevandsinteresser, strandbeskyttelseslinien og afstand til fortidsminder er respekteret i bosætningsplanen, da de er sorteret fra i fase 2 i analysen. Dog er Serridslev landsby beliggende i et område med særlig drikkevandsinteresser. Af tabellen ses også, at der er forskel på, hvilke udfordringer de forskellige landbosætninger og landsbyudvidelser møder.

De udfordringer, der beskrives i dette kapitel, kan genfindes i hele Danmark, da der primært er tale om bindinger i form af den nationale lovgivning og hidtidige plantradition. Selvom udfordringerne derfor er generelle pga. deres ophav, er de ikke generelle i forhold til deres udbredelse. F.eks. vil udfordringerne omkring kystnærhedszonen ikke forekomme inde midt i landet. Udfordringerne for casen, der er opsummeret i tabel 10.1, skal derfor ikke betragtes som en udtømmende oversigt over hvilke udfordringer, virkeliggørelsen af ideen med landbosætninger vil møde overalt i Danmark. Snarere er dette kapitel netop et eksempel på disse udfordringer – ligesom hele casen er et eksempel. Tabel 10.1 kan dog, hvis der ses bort fra markeringerne og afkrydsningerne, læses som en checkliste i forhold til hvilke udfordringer, en realisering af landbosætninger ofte risikerer at møde.

10.1 PLANLOVEN

I forhold til rapportens tema om bosætning i bynære landdistrikter stiller Planloven en række begrænsninger, som beskrevet i afsnit 3.1. Kort sagt handler disse begrænsninger om inddelingen af landet i zoner, herunder regler for administrationen af landzonen, opførelse af byggeri i kystnærhedszonen og regionplanens bestemmelser for det åbne land. Af de sidstnævnte er det dog kun de relative bindinger, der diskuteres i dette kapitel, idet diskussionen af de definitive bindinger er foretaget i bilag I og kapitel 5.

10.1.1 LANDZONEBESTEMMELSERNE

Alle områder i planen for bosætning i caseområdet ligger i landzone, jf. tabel 10.1. Det er derfor ikke lovligt at opføre boliger, medmindre disse er nødvendige for de på landet naturligt hørende erhverv. Dette er bosætningsplanens boliger ikke. Endvidere bør etablering af mere end én bolig i overflødige landbrugsbygninger kun forekomme i afgrænsede landsbyer [Miljøministeriet, 2002a]. Det er kun landsbyen Haldrup, der er en afgrænset landsby i bosætningsplanen. Imidlertid arbejdes der på, at få afgrænset de øvrige landsbyer i Horsens Kommune [Gregersen, 2006]. Derfor vurderes dette ikke som et problem for bosætningsplanen. Landzonebestemmelserne kan omgås ved at overføre arealerne til byzone via en lokalplan. Imidlertid kan regionplanmyndigheden gøre indsigelser imod en sådan lokalplan, da den ikke vil stemme overens med den regionale planlægning. Ny bebyggelse i det åbne land uden tilknytning til eksisterende bysamfund er endvidere i strid med statens interesser i regionplanrevisionen²⁸, jf. afsnit 3.3.2. Dette er især følgende tre udmeldinger:

- Fremtidens byvækst og trafikskabende funktioner placeres, så der er gode muligheder for at benytte kollektiv trafik, samt cykle og gå.
- Eventuelt nybyggeri i landdistrikterne understøtter de bysamfund, hvor en

28: Efter 1. januar 2007 overtager kommunerne de fleste af amternes planlægningsopgaver. Derfor kan det forventes, at de udmeldinger, som kommunerne får fra staten i forhold til det åbne land, kommer til at ligne udmeldingerne omkring statens interesser i regionplanrevisionen.

udvikling bedst muligt kommer hele lokalområdet til gode

- Det åbne land er fortsat åbent, dvs. at nybyggeri i landdistrikterne forudsættes at ske i tilknytning til eksisterende bysamfund og i respekt for områdets eksisterende kulturværdier og bygningsmæssige strukturer

I forhold til det første punkt ligger hele caseområdet indenfor 6 km fra Horsens by og betjenes som nævnt i kapitel 7 af en lokalbus, der også kører tæt forbi områderne i bosætningsplanen og betjener de eksisterende landsbyer, samt af tre regionalbusser. Der er dog ikke cykelstier i områderne, så derfor kan det opleves utrygt at cykle på nogle af vejene. Bosætningsplanen giver ikke mulighed for at gå til f.eks. butikker o.l., men dette er heller ikke muligt i de eksisterende landsbyer, da de ikke indeholder nogle serviceudbud, jf. kapitel 7. Der er derfor ikke som sådan forskel på byvækst i nye eller eksisterende landsbyer mht. service og nærhed til butikker o.l. Busruterne kan ændres, så derfor betragtes dette heller ikke som en begrænsning.

Det andet punkt handler om, at ny byudvikling skal understøtte og komme lokalsamfundet til gode. Dette forstår projektgruppen, som omhandlende serviceudbud o.l. Der er imidlertid så korte afstande i Horsens Kommune, at landsbyerne i dag har svært ved at konkurrere med storbyens større butiks- og vareudbud. En generel tendens er i øvrigt, at indkøb ofte foretages i forbindelse med bolig-arbejdsrejsen [Korremann, 1997]. Da de fleste mennesker bosat på landet i dag arbejder i byerne, forværrer denne tendens mulighederne for landsbykøbmændenes overlevelse.

Den sidste del af det tredje punkt tages der dog hensyn til i bosætningsplanen, idet planen netop begrænser forstadsprægede udbygninger af landsbyerne og foreslår nye landbosætninger og restriktive lokalplanlagte udbygninger i stedet, så kulturen og autenticiteten i de eksisterende landsbyer bevares. Den første halvdel af tredje punkt omhandler, at der skal være forskel på land og by og dermed også et skarpt skel mellem det åbne land og byerne. Denne holdning deler projektgruppen, og det er netop en del af overvejelserne bag planen for nye landbosætninger. Dette skyldes, at det med nye landbosætninger bliver muligt at bevare de eksisterende landsbyers autenticitet, og ved at foreslå landbosætninger samles den nye bebyggelse i noget, der minder om nye landsbyer. Derved opretholdes fortsat et skarpt skel mellem by og land. Principperne bag bosætningsplanen deler de resterende af regeringens udmeldinger af relevans for bosætning i landdistrikterne, jf. afsnit 3.3.2. Disse er:

- Der er klare grænser mellem byerne og det åbne land
- Fremme befolkningens rekreative muligheder og adgang til friluftsområder – både i byerne, i de bynære områder og i det åbne land
- Ny bebyggelse i landzone vurderes nøje i forhold til landskabelige, miljø-, natur- og kulturmæssige hensyn
- Geologiske og andre værdifulde landskabstræk må ikke sløres eller ødelægges af bebyggelse, tekniske anlæg, beplantning eller tilgroning
- Sikre en kvalitetsbetonet udvikling i kystnærhedszonen, hvor natur- og landskabshensyn har meget høj prioritet, men uden at udelukke aktivitet og udvikling

Bosætningsplanens boligbebyggelser giver pga. deres placering i det åbne land gode muligheder for rekreation i naturen, både aktivt og mere meditativt. Samtidig er det netop et centralt udgangspunkt for bosætningsplanen, at bebyggelserne tilpasses landskabet og der tages hensyn til de miljø-, natur- og kulturmæssige værdier, jf. principper bag bosætningsplanen i kapitel 9.

Netop hensynet til landskabet og naturen nødvendiggør, at der sættes en

maksimumsgrænse for antallet af nye landbosætninger, så det åbne land fortsat opleves som åbent og skellet mellem de forskellige landsbyer kan opfattes. Projektgruppen foreslår derfor:

At der i forbindelse med udarbejdelsen af kommuneplanerne for de nye storkommuner sker en vurdering og kvalificering af det åbne land i kommunerne, således at dette indgår som en samlet enhed på lige fod med byerne.

1

En metode til dette kunne være landskabskaraktermetoden, der er en metode til at revurdere de data, der i dag anvendes i udarbejdelsen af amternes regionplaner. Landskabskaraktermetoden indeholder en kortlægning og en vurdering af et områdes landskab. I kortlægningen foretages en skrivebordsanalyse og et feltstudie. I skrivebordsanalysen indgår en naturgeografisk og en kulturgeografisk analyse, mens feltstudiet er udformet som en rumlig-visuel analyse. I vurderingsdelen af metoden bedømmes de enkelte delområders styrke, de særlige visuelle træk og oplevelsesmuligheder, tilstanden af områderne samt deres sårbarhed og kapacitet. Ud fra dette kan der udarbejdes forskellige strategier til at forbedre, ændre, styrke eller fastholde de forskellige landskabers karakteristika og dermed også oplevelsesværdi. [Nellemann og Nielsen, 2006] Med andre ord er landskabskaraktermetoden derfor en metode til at sikre et opdateret plangrundlag mht. værdifuldt landskab, der har betydning for placering af forskellige aktiviteter heriblandt nye landbosætninger. Imidlertid nedlægges amterne pga. strukturreformen, jf. temaboks 3.1. Derfor er det efter 1. januar 2007 kommunerne, der skal stå for varetagelsen af de fleste af amternes hidtidige opgaver – heriblandt udpegnen af værdifulde landskaber. Da kommunerne har metodefrihed i forhold til udarbejdelsen af kommuneplaner mm., er det sandsynligt, at landskaberne ikke vurderes ens i de forskellige kommuner, også selv om der ofte er tale om, at det samme landskab går på tværs af kommunegrænserne [Nellemann og Nielsen, 2006]. For at imødegå denne uensartethed anbefaler Skov- og Naturstyrelsen, at kommunerne går sammen om at opdatere plangrundlaget, så det bliver gennemskueligt og ens for et større område. Dette forslag tager projektgruppen videre og foreslår:

At der i planloven indskrives en bestemmelse om, at plangrundlaget for det synlige åbne land²⁹ opdateres vha. landskabskaraktermetoden senest i år 2013.

2

Dette giver kommunerne mulighed for at udarbejde den første kommuneplan på baggrund af de eksisterende data fra amterne. Med udgangspunkt i en vurdering af landskabet foreslår projektgruppen:

At der udarbejdes en strategi for landbosætninger med en 30 års tidshorisont. Landbosætningerne udlægges i noget, der kaldes landbosætningsområder. Dette er en ny zonebetegnelse, der tænkes indarbejdet i planloven og som har specifikke krav i forbindelse med lokalplanarbejdet.

3

29: Det synlige åbne land er indskrevet her, som en betegnelse for hele landskabet over jordoverfladen. Dvs. at råstoffer og drikkevandinteresser mm. ikke er med. Disse data skal selvfølgelig også opdateres, men her er landskabskaraktermetoden ikke en metode til at finde grunddataerne, men en metode, der sammenholdt med grunddataerne, kan give et bud på udpegnen af områder, hvor f.eks. undergrunden er interessant. Et eksempel på dette er planlægning af områder til råstofindvinding. Et andet eksempel er udpegnen af områder med særlige drikkevandsinteresser. Begge eksempler medfører bindinger for den fysiske anvendelse af arealerne over jordoverfladen.

Nye landbosætninger er lokalplanpligtige, da arealanvendelsen ændres væsentligt [Boeck, 2002]. Ifølge projektgruppens opfattelse bør lokalplaner for nye landbosætninger som minimum indeholde bestemmelser om følgende forhold:

1. Formålet med lokalplanen
2. Den geografiske beliggenhed og områdets afgrænsning
3. Områdets anvendelse
4. Områdets udstykning
5. Bebyggelsens omfang, udseende og beliggenhed i landskabet
6. Anvendelsen af ubebyggede arealer, herunder vej- og stiforhold samt en beplantningsplan, der viser udformning, anvendelse og vedligeholdelse af ubebyggede arealer
7. Bevaring af landskabstræk
8. Oprettelse af grundejerforening
9. Tilvejebringelse af eller tilslutning til fællesanlæg i eller uden for det område, som planen omhandler, som betingelse for ibrugtagning af ny bebyggelse
10. Lokalplanens retsvirkninger

Derudover bør redegørelsen suppleres med en visualisering af landbosætningernes tilpasning til landskabet.

4

I dag er der i landzonelokalplaner kun krav om, at planerne som minimum beskriver punkt 1, 2 og 10, dvs. planens formål, afgrænsningen af det geografiske område og planens retsvirkninger. Dette er det samme minimumskrav som for alle lokalplaner generelt. Dog har specielle lokalplaner en række tillægskrav f.eks. skal redegørelsen for lokalplaner i kystnærhedszonen oplyse om den visuelle påvirkning af omgivelserne og ved bygningshøjder over 8,5 m skal anføres en begrundelse for den større højde. Derudover skal redegørelsen omfatte andre væsentlige forhold med betydning for natur- og friluftsmæssige interesser. [Boeck, 2002]

Ud fra forslaget til minimumsindholdet for lokalplaner for nye landbosætninger ses, at der lægges op til en stram regulering af bebyggelsen. Dette finder projektgruppen nødvendigt for at sikre de landskabelige hensyn. Dette skyldes, at en uensartet bebyggelse vil virke mere visuelt forstyrrende end en mere homogen og derfor æstetisk sammenhængende bebyggelse. Dette er også baggrunden for, at bosætningsplanens landbosætninger har forskellige koncepter, så der er mulighed for at vælge forskellige boligtyper. Den yderligere specificering af lokalplanerne for de forskellige landbosætninger skal tage udgangspunkt i konceptet/koncepterne bag denne, se kapitel 9. For at udvikle projektgruppens forslag til koncepter for landbosætninger foreslår projektgruppen:

At der udskrives en konkurrence³⁰ om udviklingen af koncepter for landbosætninger.

5

³⁰: Finansieringen af en sådan konkurrence kan f.eks. i samarbejde mellem staten, kommunerne og Realdania.

10.1.2 KYSTNÆRHED

I bosætningsplanen er landsbyerne Nebel og Haldrup samt område 5₂ og 6₁ indenfor kystnærhedszonen. Dette betyder, at der ikke må opføres bygninger og tekniske anlæg med mindre, der er en særlig planlægningsmæssig eller funktionel begrundelse for nærheden til kysten. Dette har bosætningsplanens boliger ikke. Nærhed til kysten er dog attraktiv for bosætning, da vandudsigt er eftertragtet. Imidlertid er områderne indenfor kystnærhedszonen forskellige mht. deres attraktivitet og sårbarhed. I bosætningsplanen er f.eks. Nebel landsby beliggende i kystnærhedszonen, men der er ikke indsigt til området fra kysten. Dette skyldes bl.a. at hele bydelen Stensballe er beliggende foran. Der findes også områder, hvor der er udsigt til kysten, men hvor anden bymæssig bebyggelse er beliggende i "første række" ud til kysten. Dette er område 5₂ og delvis område 6₁ i bosætningsplanen eksempler på. Ud fra disse eksempler burde det være muligt at foretage en mere kvalificeret planlægning i kystnærhedszonen, der ikke er en forbudszone men netop en planlægningszone [Miljøministeriet, 2003].

Hidtil har amterne varetaget administrationen af kystnærhedszonen efter Planloven. Denne administration foregår på forskellige måder, da nogle amter arbejder med en zonerings af kystnærhedszonen [Miljøministeriet, 2003]. F.eks. arbejder Nordjyllands Amt i Regionplan 2005 med en opdeling af kystnærhedszonen i tre hhv. A: Regionalt kystlandskab, B: Planlagt kystlandskab og C: Kystbagland. Zone A er ubebyggede kystarealer, der i princippet friholdes for byggeri og anlæg, dvs. at denne zone antager karakter af en forbudszone. Zone B omfatter arealer, der er planlagt til, eller hvor der med yderlig planlægning kan foregå, byudvikling, etableres ferie- og fritidsanlæg, tekniske anlæg eller placeres virksomheder med særlige beliggenhedskrav. I zone C er der ofte ikke visuel forbindelse med kysten, og områderne indeholder ingen markante landskabs- eller naturmæssige interesser. Disse arealer kan derfor anvendes efter begrundelser i overensstemmelse med amtets retningslinier for benyttelse og beskyttelse af det åbne land. [Nordjyllands Amt, 2005]

Projektgruppen foreslår:

At der i planloven indskrives, at kommunerne³¹ skal inddele kystnærhedszonen i forskellige zoner, som Nordjyllands Amt.

At der fra statens side udarbejdes en vejledning i dette, således at zonerings fremstår ens i de forskellige kommuner.

6

10.2 NATURBESKYTTELSESLOVEN

De begrænsninger denne lov stiller for bosætning i de bynære landdistrikter er jf. afsnit 3.2.1 beskyttelse af bestemte naturtyper (§3-områder), bygge- og beskyttelseslinier samt fredninger. Af disse er det kun bygge- og beskyttelseslinierne, der er relevante i denne diskussion, idet §3-områderne, de fredede områder, strandbeskyttelseslinien og afstand til fortidsminder mm. er en del af de definitive bindinger for bosætningsplanen, jf. kapitel 5 og bilag I.

31: Efter 1. januar 2007 overtager kommunerne administrationen af kystnærhedszonen for sommerhusområder og landzonen. [Miljøministeriet, 2005c]

Som det ses af tabel 10.1 vil en virkeliggørelse af bosætningsplanen kræve dispensation fra skovbyggelinien i område 4₁ og evt. fra kirkebyggelinien i Serridslev. Sø- og åbesskyttelseslinien er ikke en udfordring, som bosætningsplanen har mødt, da åerne i caseområdet er ikke omfattet af beskyttelseslinier. Vær Sø, der er caseområdets eneste sø med søbeskyttelseslinie, er beskyttet af andre hensyn som f.eks. værdifuldt landskab eller særlige naturområder.

En del af området øst for grusvejen i område 4₁ er omfattet af skovbyggelinien. Imidlertid er det ikke nødvendigt med en fuldstændig ophævelse af skovbyggelinien, men blot en dispensation eller en reduktion af afstanden til 150 m hen mod det egnede område. Dispensation administreres i dag af amterne, idet det er landzone. Efter 1. januar 2007 får kommunalbestyrelsen dog selv kompetencen til at give dispensation i landzone, jf. afsnit 3.2.1. Derfor vurderes dette ikke som et problem. I område 6₁ er skoven, som skovboligerne vil grænse op til, ikke omfattet af skovbyggelinien, dvs. at skoven er en mindre privatejet skov, jf. afsnit 3.2.1. Havde der været en skovbyggelinie ved Dyrekær, skulle denne have været dispenseret fra eller været reduceret. Dog bør der være en minimumsgrænse for en sådan reduktion. Dette kunne f.eks. være 25 m, da dette stemmer overens med den mindste frie zone, der skal opretholdes mellem naturområder og byggeri ifølge Regionplan 2005 Vejle Amt, jf. afsnit 10.5.2.

Kirkebyggelinien i Serridslev medfører, at huse indenfor 300 m fra kirken ikke må være højere end 8,5 m. Dette anser projektgruppen dog ikke som et problem, idet der af principperne for bosætningsplanen fremgår, at ny bebyggelse i landsbyerne skal have samme stil og dermed også højde som den eksisterende bebyggelse. Den eksisterende bebyggelse overholder 8,5 m grænsen.

10.3 SKOVLOVEN

I caseområdet er der ingen skovrejsningsområder. Der er derfor ingen mulighed for at få støtte til skovrejsning, jf. afsnit 3.2.2. Derudover opfylder bosætningsplanens forslag om skovboliger ikke de øvrige krav for støtte, da der netop er tale om en skov, hvor der skal opføres boliger. Dette koncept er ikke integreret i skovlovens støtteordninger i dag. Imidlertid foreslår projektgruppen, at støtteordningen udvides til også at omfatte skov til boliger under betingelse af, at skovrejsningen ikke vil sløre værdifulde landskaber. Dette leder hen til anbefalingen om en samlet vurdering af landskabet som baggrund for udpegningen af egnede steder for skovrejsning. Projektgruppen foreslår:

At skov til boliger bør udløse støtte, da en sådan skov både vil fremme det rekreative element i skovlovens "bæredygtig skovdrift" og samtidig bidrage til at værne om de eksisterende skove og udvide skovarealet. Størrelsen af støtten bør være mindre end støtten til skov af almindelig offentlig formål, da skov til boliger alt andet lige bliver af mere privat karakter, da boligejerne skal have et vist privatrum.

7

10.4 LANDBRUGSLOVEN

Bosætningsplanens landbosættninger er alle placeret på landbrugsjord. Derfor kan planen siges, at stride imod landsbrugslovens primære formål – at sikre hensyntagen til jordbrugsproduktionen, en bæredygtig udvikling af jordbrugserhvervene og forbedring af deres konkurrenceevne, jf. afsnit 3.2.3. Imidlertid er det ikke sikkert, at det danske

landbrug i fremtiden skal fungere, som det gør i dag. Dette diskuteres nærmere i perspektiveringen i kapitel 12, hvor der reflekteres over anvendelsen af landdistrikterne i år 2020.

I landbrugsloven er især landbrugspligten og dermed også bopælspligten vigtige elementer. Dog kan landbrugs- og bopælspligten forholdsvis let ophæves gennem en lokalplan, en landzonetilladelse og ved udstykning af ejendomme på under 2 ha mm. Da nye landbosætninger er lokalplanpligtige, jf. afsnit 10.1.1, er landbrugs- og bopælspligten ikke problematiske for bosætningsplanens realisering. Det er kravene til jordbrugsparceller imidlertid, jf. afsnit 2.3.2. Her strider projektgruppens bosætningsplan imod tre af de seks retningslinier. Det er følgende tre retningslinier, der er problematiske for bosætningsplanen:

- 1) Udlæg til jordbrugsparceller skal respektere regionplanlægningen
- 3) Jordbrugsparceller skal udlægges i umiddelbar tilknytning til eksisterende mindre bebyggelser, dvs. landsbyer med mindre end 1.500 indbyggere. Det skal tilstræbes, at udbygningen tilgodeser principperne om sammenhængende bebyggelse
- 5) Ved egnscentre med mere end 15.000 indbyggere må der ikke udlægges jordbrugsparceller indenfor en afstand af 5 km fra byzonegrænsen

Den første problematiske retningslinie er en udfordring for bosætningsplanens realisering, idet projektgruppens bosætningsplan gør op med den hidtidige plantradition om, at byudvikling kun må foregå efter det eksisterende bymønster. Denne plantradition er en del af regionplanlægningen, da regionplanlægningen er underlagt udmeldingerne fra det nationale niveau pga. rammestyringsprincippet. De statslige udmeldinger er diskuteret i afsnit 10.1.1. Bosætningsplanens nytænkning af arealanvendelsen i det åbne land, sætter derudover en del af de i regionplanerne udpegede bindinger til diskussion. Efter 1. januar 2007 overtager kommunerne, som tidligere nævnt, de fleste af amternes opgaver inklusiv planlægningen af det åbne land, men kommuneplanen vil til denne tid selv skulle indordne sig de statslige udmeldinger.

Retningslinie 3 er ligeledes problematisk for virkeliggørelsen af bosætningsplanen, idet den også bygger på det eksisterende bymønster. Projektgruppen ønsker ikke at fjerne mulighederne for jordbrugsparceller i eksisterende landsbyer, men blot at udvide mulighederne til også at omfatte nye landsbyer. Retningslinien foreslås derfor ændret til:

Jordbrugsparceller skal udlægges i umiddelbar tilknytning til mindre bebyggelser, dvs. landsbyer med mindre end 1.500 indbyggere eller landbosætninger. Det skal tilstræbes, at udbygningen tilgodeser principperne om sammenhængende bebyggelse.

8

Den tredje problematiske retningslinie (retningslinie 5) omhandler et generelt afstandskrav på 5 km i forhold til et egnscenters bygrænse. Ideen med et afstandskrav kan projektgruppen godt følge, da dette kan være med til at sikre forskel på bosætninger i det åbne land og i byer. Imidlertid kan der være naturgivne forhold, der burde kunne give mulighed for landlige bosætningsformer tættere på et egnscenter. Her tænkes på landskabelige forhold som store slugter, søer o.l. som danner en naturlig grænse mellem byen og det åbne land. I casen danner f.eks. Nørrestrand og Bjergene en sådan naturlig grænse. Projektgruppen foreslår derfor:

At der indsættes en dispensationsmulighed fra afstandskravene for jordbrugsparceller, når landskabet danner et naturligt skel mellem byen og det åbne land.

9

Mulighed for udlæg af jordbrugsparceller tættere på egnscentre vil imødekomme motivationsfaktorerne mere plads, frisk luft og mulighed for dyrehold samt nærhed til større byer mm., jf. afsnit 2.2.2.

10.5 ANDRE UDFORDRINGER

I dette afsnit diskuteres de resterende udfordringer for bosætningsplanens virkeliggørelse, der ikke henhører under Skov-, Naturbeskyttelses- og Landbrugsloven samt delvis Planloven. Det sidste er dog kun delvis, idet et par regionplanemner diskuteres, og disse er i princippet en del af planloven.

10.5.1 DRIKKEVANDSINTERESSER OG JORDBRUGSOMRÅDER

I bosætningsplanen udbygges landsbyen Serridslev, der ligger i et område med særlige drikkevandsinteresser. Bosætningsplanen strider imod Vejle Amts retningslinie for byer i områder med særlige drikkevandsinteresse, hvor et af kravene er, at byvækst, der ikke er lokalt nødvendig, skal placeres ved andre byer [Vejle Amt, 2005]. Denne retningslinie er i modstrid med projektgruppens hensyntagen til afgrænsning af landsbyen og vil minimere muligheden for udlæg til boliger i eksisterende landsbyer kraftigt. For at tage hensyn til de særlige drikkevandsinteresser foreslår projektgruppen derfor:

At landsbyen afgrænses, og at der via aftaler sikres, at der oprettes servitutter imod brug af ukrudtsbekæmpelsesmidler mm. så landsbyen kan blive giftfri³², eller at kommunen opkøber jorden til landsbyudvidelsen og dermed selv via servitutter sikrer sig en bæredygtig haveplejning mm.

10

Alle landbosætningerne i bosætningsplanen er placeret i jordbrugsområder og områder med drikkevandsinteresser. Dette skyldes, at disse interesser nærmest dækker alle arealer, der ikke er omfattet af særlige interesser eller har særlig værdi. Det kan derfor diskuteres, hvilken effekt sådanne udpegninger har. Desuden vil en vurdering og kvalificering af landskabet, som foreslået under afsnit 10.1.1, sammen med data omkring jordbonitet og grundvandsmagasiner mm. evt. kunne medføre en mere helhedsorienteret arealanvendelse. Derfor anser projektgruppen ikke placeringen af nye landbosætninger i jordbrugsområder og områder med drikkevandsinteresse som et problem.

32: I Frejlev i Aalborg Kommune startede i 1996 "Projekt Giftfri By", der havde til formål at stoppe brugen af gift og pesticider samt at komme med gode idéer til, hvordan området kunne gøres giftfrit. Ideen blev initieret på et borgermøde, hvor der blev nedsat en arbejdsgruppe. Senere gik Aalborg Kommune ind og støttede projektet på forskellig vis både med materielt, gode råd og med spørgeskemaundersøgelser mm. Ved bygrænsen til Frejlev står et skilt med: "Du kører nu ind i Projekt Giftfri By". Udover Aalborg Kommune har EU har ydet økonomisk støtte til projektet. [Dansk Center for Byøkologi, 2006]

10.5.2 NATUROMRÅDER

I bosætningsplanen blev de fleste naturområder sorteret fra under fase 2 i metoden for udpegningsplanen af egnede områder til bosætning. Dette skyldtes, at områderne var indeholdt i andre bindinger, som f.eks. §3-områder eller særlige naturområder. Den privatejede skov – Dyrekær – der i område 6₁ påtænkes udbygget med skov til boliger, er dog udpeget som et naturområde uden at være sorteret fra i fase 2. Idet skovboligerne er udlagt i en selvstændig plantet skov sikres også overensstemmelse med Vejle Amts retningslinie omkring naturområder, der bl.a. fastlægger en fri zonen på minimum 25 m mellem naturområder og byggeri op til disse. [Vejle Amt, 2005] For at sikre spredningsmulighederne for flora og fauna bør der i lokalplaner for skovboliger stå, at der kun må etableres levende hegn. Ud fra disse overvejelser bør det revurderes, hvorvidt naturområder bør medtages som definitive bindinger i metoden til udvælgelsen af egnede områder til bosætning. En kvalificering og vurdering af landskabet og naturen med brug af landskabskaraktermetoden vil sammen med data omkring flora og fauna muliggøre en mere nuanceret planlægning af disses brug pga. viden omkring områdernes sårbarhed.

10.5.3 KULTURMILJØ

Område 5₂ i bosætningsplanen er omfattet af kulturhistorisk interesse. Dette skyldes, at arealerne i sammenhæng med landsbyen Blirup som helhed viser, hvordan landsbyen blev placeret i forhold til landskabet. Imidlertid er der i dag ingen visuel kontakt mellem området og Blirup landsby. Derfor er den kulturhistoriske sammenhæng ikke opfattelig for almindelige mennesker (lægmænd), med mindre disse har et forhåndskendskab til området og specifikt kender baggrunden for kulturmiljøudpegningsplanen. Projektgruppen anser derfor ikke den konkrete placering af landbosætningen som et problem. Imidlertid er netop hensynet til kulturmiljøet også en af grundende bag ideen med nye landbosætninger. Det er derfor vigtigt at bevare kulturmiljøet. Med den nye Regionplan 2005 for Vejle Amt er områderne med kulturhistorisk interesse udvidet en del. Derfor vil hensynet til kulturmiljøet være en udfordring, som en del nye landbosætninger vil møde i Vejle Amt. Ud fra eksemplet i caseområdet vurderer projektgruppen, at ikke alle af de nyinddragede områder af kulturhistorisk interesse rent faktisk kan opfattes af den almindelige borger uden et betydeligt forhåndskendskab. Derfor foreslår projektgruppen:

At de udvidede områder med kulturhistorisk interesse revurderes.

11

Denne revurdering ville være oplagt i forbindelsen med den tidligere nævnte vurdering og kvalificering af det åbne land ved brug af landskabskaraktermetoden, se afsnit 10.1.1. Her vurderes netop også det oplevelsesmæssige aspekt. Imidlertid er det i metoden ikke fuldstændigt klart beskrevet, hvilke elementer det oplevelsesmæssige aspekt kan indeholde. Dette arbejdes der dog på, ifølge Vibeke Nellemaan, der er en af udviklerne bag metode. Projektgruppen foreslår derfor:

At kulturhistoriske værdier specificeres i redefineringen af det oplevelsesmæssige aspekt i landskabskaraktermetoden.

12

Under feltstudiet i fase 3 konstaterede projektgruppen også, at ikke alle bygninger med høj bevaringsværdi er sikret gennem planlægning. Dette skyldes i høj grad, at der kun for én af landsbyerne var udarbejdet en bevarende lokalplan, der også afgrænsede landsbyen. Derudover er de udpegede bevaringsværdier i Kommuneatlas Horsens først lige i dette forår blevet indarbejdet i kommuneplanen. Bevarende lokalplaner og indarbejdelse af kommuneplanatlasset i kommuneplanen er nødvendige tiltag, da kommuneatlasset ikke i sig selv har nogen retsvirkning. For at styrke hensynet til denne kulturarv foreslår projektgruppen:

At alle landsbyer afgrænses, at bygninger og sammenhænge kortlægges efter SAVE-metoden, og at der udarbejdes bevarende lokalplaner for landsbyer med bygninger og sammenhænge af høj bevaringsværdi, og for landsbyer der oplever stor efterspørgsel på boliger eller byggegrunde.

13

10.5.4 LANDSBYAFGRÆNSNING

I bosætningsplanen er det kun landsbyen Haldrup, der er afgrænset. Denne afgrænsning ændrede bosætningsplanen kun ubetydelig. Ideen med afgrænsningen af en landsby er også i tråd med projektgruppen idé bag bosætningsplanen, da en afgrænsning netop også gennemføres for at sikre karakteren af landsbyen. Anbefalingerne ovenfor omkring afgrænsning af alle landsbyerne vil derfor også kunne bidrage til sikring af landsbyernes skarpe skel i forhold til det omkringliggende landbrugsland.

10.5.5 LANDSPLANREDEGØRELSENS UDFORDRINGER

Landsplanredegørelsen indeholder fem pejlemærker, jf. afsnit 3.3.3. Disse er:

1. Der skal være forskel på land og by
2. Udviklingen skal komme hele Danmark til gode
3. Planlægningen skal basere sig på respekt for byernes identitet, naturen, miljøet og landskabet
4. Fysisk planlægning og investeringer i infrastruktur skal spille tæt sammen
5. Den fysiske planlægning skal være helhedsorienteret

Det er specielt pejlemærke 1, 3, 4 og 5 der er interessante i forhold til bosætningsplanen, da disse evt. kan tolkes som udfordringer for planens virkeliggørelse. Hvad angår pejlemærke 1 og 3, er indholdet af disse allerede diskuteret i afsnit 10.1.1 under statens udmeldinger til regionplanrevisionen. Som det der fremgår, er disse pejlemærker ikke problematiske for projektgruppens bosætningsplan, men snarere understøttende, idet de er i overensstemmelse med grundidéen bag planen.

Pejlemærke 4 kan betragtes som en udfordring for nye landbosættninger, da dette alt andet lige vil kræve investeringer i nye infrastrukturanlæg. Imidlertid er der gennem udvælgelsen af bosætningsområderne også lagt vægt på minimering af udgifterne i forhold til infrastrukturanlæg, da områder længst væk fra eksisterede veje er sorteret fra, hvis der var ligeså egnede områder tættere på vejene. For at imødekomme at investeringerne i infrastruktur udnyttes optimalt, bør der indgå en vurdering af skolekapacitet mm., før der planlægges arealudlæg til nye boliger. Dette har projektgruppen ikke medtaget i udarbejdelsen af bosætningsplanen, ligesom projektgruppen også har valgt at afgrænse

sig fra beregninger af befolkningsudviklingen og dermed bolig efterspørgslen. Grunden til disse afgrænsninger er, at projektgruppen ønsker at fremkomme med et idéoplæg til en ny måde at planlægge for bosætning i de bynære landdistrikter, snarere end at bruge tid og kræfter på almene byplanmæssige overvejelser omkring befolkningsudvikling og skolekapacitet. Det er klart, at en virkeliggørelse af bosætningsplanen vil kræve overvejelser omkring efterspørgsel og skolekapaciteten for det konkrete område. Imidlertid prioriterer projektgruppen bevarelsen af de eksisterende landsbyers karakteristika og dermed autenticitet højere end hensynet til infrastrukturelle investeringer. Dette er absolut en svaghed ved hele bosætningsplanen, men en svaghed der bedst lader sig diskutere i forhold til de konkrete forhold. Dvs. det er svært at vide, hvor meget større udgifterne til f.eks. byggemodning vil være for en ny landbosætning i forhold til en udvidelse af en eksisterende landsby – det afhænger af tilstanden og tilstedeværelsen af infrastruktur i landsbyen i forvejen.

Det kan diskuteres, hvorvidt det femte pejlemærke er en udfordring for bosætningsplanen. På den ene side, er der jo de ovennævnte infrastrukturelle investeringer, som bosætningsplanens landbosætninger ikke tager hensyn til. På den anden side bygger ideen bag landbosætningerne på hensyn til landskabet, naturen og kulturværdien – her specielt i de eksisterende landsbyer. Det er derfor et spørgsmål om holdning og prioritering af bæredygtighedsbegrebets tre aspekter, der afgør, hvorvidt pejlemærke 5 er en udfordring for bosætningsplanen. Ligeledes kan lokale og geografiske forhold spille ind i forhold til vurderingen af dette. Imidlertid er formålet med pejlemærket i landsplanredegørelsen at sikre et samspil mellem byer og mellem land og by, samt at der tænkes i større helheder, også hvad angår landskab og naturbeskyttelse [Miljøministeriet, 2006a]. Dette må bosætningsplanen og denne rapport siges at gøre, idet planen og rapporten er et eksempel på, hvordan hele det bynære landskab kan analyseres og anvendes flersidigt. Projektgruppens analyse af landsbyer og de bynære landdistrikter samt principperne og koncepterne for landbosætninger finder projektgruppen sammenlignelig med indholdet af det projekt, som Miljøministeriet foreslår gennemført for yderområderne, jf. følgende citat:

“For at styrke den kommunale planlægning for udvikling i landsbyerne vil Miljøministeriet igangsætte et projekt, der skal belyse landsbyernes roller i de nye kommuner, og analysere barrierer for landsbyernes udvikling samt diskutere strategier for udvikling, baseret på de særlige kvaliteter, de enkelte landsbyer rummer. På baggrund af projektet vil det blive vurderet, om der er brug for at differentiere planlægningen og udbygningsmulighederne i landdistrikternes landsbyer i kommuneplanstrategier og regionale udviklingsplaner.” [Miljøministeriet, 2006a, s. 67]

Som det fremgår af citatet, er Miljøministeriet klar over, at specielt yderområderne kan behøve differentieret lovgivning og nye muligheder for at sikre en udvikling. Derudover fremgår det af citatet, at landsbyernes roller i de nye kommuner bør medtænkes som en aktiv del af de nye kommune- og regionale udviklingsplaner. Foranlediget af dette foreslår projektgruppen derfor:

At der gennemføres et fuldskala forsøg i et bynært landdistrikt, der kan teste og videreudvikle ideen med nye landbosætninger i det åbne land.

14

Et forsøgsprojekt i virkeligheden vil også belyse de mere specifikke juridiske detaljer, som denne rapport ikke formår.

10.6 ER ÆNDRINGERNE REALISTISKE?

I tabel 10.2 er oplistet de forskellige forslag til lovændringer mm., som projektgruppen foreslår med udgangspunkt i de udfordringer, som bosætningsplanen møder. Tabellen

ANBEFALINGER / ÆNDRINGER		ANBEFALET I FORHOLD TIL	
1	At der i forbindelse med udarbejdelsen af kommuneplanerne for de nye storkommuner sker en vurdering og kvalificering af det åbne land i kommunerne, således at dette indgår som en samlet enhed på lige fod med byerne.	Statens udmeldinger til regionplanrevisionen	PLANLOVENS UDFORDRINGER
2	At der i planloven indskrives en bestemmelse om, at plangrundlaget for det synlige åbne land opdateres vha. landskabskaraktermetoden senest i år 2013.		
3a	At der udarbejdes en strategi for landbosætninger med en 30 års tidshorisont.	Landzonebestemmelserne	
3b	Landbosætningerne udlægges i noget, der kaldes landbosætningsområder. Dette er en ny zonebetegnelse, der tænkes indarbejdet i planloven og som har specifikke krav i forbindelse med lokalplanarbejdet.		
4	Minimumsindhold af lokalplaner for landbosætninger		
5	At der udskrives en konkurrence om udviklingen af koncepter for landbosætninger.	Kystnærhedszonen	
6a	At der i planloven indskrives, at kommunerne skal inddele kystnærhedszonen i forskellige zoner, som Nordjyllands Amt.		
6b	At der fra statens side udarbejdes en vejledning i dette, således at zoneringsen fremstår ens i de forskellige kommuner.		
7	At skov til boliger bør udløse støtte, da en sådan skov både vil fremme det rekreative element i skovlovens "bæredygtig skovdrift" og samtidig bidrage til at værne om de eksisterende skove og udvide skovarealet. Støtten bør være mindre end støtten til skov af almindelig offentlig formål, da skov til boliger alt andet lige bliver af mere privat karakter, da boligejerne skal have et vist privatrum.	Skovloven	ØVRIG RELEVANTE LOVE
8	Jordbrugspareller skal udlægges i umiddelbar tilknytning til mindre bebyggelser, dvs. landsbyer med mindre end 1.500 indbyggere eller landbosætninger. Det skal tilstræbes, at udbygningen tilgodeser principperne om sammenhængende bebyggelse.	Landbrugsloven/ jordbrugspareller	
9	At der indsættes en dispensationsmulighed fra afstandskravene for jordbrugspareller, når landskabet danner et naturligt skel mellem byen og det åbne land.		
10	At landsbyen afgrænses, og at der via aftaler sikres, at der oprettes servitutter imod brug af ukrudtsbekæmpelsesmidler mm. så landsbyen kan blive giftfri, eller at kommunen opkøber jorden til landsbyudvidelsen og dermed selv via servitutter sikrer sig en bæredygtig haveplejning mm.	Særlige drikkevandsinteresser	REGIONPLANERNES OG LANDSPLANREDEGØRELSE 2006
11	At de udvidede områder med kulturhistorisk interesse revurderes.	Kulturmiljø	
12	At kulturhistoriske værdier specificeres i redefineringsen af det oplevelsesmæssige aspekt i landskabskaraktermetoden.		
13	At alle landsbyer afgrænses, at bygninger og sammenhænge kortlægges efter SAVE-metoden, og at der udarbejdes bevarende lokalplaner for landsbyer med bygninger og sammenhænge af høj bevaringsværdi, og for landsbyer der oplever stor efterspørgsel på boliger eller byggrunde.		
14	At der gennemføres et fuldskala forsøg i et bynært landdistrikt, der kan teste og videreudvikle ideen med nye landbosætninger i det åbne land.	Landsplanredegørelsen	

Tabel 10.2: Liste over de generelle anbefalinger til lovgivningen og planudarbejdelsen mm., som projektgruppen foreslår på baggrund af bosætningsplanen for caseområdet. Numrene i tabellen referer til anbefalingernes numre i overstående afsnit. De mørkegrå anbefalinger er lovgivningsmæssige ændringer, mens de lysegrå anbefalinger er anbefalinger til danske kommuners planlægning. De restrende anbefalinger knytter sig til planlægningen på det nationale niveau eller i statslige planlægningsinstitutioner.

indeholder dog kun de anbefalinger, der er nye i forhold til den eksisterende lovgivning og planpraksis samt de anbefalinger, der har mere generel karakter, dvs. er brugbare for de fleste danske kommuner. Derfor er f.eks. et forslag om reduktion af skovbyggelinien til 150 m for et bestemt område ikke medtaget, da dette er en casespecifik anbefaling og idet sådanne reduktioner allerede gennemføres nogle steder.

Nedenfor diskuteres, hvorvidt anbefalingerne er realistiske. Denne diskussion tager udgangspunkt i figur 10.1, der viser, hvordan implementeringen af nye tiltag kan møde forskellige udfordringer (hurdler).

Figur 10.1: Forskellige udfordringer (hurdler) som implementeringen af anbefalingerne kan møde. Der vil ofte være sammenhæng mellem de forskellige hurdler. F.eks. kan en politisk modstand udspringe af en kognitiv hurdle og den motivationsmæssige hurdle være begrundet i begrænsede ressourcer. Frit fra [Kim og Mauborgne, 2005]

10.6.1 DE LOVGIVNINGSMÆSSIGE ANBEFALINGER

Implementeringen af de lovgivningsmæssige anbefalinger vil i høj grad møde kognitiv og politisk modstand. Dette skyldes, at anbefalingerne forsøger at gøre bosætningsplanen mulig, og at bosætningsplanen bryder med den hidtidige anvendelse af det åbne land i forhold til bosætning. Den kognitive hurdle handler med andre ord om den hidtidige planlægningstradition, hvor der planlægges i forhold til det eksisterende bymønstre, kollektiv trafik mm. Den politiske hurdle omhandler også modstanden fra landbrugets interesseorganisationer, der med stor sandsynlighed vil arbejde imod nye landbosættninger, da dette kan medføre forøgede krav til landbruget f.eks. i form af restriktioner om gyllespredning o.l. Ressourcemæssigt vil gennemførelsen af anbefalingerne ikke kræve store udgifter, da der blot er tale om mindre tilføjelser eller ændringer i eksisterende lovtekster. Motivationsmæssigt kan anbefalingerne om lovændringer møde modstand fra kommunale embedsfolk, da disse evt. ikke ønsker øgede krav i forhold til deres planlægning. Specielt anbefalingen omkring opdateringen af datagrundlaget for planlægning af det åbne land ved brug af landskabskaraktermetoden kan tænkes at møde stor motivationsmæssig og politisk modstand fra kommunerne. Dette skyldes, at der i dag er metodefrihed i kommunerne, og at decentraliseringen af planlægningen netop lægger op til lokale løsninger. En lovændring, der går imod dette, vil derfor bryde med decentraliseringsprincippet. Derudover vil den motivationsmæssige hurdle også hænge sammen med de begrænsede ressourcer. Langt de fleste kommuner har i dag allerede begrænsede ressourcer og står overfor en stor udfordring i forhold til at overtage amternes planlægning. Det kan derfor være et problem at sikre ressourcer til en opdatering af data, da dette er endnu en ny opgave.

10.6.2 ANBEFALINGER TIL DE DANSKE KOMMUNER

Anbefalingerne til de danske kommuner vil generelt møde modstand i forhold til de begrænsede ressourcer. Dette skyldes, at kommunerne i dag er presset økonomisk og derfor ikke har tid, personale og økonomi til at gennemføre f.eks. en afgrænsning af alle landsbyerne i en kommune. Derudover kan anbefalingerne møde politisk modstand netop pga. det ressourcemæssige problem. Til den politiske hurdle hører også modstanden fra borgere, der f.eks. ikke ønsker deres landsby afgrænset eller en bevarende lokalplan udarbejdet af frygt for begrænsninger af deres handlefrihed. Gennemførelsen af anbefalingerne kan møde motivationsmæssig modstand, hvis nye opgaver pålægges en medarbejder, der ikke har interesse for disse. F.eks. kan en ældre medarbejder måske være svær at motivere i forhold til nye arbejdsopgaver, hvis dette vil kræve en betydelig faglig opdatering. Anbefalingerne til de danske kommuner vil højst sandsynlig ikke møde kognitiv modstand. Dette skyldes, at anbefalingerne omhandler en større kvalitet i planlægningen. Dog vil et samarbejde imellem flere kommuner omkring en vurdering og kvalificering af landskabet kræve ens forståelse af detaljeringsgraden og måden at tolke de forskellige elementer på, samt til en vis grad en ens politisk opbakning.

10.6.3 ANBEFALINGER TIL DET NATIONALE PLANNIVEAU

Anbefalingerne til det nationale planniveau kan møde kognitiv modstand, da der igen er en anbefaling, der går imod den hidtidige plantradition. Modsat er de øvrige anbefalinger, omkring videreudvikling af landbosætningskonceptet og udarbejdelse af vejledning mm. en kvalificering af planlægningen, og vurderes derfor ikke at møde kognitiv modstand. Der er dog stor sandsynlighed for, at anbefalingerne møder modstand pga. den ressourcemæssige hurdle, da gennemførelsen af en konkurrence, udarbejdelse af en vejledning, et fuldskala projekt samt til dels specificeringen af kulturværdier i landskabskaraktermetoden alle er tiltag, der kræver økonomiske midler både i form af personer, tid og økonomisk støtte. Den politiske hurdle vil ikke være udtalt med undtagelse af anbefalingen omkring et fuldskala projekt, da dette hænger sammen med den kognitive modstand imod en ny plantradition. Motivationsmæssigt vil der højst sandsynlig ikke være den store modstand imod anbefalingerne, med mindre der ikke afsattes økonomiske midler til gennemførelse af disse.

På baggrund af det udarbejdede forslag til en bosætningsplan i kapitel 9, samt den mere casespecifikke vurdering, opstilles der i dette kapitel forskellige anbefalinger i forhold til virkeliggørelsen af bosætningsplanen. Anbefalingerne relaterer sig primært til lovgivningen, men også ændring af kommunernes planpraksis og nye initiativer på det nationale planniveau foreslås. Sidst i kapitlet vurderes, hvorvidt det er realistisk, at anbefalingerne efterkommes. Her er det klart, at især de lovgivningsmæssige ændringer kan møde kognitiv og politisk modstand, da projektgruppen med bosætningsplanen foreslår en ny planlægningspraksis for bosætning i det åbne land. I næste kapitel opsamles hele rapporten og der kommenteres på, hvorvidt den opstillede problemformulering besvares. Derudover diskuteres validiteten af rapportens resultater.

KAPITEL 11

KONKLUSION

I dette kapitel opsamles hovedkonklusionerne fra rapporten og dermed besvares den initierende problemstilling i kapitel 1 og problemformuleringen i kapitel 4.

I denne rapport er det klarlagt, at nogle mennesker har et ønske om at bo på landet, og at denne tendens højst sandsynligt vil fortsætte i fremtiden. Tendensen er især udbredt tæt på større byer, og derfor arbejdes der med en plan for bosætning i et bynært landdistrikt, nærmere betegnet i Horsens Kommune. Som lovgivningen og planpraksis ser ud i dag, er der nogle forhindringer for bosætning på landet – dette omhandler rapporten også.

11.1 MOTIVATIONSFAKTORER OG BOSÆTNINGSTRENDS

Før der kan udarbejdes en plan for bosætning i et bynært landdistrikt, og dermed gives et svar på, hvor og hvordan en sådan bosætning bør foregå, er det nødvendigt at få fastlagt, hvilke ønsker folk har til bosætningen, og hvilke trends der findes for bosætning på landet. Dette fremgår også af den initierende problemstilling i kapitel 1. Der er forskellige grunde til at folk flytter på landet. I kapitel 2 er der bl.a. opstillet en liste af motivationsfaktorer efter input fra forskellige kilder. De vigtigste af motivationsfaktorerne, dvs. dem der er nævnt i flest kilder, er:

- Ro
- Lave priser på boliger og grunde (mulighed for drømmebolig)
- Udsigt
- Naturen (vand, strand, skov, have, dyr)
- Mulighed for pladskrævende aktiviteter (dyrehold, golf)

Disse motivationsfaktorer er af forskellig karakter, da ro har en social karakter, mens de resterende er af fysisk karakter. Det er primært de fysiske motivationsfaktorer planlægningen kan tage hånd om, da boliger f.eks. kan placeres således, at der er udsigt og natur i nærheden. Der kan dog også være nogle ulemper ved at flytte på landet, f.eks. kan der være lugtgener, mentalitetsforskelle, tung landbrugstrafik, manglende offentlig transport og dermed kan det være nødvendigt at have to biler.

Der findes forskellige former og muligheder for bosætning i landdistrikterne. Disse er

beskrevet i kapitel 2. Nogle bosætningsformer har social karakter, som f.eks. økologiske bofællesskaber og andre mere individuelle, f.eks. jordbrugsparceller. Samlet set er der beskrevet følgende muligheder for boliger på landet i kapitel 2: Jordbrugsparceller, skovboliger, havekulturbyen, ombygning af gamle landbrugsejendomme til lejligheder samt økologiske bofællesskaber.

11.2 PLAN FOR BOSÆTNING I CASEOMRÅDET

Det ene formål med denne rapport er, at udarbejde en plan for bosætning i et caseområde og dermed svare på den ene del af problemformuleringen i kapitel 4: Hvor og hvordan bør bosætning i de bynære landdistrikter i Horsens Kommune foregå? Horsens Kommune er valgt, som casekommune, og den nordøstlige del af kommunen udgør det specifikke caseområde, se kortbilag 1.

For at finde frem til de bedste lokaliteter til bosætning i caseområdet har projektgruppen udarbejdet en metode, som beskrevet i kapitel 5. Denne metode består af fem faser, hvor den første fase giver baggrundsviden om caseområdet vha. et dokumentstudie og et interview og danner dermed udgangspunkt for udførelsen af de andre faser. I denne fase undersøges caseområdet mht. landskabselementer, miljøfaktorer og arealanvendelsesinteresser. Det valgte caseområde i Horsens Kommune er kendetegnet ved at være et bakket morænelandskab, som hovedsageligt anvendes til jordbrug. Der er seks landsbyer spredt i området, som også indeholder to hovedgårde, hvoraf der til den ene er tilknyttet et herregårdslandskab. Omkring halvdelen af caseområdet ligger i kystnærhedszonen og i den sydlige del af området ligger indsøen Nørrestrand. Området gennemløbes af to større veje, to elledninger og en jernbane.

I fase 2 frasorteres dele af caseområdet vha. en række definitive kriterier, som inddeles i anlæggets og landskabets krav til bosætningerne. Eksempler på anlæggets krav er, at boligerne ikke skal placeres i våde områder, og at bosætningerne bør have: Nærhed til natur, udsigt og ro. Landskabets krav er defineret ud fra projektgruppens intention om, at der i nogle områder ikke bør opføres nye bosætninger. Kravene fra landskabet kan overordnet opdeles i to hensyn: Hensyn til den biologiske mangfoldighed og hensyn til menneskers rekreation og sundhed. Resultatet af den anden fase er en afgrænsning af mindre delområder i caseområdet, som studeres nærmere igennem et feltstudie. Delområderne i caseområdet ses på kortbilag 2. Landsbyerne i caseområdet frasorteres ikke, da disse kræver en individuel vurdering, som først foretages i fase 3 og 4.

Metodens tredje fase består af et feltstudie, hvor der foretages en rumlig-visuel analyse for at finde egnede områder til bosætning. Til systematisering og dokumentering af feltstudiets observationer benyttes checklister. Dataene fra feltstudiet anvendes derefter til kvalificeringen af områderne og landsbyerne i caseområdet. En blank checkliste findes i bilag II. I projektgruppens arbejde med bosætningsplanen for caseområdet er feltstudiet den primære informationskilde, da det kun igennem dette feltstudie er muligt at få et ordentligt indtryk af caseområdet og udvælge de egnede områder til bosætning, der er det sidste fase i analysen – metodens fase 4. De egnede områder til bosætning kan ses på kortbilag 3. Fase 5 – metodens sidste fase – er selve udarbejdelsen af planen for bosætning i caseområdet. I denne fase prioriteres de egnede arealer og landsbyer i caseområdet, så kun de bedst egnede medtages i bosætningsplanen. På denne måde finder projektgruppen frem til, hvor bosætning i de bynære landdistrikter i caseområdet bør foregå. Den samlede plan for bosætning i caseområdet ses på kortbilag 4. Udarbejdelsen af planen bygger på nogle kriterier for udvælgelse af landsbyer og områder til landbosætninger samt nogle principper for udformningen af bebyggelserne.

11.2.1 UDBYGNING AF LANDSBYER

Tre af de seks landsbyer i caseområdet er medtaget i bosætningsplanen. Disse landsbyer er valgt ud fra tre kriterier: Landsbyens autenticitet, udsigten fra landsbyen og landsbystrukturens robusthed. Udbygningen af landsbyerne er hovedsagelig huludfyldning udtagen én af udbygningerne i Haldrup, som er en reel udbygning, da der her skal anlægges nye veje. De tre landsbyer, der er en del af planen for bosætning i caseområdet, er Haldrup, Serridslev og Nebel, og der er plads til hhv. 14, syv og otte boliger. Udbygningen af landsbyerne bør efter projektgruppens mening udføres efter nogle principper, som tilsammen skal bevare autenticiteten og landsbyens karakter. Principperne er inspireret af den historiske udvikling af landsbyerne i kapitel 2 og plantraditionen beskrevet i kapitel 3. Disse principper er, at der skal sikres, at:

- Skel mellem det åbne land og landsbyen opretholdes, hvis det ikke er tydeligt i forvejen, bør det understreges med udbygningen
- Nye bygninger i landsbyen skal holdes i samme stil og størrelse som de eksisterende
- Gamle gårdanlæg skal bevares, evt. ved at ombygge gårdene til boliger
- Bevaringsværdige sammenhænge og bygninger med høj bevaringsværdi, som beskrevet i kommuneatlas, bør sikres i planlægningen
- Udbygning af en landsby bør følge eksisterende vejstrukturer, eller være en naturlig forlængelse, og være tro mod landsbystrukturen

Udbygningen af landsbyerne bør tilrettelægges således, at mulighederne for huludfyldning benyttes først og derefter kan arealerne til en mere reel udbygning ibrugtages.

11.2.2 LANDBOSÆTNINGER

Udover udbygning af landsbyer indeholder planen for bosætning i caseområdet også områder til bosætning i det åbne land, disse kaldes landbosætninger. Til prioriteringen af de egnede områder, fundet i fase 4, benyttes følgende kriterier: Udsigt fra området, nærhed til natur, områdets størrelse, vejadgang til området, mulighed for bebyggelse uden indsigt fra omkringliggende landsbyer samt mulighed for klart skel mellem den nye boligenklave og det åbne land. På baggrund af disse kriterier er tre områder udvalgt til landbosætning.

Som en del af bosætningsplanen udarbejdes bebyggelsesplaner for de tre områder. Dog er der udarbejdet to bebyggelsesplaner for et af områderne, idet projektgruppen fandt frem til to lige attraktive forslag til bosætning i dette område. Til udarbejdelsen af bebyggelsesplanerne har projektgruppen på baggrund af kapitel 2 og 3 opstillet følgende principper:

- Tilpasning til terræn
- Udsigt fra boligerne
- Tilpasning til eksisterende bebyggelse i området
- Bebyggelsen placeres langs vejen, ligesom i de eksisterende landsbyer
- Vejadgang til området
- Mulighed for bebyggelse uden indsigt fra omkringliggende landsbyer
- Mulighed for klart skel mellem den nye boligenklave og det åbne land

FIRE KONCEPTER FOR LANDBOSÆTNINGER

Planerne for bebyggelse i de tre områder er meget forskellige, idet hvert område er planlagt ud fra et koncept. Således indeholder et område (4₁) enfamiliehuse udformet som udsigtsboliger og jordbrugsparceller, der ligger tæt omkring to vejforløb. Et andet område (5₂) er "det nye Munksøgård", hvor boligerne er placeret i små enheder bestående af tre længer med tre boliger i hver. Til det sidste område (6₁) er der to forskellige bebyggelsesplaner, en med konceptet husmandsudstyknings, bestående af jordbrugsparceller og en anden med konceptet skovboliger. Projektgruppen har således udarbejdet fire koncepter for landbosætninger i det bynære landdistrikt i caseområdet. Oprindeligt var det projektgruppens intention at opstille en rækkefølge eller udbygningstakt for udbygningen af landbosætningerne i bosætningsplanen. Resultatet med de fire koncepter har imidlertid fået projektgruppen på andre tanker. Dette skyldes, at hvis de tre landbosætninger opføres på samme tid og af samme bygherre, vil det være lettere at kvalificere forskelligheden af landbosætningerne. Samtidig vil udbuddet af forskellige koncepter på samme tid medføre, at der er mulighed for at vælge et koncept, der passer til køberens livsstil.

11.3 REALISERING AF PLANEN

Det andet formål med rapporten, som beskrevet i kapitel 4, er at finde frem til hvilke lovgivnings- og planlægningsmæssige udfordringer planen for bosætning møder og komme med forslag til ændringer, som muliggør en realisering af planen. Som beskrivelsen i kapitel 3 viste, er der flere lovbestemmelser samt politiske udmeldinger, som forhindrer eller vanskeliggør bosætning i landdistrikterne. Opsummerende findes disse bestemmelser i: Planloven, Naturbeskyttelsesloven, Skovloven og Landbrugsloven, samt politiske udmeldinger i Landsplanredegørelsen og Statens interesser i regionplanrevisionen. For at kunne realisere bosætningsplanen er det i nogle tilfælde nødvendigt at ændre lovgivningen. Som beskrevet i kapitel 10, er de fundne udfordringer, og dermed også forslagene til ændringer, generelle, idet der tages udgangspunkt i den nationale lovgivning. Det er dermed ikke sagt, at listen med udfordringer i denne rapport, er udtømmende, idet der kan være andre udfordringer i andre områder. F.eks. gælder udfordringerne fra kystnærhedszonen ikke midt i landet. De generelle anbefalinger og ændringsforslag kan overordnet opdeles i tre grupper: Lovgivningsmæssige anbefalinger, anbefalinger til de danske kommuner og anbefalinger til det nationale planniveau.

11.3.1 ANBEFALINGER TIL LOVGIVNINGEN

Anbefalingerne til ændringer af lovene henvender sig, som tidligere nævnt, til Planloven, Skovloven og Landbrugsloven. Ændringer til Planloven omhandler hovedsageligt oprettelsen af en ny zone, landbosætningsområder, hvori landbosætninger placeres, og hvor der mht. lokalplanlægning gælder nogle helt specifikke krav. I forbindelse med udarbejdelse af lokalplaner anbefales det også, at der udarbejdes bevarende lokalplaner for landsbyer med bygninger og sammenhænge af høj bevaringsværdi, således at disse bevares. Det er projektgruppens erfaring, at der er forskel på de områder, der er omfattet af kystnærhedszonen. Derfor anbefaler projektgruppen, at det i Planloven præciseres, at kommunerne skal inddele kystnærhedszonen i forskellige sårbarhedszoner. Den sidste anbefaling til Planloven er en tilføjelse om, at plangrundlaget for den synlige del af det åbne land opdateres vha. landskabskaraktermetoden.

I forhold til Skovloven er der én anbefaling. Denne henvender sig dog ikke direkte til

Skovloven, men til de støtteordninger der findes i forbindelse med denne lov. Anbefalingen er, at plantning af skov til boligformål, dvs. skovboliger, bør udløse en økonomisk støtte ligesom plantning af anden skov. Denne støtte bør dog være mindre end de andre støtteordninger, da skov til boliger alt andet lige vil få en mere privat karakter end øvrige støtteberettigede skovprojekter.

Anbefalingerne til Landbrugsloven, er heller ikke direkte til loven, men til cirkulæret om jordbrugsparceller. For at gøre det muligt at anlægge jordbrugsparceller i landbosætningsområderne skal en af retningslinierne omformuleres, således at det ikke kun er muligt at anlægge jordbrugsparceller i forbindelse med landsbyer, men også i landbosætninger. I forbindelse med jordbrugsparceller i de bynære landdistrikter er det også nødvendigt at ændre retningslinien eller tilføje en dispensationsmulighed fra retningslinien om, at der ikke må udlægges jordbrugsparceller indenfor 5 km af et egnscenters bygrænse.

11.3.2 ANBEFALINGER TIL DE DANSKE KOMMUNER

For at sikre en sammenhængende planlægning for landbosætninger i kommunerne anbefaler projektgruppen, at kommunerne udarbejder en strategi for nye landbosætninger med en tidshorizont på 30 år. På denne måde kan det sikres, at der bliver en maksimumsgrænse for antallet af landbosætninger, og at det åbne land fortsat kan opleves som åbent. I denne forbindelse anbefales det også, at der i kommuneplanerne foretages en vurdering og kvalificering af det åbne land, så dette kommer til at indgå som en samlet enhed på lige fod med byerne. Hvis der ønskes udbygning af landsbyer, som ligger i områder med særlige drikkevandsinteresser, anbefaler projektgruppen, at kommunerne laver aftaler, således at landsbyerne bliver giftfri. Dette kan f.eks. være igennem servitutter på de nye grunde. Da Vejle Amt har udvidet områderne med kulturmiljø i den nye regionplan, og da grunden til denne udvidelse ikke altid er helt tydelig, anbefaler projektgruppen, at kommunerne revurderer disse udpegninger.

11.3.3 ANBEFALINGER TIL DET NATIONALE PLANNIVEAU

Til det nationale planniveau har projektgruppen fire anbefalinger. Den ene hænger sammen med anbefalingen om, at kystnærhedszonen inddeles i mindre zoner. Anbefalingen er, at der fra statens side udarbejdes en vejledning om inddelingen af kystnærhedszonen, så denne foretages ens over hele landet. En anden anbefaling er til udarbejdelsen af en vejledning om landskabskaraktermetoden. Her anbefaler projektgruppen, at de kulturhistoriske værdier specificeres, når det oplevelsesmæssige aspekt redefineres. De sidste to anbefalinger omhandler hhv. udskrivelse af en konkurrence om udvikling af koncepter til landbosætninger og gennemførelse af et forsøg i fuld skala. På disse måder kan tanken om landbosætninger udvides, og meget specifikke udfordringer f.eks. fra lovgivningen kan tackles i virkeligheden til gavn for efterfølgende projekter.

11.4 REFLEKSION OVER RESULTATERNE

I nedenstående afsnit diskuteres rapportens resultater i forhold til indflydelsen af afgrænsningerne, validiteten af resultaterne og pålideligheden af undersøgelsen.

11.4.1 AFGRÆNSNINGERNES INDFLYDELSE PÅ RESULTATERNE

I rapporten foretages forskellige afgrænsninger. Den første er afgrænsningen til at arbejde med bosætning i de bynære landdistrikter. Denne afgrænsning har betydning for rapportens resultater, idet den forudsættede efterspørgsel for nye landbosætninger ikke kan overføres til f.eks. yderområderne i Danmark. Dette skyldes, at det i yderområderne alene er motivationsfaktorerne ved at flytte på landet, der tiltrækker bosættere, da det her ikke er muligt at kombinere by- og landlivet. I yderområderne kunne rapportens resultater i form af principper for landbosætninger mv. godt benyttes, men der bør være opmærksomhed på, at de eksisterende landsbyer ikke forsømmes pga. opførelse af landbosætninger.

En anden afgrænsning, der har betydning for rapportens resultater, er valg af case og caseområde. I kapitel 4 forklares, at der vælges en typisk case, således at resultaterne fra casen kan generaliseres til andre lignende områder – dvs. bynære landdistrikter. Imidlertid er der efter gennemførelsen af analysen flere forhold, hvorved casen kan adskille sig fra de fleste bynære landdistrikter. F.eks. er der i casen ingen erhvervs- og skovrejsningsområder eller støjende aktiviteter. Derudover er der fra caseområdet udsigt til Nørrestrand og Horsens Fjord. Disse store muligheder for vandudsigt er ikke typiske for de fleste bynære landdistrikter. Derfor er rapportens resultater influeret af de casespecifikke forhold i forbindelse med udvælgelsen af områder til landbosætninger. Dette skyldes, at det i andre mindre attraktive områder vil være nødvendigt at benytte et andet sæt udsigtsparametre for at sikre, at der kan findes egnede områder. Med andre ord lægger metoden bag rapporten op til, at der altid kan findes egnede områder, da udsigtsparametrene er vagt defineret. Dermed kan det diskuteres, om det altid er de bedste områder, som udvælges ved brug af metoden, eller om det blot bliver en form for "højeste fællesnævner" afhængigt af områdeafgrænsningen. Imidlertid kan det diskuteres, hvorvidt dette er dårligt, for forskellige landskaber har forskellige værdier, der er svære at prioritere. Og bør dette overhovedet gøres? Caseområdets specifikke interesseforhold og placering har ligeledes indflydelse på rapportens resultater. F.eks. kan der i et andet caseområde være yderligere interessekonflikter end eksemplificeret gennem casen. Derfor skal rapportens resultater i forhold til anbefalingerne til lovgivningen mm. ikke forstås som udtømmende, men som et eksempel på udfordringer som virkeliggørelsen af landbosætningsprojekter højst sandsynligt vil møde. Mht. caseområdets placering er rapportens resultater også afhængig af, hvilket amt caseområdet er beliggende i. F.eks. ville anbefalingen omkring opdelingen af kystnærhedszonen ikke have været relevant, hvis caseområdet lå i Nordjyllands Amt, hvor denne opdeling allerede foretages i dag.

Den metodiske afgrænsning til kun at gennemføre en lokaliseringsanalyse for bosætning har indflydelse på rapportens resultater, da der dermed ikke er sikkerhed for, at de udvalgte områder til landbosætning ikke kolliderer med andre anvendelsesønsker, end de eksisterende jordbrugsmæssige. Denne svaghed forsøger projektgruppen imidlertid at tage hånd om i rapportens anbefalinger til lovgivningen, idet der foreslås gennemført en vurdering og kvalificering af landskabet, der kunne danne baggrund for en sådan egnethedsanalyse sammen med mere specifikt data, f.eks. omkring biologiske forhold.

Projektgruppen afgrænser sig også fra beregning af det specifikke boligbehov. Dermed er der risiko for, at rapportens bosætningsplan bør revurderes i forhold til f.eks. skolekapacitet og udbygningstakt³³. Imidlertid ønsker projektgruppen med bosætningsplanen primært at komme med et konkret forslag til bosætning i et bynært landdistrikt, der kan danne

33: Havde projektgruppen været en del af en kommunal forvaltning, havde det været naturligt som det næste skridt inden videreudvikling af bosætningsplanen, at udarbejde konsekvensberegninger for forskellige kommunale sektorer, som f.eks. økonomi, infrastruktur, børn og ældre mm.

udgangspunkt for en diskussion af lovgivningen på dette område. Det andet formål med undersøgelsen er derfor afgørende i forhold til denne afgrænsning. Det samme gælder afgrænsningen fra det specifikke niveau, hvilket gør implementeringen af bosætningsplanen lidt usikker. Ved at holde fokus på det mere generelle niveau sikres dog mulighed for diskussion af de mere generelle udfordringer, jf. kapitel 10.

11.4.2 RESULTATERNES VALIDITET

Projektgruppen forsøger at sikre gyldige resultater ved triangulering både af data og metoder i undersøgelsen. F.eks. anvendes der både kortdata, observationsresultater og dokumenter i analysen af caseområdet. Ligeledes anvendes forskellige metoder, da analysens fase 1 og 2 bygger på en dokumentanalyse af planer, kommuneatlas og kort, mens der i fase 3 – feltstudiet – foretages en rumlig-visuel analyse af landsbyerne og delområderne. Validiteten af rapportens resultater forsøges ligeledes sikret gennem præsentation af rapportens initierende og endelig problemformulering, måden hvorpå denne tænkes besvaret, samt tolkningen af feltstudiets resultater. Med andre ord gennem en sikring af den røde tråd i denne rapport. Et tredje forhold, der netop tages for at imødegå gyldigheden af rapportens resultater, er valget om at tage udgangspunkt i en case – et eksempel. Dette gøres for at sikre at diskussionen af lovgivningen og mulighederne for landbosætninger tager udgangspunkt i konkrete og praktiske udfordringer og ikke i hypotetiske problemstillinger.

11.4.3 EN PÅLIDELIG UNDERSØGELSE?

I forhold til pålideligheden af rapportens resultater forsøger projektgruppen med opstilling og forklaring af den benyttede metode at give mulighed for, at andre kan gentage analysen. Dog skal det kommenteres, at feltstudiets rumlig-visuelle analyse altid vil have et vist præg af subjektivitet. Imidlertid prøver projektgruppen at tage hånd om dette problem ved for det første at forklare den bagvedliggende baggrundsviden omkring bosætning i landdistrikterne og for det andet ved f.eks. at gøre brug af checklister. Ligeledes gennemfører projektgruppen også analysen sammen (dvs. 2 personer), hvorved analysen bliver et resultat af flere personers rumlige og visuelle indtryk. Analysen af de forskellige delområder og landsbyer udføres også på samme måde og i et koncentreret forløb. Derved gentager projektgruppen deres måde at analysere på, hvorved resultaterne burde blive mere sammenlignelige. Et koncentreret feltstudieforløb medfører også, at landskabet opleves forholdsvis ens. Havde der været flere uger imellem feltregistreringerne ville landskabet have set forskelligt ud pga. årstidernes skiften og endda på forskellige tider i døgnet. Derfor er det også et forbehold for en evt. eftergørelse af feltstudiet, at dette sker på samme årstid og tid på døgnet, så lysindfald, vindretning, vegetation mm. er nogenlunde ens.

Dette kapitel opsummerer rapportens resultater og reflekterer over deres gyldighed mm. Som supplement til rapportens undersøgelse gives i næste kapitel et bud på livet i og anvendelsen af de danske landdistrikter i år 2020.

KAPITEL 12

LANDDISTRIKTERNE I ÅR 2020

Igennem rapporten er der arbejdet med en konkret case – en del af Horsens Kommune, hvor flere områder er attraktive i forhold til bosætning. Det meste af caseområdet anvendes i dag til landbrug, men vil de også blive det i fremtiden? Hvilke tendenser er der for anvendelsen af det åbne land i fremtiden, og hvilke konsekvenser vil dette have for den fysiske planlægning? At spå om fremtiden indebærer stor usikkerhed, og derfor tager projektgruppen udgangspunkt i eksisterende tendenser for at komme med et bud på livet i og arealanvendelsen af de danske landdistrikter anno 2020.

12.1 MERE AREAL TIL RÅDIGHED – SCENARIUM 1

I dag er der flere tendenser, som peger på, at der i fremtiden bliver mere areal til rådighed til andre formål end landbrug i de danske landdistrikter. En af tendenserne er, at det som med industrien er billigere at drive landbrug i udlandet. Med andre ord flytter landbruget ud af landet. Dertil kommer den teknologiske udvikling, der gør det muligt at mindske det animalske landbrugs afhængighed af jord til udspredning af gylle. I de følgende to afsnit forklares disse tendenser mere indgående.

12.1.1 LANDBRUGET FLYTTER UD

Flere landmænd vælger at flytte deres produktion ud af landet. Mange flytter til landene i Østeuropa, men også England og Sverige er attraktive. Veletablerede svinebønder har igennem de seneste år investeret i landbrugsjord i Østeuropa. Det er især de stramme regler for landbrugsproduktionen, der får bønderne til at søge efter andre "græsgange". Per Bach Laursen³⁴ ser fremtiden for danske landmænd således:

"Fremtidens danske landmænd tager flyet til Østeuropa for at komme på arbejde mandag morgen. Fredag vender de hjem til Danmark, og i weekenden spiller de golf på de arealer, der før var tilsået med korn" [Attrup, 2005]

Et konkret eksempel på udflytningen er en godsejer fra Vestsjælland, som solgte gården

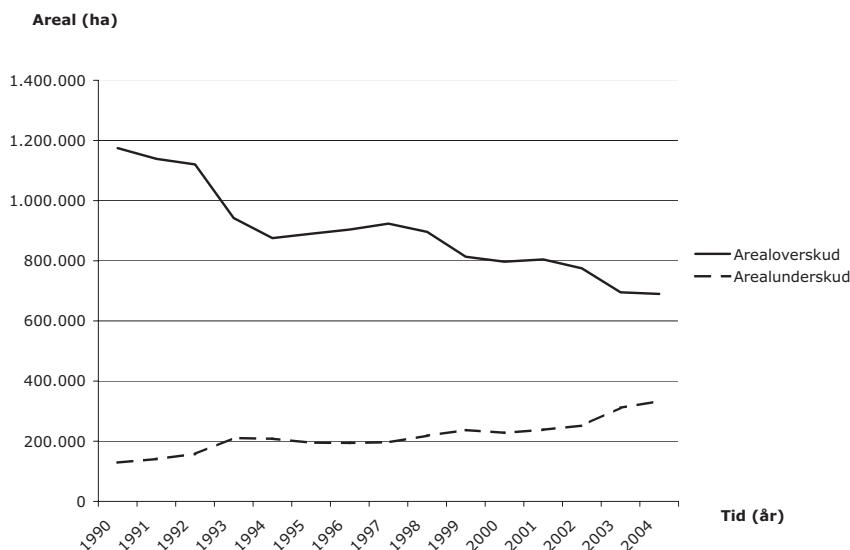
34: Per Bach Laursen er næstformand i Tolvmandssektionen, der er en interesseorganisation for de største danske jordbesiddere. Denne organisation inkluderer en række af de største godser og herregårde i Danmark. [Attrup, 2005]

og sammen med familien flyttede til en nyindkøbt gård i England, hvor der ikke er miljøafgifter og ejendomsskat på landbrug. Derfor regner familien med et overskud på 1.000 kr. pr. ha i forhold til i Danmark. Udover fordelene i forhold til afkastet, er det også billigere at erhverve jord i England. I december 2005 blev landbrugsjord i Syd- og Midtengland solgt for 60.000-70.000 kr. pr. ha, mens jorden mange steder i Danmark sælges for 200.000 kr. pr. ha. [Sørensen, 2005]

Tænkes denne tendens fortsat og forstørret i fremtiden, vil dette medføre ledigt landbrugsjord til andre formål. Hvis landbruget forsvinder, vil en del af fundamentet for den nuværende landzone forsvinde, idet hovedformålet med zonen er at tage hensyn til landbruget, jf. afsnit 3.1.1.

12.1.2 TEKNOLOGISK UDVIKLING

Udviklingen af teknologier kan også være med til at bryde det bånd, der i dag endnu gør den animalske landbrugsproduktion afhængig af udspretningsarealer. Denne afhængighed presser priserne på landbrugsjord op, da der er blevet færre overskudsarealer de sidste ca. 15 år, se figur 12.1. En af de teknologier, der allerede er mulig i dag, er gylleseparation.

Figur 12.1: Udviklingen i de danske bedrivers samlede arealoverskud og -underskud i Danmark fra 1990 til 2004 [Danmarks Statistik, 2006d]

GYLLESEPARATION

Ved gylleseparation deles husdyrgødningen i en næringsstoffattig væskefraktion og en eller flere tørstof- og næringsstofrige fraktioner. Der findes flere teknologier til denne separation, lige fra simple teknikker med en begrænset opkoncentrering til højteknologiske metoder, hvor der sker en komplet separation af gyllen i vand og næringsstofkoncentrat. De forskellige teknikker kan opdeles i tre grupper: Kildeseperation, lav- og højteknologisk separation. Ved kildeseperation opdeles dyrenes urin og fæces direkte i stalden. Den lavteknologiske metode skiller gyllen i en fast og en flydende del. Ved højteknologisk gylleseparation opdeles gyllen i "rent" vand, ca. 75 % af volumen, og to til tre fraktioner med et højt indhold af næringsstoffer. Ved denne metode reduceres lugtgenerne ved udbringning af gyllen også. Tørstoffet fra gylleseparationen kan benyttes som gødning for planteavlere eller i biogasanlæg. [Møller, 2000c] I Maabjerg ved Holstebro er der i dag ved at blive realiseret et projekt, der, når det står færdig i 2008, bliver verdens største bioenergianlæg. Anlægget vil udnytte gyllen mm. til varme, energi og videresalg

af næringsstoffer. [Maabjerg BioEnergy A/S, 2006] Et eksempel på en lavteknologisk gylleseparation er SepTec gylleseparator fra Ansager Aps. Denne løsning kan udskille 89 % fosfor og 40 % kvælstof fra gyllen, hvorved udbringningsarealet reduceres med 40 % og arealkravet til dyrehold med 25 %. [Ansager Aps., 2006] I fremtiden kan de udviklede teknologier til gylleseparation blive endnu bedre og den højteknologiske separation billigere for den enkelte landmand, som følge af den teknologiske udvikling.

Som det ses af ovenstående eksempel kan teknologiske løsninger i høj grad bidrage til, at landbrugsarealer i fremtiden bliver ledige til andre formål.

12.2 STØRRE KONKURRENCE – SCENARIUM 2

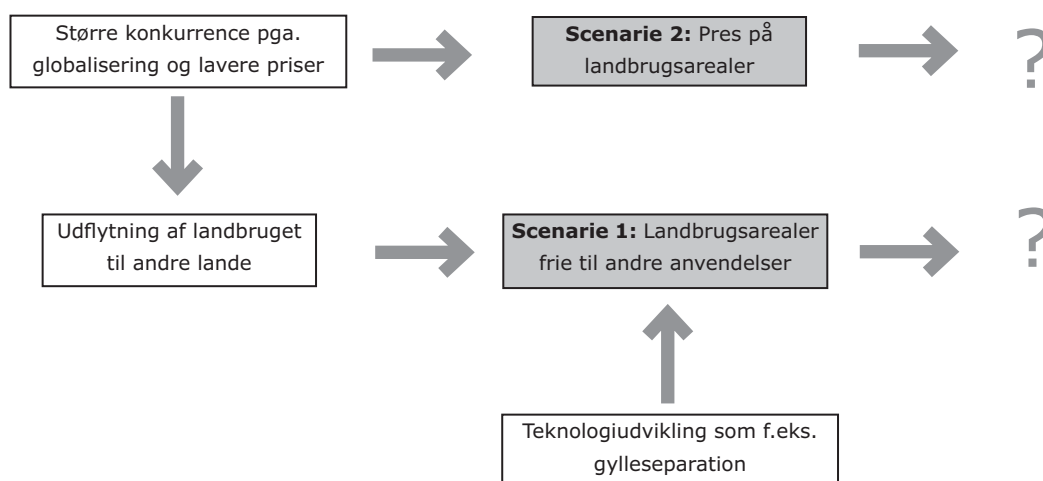
En anden udvikling, som allerede i dag er synlig i Danmark, er den store konkurrence mellem de forskellige landbrug og lande. Med EU's nye reformer på landbrugsområdet, er der stor sandsynlighed for, at konkurrencen bliver endnu hårdere, og at priserne på landbrugsprodukter vil falde yderligere [Hjalager et al., 2006]. Derfor er det nødvendigt for den enkelte landmand at reducere omkostningerne ved hans produktion. Som tidligere nævnt er én strategi, at mindske arbejdsomkostningerne samt omkostningerne til jordkøb og afgifter ved at flytte ud af landet. En anden strategi er stordrift. Dette forekommer allerede, og tendensen forventes fortsat i fremtiden, jf. nedenstående citat:

"I dag skal en landbrugsejendom være på 150 hektar, hvis den skal kunne skabe tilstrækkelige indtægter til en familie. Tallet forventes at stige til det dobbelte i nær fremtid" [Ahnfeldt-Møllerup, 2004]

Hvis stordrift fortsat skal være en konkurrencedygtig strategi for danske landmænd kræver dette store arealer, der kun har få miljøkonflikter med omgivelserne. Dette stiller derfor helt andre perspektiver for anvendelsen af landdistrikterne end ovenstående tendens med udflytningen af landbruget. Men kan disse tendenser forenes, og i så fald hvordan?

12.3 DET ÅBNE LAND ANNO 2020

På figur 12.2 er opdrevet de forskellige tendenser og hvilke udfordringer dette stiller for anvendelsen af det åbne land i fremtiden.

Figur 12.2: Oprids af tendenserne indenfor landsbrugsudviklingen i Danmark

Som det ses af figuren, er de to scenarier forårsaget af den samme udvikling. Imidlertid er scenarium 2 foregået over længere tid end scenarium 1. Derudover stiller scenarium 1 også nye udfordringer for den fysiske planlægning, for hvis dette scenarium bliver virkelighed, hvad skal arealerne så anvendes til? Skal der være andre former for landbrug? Hvad med det rekreative aspekt, og kan yderområderne overhovedet overleve? Dette giver projektgruppen et bud på herunder³⁵.

12.3.1 LIVET I LANDDISTRIKTERNE I ÅR 2020

Solen titter ind af vinduet. Ude fra køkkenet lyder der den sædvanlige morgenskrampen. Jane er allerede stået op sammen med børnene. Jeg strækker mig og går ud til dem. Den store er på vej ud af døren. Hun skal mødes med et par veninder. En af deres forældre kører dem til den store skole inde i byen. Jane tager den mellemste med til friskolen i nabolandsbyen. Den yngste og jeg skal senere ned til gården, der fungere som samlingsstedet for landsbyen. Ja faktisk er hele landsbyen bygget op omkring gården, hvor der produceres økologiske fødevarer og landbobørnehaven holder til. Selv kan jeg gå hjem og arbejde over nettet eller mødes med nogle af de andre hjemmearbejdede voksne i slyngelstuen, der om dagen befolkes af de voksne. Mit arbejde som journalist gør det muligt for mig at opdele min uge, så jeg altid har et par dages hjemmearbejde.

På vej hjem møder jeg Torben. Han skal ned til golfbanen. Sammen med et par andre landmænd har han solgt sin jord fra til en golfbane. Nogle af de andre landmænd arbejder i dag i Østeuropa, men Torben fik muligheden for at være med til at drive golfbanen. Det er han taknemmelig for. Han er sidst i 50'erne og en af de sidste landmænd, for hvem landbruget er en livsstil. De yngre landmænd betragter landbrugsjobbet, som et hvilket som helst andet arbejde og derfor er de også villige til at pendle til Østeuropa mandag morgen og returnere til Danmark fredag aften.

Nogle landmænd har dog fortsat produktionen i Danmark. Det er sket i de særlige landbrugsområder, hvor der er mulighed for stordrift, og hvor landbrugets interesser vægtes højest. De fleste af disse områder er koncentreret i Nordjylland, på Fyn og Lolland-Falster, hvor befolkningskoncentrationen og udviklingen er lavest og jordboniteten samtidig god. Engang var jeg på udflugt med den yngste og landbobørnehaven til et sådant stordriftslandbrug. Det var helt forskelligt fra vores egen økologiske produktion her i landsbyen. Landskabet var vidtstrakt, og marker og maskiner enorme. Faktisk blev nogle af de små bange for de store maskiner. For os voksne var det dog spændende at se de teknologiske vidundere, der gør sådanne anlæg mulige, og den guidede tur var professionelt tilrettelagt. Der var også mulighed for at overnatte og følge produktionen endnu mere nøje. Det kunne økogården måske bruge som idé? Det må jeg huske at foreslå på torsdag til fællesaftenen. Det ville lige være noget for Hanne. Så behøvede hun ikke køre til Søhøjlandet. Som receptionist vil hun sagtens kunne klare bookinger, regnskab og varebestillinger, og Torbens kone Lillian kunne hjælpe til med det praktiske.

Det kan lade sig gøre. Det ved jeg fra min kusine. Hun arbejder, som naturguide i Naturpark Mors. Her er der med stor succes skabt en oase fra støj og stress. Hoteller er smukt indpasset i landskabet og tilbyder diverse health treatments, og naturen udenfor døren giver gode muligheder for vandreture. Parken kan også opleves fra hesteryg og hvis det ikke er nok kan en tur i en luftballon give mulighed for at se det hele lidt fra oven. Forskellige sejl- og kajakklubber giver ligeledes mulighed for sport uden larm

35: Uddybningen af scenarie 1 er udformet som en fiktiv fortælling, da dette er en god måde at illustrere et fremtidsscenario på. Denne teknik er også være brugbar til at klarlægge og illustrere forskellige beslutninger for borgere i en kommune og teknikken anvendes allerede anvendt til at illustrere visioner f.eks. i Landdistrikternes Fællesråds vision for år 2020.

og støj. Er vandaktiviteter ikke lige noget, kan der også lejes cykler. Sidste sommer cyklede vi øen rundt. Det tog godt nok en uge med børnene og de mange natur- og håndværksudstillinger fristede.

I år går ferien til Odense, hvor vi skal have en aktiv ferie både i byen og i Ferieland Aktiv Odense, som vi har valgt at bo i. Her er mange tilbud til en aktiv ferie – både støjende og de mere stille tilbud. Line, den ældste, snakker meget om en vandscooter. Nu må vi se, om vi tør lade hende prøve det. Selv vil jeg gerne prøve motocross. Det er en gammel barndomsdrøm, at give den gas og køre om kap en hel dag. Jane ved ikke helt, hvad hun vil endnu, men det kommer nok. Vi skal også en tur ud til mine forældre på Djursland. De kunne godt trænge til et par hænder til at hjælpe med at male sommerhuset. De nye vinduer, som vi fik sat i sidste år, har virkelig sparet dem for meget brændeslæb her i vinter. De burde dyrke energipil sammen med de andre pensionister.

Nå, nu må jeg hellere samle mig om dagens artikel.

12.3.2 DEN FYSISKE PLANLÆGNING OG LANDDISTRIKTERNE

Som det ses af ovenstående afsnit kan en af konsekvenserne af mere areal uden landbrugsproduktion i landdistrikterne blive, at fritidslandskabet og oplevelsesøkonomien breder sig. Dette sker faktisk allerede. F.eks. nedlægger Godsejer Henrik Ahlefeldt-Laurvig landbrugsproduktionen på sin ejendom og satser på oplevelsesøkonomien. Han vil anlægge en golfbane med 27 huller på markerne ved Horsens [Attrup, 2005]. Fritidslandskabet vil ikke have samme vækstvilkår over hele landet, men brede sig hurtigst omkring de større byer og hvor landskabet giver specielle muligheder for naturoplevelser. Fritidslandskabet stiller forskellige krav til landskabet og omgivelserne, da f.eks. støjende aktiviteter er mere belastende for miljøet end mere meditative fritidsaktiviteter som vandring. I de bynære landdistrikter vil forskellige typer bosætninger forekomme. Nogle udnytter eksisterende gårdanlæg, som i fortællingen ovenfor, mens andre anlægges som nye landbosætninger, jf. kapitel 9. Udflytningen af landbruget til udlandet vil tage tid og nogle landmænd vil blive i landet for at drive kvalitetslandbrug, men også en del stordriftslandmænd kan tænkes at ville blive i landet. Samlet giver dette store udfordringer for planlægningen. Projektgruppen forestiller sig derfor, at der indføres flere zoner i planlægningen af fremtidens landdistrikter. De eksisterende byzoner og sommerhusområder bør bevares, da disse også er nødvendige i fremtiden, men den nuværende landzone opdeles i flere zoner eller områder til forskellige aktiviteter. Dette kunne f.eks. være:

- Områder til landbosætninger, som anbefalet i afsnit 10.1.1
- Zoner til stordriftslandbrug og råstofindvinding
- Områder til aktive fritidsinteresser, f.eks. motorsport, mountainbike, ridning, orienteringsløb, golf mm.
- Områder til opretholdelse af natur og stilleområder

Det er muligt at kombinere flere af ovenstående aktiviteter på samme areal. F.eks. kan landbosætninger kombineres med områder til fritidsinteresser, som det f.eks. sker i dag med diverse nye boligprojekter ved golfbaner. Ligeledes kan områder til landbosætninger også indeholde mindre landbrug uden gener for naboerne, som beskrevet i ovenstående eksempel på en havekulturby. Aktive fritidsinteresser og stilleområder kan kun kombineres under forudsætning af, at aktiviteterne ikke larmer. Hvordan kombinationen skal ske og om lokale politikere og borgere kan få indflydelse på dette, er spørgsmål, der snarest bør tages stilling til fra det national planlægningsniveau – for udviklingen er i gang både i forhold til fritidslandskabets udbredelse og i forhold til tilbagegang i yderområderne.

KAPITEL 13

LITTERATURLISTE

Aalborg Kommune (2003): *Lokalplan 01-019 Nørholm landsby*, Aalborg Kommune

Abildgaard, L. (2006): Personlig kommentar ved forespørgsel d. 12. april 2006 til sekretær ved Vejle Amts Trafikselskab

Ahnfeldt-Møllerup, M. (2004): Danmarks landskab i spændingsfeltet mellem nostalgi og globalisering, *Byplan Nyt nr. 6 2004*, Arkitektens Forlag

Amcoff, J. (2000): Samtida bosætning på svensk landsbygd, *Geografiske Regionsstudier Nr. 41*, Kulturgeografiska Institution Uppsala Universitet

Andersen, H. (2002): Kritisk teori, *Videnskabsteori & metode lære bind 1 introduktion*, Samfundslitteratur

Andersson, S.-I. (2002): *Bygninger og landskab. Spredte tanker om at ligge smukt i landskabet*, Kunstakademiets Arkitektskoles Forlag

Andresen, M. (2002): Billeder taget i forbindelse med studietur til København i efteråret 2002, *Plan&Miljø 3. semester Aalborg Universitet*

Andresen, M. (2003): Billeder taget i forbindelse med studietur til Århus i foråret 2003, *Plan&Miljø 3. semester Aalborg Universitet*

Ansager Aps. (2006): Information om SepTec gylleseparator, <http://www.ansager-aps.dk/Brochurer/Brochure%20SepTec%20dk.pdf>, set d. 17. maj 2006

Attrup, L. (2005): Landbrug: Storbønder satser på Østeuropa, *Jyllands-Posten, Erhverv og Økonomi*, s. 4, 5. oktober 2005

Bach, C. (2006): Middelalderen vender tilbage i Skåne, *Kristeligt Dagblad, Kultursektionen*, s. 16, 20. januar 2006

Boeck, A. B. (2002): *Lov om planlægning, kommenteret*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Bøttger, N. og Larsen, G. (2003): Forstadens fremtider: Forfald eller nytænkning?, *Fremtidsorientering nr. 4 2003*, Institut for Fremtidsforskning

Bøttger-Rasmussen, N. (2003): Simple living – drømme i version small, *Fremtidsorientering nr. 5 2003*, Institut for Fremtidsforskning

Carlberg, N. og Christensen, S. M. (2005): *Byliv og havnefront*, Museum Tusulanums Forlag

KAPITEL 13 — LITTERATURLISTE

- Champion, T. (1998): Studying counterurbanisation and the rural population turnaround, *Migration into rural areas, theories and issues*, John Wiley and Sons Ltd.
- Christensen, L. (2001): *Bystruktur og transportadfærd. Hvad siger Transportva-neundersøgelsen?*, Faglig rapport nr. 382 fra Danmarks Miljøundersøgelser, Miljøministeriet
- Christiansen, P. O. (2004): *Landsbyliv*, Landbohistorisk Selskab
- Christoffersen, H. (2003): *Det danske bymønster og landdistrikterne*, AKF Forlaget
- Court, Y. (1989): Denmark: Towards a more deconcentrated settlement pattern, *Counterurbanization the changing pace and nature of population deconcentration*, Edward Arnold
- Danmarks Miljøundersøgelser (2006): Miljøordbog, http://www2.dmu.dk/1_om_DMU/2_akt-proj/ordspec.asp?ID=1702, set d. 5. juni 2006
- Danmarks Radio (2005): Frilandsbilledeserie 2004-2005, <http://www.dr.dk/DR2/Friland/>, set d. 25. maj 2006
- Danmarks Statistik (2005): *Statistisk Årbog 2005*, Danmarks Statistik
- Danmarks Statistik (2006a): BDF: Bedrifter efter område, type, bedrifter og areal (1982-2004), <http://www.statistikbanken.dk>, set d. 10. marts 2006
- Danmarks Statistik (2006b): BYGV3: Boligbyggeri (ikke korr. for forsinkelser). Antal boliger efter tilstand, område, anvendelse og tid, <http://www.statistikbanken.dk>, set d. 10. marts 2006
- Danmarks Statistik (2006c): BEF4A: Folketal pr. 1. januar fordelt på byer, <http://www.statistikbanken.dk>, set d. 12. april 2006
- Danmarks Statistik (2006d): AGRO1: Bedrifter med husdyr efter område, harmonikrav, art og tid, <http://www.statistikbanken.dk>, set d. 8. juni 2006
- Dansk Center for Byøkologi (2002): Miljørigtigt Byggeri, Andelsforeningen Vaarst Vestervang, <http://www.danskyokologi.dk/projectinf.asp?iProjectId=322&s1=Kontaktperson&s2=Arkitekt&s3=Ingeniør&s4=Bygherre&iSubProjectId=>, set d. 25. maj 2006
- Dansk Center for Byøkologi (2006): Information om projekt "Griftfri by" i Frejlev, <http://www.dcue.dk/Default.asp?ID=935>, set d. 29. maj 2006
- Day, G. og Murdoch, J. (1998): Middle class mobility, rural communities and the politics of exclusion, *Counterurbanization the changing pace and nature of population deconcentration*, Edward Arnold
- Direktoratet for Fødevarerhverv (2003): *Cirkulære om ændring af cirkulære om landbrugsloven*, cir nr. 96 af 27/08/03, Direktoratet for Fødevarerhverv
- Egelund, N. og Laustsen, H. (2004): *Skolenedlæggelse –Hvilken betydning har det for lokalsamfundet*, Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag
- Feldbæk, O. (1990): *Gyldendal og Politikkens Danmarkshistorie, Bind 9, Den lange fred 1700-1800*, Nordisk Forlag A/S og Politikkens Forlag A/S
- Frandsen, J. N. (1997): Den tredje form? Moderne forstæder mellem land og by, *Landdistrikterne 1950-2050*, Odense Universitetsforlag
- Fritzbøger, B. (2004): *Det åbne lands kulturhistorie – gennem 300 år*, Biofolia
- Fødevarerministeriet (2004): *Lov om landbrugsejendomme*, lov nr. 435 af 09/06/04, Fødevarerministeriet
- Gaardmand, A. (1993): *Dansk Byplanlægning 1938-1992*, Arkitektens Forlag

- Gregersen, B. (2006): Interview med Bjarne Gregersen, planlægger i Teknisk Forvaltning, Horsens Kommune, d. 19. april 2006, interviewet findes i udskrevet form i bilag III
- Hagens, H. P. og Lassen J. N. (2004): Havekulturbyen – Fremtidens bosætning, *Stads&Havneingeniøren* nr. 1 januar 2004, 95. årgang, Kommunalteknisk Chefforening
- Hansen, J. S. (1989): *Natursyn og planlægning*, Statens Byggeforskningsinstitut
- Hansen, K. B. og Nielsen, T. S. (2005): *Natur og grønne områder forebygger stress*, Skov og Landskab
- Hjalager, A.-M. et al. (2006): *From scarcity to abundance? The EU agricultural policy and the consequences for the availability of land for urbanization*, konferencepaper til International Planners Congress ICP.
- Horsens Kommune (2000): *Lokalplan nr. 160 for Haldrup*, Horsens Kommune
- Horsens Kommune (2001): *Agenda 21 kommuneplan 2001-2005*, Horsens Kommune
- Horsens Kommune (2005): *Fælles folkeskole for fremtiden. Beretning og plan 2004/2005*, Horsens Kommune
- Horsens Kommune (2006a): *Lokalplan nr. 215 for Østerhåb – et nyt boligområde*, Horsens Kommune
- Horsens Kommune (2006b): *Horsens Kommuneplan 2006-2009*, Horsens Kommune
- Hovgaard, P. (2004): Fejð fejrer problemerne af øen, *Langt ude på landet! Om livet i de danske udkanter*, Turbine Forlaget
- Hvidt, K. (2004): *Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie, Bind 11, Det folkelige gennembrud 1850-1900*, Nordisk Forlag A/S og Politikens Forlag A/S
- Indenrigs- og Sundhedsministeriet og Fødevareministeriet (2004): *Landdistriktsredøgørelse 2004 - Regeringens redøgørelse til Folketinget*, Indenrigs- og Sundhedsministeriet
- Indenrigs- og Sundhedsministeriet (2005a): *Kommunalreformen -kort fortalt*, Indenrigs- og Sundhedsministeriet
- Indenrigs- og Sundhedsministeriet (2005b): Den kommunale fordeling pr. 1. januar 2007, <http://www.im.dk/imagesupload/dokument/Kommunekort%20uden.pdf>, set d. 6. juni 2006
- Indenrigs- og Sundhedsministeriet (2005c): Kommunale Nøgletal 2005, <http://www.noegletal.dk>, set d. 5. juni 2006
- InfoMedia (2006): <http://www.infomedia.dk/infomedia/MainPage.aspx?pageid=/infomedia/Forside.ascx>, set d. 21. marts 2006
- Jely Huse (2006): <http://www.jely.dk/index.php?id=61>, set d. 3. maj 2006
- Juul Arkitekter MAA PAR (2006): *Drejenskateloget – Vejledning til udstykkere, bygherrer og andre om Drejens Boligby*, <http://www.kolding.dk/pdf/20030114135710.pdf>, Kolding Kommune
- Kim, W. C. og Mauborgne, R. (2005): *Blue ocean strategy – De nye vinderstrategier*, Børsens Forlag
- Knudsen, M. B. (2006): Fra storby til landsby, *MetroXpress*, nummer 52, årgang 5, s. 18, d. 14. marts 2006
- Kolding Kommune (2003): *Information om Drejens Boligby*, informationsfolder udleveret i forbindelse med udflugt til Drejens Boligby Byplandage 2005, Kolding Kommune
- Kolding Kommune (2005): *Drejens Boligby*, informationsfolder udleveret i forbindelse med udflugt til Drejens Boligby Byplandage 2005, Kolding Kommune
- Kolding Kommune (2006): Drejens Boligby – de bærende principper, <http://www.kolding.dk/data/0032231>.

KAPITEL 13 — LITTERATURLISTE

asp?sid=19728&uid=19751, set d. 16. marts 2006

Kontuly, T. (1998): Contrasting the counterurbanisation experience in European nations, *Migration into rural areas. Theories and issues*, John Wiley and Sons Ltd.

Korremann, G. (1997): *Transportvaner på landet – en interviewundersøgelse*, Notat 97-04, Transportrådet

Kulturarvsstyrelsen (2006): Kulturmiljøer – landsbyer, http://www.langelandatlas.dk/kulturmiljoer/04_Landsbyer.pdf, Kulturministeriet, set d. 17. april 2006

Landdistrikternes Fællesråd (2002): *Nye bomuligheder i landsbyer og landdistrikter – og samspillet med natur og miljø. En vision for år 2020*, Landdistrikternes Fællesråd

Landsbykommissionen (1981): *Dagligvareforsyningen i landsbyer*, Arbejdsrapport, Institut for Centerplanlægning

Landsbyrådet og Horsens Kommune (2005): *Landdistriktspolitik oktober 2005*, Landsbyrådet

Landsforeningen for Økosamfund (1998): *Velkommen til fremtiden – bæredygtige bosætninger i Danmark*, Forlaget Modtryk

Mikkelsen, G. (2006): Skoven bliver det nye bolighit, *Jyllands-Posten, tabloidsektion, s. 21, 24. februar 2006*

Miljøministeriet (2002a): *Vejledning om landzoneadministration Planlovens §§ 34-38, oktober 2002*, Miljøministeriet

Miljøministeriet (2002b): *Overblik over statslige interesser i regionplanrevisionen 2005*, Miljøministeriet

Miljøministeriet (2003): *Planlægning i Kystnærhedszonen. Delbetænkning fra Udvalget om forenkling og udvikling af regionplanlægningen*, Miljøministeriet

Miljøministeriet (2004a): *Lov om naturbeskyttelse*, lov nr. 884 18/08/04, Miljøministeriet

Miljøministeriet (2004b): *Lov om skove*, lov nr. 453 af 09/06/04, Miljøministeriet

Miljøministeriet (2004c): *Lov om miljøvurdering af planer og programmer*, lov nr. 316 af 05/05/04, Miljøministeriet

Miljøministeriet (2005a): *Lov om ændring af lov om naturbeskyttelse*, lov nr. 567 af 24/06/05, Miljøministeriet

Miljøministeriet (2005b): *Bekendtgørelse om tilskud til privat skovrejsning*, bekendtgørelse nr. 490 af 07/06/05, Miljøministeriet

Miljøministeriet (2005c): *Lov om ændring af lov om planlægning*, lov nr. 571 af 24/06/05, Miljøministeriet

Miljøministeriet (2006a): *Det nye Danmarkskort -Planlægning under nye vilkår*, Landsplanredegørelse 2006, Miljøministeriet

Miljøministeriet (2006b): Information om Jordforureningsloven, <http://www.mst.dk/default.asp?Sub=http://www.mst.dk/affald/02010000.htm>, set d. 21. april 2006

Miljø- og energiministeriet (1997): *Bekendtgørelse om erstatningsskov*, bek nr. 874, 24/11/97

Miljø- og Energiministeriet (2000a): *Jordbrugsparcer – en mulighed for hobbylandbrug*, Miljø- og Energiministeriet

Miljø- og Energiministeriet (2000b): *Vejledning om 300 m strandbeskyttelses- og klitfredningszone*,

- <http://www.sns.dk/landskab/strandbeskyt/vejled.htm>, Miljø- og Energiministeriet
- Miljøministeriet og Horsens Kommune (1991): *Horsens Kommuneatlas. Bevaringsværdier i byer og bygninger 1991*, Miljøministeriet
- Møller, J. (2002a): *2000 år med regulering og planlægning af byggeri og byudvikling i Danmark. År 0 – 1970*, version 29. august 2002, ikke udgivet
- Møller, J. (2002b): Lektion i kurset: *Byudvikling og planlægning i Danmark*, 3. semester, Civilingeniørretningen i Plan&Miljø, Aalborg Universitet
- Møller, H. B. (2000c): Gylleseparering – miligheder og begrænsninger, http://www.lr.dk/bygningerogmaskiner/diverse/henrikmoeller_bilag.pdf, Danmarks JordbrugsForskning, Forskningscenter Bygholm
- Maabjerg BioEnergy A/S (2006): Informationer om Maabjerg BioEnergy A/S, <http://www.maabjerg-bioenergy.dk/Default.aspx?ID=293>, set d. 3. juni 2006
- Naturklagenævnet (1997): Naturklagenævnet orienterer nr. 128, juni 1997, Nye helårsboliger i landzone - ændret anvendelse af fritidsboliger - etablering af boliger i driftsbygninger, http://www.nkn.dk/nko_htm/nkno_128.htm, Naturklagenævnet
- Nellemann, V. og Nielsen, M. (2006): Foredrag om landskabskaraktermetoden d. 24. maj 2006, Nordjyske Planlæggere, Aalborg
- Nordjyllands Amt (2005): *Regionplan 2005*, Nordjyllands Amt
- Pacione, M. (2001): *Urban Geography in a global perspective*, Routledge
- Politiken (1995): *Politiken Nudansk Ordbog*, Politikens Forlag A/S
- Porsmose, E. (1997): Fritidslandskabet – det nye kulturlandskab, *Landdistrikterne 1950-2050*, Odense Universitetsforlag
- Randers Tegl (2006): <http://www.murogtag.dk/murogtag/index.php>, set d. 5. juni 2006
- Rasmussen, G. H. et al. (1999): *Kulturhistoriske beskyttelsesområder i Vejle Amt, 1997*, Vejle Amt
- Realdania (2006): Skjotgården i Vestrup, <http://www.realdania.dk/Fundsproject/Flagship/Landejendomme/Vestrup.aspx>, set d. 17. april 2006
- Revsbech, K. (2002): *Lærebog i miljø ret*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag
- Silkeborg Kommune (2005): Viden fra praktikophold i Silkeborg Kommunes Byplansektion i perioden 15. august til 25. november 2005
- Skov, V. (2004): Når skolen og købmanden lukker, *Langt ude på landet! Om livet i de danske udkanter*, Turbine Forlaget
- Skov- og Naturstyrelsen (1997): *Vejledning. SAVE – kortlægning og reistrering af byers og bygningers bevaringsværdi og udarbejdelse af kommuneatlas*, Skov- og Naturstyrelsen
- Skov- og Naturstyrelsen (2005): *Vejledning om Skovloven § 11 - Bygninger, anlæg, terrænændringer og affald*, <http://www.skovognatur.dk/NR/rdonlyres/4A249BD6-1C93-4EE7-8A55-8B371B0AB836/14296/11.pdf>, Miljøministeriet
- Skov- og Naturstyrelsen (2006a): Bygge- og beskyttelseslinjer, <http://www.skovognatur.dk/Emne/Landskab/Beskyttelseslinjer/>, set d. 9. maj 2006
- Skov- og Naturstyrelsen (2006b): Privat skovrejsning -tilskud, http://www.skovognatur.dk/NR/rdonlyres/4EC031E7-3A60-405E-9C8F-33384D53C638/18963/marts_2006.pdf, Miljøministeriet

KAPITEL 13 — LITTERATURLISTE

- Skov- og Naturstyrelsen (2006c): <http://www.skovognatur.dk/Emne/Natura2000/>, set d. 9. maj 2006
- Solvang, G. (1997): Nye perspektiver for lokalsamfundet i landdistrikterne – En skitse af et husmandssamfund i afvikling, *Landdistrikterne 1950-2050*, Odense Universitetsforlag
- Solvang, G. (2000): Bevar de danske statshusmandsbrug nu!, *By og Land nr. 49*, Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur
- Sommer, M. (2005): Nyt netværk på landet, *Berlingske Tidende*, 7. sektion, special_3t, s. 5, d. 10. juni 2005
- Stahlschmidt, P. (2001): *Metoder til landskabsanalyse. Kortlægning af stedets karakter og potentiale*, Forlaget Grønt Miljø
- Strukturkommissionen (2004): *Strukturkommissionens betænkning - sammenfatning*, betænkning nr. 1434, Strukturkommissionen
- Sørensen, B. H. (2005): Godsejer: Et dejligt sted, *Berlingske Tidende*, 3. sektion, Business, s. 8, d. 14. december 2005
- Tanvig, H. W. (2003): Landdistrikterne og det skæve Danmark, *Landdistrikter i Danmark – i nye tider*, Center for forskning og udvikling i landdistrikterne
- Tanvig, H. W. (2005): "Landdistrikterne og det nye kommunale landkort, *At være eller ikke at være. Landdistrikterne i bevægelse*, Center for forskning og udvikling i landdistrikterne
- TemaNord (1996): *Friluftsliv trenger mer enn arealer –en studie av kriterier og normer for friarealer i kommunal planlegging*, Nordisk Ministerråd
- Thagaard, T. (2004): *Systematik og indlevelse -En indføring i kvalitativ metode*, Akademisk Forlag
- Trafik- og Transportområdet (2001): *TU 1998-99 Resultater fra transportvaneundersøgelsen*, http://www.vejdirektoratet.dk/pdf/TU1998-99/tu1998_99.pdf, Vejditektoratet
- Tranehøj (2006): <http://www.tranehoej.dk/index.htm>, set d. 17. april 2006
- Vejle Amt (2005): *Regionplan 2005*, Vejle Amt
- Vejle Amt et al. (2005): *Tilflyttere til landdistrikterne i Vejle Amt*, <http://www.vejleamt.dk/sw59235.asp>, Vejle Amt
- Vejle Amts Trafikselskab (2006): Køreplaner på <http://www.vat.dk>, set d. 12. april 2006
- Vindelev, M. (2006): Byfamilie stortrivedes i Sigerslevøster, *Frederiksborg Amts Avis*, sektion 2, s. 2, d. 9. februar 2006
- Yin, R. K. (2003): *Case study research - Design and Methods*, SAGE publications
- Ærø, T. et al. (2005): *Bosætning i yderområder*, SBI 2005:3, Statens Byggeforskningsinstitut
- Økonomi- og Erhvervsministeriet (2003): *Bekendtgørelse af lov om byfornyelse*, lbk nr. 260 af 07/04/03, Økonomi- og Erhvervsministeriet
- Østergård, N. (2005): *Den nye planlovreform, Byplan 4 2005*, Arkitektens forlag

BILAG I

LANDSKABSBINDINGER

I dette bilag redegøres for hvilke landskabsbindinger, projektgruppen vurderer som hhv. definitive og relative. Det er kun relevante bindinger for bosætning i de bynære landdistrikter, som medtages. Landskabsbindingerne er fundet bl.a. i studiet af lovgivningen i kapitel 3 og i regionplanlægningen. Mht. regionplanlægningen tages udgangspunkt i Vejle Amt Regionplan 2005. Først præsenteres de definitive bindinger og derefter de relative. Bindingerne benyttes til opstilling af lokaliseringkriterier i kapitel 5 og konkret til lokaliseringsanalysen i kapitel 7 og 8.

I.1 DEFINITIVE LANDSKABSBINDINGER

Definitive bindinger skal forstås som absolutte bindinger for, hvor bosætning er uønsket. De definitive landskabsbindinger indeholder generelt de vigtigste miljø- og naturværdier, som skal bevares for at sikre biologisk mangfoldighed og ressourcer for kommende generation. Projektgruppen prioriterer dog også adgangen til rekreative værdier højt. Dette gælder særligt de rekreative værdier, som har stor betydning for byboerne, men som menneskene, der flytter på landet, også selv efterspørger.

I.1.1 VIGTIGE MILJØ- OG NATURINTERESSER

For ikke at forringe vigtige miljø- og naturinteresser er der en del af regionplanens emner, der må ansues som definitive bindinger for lokalisering af boliger i de bynære landdistrikter. De vigtige naturinteresser, hvor dyre- og plantelivet søges bevaret, er indeholdt i følgende:

- Nationalparker
- §3-områder
- Internationale naturbeskyttelsesområder (habitat-, fuglebeskyttelses- og ramsarområder)
- Særlige naturområder udpeget i regionplanen
- Fredninger
- Vildtreservater

- Økologiske forbindelser (herunder ny natur)
- Vådområder og lavbundsarealer

De ovenfor oplistede emner betragtes som definitive bindinger og nogle af dem indeholder ofte særlige følsomme landbrugsarealer (SLF-områder) og områder hvor skov er uønsket.

Miljøinteresser kan inddeles i flere emner, nogle varetager hensynet til landskaber og kulturhistorie, andre hensynet til drikkevand og jorden. Begge grupper af hensyn vurderer projektgruppen som værende vigtige. Hensynet til landskaber og kulturhistorie er vigtig, da disse goder kan have betydning i forhold til rekreative interesser og ligeledes bidrage positivt til et områdets identitet og autenticitet. På den baggrund betragtes følgende emner som definitive bindinger:

- Værdifulde landskaber (uforstyrrede landskaber inkl. heri)
- Fredede kulturarvsanlæg som f.eks. fortidsminder og deres beskyttelseslinier
- Særlige kirkeomgivelser som f.eks. kirkefredninger
- Kystbeskyttelseslinien

Kystbeskyttelseslinien beskytter de danske kyster mod bebyggelse. Denne linie kan både ses som et forsøg på at beskytte naturen, men også som et forsøg på at sikre offentlighedens adgang til kysterne. Derfor vurderes kystbeskyttelseslinien ligeledes som en definitiv binding.

Udover disse landskabelige og kulturhistoriske bindinger er der også andre bindinger, som projektgruppen finder vigtige for at bevare ressourcer til fremtidens generationer. Dette er:

- Særlige jordbrugsarealer
- Særlige drikkevandsinteresser
- Indvindingsområder
- Kildepladser

De særlige jordbrugsmæssige interesser anser projektgruppen som en definitiv binding, idet disse arealer er særligt velegnet til jordbrug. De tre sidste punkter omhandler alle sikring af drikkevand og vandværkers omgivelser. Det rene grundvand vurderer projektgruppen er en væsentlig ressource både for mennesker, dyr og planter i nutiden men også i fremtiden.

I.1.2 VIGTIGE REKREATIONSMULIGHEDER

De fleste rekreativsværdier varetages indirekte gennem nogle af de i ovennævnte afsnit miljø- og naturhensyn. Derudover finder projektgruppen det vigtigt at sikre udflugts- og fritidsområder i det bynære landdistrikt, således at der fortsat er muligt at opleve andre tilbud i de bynære landdistrikter end i byerne. De rekreative stisystemer vurderes ligeledes værdifuldt for rekreativmulighederne. Opsummerende er der derfor to forhold, der alene pga. deres rekreativmæssige værdi betragtes som definitive bindinger. Disse er:

- Udflugts- og fritidsområder
- Rekreative stisystemer

I.2 RELATIVE BINDINGER

Foruden de definitive bindinger er der nogle relative bindinger, som projektgruppen finder, der burde tages op til diskussion i de tilfælde, hvor analyseområdet indeholder disse. Hermed indeholder vurderingen, af hvilke emner der er relative, også projektgruppens værdisætning. Dette giver anledning til diskussion af, om lovgivningen for emnerne skal ændres, hvilket også, jf. problemformuleringen i kapitel 4, er en del af formålet med rapporten. I det følgende præsenteres argumenterne for de emner, som projektgruppen har vurderet som relative bindinger.

1. **Bygge- og beskyttelseslinier** fastsat i Naturbeskyttelsesloven: Disse linier betragtes som relative bindinger, da lovgivningen giver mulighed for dispensation. Derudover mener projektgruppen, at bygge- og beskyttelseslinierne er for statiske, da de ikke afhænger af kvaliteten og sårbarheden af den natur, der er i omgivelserne, men blot er en generel udmeldt norm.
2. **Fredsskov:** Samme argumentation som punkt 1. Dog skal der huskes på, at fældes en fredsskov, skal den erstattes af en ny og større skov et andet sted, jf. afsnit 3.2.2 i rapporten.
3. **Kystnærhedszonen:** Projektgruppen mener, at kystnærhedszonen kan betragtes som en relativ binding, da den ikke er en total forbudszone. Dvs. at hvis der er de rette argumenter for opførelse af bygninger, og hvis disse ikke kan ses fra vandet, bør det være muligt at bygge i kystnærhedszonen. Herudover er det projektgruppens holdning, at enkelte små boligenklaver ikke altid ødelægger helhedsindtrykket af de danske kyster, selvom de evt. kan ses fra vandet. F.eks. kan boligenklaver, tilpasset landskabet gennem en stram bebyggelsesplanlægning, netop understrege karakteren af landskabet, jf. afsnit 5.2.2. Formuleringen "enkelte" boligenklaver kan dog medføre problemer i forhold til, hvem der skal administrere dette. Generelt er det dog projektgruppens holdning, at placeringen af enkelte boligenklaver langs kysterne bør være adskilte og ske ud fra en helhedsbetragtning af de forskellige kyststrækninger.
4. **Naturområder** (dvs. områder som ikke er udpeget som særlige): Disse områder er til diskussion, fordi de ikke er af særlig eller væsentlig interesse, jf. de indledende overvejelser.
5. **Drikkevandsområder** (dvs. som ikke er udpeget som særlige): Samme argumentation som punkt 4.
6. **Jordbrugsområder** (dvs. som ikke er udpeget som særlige): Samme argumentation som punkt 4. Udover dette kan der også argumenteres for, at hvis et jordbrugsområde ikke har en særlig god bonitet, bør dets anvendelse specielt i de bynære landdistrikter overvejes, da der her er mange andre arealinteresser.
7. **Skovrejsningsområder:** Sådanne områder ansues som relative bindinger, idet projektgruppen f.eks. godt kunne forestille sig, at mindre skovrejsningsområder, blev kombineret med skovboliger, jf. kapitel 2.
8. **Landsbyafgrænsninger:** Dette emne er til diskussion, idet det kun er i de afgrænsede landsbyer, at en byudvikling er ønskelig ifølge det pågældende amt og kommune. Med denne rapport ønsker projektgruppen at komme med et forslag til bosætning i et udvalgt caseområde, og derfor er der behov for frihed til en evt. anden afgrænsning eller prioritering af landsbyerne i caseområdet.
9. **Kulturmiljøer:** Dette emne ses som en relativ binding, fordi det ikke er en decideret fredning af området, da det er muligt at bygge i området under hensyntagen til de kulturhistoriske interesser. De på figur 7.2 viste kulturmiljøer i Horsens Kommune varierer i forhold til indhold og kvalitet og bør derfor ifølge projektgruppen vurderes enkeltvis.

BILAG II

CHECKLISTE TIL FELTSTUDIET

Dette bilag indeholder den konkrete checkliste, der benyttes til feltstudiet i fase 3. Sammen med billeder, er dette det primære værktøj til indhentning af iagttagelser fra landsbyerne og delområderne. Checklisten eller registreringskemaet er udformet således, at det kan anvendes både til delområderne og til landsbyerne. Forhold, der ikke er relevante at registrere i delområderne er markeret med grå. Checklisten indeholder primært de relative lokaliseringskriterier fra bilag I. Derudover er der forskellige definitive lokaliseringskriterier, som ikke kan vurderes uden input fra virkeligheden, samt forhold som bør registreres med henblik på supplerings af beskrivelsen af caseområdet i fase 1. For delområderne registreres kulturmiljø både i forhold til, hvad der er i delområderne, men også hvad der er udsigt til fra delområderne. Derudover indgår kulturmiljø og bebyggelsesforhold som elementer i vurderingen af landsbyernes autenticitet.

BILAG II — CHECKLISTE TIL FELTSTUDIET

DELOMRÅDE/LANDSBY:		
Registreringspunkt:		Billedenumre:
Registreringsforhold	Registrering/Kommentar	Opsamling Egnet: + Uegnet: -
Udsigt og indsigt	Hvorfra: Til hvad:	
Ro	Ja, middel, nej: Hvorfor:	
Tryghed	Oplevet, begrundelse:	
Nærhed til natur (-områder)	Afstand: Type natur: Kvalitet:	
Autenticitet	Bebyggelsesmønstre: Bystruktur: Gamle bygninger	
Våde områder (udenfor søer, åer mm)	Placering	
Bygge- og beskyttelseslinier	Hvilke: Konsekvens:	
Skovrejsning og fredsskov	Placering: Type fredsskov: Konsekvens:	
Kystnærhedszonen	Hvor: Konsekvens:	
Drikkevandsområder	Hvor: Konsekvens:	
Jordbrugsområde	Hvor: Konsekvens:	
Landsbyafgrænsning	Hvor: Konsekvens:	
Terræn	Hvilken karakteristika:	
Kulturmiljø	Afstand, udsigt:	
Bebyggelsesforhold • Type bebyggelse • Bebyggelsens tilstand	Stilarter og tid: Vedligeholdelse:	
Lugt, (forurende) virksomheder	Vindretning Virksomheder	
Afvielser i forhold grundkort eller regionplan	Tjek kort:	
Samlet vurdering		

BILAG III

INTERVIEW MED KOMMUNEPLANLÆGGER

Dette bilag rummer interviewguide samt udskrift af interview med kommuneplanlægger Bjarne Gregersen fra Horsens Kommune. Interviewet er foretaget via telefon d. 19. april 2006.

III.1 INTERVIEWGUIDE

Spørgsmål til Bjarne Gregersen, kommuneplanlægger i Horsens Kommune

INTRO

Præsentation af projektet

Kan du kort forklare din stilling og dit arbejdsområde?

CENTERSTRUKTUR

Hvad ligger til grund for udpegningen af et lokalcenter i kommunen?

Hvornår blev Hansted-Egebjerg udpeget som lokalcenter?

Hvorfor betegnes Sejet som et lokalcenter under detailhandelsafsnittet, men ikke i afsnittet om centerstruktur?

Hvorfor er Sejet i byzone, mens Haldrup har en landsbyafgrænsning?

Har prioriteringen af landsbyerne i kommuneatlasset nogen betydning i den praktiske byplanlægning? Hvilken?

LANDDISTRIKTPOLITIK OG LANDSBYRÅDET

Af hvem og hvordan er medlemmerne i Landsbyrådet valgt?

Arbejder I med lokalrådsidéen andre steder i kommunen, f.eks. i Horsens by?

Anvendes landdistriktspolitikken af politikkerne i kommunen? Hvordan?

Hvilken demografi kendetegner de forskellige landsbyer, og hvem ved noget om dette emne?

LANDDISTRIKTERNE GENERELT

Hvor attraktive vurderer du, at landdistrikterne i Horsens Kommune er som helhed mht. bosætning?

Er der områder i landdistrikterne, der er specielt eftertragtede for bosætning? Hvorfor?

KOMMUNALREFORMEN

Er det fremtidige bymønster for den nye storkommune fastlagt og vil dette betyde ændringer i det eksisterende bymønster i Horsens Kommune? Hvilke?

AFRUNDING

Tak for hjælpen...

III.2 UDSKRIFT AF INTERVIEW

Interviewer (I): Marie B. Andresen

Respondent (R): Bjarne Gregersen

I: Kunne du sådan prøve først at forklare din stilling og dit arbejdsområde og måske også dit navn, sådan helt...

R: Bjarne Gregersen, arkitekt, teknisk forvaltning, Horsens Kommune og mit hovedansvarsområde er den overordnede planlægning, som primært er kommuneplanlægning og så forholde... kommunens forholdelse til regionplanen og landsplanlægningen i form af landsplanredegørelse osv. Derudover er jeg kommunens repræsentant i Landsbyrådet i Horsens, som er et råd bestående af 14 medlemmer. De 12 kommer fra landsbyerne, 2 fra hver af de seks landsbyer og de er demokratisk valgt blandt landsbyboerne.

I: Okay, hvordan har de... har de simpelthen stemt om, hvem de syntes, der skulle ind?

R: Ja, de har indkaldt til møde gennem de lokale aviser og annoncer osv. Så alle, der bor derude, har haft mulighed for at møde op. Der så været valg til Landsbyrådet blandt de opstillede.

I: Hvordan har... altså har alle dem, der så boede i nogle landsbyer haft mulighed for at stemme?

R: Jamen, det har de haft på den måde, at vi har delt kommunens areal op i... de her seks landsbyer, og så har vi sagt alt det åbne land, der ligger uden om landsbyerne, det er delt op, så en pænt stor bid hører til hver landsby. På den måde har vi sikret os, at alle geografiske områder er med. Og så har landsbyerne, på det tidspunkt der var valg, så har de brugt de små lokale blade, de har og opslagssedler på tavler, og de har sat annonce i... ugeaviser. Så dem der er vågne og følger med og som har en interesse i det, de har altså haft mulighed for at møde op. Og det... sådan har det været. I nogle landsbyer er der mødt 100 mennesker op, der har deltaget i afstemningen og i andre lidt færre. Og nogle gange har man kombineret landsbyafstemninger med fællesspisninger og andre ting, hvor man i forvejen vidste, at der kom mange mennesker...

I: Noget socialt...

R: Ja...

I: Den her... altså det her er jo en eller anden form for et lokalråd, sådan et landsby...

R: Ja det er et lokalt råd...

I: Er det også noget I arbejder med altså inde i byen... i Horsens by?

R: Ja, både ja og nej. Altså, landdistrikterne er lette at definere entydigt, og rådet derude varetager jo selvfølgelig landdistriktets beboeres interesse. Inde i byen, der er folk jo sammensat på en anden måde, altså de er mere homogent sammensat i de enkelte bydele. Til gengæld adskiller bydelene sig fra hinanden og har ikke de samme interesser. Man kan sige ude på landet, der har landsbyerne meget ofte de samme interesser og de samme problemer, og de er meget bredt sammensatte både aldersmæssigt og uddannelses-/funktionsmæssigt. Men i byerne der har... der er en vis tilbøjelighed til, at folk med bestemte sociale... indkomst osv... sociale forhold bosætter sig i områder med ligesindede, og det giver sådan set en mere ensartet beboersammensætning i de enkelte bydele. Og en større forskel mellem bydelene... Vi har jo bydele, som stort set kun består af etageboliger og så nogle få ældre parcelhuse, og så har vi andre bydele, som består af luksusboliger osv. osv.

I: Så der vil det... altså den der fælleshed, som landsbyerne i Landsbyrådet kan finde, vil være svært at finde for de enkelte bydele?

R: Ja, lige præcis, der har man nogle andre kulturer og nogle andre måder at gøre tingene på. Så det er grunden til at... det er en af grundene til, at der så ikke er egentlige bydelsråd. Men når det er sagt, så kan man sige, at byen jo også er organiseret mange steder med grundejerforeninger... og det er jo så, kan man sige, en slags fællesråd for de mennesker, som bor i et område... Så har vi inde i byen, så er der jo andre foreninger, der er handicapforeninger, der er ældrerådet og der er børn- og ungerådet og det er jo... det er mere sådan et... det er jo en anden form for interessegruppe, kan man sige. Altså, Landsbyrådet er jo også en slags interessegruppe.

I: Ja, det er bare sådan mere bredt...

R: Ja, det er mere bredt...

I: Hvad så... nu har vi så læst, at den her landdistriktspolitik, som er udarbejdet af Landsbyrådet... har politisk opbakning, men ikke som så er vedtaget af byrådet. Men hvordan anvender politikerne i byrådet så landdistriktspolitikken, ... altså anvender de den?

R: Nu blev den jo lagt frem for dem i forbindelse med vedtagelsen af kommuneplanen, så det er meget nyt, at den er blevet indarbejdet. Den er indarbejdet i kommuneplanen.

I: Altså det kommuneplanforslag I har...

R: Ja, altså den indarbejdes og bliver til et kommuneplanforslag... dvs. kommuneplanen... Så det vil sige, at byrådet har taget godt imod den. Og den er så lige blevet sendt til 100 interessenter i vores byområde... Det er både landboorganisationer til de tre byråd i Ny Horsens Kommune, og det er til forvaltninger og administrationer, det er til en lang række foreninger i byen og det er til ministerier osv. Og det er... der er den sendt ud til inspiration og orientering.

I: Ja, fordi den er jo ikke som sådan... altså når den ikke er vedtaget i byrådet, er den jo ikke som sådan noget, som de i princippet behøver at rette sig efter.

R: Nej, det er den ikke. Altså, man kan sige, det hedder også et Landsbyråd, og det vil sige, at det jo er rådgivende. Det bliver jo så lidt mere bindende i og med, at byrådet har besluttet sig for at indarbejde væsentlige dele af landdistriktspolitikken i kommuneplanen, så bliver det jo en slags gældende regel...

I: Altså, er det så det nye byråd, der har besluttet det, altså for Ny Horsens Kommune, eller er det for...?

BILAG III - INTERVIEW MED KOMMUNEPLANLÆGGER

R: Det er det gamle byråd, der har besluttet det, fordi det er det gamle byråd, der har sat kommuneplanen i værk.

I: Ja, men jeg skulle bare lige være enig om, hvad for en kommuneplan vi snakker om...

R: Ja, altså det nye byråd, som først officielt træder i kraft pr. 1/7, de overtager jo så den vedtagne kommuneplan, og så arbejder de ud fra den, men har så også retten og pligten til at lave den om i den kommende periode...

I: Jamen, det var lige det, der forvirrede mig lidt...

R: Og så ved vi ikke, hvad der sker...

I: Ved I om nogle... om Gedved f.eks. har arbejdet med landdistriktspolitik også?

R: Mig bekendt har de ikke, hverken Brædstrup eller Gedved...

I: Heller ikke med landsbyråd?

R: Nej. Altså der kan man jo sige, at de kommuner jo er skruet sammen på en helt anden måde. De er jo væsentlig mindre...

I: Ja, de består måske hovedsageligt af..., de er landkommuner.

R: Lige præcis. Altså i og med at de er landkommuner, og i hovedsagen består af landsbyer, så kan man sige, at alt det Gedved og Brædstrup byråd gør, er jo egentlig landdistriktspolitik... og det er jo... For os er landdistriktspolitik to ting, det ene er en politik for landområdet i nærheden af en stor by, hvor de ligger i risiko for ellers at blive overset. Og det andet er en samlet landdistriktspolitik for de store områder i landet, som jo ikke har mulighed for at udvikle sig på samme måde som byerne. Og det er jo en stor del af Jylland f.eks.... Så der er de to aspekter ikke, altså der er både det regionale og næsten nationale landdistriktspolitik, bl.a. er I bekendt med den landsplanredegørelse, der er kommet...

I: Ja, den har vi stiftet bekendtskab med...

R: For den deler jo også Danmark op i flere zoner...

I: Ja, der ligger I jo i det der bybånd, eller hvad...

R: Ja, vi ligger i det der højvækst bybånd. Og så oppe fra jer, Aalborg, også hele vejen ned igennem Midtjylland har du så sådan en stribe af kommuner og byer og landområder, som på en eller anden måde skal klare sig selv ved at samarbejde, og så også ved at have kontakt til højvækstområdet Østjylland. Og så er der udkantsområderne, som den tredje kategori. Og der kan man sige, at en national samlet landdistriktspolitik på den måde, eller regional landdistriktspolitik er jo vigtig. Men den må så indeholde nogle andre elementer, noget med hvordan placerer man uddannelse og erhverv og sådan noget ikke... beskæftigelsen...

I: Samarbejde, altså om de ting som kan samarbejdes om...

R: Ja, netop. Og hos os der er landdistriktspolitikken så et forsøg på at gøre landsbyerne og det åbne land synligt for den store by. Så det er jo lidt på en anden måde. Og det handler meget om at samarbejde om tingene og komme i dialog. Så man kan sige samarbejde og dialog, det er nok de vigtigste nøgleord i den landdistriktspolitik, vi har lavet.

I: Så har jeg sådan et lidt... snowball-spørgsmål. Det betyder, at det måske ikke er noget, du ved noget om, men at du måske kan sende os videre til nogle, der ved noget om det... så kommer vi hen til nogle, der reelt kan finde ud af eller ved, hvad det er. Men det er, at vi skal jo undersøge nogle forskellige landsbyer, også i det her caseområde vi har valgt, og det er den nordøstlige del af Horsens.

R: Er det Ny Horsens Kommune I opererer med eller...

I: Nej, det er gammel Horsens...

R: Så nordøst, hvad snakker vi så om...

I: Vi snakker fra Hansted-Egebjerg og så ud af til...

R: Serridslev, Haldrup, Blirup...

I: Ja, lige præcis. Men der vil vi så også gerne spørge om hvad for en demografi, der kendetegner de forskellige landsbyer, og det tror vi ikke, at du ved noget om, men har du...

R: Jo, det ved jeg noget om... Når du siger demografi, så er det de befolkningsmæssige forhold?

I: Ja, det er sådan lidt om, om der f.eks. er nogle landsbyer, som hovedsageligt bebos af ældre mennesker eller...

R: Nej, det er der ikke. Altså både Haldrup er en landsby, som er meget bredt sammensat. Og der er mange yngre folk, fordi der er bygget en masse huse indenfor de sidste tre-fire år, som er helt nye, og der flytter jo så nye familier ind med små børn. Så er der også en håndfuld gamle mennesker selvfølgelig i Haldrup, men den er nok primært bestående af erhvervsaktive folk og så en række nye tilflyttere... altså få... Det er en meget dynamisk og levende landsby. Så er der Serridslev, som... den har en større andel af ældre, men er også stadigvæk bredt sammensat. Fordi de byer jo... og grunden til det er jo bl.a., at de landsbyer ligger godt i forhold til infrastrukturen og dvs. at det er attraktivt at flytte ud i dem også for erhvervsaktive og unge familier. Hvis du kommer lidt længe vest på i Danmark, så vil du finde landsbyer, som... som jo meget er ved at lukke og slukke, og dermed består af få og meget ældre borgere.

I: Hvad så sådan nogle... de der helt små landsbyer som Nebel og Bleid og Meldrup...

R: De er så små, så det er jo kun syv-otte huse, så der er..., det ved jeg ikke. Altså, det kan man ikke vide, fordi det kan du ikke få statistiske oplysninger om, fordi de er så små, at de ikke optræder anonymt. Men mit gæt er, at der selvfølgelig bor nogle ældre i nogle af de huse der. Det kan man næsten se på husene, der er ikke gjort noget ved dem i mange år. Men stadigvæk så bor de så tæt på stor Horsens, så det er jo hjemmehjælpere, der kører ud og servicerer dem. Men ind imellem ser man jo så også, at der så er en yngre familie, der har købt et hus op og begynder at sætte det i stand. Men de helt små landsbyer, det er mere det traditionelle landsbybillede med fraflytning og en del ældre og tomme huse.

I: For sådan at gå lidt over i et andet emne eller...

R: Hvis du skal vide noget... nej du kan nok ikke få det mere præcist, fordi det er så små bysamfund så...

I: Men jeg tror heller ikke, at jeg behøver at have det mere præcise antal... altså vi skal bruge det til en beskrivelse... Men for at vende lidt tilbage til... så har I vel en centerstruktur i jeres kommune... Der kunne vi godt tænke os at vide, hvordan I har... hvad for nogle overvejelser, der ligger til grund for, at noget bliver udpeget til et lokalcenter i jeres kommune.

R: Altså til bydelscenter?

I: Ja og lokalcenter...

R: Ja lokal... det er to forskellige begreber, fordi i regionplansammenhæng, der opererer man med egnscenter, kommunecenter og lokalcenter. Og der har man jo sat reglerne op fra amtets side, sådan at egnscenter er det center, som skal indeholde alle mulige typer butikker, både dagligvare og udvalgsvarer, og andre servicefaciliteter, f.eks. sygehuse osv.,

som betjener et meget stort opland, altså... det er noget med 15-30 km i omkreds, også med kulturelle ting. Også er der kommune... og så er der selvfølgelig en veludviklet butiksstruktur. Også er der kommunecentrene, der skal kunne..., selvfølgelig som navnet lyder, servicere en kommune, altså det kan være Tørring-Uldum f.eks., med butikker som er rimelige i forhold til den befolkningsandel, som bor i sådan en kommune, og så en række andre servicefaciliteter, altså læger, apoteker og hvad der sådan er af den slags ting. Så kommunecentret det er en slags egnscenter for et lille område...

I: Ja, det kan vel også variere meget i forhold til, hvor store kommunerne er...

R: Ja, det kan det helt klart. Men ideen er jo at sikre at også sådan et område med færre indbyggere, der ligger lidt væk fra de store byer, at de også har et rimeligt livsgrundlag for at få en dagligdag til at fungere. Og så er der lokalcentrene, som jo så er en samling, koncentration af beboere, som har brug for nærbutikker og sådan nogle helt primære serviceydelser i et mere lokalpræget område... Endelave er f.eks. udpeget som lokalcenter og Hatting, Lund og Egebjerg er lokalcentre. Altså, der har du nogle små bysamfund med at par tusinde indbyggere, som så skal have nogle butikker af forskellig slags, men ikke butikker der retter sig imod et stor område

I: Men det er altså nogle, amtet har udpeget?

R: Det er nogle amtet har udpeget, men det har de selvfølgelig gjort i diskussion med os, og vi har været enige altså... satellitbyerne Hatting, Lund og Egebjerg er jo byer, som med de her par tusinde indbyggere, der skal være en god dagligvarebutik, måske to, og der skal være... det er fint, hvis der er en mekaniker også, og der skal være busforbindelser. Altså, det er sådan nogle ting, der skal til for, at de fungerer ordentligt. Men alle de serviceydelser og faciliteter er rettet mod lokalsamfundet. Hvorimod når du har et kommunecenter, jamen så kan du have nogle butikker og nogle serviceydelser liggende i en lille by, men som så også retter sig ud mod en masse andre småbyer indenfor kommunens grænser. Og så egnscenteret, som går på tværs af kommunegrænser. Altså, Horsens er et egnscenter, og det skal forsyne Horsens Kommune, men det forsyner sådan set også Brædstrup og Tørring-Uldum og Gedved... Så det er sådan forklaringen... Så spurgte du om bydelscentre også?

I: Ja...

R: Det er så os selv, der går ind og definerer, hvornår vi har et bydelscenter. Og der siger vi, at hvis vi tager Horsens by, hvor der bor omkring 50.000 mennesker, så i de enkelte bydele vil vi gerne have, at man kan få... en rimelig butiksdækning... dagligvarer og en lille smule udvalgsvarer. Og så vil der også være nogle steder langs med indfaldsvejene primært, hvor større butikker, udvalgsvarebutikker møbelbutikker osv. kan placere sig og ligger i forvejen, og der skal selvfølgelig være mulighed for, at de også kan fungere godt, og de er så udpeget som bydelscentre.

I: Grunden til at jeg spørger sådan her, det er fordi, at vi er blevet sådan lidt forundret over, hvordan Sejet bliver betegnet, fordi vi synes, at under detailhandelsafsnittet der bliver det sådan lidt betegnet, som et lokalcenter, men under centerstrukturen er det ikke lokalcenter. Og det er derfor, vi bliver sådan lidt forvirret.

R: Det kan jeg godt forstå. Altså, Sejet er en mindre by end... Hatting, Lund og Egebjerg... der bor omkring 500 indbyggere i Sejet og der bor vel 2000 i Hatting... så der er stor forskel. Og så er Sejet i sig selv så lille, så man håber på, at der kan opretholdes en dagligvarebutik i byen. Men kundegrundlaget er ikke stort nok til, at man kan sikre sig det. Og derfor tror jeg, at man i sin tid fra amtets side har valgt ikke at udpege det til lokalcenter. Altså, lokalcenter er jo også et område, der har skoler f.eks. så det kan... Altså Endelave er en lillebitte ø med 160 indbyggere, men de har... den ligger sådan ude i vandet for sig selv, og derfor skal den have lokalcenterstatus, og derfor har den jo både læge og skole og...

I: Jeg var inde på skoleplanen, der er en plan for skoler, hvor jeg så, at der var nogle små...

jeg tror, der var 15 elever eller sådan noget...

R: Ja, det er sådan noget, det er en meget lille skole, ikke. Men stadigvæk så skal øen jo kunne fungere som et lille samfund i sig selv, og derfor er den så udpeget som et lokalcenter. Hvorimod børnene fra Sejet, de tager ind til Horsens for at gå i skole.

I: Men så det der med, at man stadig vil bygge ud, det er noget I har bestemt fra kommunens side, at I gerne vil give mulighed for, at der kan være butikbygning i Sejet?

R: Ja, det har vi ønsket... Altså vi siger, hvis der er nogle, der gerne vil drive butik derude, så skal de også have mulighed for det. Fordi det er vigtigt for det bysamfund, og det kan være at butikken skal have en vis størrelse for, at den kan fungere. Så det er derfor.

I: Er det også derfor, at Sejet f.eks. er i byzone i forhold til nogle af de andre landsbyer?

R: Nej. Det er... jeg ved ikke... det er en meget gammel historie, hvorfor den er i byzone. Jeg tror, det er noget man egentlig arvede, dengang man startede med kommuneplanlægning i 1980, der lagde man alle de her små sognekommuner sammen, og der har så været... der har Sejet så haft byzone status, man har ønsket noget mere byudvikling derude. For egentlig kan man sammenligne den med Serridslev og...

I: Ja også med Haldrup, som så har landsbyafgrænsning i stedet for.

R: Det er jo det. Så det er nogle tilfældigheder, som... altså den sognekommune har været længere fremme dengang og fået den lagt ind i byzonen.

I: Men er det så også, f.eks. med Haldrup, der har den der landsbyafgrænsning, er det så også pga....

R: Nej det er pga., altså vi har jo valgt ikke at afgrænse landsbyerne i Horsens. Det har man gjort i en række andre byer. Men netop Haldrup ønskede for nogle år siden at få udarbejdet en bevarende lokalplan. Og i forbindelse med den lokalplan så blev landsbyen afgrænset... og så var det så tanken at gå videre med at lave bevarende lokalplaner for de andre landsbyer. Men det har de ikke ønsket, fordi at de synes, at det giver for mange restriktioner. Til gengæld er de så opsat på nu at få dem afgrænset, så det er et arbejde, der går i gang i Landsbyrådet med at komme med forslag til, hvordan de øvrige landsbyer kan afgrænses.

I: Nu har vi også læst jeres kommuneatlas... og der... det er godt nok lidt gammel, men der var rigtig mange gode informationer, når man ikke kender så meget til kommunen i forvejen... og der arbejdes også med sådan en tre eller fire forskellige... tre forskellige niveauer af landsbyer, landsbyer som er meget meget små, og så landsbyer der kan opfattes som byer, og landsbyer der indgår i en egentlig byudvikling. Også f.eks. Sejet der, bare for lige at vende tilbage til den, den er så placeret i den gruppe, som er landsbyer, der er så store, at de kan indgå i en egentlig byudvikling. Er det så stadig noget, der gør sig gældende?

R: Ja, det er det, fordi kommuneatlasset blev udarbejdet, så vidt jeg husker i 92... og det var sådan en flok lærde folk, der rejste rundt og kom med deres holdning og mening til tingene også har vi skrevet i kommuneplanen, at vi vil planlægge ud fra atlasset, altså at vi følger det... Sejet har så ønsket undervejs, hvor de andre landsbyer egentlig har sagt, at vi vil gerne være små eller mellemstore landsbyer, som kan få lov at bevare landsbypræget, vi ønsker ikke, at det skal være sådan nogle parcelhusområder...

I: Ja eller forstadslandsbyer...

R: Ja lige præcis, fordi de ændrer helt karakter, så får du bebyggelser hele vejen rundt og så forsvinder landsbyen på en måde, som karakteristika. Så de har ønske en begrænset udbygning, og derfor bliver der så lavet rammer omkring landsbyerne. Hvorimod Sejet de har som den eneste af de små landsbyer i Horsens ønsket sig en egentlig byudvikling, de vil gerne være væsentlig større.

I: Men det er måske helt tilbage til den der historie, du forklarede før...

R: Det er det nok. Altså fordi der har tidligere været skole i Sejet, og man har i forhistorisk tid, altså da det var andre kommunestørrelser, haft de her byudviklingsarealer til boliger og erhverv. Og det har man så ønsket derude igen at få lidt gang i, og det har de så fået lov til.

I: Men det betyder så også, at atlasset stadigvæk bruge i den praktiske planlægning?

R: Det gør det, og vi har lige skrevet ind i den her kommuneplan, at regler vedrørende bevaringsværdige bygninger, der er kommet en bestemmelse ind i vores rammer, som ikke har været der før, om at... som netop henviser til den opdeling af bygninger i kommuneatlasset. Så det har fået en styrket rolle.

I: Ja, det var da udmærket. Så har jeg sådan et helt historisk spørgsmål, eller sådan... Hvornår blev Hansted-Egebjerg udpeget som lokalcenter, ved du det bare sådan cirka?

R: Nej... jeg vil tro, at det er... altså det må være med den første kommune-/regionplan i 1980... Det tror jeg. Altså i forbindelse, hvis I ikke skal dumme jer der, så kan I bare skrive i forbindelse med regionplanlægningen i starten af 80'erne.

I: Yes. Jamen, det er sådan noget, vi skal bruge det til... Så har vi et andet emne, der hedder landdistrikterne generelt. Og det... jeg ved ikke, om du er... altså kender du... ja du må jo kende hele kommunen, sådan når du arbejder med kommuneplanen...

R: Jo, jo det gør jeg da så nogenlunde...

I: Ja... har du... er det muligt for dig at vurdere sådan..., hvad for nogle landdistrikter i Horsens Kommune, der er mest attraktive?

R: Jamen, det kommer meget an på...

I: I forhold til bosætning...

R: Hvem man er, fordi hvis man er bybo og gerne vil bo på landet og have en attraktiv grund med udsigt over vand, og som kan ses af andre mennesker...

I: Altså noget status...

R: Ja lige præcis, hvor status spiller en vigtig rolle, så er en landsby som Haldrup jo glimrende. Hvorimod, de øvrige landsbyer er mere tvivlsomme. Hvis man derimod ønsker fred og ro og komme lidt væk fra det pulserende liv, slippe af med krav om status, altså det modsatte, så er en by som Vrønding, en by som Lundum og Endelave nogle rigtig gode steder. Hvis man har noget familie, der bor inde i Vestjylland, så var det måske meget godt at bo i Vrønding, og så kan man stadig væk arbejde i Horsens. Hvis man gerne vil have smuk natur, så ligger sådan en landsby som Lundum fremragende, hvor der er skove lige omkring... Så du kan se, der er sådan nogle forskellige parametre, man kan ligge ind...

I: Det er jo lige netop derfor, vi spørger dig, fordi det er jo sådan nogle ting, som du ved, som lokalkendt...

R: Jamen, det er jo klart, det kan I ikke vide på afstand...

I: Altså, vi kan jo godt se, at der nogle skove der, men vi kan jo ikke se, om det er nåletræer, eller løvtræer...

R: Nej, det kan I ikke. Altså, jeg bor selv i en landsby lidt nord for Hovedgård, altså lidt oppe mod Århus, som hedder Grumstrup, og den er meget attraktiv for bosætning... bosættere fra Århus, fordi den ligger i... indenfor en halv times kørsel fra Århus centrum, så det er en vigtig parameter. Og så går der offentlig transport, altså der går en bus hver time. Så det er lige præcis noget, der gør den landsby attraktiv. Og jeg tror egentlig, at man må sige, at de

forskellige landsbyer har nogle forskellige styrker og svagheder, som man skal... man kan ikke generalisere, men kan selvfølgelig sige, at de er attraktive for folk, der gerne vil have åben himmel og stjerner på om aftenen og sådan noget, det er de alle sammen, men derudover har de nogle særlige karakteristika hver især.

I: Men det var jo... det er jo lige netop sådan noget her, der er rigtig spændende for os. Sådan generelt, hvordan vil du vurdere attraktiviteten af landdistrikterne i Horsens Kommune?

R: Den er høj, attraktiviteten, eller de er høje... Det er de af mange grunde. Altså dels så er landsbyerne små og velafgrænsede, altså de er ikke ødelagte af store erhvervsbebyggelser, eller svinefarme...

I: Så de er forholdsvis intakte...

R: Ja de er forholdsvis intakte, og miljøet er behageligt, og samtidig det, at de ligger så tæt ved både Århus og Horsens, gør, at du også har en blandet befolkningssammensætning, som gør, at der er gang i den, altså der er mange gode aktiviteter. Også ligger de jo i det østjyske topografiske terræn fint...

I: Ja, det savner man lidt her oppe i Aalborg...

R: Ja, det er noget andet oppe ved jer, altså det er også flot på sin vis, men det er jo lidt mere barsk... ja det er det, det er "far out" på en eller anden måde, ikke... Ellers skal man op i Hammerbakker og sådan nogle steder... Men det gælder jo, at når du kommer ned til Randers, fra Randers og mod syd hele vejen ned til Flensborg...

I: Så de har faktisk ramt forholdsvis plet med den der... i landsplanredegørelsen... altså med opdelingen

R: Ja, det har de. Altså, der er vi jo heldige. Men man kan jo sige, at det jo bl.a. er fordi, at motorvejen blev placeret her i sin tid... jamen jeg kan huske for mange år siden, der var en diskussion, om motorvejen skulle ligge her, eller den skulle ligge midt i Jylland...

I: Jamen jeg tror, det var den jeg... jeg tror, det var der i 60'erne den foregik... jeg mindes et eller andet vi har lært om, om en der hedder et eller andet med H... Humlum tror jeg...

R: Ja det lyder rigtigt... Der er også en der hedder Mathisen..., hvad hedder han mere... en geograf, professor... Christian Hvidtman Mathisen tror jeg, han hedder... og de har jo så også beskrevet, at hvis nu motorvejen havde ligget der, så havde det jo være attraktivt at bosætte sig omkring Herning, fordi det havde skabt mange arbejdspladser. Og så havde kystbyerne herovre mod øst stadigvæk været attraktive, fordi det er kystbyer, men knapt så udtalt som nu.

I: Ja, som det er nu, har I jo alle fordelene...

R: Vi har det hele... altså det eneste vi ikke har, det er de store åbne mennesketomme vidder, som du har vest på, men vi har et smukt terræn, vi har fjord, vi har vand, og vi har infrastruktur og fuld gang i den... Og det hele rammer selvfølgelig også landsbyerne.

I: Ja ok. Nu træder kommunalreformen snart i kraft. Så tænkte vi på, om I har fastlagt det kommende bymønster for den nye storkommune?

R: Nej, det har vi ikke. Vi har diskuteret det, og det er jo sådan med bymønstre, at dem ændrer man jo ikke voldsomt på, selvom man laver en kommunalreform. Jeg ved godt, at der er nogle regionplanfolk, der har været ude at sige, at nu skal vi tænke helt nyt. Men Horsens har tænkt sig at blive liggende, hvor den ligger... så... jeg tror ikke, at vi blive populære, hvis vi synes, nu flytter vi... Det vi så har diskuteret, det er, hvad for byer vi har, og hvor skal væksten så ske fremover.

I: Altså, man kan selvfølgelig sige, at i og med at I slår jer sammen med nogle landkommuner, er bymønsteret måske forholdsvis oplagt.

R: Lige præcis, det er det, det er. Og man kan så sige, at vi har en stor by og så har vi en række mindre byer, som ligger forskelligt i landskabet. Og den bosætning, der skal ske, vil meget været styret af folks behov. Altså hvis folk siger, vi vil gerne ud og bo i Brædstrup, fordi der er smukt og der er... det er langt inde i landet, eller hvad det nu er. Jamen, så vil vi jo sørge for, at der bliver nogle boliggrunde der. Og hvis de gerne vil bo i Horsens, så er det der, vi prøver at skaffe grunde. Så vi går ikke ind og siger, at vi bestemmer her skal der udbygges og her skal der ikke udbygges. For der skal stort set udbygges der, hvor folk gerne vil bo.

I: Ja det er sådan en politisk udmelding...

R: Ja, det er den politiske udmelding. Så man kan sige, at det jo så også betyder, at vi har det bymønster, vi har, og det vil så udvikle sig i takt med behovet. Der hvor man har et problem omkring bymønster, det er jo, når man får en stor kommune, som f.eks. har to eller tre næsten lige store byer.

I: Ja så bliver det noget ... Så skal vi til at snakke noget polycentri eller sådan noget.

R: Ja lige præcis. Altså så skal man til at begynde at diskutere, jamen skal vi vælge en af byerne som hovedbyen, vel vidende at det giver en masse ballade med de to andre byer, eller hvad skal man. Så der er det en særdeles relevant problemstilling.

I: Vi tænkte nemlig på det altså i forhold til, at nu er Gedved og Brædstrup jo ikke så store igen. Jeg ved ikke, hvor store de er i forhold til f.eks. Egebjerg.

R: Nej Gedved Kommune er på 10.000-11.000 indbyggere, Brædstrup er på en 8.000-9.000 indbyggere. Og Gedved som by er på et par tusinde. Hansted-Egebjerg er også på et par tusinde.

I: Ja det var nemlig sådan, altså det var den problematik, vi måske tænkte på, at... at så kunne det være at Gedved og Brædstrup skulle være på samme niveau, som, eller i hvert fald Gedved på samme niveau, som Egebjerg f.eks.

R: Ja det er så den diskussion, som vil komme, fordi det næste der sker. Altså nu har vi jo bare sagt, indtil videre så kan byudviklingen ske i alle de her byer. Men det er jo klart på et eller andet tidspunkt, så må man jo også begynde at spekulere på, jamen hvis der sker mere byudvikling her, så skal der store udvidelser til på vejnettet eller på skolerne osv. og det kan blive bekosteligt, og der kan man jo så gå ind og sige, at vi vil koncentrere byvæksten omkring de byer, hvor vi har mulighed for skoleforsyning på en ordentlig måde osv. Men den diskussion mangler, det er vi ikke nået til endnu.

I: Nej, men man kan jo heller ikke klare det hele på en gang.

R: Nej og ikke før det gamle byråd træder af. De tre gamle byråd skal holde op. Også skal det nye byråd starte.

I: Man skal i hvert fald lige være sikker på, at beslutningskompetencen er der.

R: Jamen, det skal vi fordi altså stadigvæk, så sidder de gamle byråd og vil jo gerne have, at den politik, de har arbejdet med i mange år, får lov at fortsætte lidt endnu.

I: Ja, det er jo det. De har jo lige muligheden for at nå det.

R: Ja og de skal jo også stadigvæk forsvare overfor deres vælgere og sådan noget, hvad det er, der sker. F.eks. en kommune som Gedved, den har fire små byer, Østbirk, Gedved, Hovedgård og Søvind, og den har jo altid prøvet at dele sol og vind lige mellem de fire byer. Og det er jo ikke sikkert, det er det mest smarte at gøre, at alle har en idrætshal og alle har

en skole osv., men det er det, man har gjort, bl.a. også af politiske grunde, fordi så er man fri for, at folk bliver uenige osv. Men det er jo ikke sikkert, at det fortsat skal være sådan... Men den diskussion tør vi jo ikke rejse eller begynde på, før at de gamle byråd siger tak for denne gang. Så har vi et nyt byråd, som så bliver ansvarlig for det hele, også kan man så se, hvordan det skal videre udvikle sig. Og der skal så regnes på skolekapacitet osv.

I: Altså, I skal i gang med den nye kommuneplanlægning for den nye kommune her altså efter 2007.

R: Ja, altså vi starter sådan set på det her efter sommerferien, fordi alt det her med at indhente tal og... det kan vi lige så godt begynde på, altså alle de faktuelle data, som skal bruges i en planlægning, kan vi starte på.

